Región, kde pramení spoločná sila

MAS ĽUBOVNIANSKO

MIESTNA
AKČNÁ
SKUPINA
ĽUBOVNIANSKO

Verzia 1.0 schválený dňa: 27.06.2017

Pavol Zamiška
Predseda MAS ĽUBOVNIANSKO

Abstrakt

Predkladaná stratégia CLLD s názvom *„Región, kde pramení spoločná sila“* je spoločnou aktivitou všetkých zainteresovaných aktérov východnej časti okresu Stará Ľubovňa pôsobiacich v obciach Hajtovka, Chmeľnica, Jakubany, Kolačkov, Legnava, Malý Lipník, Matysová, Mníšek nad Popradom, Nová Ľubovňa, Starina, Sulín a mesta Stará Ľubovňa. Verejno-súkromné partnerstvo MAS ĽUBOVNIANSKO si predsavzalo za svoj hlavný cieľ spojenie síl medzi verejným, súkromným sektorom a neziskovými organizáciami za účelom rozvoja regiónu, ktorý má stavať na výraznom prírodnom, kultúrnom a ľudskom potenciáli.Táto snaha má prostredníctvom vytvorenej stratégie pomôcť VSP transformovať sa na MAS ĽUBOVNIANSKO.

Hlavným cieľom predmetnej stratégie sa stal rozvoj cestovného ruchu s dôrazom na oživenie potenciálu minerálnych prameňov spolu s obnovením a zachovaním tradícií a podpory komunitného a sociálneho života, kde dôležitou súčasťou tohto smerovania je aj oživenie ľudského kapitálu s prepojením na vytváranie príležitostí na zamestnanie a podporu podnikania. Takto nastavený cieľ by mal prostredníctvom navrhnutých aktivít prispieť k plošnému rozvoju územia s dôrazom na integrované znaky aktivít, ktoré si kladú za cieľ prepojiť jednotlivé dotknuté oblasti rozvoja (prírodnú, kultúrnu a ekonomickú).

Predkladanú stratégiu tak tvorí sedem hlavných kapitol, ktoré postupne definujú územie, opisujú dôležité historické konotácie a následne komplexne analyzujú celý región prostredníctvom fyzickogeografickej a socioekonomickej analýzy. Z uvedených zistení sa pomocou SWOT analýzy identifikujú hlavné potreby územia a následne sa stanovujevízia a strategický cieľ spolu s konkrétnymi opatreniami rozvoja nadväzujúcimi hlavne na PRV SR 2014-2020, IROP 2014-2020 a stratégiu Európa 2020. V posledných kapitolách sa stanovuje implementačný a finančný rámec stratégie spolu so zhodnotením jej prínosovpre rozvoj územia MAS ĽUBOVNIANSKO.

„Sila, ktorá pramení v našom regióne, nie je imaginárnou entitou vejúcou v mračne šedivej rovnakosti, ale naopak, je založená na kontrastoch prírodnej krajiny, na ktorej sa odvíjala dôležitá história ľudskej aktivity charakteristická dynamickými kultúrnymi obmenami prepletenými nezlomnou snahou o lepšiu budúcnosť.“

Obsah

Zoznam máp, tabuliek a grafov **5**
Zoznam skratiek **7**
1. Základné informácie o MAS **8**
1.1. Identifikačné údaje MAS **8**
1.2. Vymedzenie oblasti a obyvateľstva, na ktoré sa stratégia CLLD vzťahuje **9**
2. Vznik, história a tvorba partnerstva a stratégie CLLD **10**
2.1. Vznik a história partnerstva **10**
2.2. Tvorba partnerstva a stratégie CLLD **11**
3. Analytický rámec **14**
3.1.1. Geografická poloha a vymedzenie MAS 14
3.1.2. Analýza fyzickogeografických pomerov 18
3.1.2.1. Geologické pomery 18
3.1.2.2. Geomorfologické pomery 20
3.1.2.3. Klimatické pomery 22
3.1.2.4. Hydrologické pomery 24
3.1.2.5. Pôdne pomery 28
3.1.2.6. Rastlinstvo 30
3.1.2.7. Živočíšstvo 31
3.1.2.8. Ochrana prírody 32
3.1.3. Analýza socioekonomických pomerov 33
3.1.3.1. Historicko-geografická analýza územia MAS 33
3.1.3.2. Demografická charakteristika územia MAS 36
3.1.3.3. Ekonomická charakteristika územia MAS 45
3.1.3.4. Infraštruktúra územia MAS 52
3.1.3.5. Cestovný ruch na území MAS 58
3.2. SWOT analýza **65**
3.3. Identifikácia potrieb **67**
4. Strategický rámec **71**
4.1. Definovanie vízie a strategického cieľa **72**
4.2. Stanovenie priorít, špecifických cieľov a opatrení **73**
4.3. Súhrn strategického rámca **82**
4.4. Integrované znaky stratégie CLLD **84**
4.5. Inovatívne znaky stratégie CLLD **86**
5. Implementačný rámec **89**

5.1. Popis riadiaceho a implementačného procesu 89
5.1.1. Riadiaci proces - organizačná štruktúra MAS 89
5.1.2. Implementačný proces 92
5.2. Akčný plán 96
5.3. Monitorovanie a hodnotenie stratégie CLLD 126
5.3.1. Opis monitorovania a hodnotenia stratégie CLLD 126
5.3.2. Monitorovacie ukazovatele 134
6. Finančný rámec 137
6.1. Financovanie stratégie CLLD 137
6.2. Finančný plán pre opatrenia 140
7. Zhodnotenie prínosov stratégie CLLD, jej synergie a doplnkovosť 142
7.1. Prínosy k zlepšovaniu ekonomického rozvoja územia 142
7.3. Prínosy k napĺňaniu cieľov IROP 145
7.4. Synergia a doplnkovosť stratégie CLLD ..... Chyba! Záložka nie je definovaná.
7.4.1 Popis iných stratégií, ktoré sa na danom území realizujú, resp. plánujú realizovať **148**
7.4.2 Synergie a komplementarity **148**
7.5. Popis multiplikačných efektov ..... Chyba! Záložka nie je definovaná.

Zoznam máp, tabuliek a grafov

Mapa 1: Všeobecná geografická mapa MAS ĽUBOVNIANSKO 15
Mapa 2: Poloha MAS ĽUBOVNIANSKO v rámci PSK..... 17
Mapa 3: Geologická stavba územia MAS MAS MAS 19
Mapa 4: Geomorfologické členenie územia MAS územia MAS..... 21
Mapa 5: Minerálne pramene na území MAS 26
Mapa 6: Štruktúra pôdneho fondu územia MAS 30
Mapa 7: Krajinná pokrývka územia MAS 30
Mapa 8: Index rastu obyvateľstva na území MAS..... 38
Mapa 9: Hustota obyvateľstva na zastavanú plochu 38
Mapa 10: Vekové zloženie obyvateľstva na území MAS..... 42
Mapa 11: Percentuálne zastúpenie rómskeho obyvateľstva na území MAS 43
Mapa 12: Štruktúra UoZ MAS podľa dĺžky evidencie 50
Mapa 13: Štruktúra UoZ MAS podľa vzdelania 50
Mapa 14: Prírodné a kultúrne zaujímavosti územia MAS 62
Mapa 15: EuroVelo 11 v Prešovskom kraji (Kostitras 2015) 64

Povinné tabuľky

Tabuľka č. 1: Identifikačné údaje MAS.....8
Tabuľka č. 2: SWOT analýza.....66
Tabuľka č. 3: Súhrnný prehľad strategického rámca.....84
Tabuľka č. 4.A: Opatrenie Stratégie CLLD.....97
Tabuľka č. 4.B: Opatrenie Stratégie CLLD.....99
Tabuľka č. 4.C: Opatrenie Stratégie CLLD.....101
Tabuľka č. 4.D: Opatrenie Stratégie CLLD.....102
Tabuľka č. 4.E: Opatrenie Stratégie CLLD.....104
Tabuľka č. 4.F: Opatrenie Stratégie CLLD.....106
Tabuľka č. 4.G: Opatrenie Stratégie CLLD.....108
Tabuľka č. 4.H: Opatrenie Stratégie CLLD.....109
Tabuľka č. 4.I: Opatrenie Stratégie CLLD.....110
Tabuľka č. 4.J: Opatrenie Stratégie CLLD.....112
Tabuľka č. 4.K: Opatrenie Stratégie CLLD.....114
Tabuľka č. 4.L: Opatrenie Stratégie CLLD.....116
Tabuľka č. 4.M: Opatrenie Stratégie CLLD.....117
Tabuľka č. 4.N: Opatrenie Stratégie CLLD.....120
Tabuľka č. 4.O.....120
Tabuľka č. 4.P.....121
Tabuľka č. 4.R.....126
Tabuľka č. 5: Povinné ukazovatele na úrovni programu – PRV SR 2014-2020.....137
Tabuľka č. 6: Celkové verejné výdavky – PRV SR 2014-2020.....137
Tabuľka č. 7: Povinnéukazovatele na úrovni IROP 2014-2020.....138
Tabuľka č. 8: Celkové zdroje pre MAS z PRV a IROP.....140
Tabuľka č. 9: Celkové zdroje pre MAS z PRV a IROP rozdelené podľa fondov.....140

Tabuľka č. 10: Rozdelenie zdrojov na jednotlivé typy nákladov v rámci príslušných programov.....141
Tabuľka č. 11: Sumárna tabuľka finančného plánu.....142
Tabuľka č. 12: Celkový pomer medzi fondmi na stratégiu.....143
Tabuľka č. 13: Zameranie stratégie podľa sektorov.....143

Nepovinné tabuľky

Tabuľka A: Vymedzenie oblasti a obyvateľstva, na ktoré sa stratégia CLLD vzťahuje.....9
Tabuľka B: Sektorová zamestnanosť územia MAS(SODB 2011).....47
Tabuľka C: Vybavenosť územia dopravnou infraštruktúrou (CDB 2015, Dotazník 2015).....54
Tabuľka D: Vybavenosť územia energetickou infraštruktúrou (Dotazník 2015).....55
Tabuľka E: Vybavenosť územia športovými a relaxačnými zariadeniami(Dotazník 2015)....59
Tabuľka F: Prírodné zaujímavosti v území MAS(Dotazník 2015).....61
Tabuľka G: Kultúrno-historická zaujímavosti v území MAS(Dotazník 2015).....61
Tabuľka H: Povinné ukazovatele v súvislosti s IROP a PRV – úroveň špecifických cieľovIROP a fokusových oblastí PRV.....139

Graf 1: Využitie pôdy v území MAS (ŠÚ SR 2014) 29
Graf 2: Vývoj počtu obyvateľov MAS (ŠÚ SR 2014)..... 37
Graf 3: Pohyby obyvateľstva MAS (ŠÚ SR 2014) 40
Graf 4: Veková pyramída obyvateľstva MAS (ŠÚ SR 2014)..... 41
Graf 5: Národnostné zloženie MAS (SODB 2011)..... 44
Graf 6: Religiózna štruktúra MAS (SODB 2011)..... 45
Graf 7: Sektorová zamestnanosť MAS (SODB 2001, 2011) 47
Graf 8: Sektorová zamestnanosť v obciach MAS (SODB 2011)..... 48
Graf 9: Vývoj počtu žiakov v MŠaZŠ, SŠ v období rokov 2005-2015 (Dotazník 2015) 57

Schéma 1: Metodický postup konceptualizácie priorít územia MAS ĽUBOVNIANSKO.....73
Schéma 2: Organizačná štruktúra MAS.....89

Zoznam skratiek

AK SR - Atlas krajiny Slovenskej republiky
ARK - Atlas rómskych komunít
CLC - Corine Land Cover
CLLD – Miestny rozvoj vedený komunitou
EAO - Ekonomicky aktívne obyvateľstvo
IROP - Integrovaný regionálny operačný program
MAS - Miestna akčná skupina
NKP – Národná kultúrna pamiatka
NPR – Národná prírodná rezervácia
OOCR - Oblastná organizácia cestovného ruchu
OZE - Obnoviteľné zdroje energie
PHSR - Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja
PL – Poľská republika
PP – Prírodná pamiatka
PPA - Pôdohospodárska platobná agentúra
PRV - Program rozvoja vidieka
PS – Podnikateľský subjekt
PSK - Prešovský samosprávny kraj
RIÚS – Regionálna integrovaná územná stratégia
RO – Riadiaci orgán
SAŽP - Slovenská agentúra životného prostredia
SHR – Samostatne hospodáriaci roľník
SK – Slovenská republika
SODB - Sčítanie obyvateľstva, domov a bytov
SZČO – Samostatne zárobkovo činná osoba
ŠÚ SR - Štatistický úrad Slovenskej republiky
TTP - Trvalo trávnaté porasty
UoZ - uchádzači o zamestnanie
ÚPN – Územný plán
ÚPSVaR - Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny
VSP – Verejno-súkromné partnerstvo
VÚC – Vyšší územný celok
VÚPOP - Výskumný ústav pôdoznalectva a ochrany pôdy

1. Základné informácie o MAS

1.1. Identifikačné údaje MAS

Tabuľka 1: Identifikačné údaje MAS

Údaje o MAS	Názov MAS	Miestna akčná skupina ĽUBOVNIANSKO
	Dátum registrácie v zmysle zákona č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov v znení neskorších predpisov	26.3.2015
	Sídlo	OcÚ Kolačkov 30, 065 11 Kolačkov
	IČO	42420628
	DIČ (ak relevantné)	212009628
Údaje o banke	Názov banky	VÚB BANKA
	Číslo účtu	35 3417 3057/0200
	IBAN	SK09 0200 0000 0035 3417 3057
	SWIFT	-
Údaje o štatutárovi	Meno a priezvisko	Pavol Zamiška
	E-mail	obeckolackov@slnet.sk
	Telefón	0902 372 732
Údaje o kontaktnej osobe	Meno a priezvisko	Pavol Zamiška
	E-mail	obeckolackov@slnet.sk
	Telefón	0902 372 732

1.2. Vymedzenie oblasti a obyvateľstva, na ktoré sa stratégia CLLD vzťahuje

Tabuľka A: Vymedzenie oblasti a obyvateľstva, na ktoré sa stratégia CLLD vzťahuje

Rozloha územia (v km$^{2)}$):		223,74 km^2				
Počet obyvateľov (spolu):		26 086				
Hustota obyvateľstva (obyv./km^2):		117				
Priemerná nezamestnanosť (za MAS):		13.10%				
Počet obcí (spolu):		12				
p.č.	Zoznam obcí:	Mesto (označiť)	Mesto nad 20 000 obyv. (označiť)	Administratívne zaradenie		Priemerná nezamestnanosť (za okres)
	Názov			Okres	Kraj	
1.	Chmeľnica			Stará Ľubovňa	Prešovský	13.10%
2.	Kolačkov			Stará Ľubovňa	Prešovský	13.10%
3.	Jakubany			Stará Ľubovňa	Prešovský	13.10%
4.	Nová Ľubovňa			Stará Ľubovňa	Prešovský	13.10%
5.	Stará Ľubovňa	mesto		Stará Ľubovňa	Prešovský	13.10%
6.	Hajtovka			Stará Ľubovňa	Prešovský	13.10%
7.	Matysová			Stará Ľubovňa	Prešovský	13.10%
8.	Malý Lipník			Stará Ľubovňa	Prešovský	13.10%
9.	Sulín			Stará Ľubovňa	Prešovský	13.10%
10.	Mníšek nad Popradom			Stará Ľubovňa	Prešovský	13.10%
11.	Legnava			Stará Ľubovňa	Prešovský	13.10%
12.	Starina			Stará Ľubovňa	Prešovský	13.10%

Pozn.: údaje o počteobyvateľov, hustote obyvateľstva a priemernej nezamestnanosti sa udávajú s platnosťou k 31.12.2014, priemerná nezamestnanosť sa udáva za okres, na ktorom sa MAS nachádza, v prípade viacerých okresov sa uvedie aritmetický priemer nezamestnanosti týchto okresov.

Predkladaná stratégia CLLD pre územie MAS ĽUBOVNIANSKO sa vzťahuje na súvislé územie geograficky ohraničené katastrálnymi hranicami 12 obcí – Chmeľnica, Kolačkov, Jakubany, Nová Ľubovňa, Stará Ľubovňa, Hajtovka, Matysová, Malý Lipník, Sulín, Mníšek nad Popradom, Legnava a Starina. Takto vymedzené územie má pretiahnutý tvar v severojužnom smere a dosahuje rozlohu 223,74 km^2. Celkový počet obyvateľov územia MAS ĽUBOVNIANSKO predstavuje 26 086 a hustota obyvateľstva sa pohybuje na úrovni 117 obyv./km^2(k 31.12.2014).Priemerná nezamestnanosť za MAS (udaná za okres Stará Ľubovňa) dosahuje hodnotu 13,10% (k 31.12.2014). Z hľadiska administratívno-správneho členenia spadajú všetky obce územia MAS do Prešovského samosprávneho kraja a v rámci neho do okresu Stará Ľubovňa. Štatút mesta má v sledovanom území len Stará Ľubovňa(Príloha č. 1)

2. Vznik, história a tvorba partnerstva a stratégie CLLD

2.1. Vznik a história partnerstva

Hlavým podnetom vedúcim k vytvoreniu fungujúceho partnerstva na báze MAS bola podpora trvalo udržateľného rozvoja celého územia a aktivít realizovaných v prospech obcí, neziskových organizácií, malých a stredných podnikateľov a iných subjektov a občanov pôsobiacich v danom území. Geografická blízkosť obcí, historicko-kultúrna identita územia ako aj zápasenie s podobnými problémami už v minulosti spájali jednotlivých aktérov územia a spájajú ich aj dnes.

Vytvoreniu súčasného partnerstva MAS ĽUBOVNIANSKO predchádzalo združenie HOSAŠ. Išlo o **Mikroregión Horného Spiša a Šariša**, ktorý mal za cieľ vytvoriť dynamický región, v ktorom žijúspokojní a aktívni občania v zdravom životnom prostredí s adekvátnymi možnosťami na prácu, bývanie a vzdelanie a majúci vytvorený priestor na kultúrne a spoločenské vyžitie s dôrazom na trvalo udržateľný rozvoj regiónu. V združení pôsobilo 42 obcí a 2 mestá, vrátane obcí v súčasnosti združených v MAS ĽUBOVNIANSKO. Jedným z výsledkov tejto mikroregionálnej spolupráce bol projekt „Kompostoviská“.

Ďalším impulzom pre budovanie partnerstva založeného na spolupráci verejného a súkromného sektora bolo v roku 2003 založenie **Združenia pre rozvoj mikroregiónu Ľubovnianka** a **Združenia mikroregiónu Sulínka**. Najvýznamnejšou aktivitou súvisiacou s týmito združeniami bolo vypracovanie projektu „Chodníkom k prameňu“. Následne sa vytvorila **Oblastná organizácia cestovného ruchu (OOCR) Severný Spiš Pieniny**, ktorej hlavným cieľom je prehlbovať spoluprácu medzi obcami a rozvoj trvalo udržateľného prírodného turizmu v regióne. Dôvodom vytvorenia samotnej MAS ĽUBOVNIANSKO bola skutočnosť, že obce združené v uvedených mikroregiónoch si vytvorili samostatné miestne akčné skupiny, čím sa podmienky spolupráce zmenili. Na prvom stretnutí MAS dňa **26.2.2015** sa tak určilo, že zoskupenie obcí v MAS ĽUBOVNIANSKO budú tvoriť geograficky susediace obce, ktoré vytvoria mikroregión, ktorý bude mať aj súvislú hranicu s Poľskom aj kvôli možnostiam cezhraničnej spolupráce. Oficiálna žiadosť o registráciu združenia na Ministerstve vnútra SR bola podaná 17.3.2015 a občianske združenie bolo oficiálne zaregistrované 26.3.2015. Fungovanie MAS sa riadi stanovami, ktoré sú zverejnené na jej oficiálnej webovej stránke.

2.2. Tvorba partnerstva a stratégie CLLD

Miestna akčná skupina ĽUBOVNIANSKO v júli 2015 vyhlásila výzvu na vypracovanie strategického dokumentu CLLD s cieľom získať štatút miestnej akčnej skupiny. Stratégia CLLD (Stratégia miestneho rozvoja vedeného komunitou) predstavuje strategický dokument, súbor operácií, na základe ktorých sa budú plniť miestne ciele, uspokojovať miestne potreby a bude sa prispievať k plneniu stratégie Únie na zabezpečenie inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu. Je navrhnutý a realizovaný práve miestnou akčnou skupinou a pomáha v rozvoji územia a obsahuje konkrétne ciele, opatrenia a spôsob, akým MAS ĽUBOVNIASKO plánuje svoj rozvoj realizovať.

Prostredníctvom výberového konania na výber spracovateľa stratégie CLLD bola vybraná nezisková organizácia Združenie pre rozvoj regiónu, zastúpená riaditeľom Mgr. Tomášom Sahuľom. Združenie pre rozvoj regiónu n. o. disponuje kvalifikovaným odborným tímom s dlhoročnými skúsenosťami v oblasti regionálneho rozvoja, rozvoja vidieka so znalosťami v problematike operačných programov PRV SR 2014-2020, IROP 2014-2020 a v princípe LEADER. Odborným garantom Mgr. Tomáš Sahuľ a spracovateľom stratégie CLLD pre MAS ĽUBOVNIANSKO boliMgr. Miloslav Michalko, PhD. a Mgr. Jana Michalková. Na prípravu stratégie CLLD bol vytvorený tím v zložení Pavol Zamiška (predseda MAS ĽUBOVNIANSKO), Ing. arch. Zita Pleštinská, Stanislav Turlík.

Dokument vznikal na základe odborných konzultácií a pod odborným vedením a do jeho tvorby boli okrem členov MAS zapojení aj obyvatelia územia, ktorí tak mali možnosť podieľať sa priamo na tvorbe stratégie.

Z dôvodu získania informácií potrebných pre dôkladnú analýzu územia MAS bol vypracovaný dotazník, ktorým sa skompletizovali údaje priamo od obyvateľov, starostov, podnikateľov a ostatných aktérov pôsobiacich v území. Získané informácie boli následne spracované v analytickej časti predkladanej stratégie CLLD.

Aby sa získali čo najpresnejšie a najaktuálnejšie informácie, prebiehali na území MAS osobné stretnutia so zástupcami verejného aj súkromného sektora. Na stretnutiach mal každý možnosť zapojiť sa svojím návrhom, nápadom do tvorby stratégie, a tak priamo prispieť k jej vzniku. Na webovom sídle Miestnej akčnej skupiny ĽUBOVNIANSKO boli priebežne zverejňované informácie o aktivitách a činnosti MAS pri spracovávaní a tvorbe dokumentu. Pre lepšiu informovanosť verejného a súkromného sektora o možnostiach podpory v rámci PRVa IROP boli vytvorené tlačivá, letáky s informáciami o konkrétnych zámeroch a opatreniach, ktoré boli rozdávané na stretnutiach.

Do tvorby stratégie CLLD boli zapojení obyvatelia územia, podnikatelia, aktéri z oblasti poľnohospodárstva a cestového ruchu a zástupcovia verejného sektora, ktorí predkladali svoje názory na vhodný spôsob a smer rozvoja územia.

Tvorbu stratégie sprevádzali pracovné stretnutia členov MAS. Na stretnutiach sa zúčastnili zástupcovia verejného aj súkromného sektora a mohla sa ich zúčastniť aj verejnosť. Pozvánky na stretnutia boli zverejnené na webovej stránke MAS ĽUBOVNIANKSKO. Zorganizované boli tri pracovné stretnutia.

Prvé sa uskutočnilo 29.10.2015 na Obecnom úrade v Novej Ľubovni. Bola predstavená Miestna akčná skupina, objasnený význam strategického dokumentu CLLD a odprezentovali sa výstupy z podrobnej analýzy územia. Na základe výstupov bola zostavená SWOT analýza za priamej účasti členov MAS. V druhej časti stretnutia boli predstavené opatrenia PRV SR 2014-2020 a navrhli sa konkrétne opatrenia, ktoré budú zapracované do stratégie CLLD. Na základe týchto výstupov vznikol názov stratégie a stanovil sa jej špecifický cieľ a vízia.

Druhé pracovné stretnutie sa konalo opäť na Obecnom úrade v Novej Ľubovni dňa 20.11.2015. Išlo o stretnutie, cieľom ktorého bola prezentácia stratégiea predstavenie celého dokumentu zúčastneným s tým, že malimožnosť vyjadriť svoj názor na najdôležitejšie časti dokumentu. Po formálnych úpravách bol strategický dokument schválený. V záverečnej časti stretnutia sa podpísali povinné prílohy, ktoré sú súčasťou predkladanéhodokumentu.

Tretie pracovné stretnutie sa uskutočnilo 28.11.2016 v meste Stará Ľubovňa. Stretnutie bolo zamerané na spracovanie dodatku k stratégii CLLD pre MAS ĽUBOVNIANSKO. Na úvod boli všetci prítomní privítaní primátorom mesta Stará Ľubovňa PhDr. Ľubošom Tomkom. Po otvorení stretnutia predsedom MAS ĽUBOVNIANSKO pánom Pavlom Zamiškom začala prezentácia zmien, ktoré nastali po vyhlásení výzvy z dňa 20.10.2016. Bola prehodnotená celá stratégia CLLD a bolo navrhnuté nové prerozdelenie finančnej alokácie. Boli odprezentované potrebné úpravy akčného plánu a navrhnuté ďalšie kroky k spracovaniu strategického dokumentu. Zúčastnený boli otvorení spolupráci aby bolo do tvorby stratégie CLLD zapojených čo najviac aktérov z územia MAS ĽUBOVNIANSKO.

Počas celej tvorby stratégie CLLD prebehlo viacero neformálnych, individuálnych stretnutí členov a zástupcov všetkých sektorov, ktorí sa aktívne zapájali.

3. Analytický rámec

3.1. Analýza zdrojov územia

3.1.1. Geografická poloha a vymedzenie MAS

Miestna akčná skupina ĽUBOVNIANSKO pôsobí v území geograficky ohraničenom katastrálnymi hranicami obcí Kolačkov, Jakubany, Nová Ľubovňa, Stará Ľubovňa, Chmeľnica, Hajtovka, Matysová, Malý Lipník, Starina, Legnava, Sulín a Mníšek nad Popradom (Mapa 1), ktoré sa prevažne nachádzajú vo vysočinovom reliéfe. Takto vymedzené územie má rozlohu 223,7 km^2 a pretiahnutý tvar v smere sever - juh. **Absolútna geografická poloha** územia MAS ĽUBOVNIANSKO je daná súradnicami:

- **49° 25' 13,5" s. g. š.** ako najsevernejšieho bodu MAS v k. ú. obce Mníšek nad Popradom na štátnej hranici s Poľskom;
- **49° 9' 5,6" s. g. š.** ako najjužnejšieho bodu MAS v k. ú. obce Jakubany na hranici so susedným okresným mestom Levoča;
- **20° 52' 56,4" v. g. d.** ako najvýchodnejšieho bodu MAS v k. ú. obce Legnava na štátnej hranici s Poľskom;
- **20° 36' 18,6" v. g. d.** ako najzápadnejšieho bodu MAS v k. ú. obce Kolačkov v mieste styku katastrálnej hranice obce Kolačkov s hranicou medzi obcami Lomnička a Hniezdne.

Z administratívneho hľadiska je skúmaný región súčasťou Prešovského samosprávneho kraja. V rámci neho patrí všetkých 12 obcí MAS k okresu Stará Ľubovňa, ktorý je situovaný v severozápadnej časti PSK na hranici s Poľskou republikou. Z hľadiska postavenia MAS ĽUBOVNIANSKO medzi najbližšími obcami má skúmané územie spoločnú hranicu s k. ú. obcí Lomnička a Hniezde na západe, s k. ú. obcí Jarabina, Kremná a Hraničné na severozápade, s Poľskou republikou na severe, s k. ú. obcí Orlov a Údol na severovýchode a s k. ú. obcí Plavnica a Šambron na východe. Na juhovýchode hraničí MAS ĽUBOVNIANSKO s k. ú. obce Tichý Potok, ktoré už spadá do okresu Sabinov, na juhu zasa s k. ú. okresného mesta Levoča a na juhozápade má riešená MAS spoločnú hranicu s tromi obcami okresu Kežmarok, a to Ľubica, Ihľany a Holumnica.

Geografickou polohou regiónu MAS ĽUBOVNIANSKO rozumieme nielen jeho postavenie medzi najbližšími obcami resp. inými regiónmi, ale najmä jeho relatívne umiestnenie voči významným strediskám osídlenia, atraktívnym, funkčne špecializovaným priestorom a pod. Podľa Klamára (2007) môžeme polohu regiónu sledovať hierarchicky od

Mapa 1: Všeobecná geografická mapa MAS ĽUBOVNIANSKO

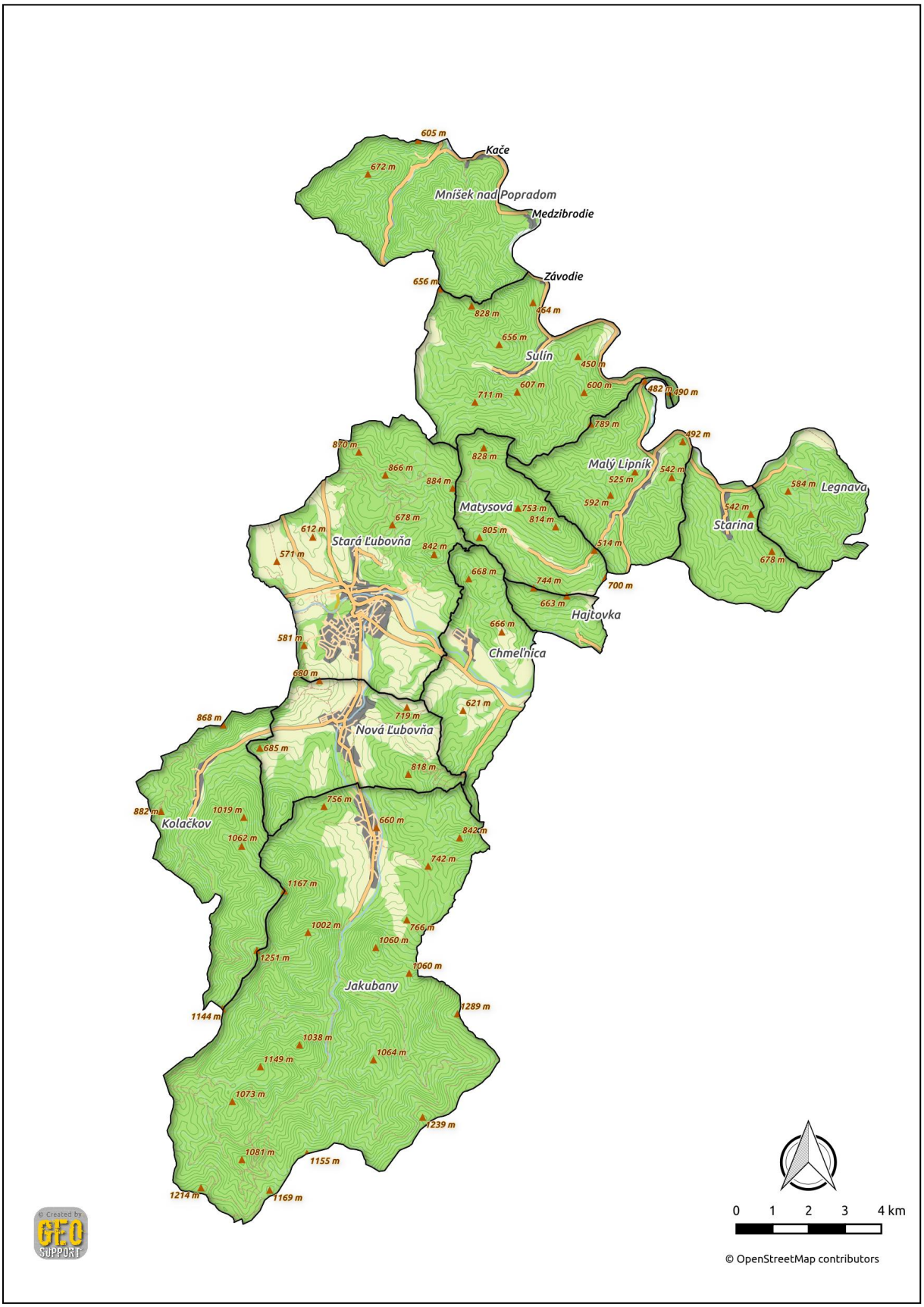

mikroregionálnej (lokálnej) cez mezoregionálnu až po makroregionálnu úroveň. Takéto zhodnotenie totiž umožňuje správne pochopenie vývojových zmien regiónu a jeho možných problémov do budúcnosti, takže je užitočným nástrojom pre formuláciu rozvojových cieľov.

Makropoloha skúmaného regiónu súvisí s jeho lokalizáciou v severnej časti východného Slovenska a s bezprostrednou blízkosťou štátnej hranice s Poľskom, s ktorým susedí až päť (Mníšek nad Popradom, Sulín, Malý Lipník, Starina, Legnava) z 12 obcí MAS (Mapa 2). Strategická poloha územia v slovensko-poľskom pohraničí bola v minulosti základom pre rozvoj územia, nakoľko línia Stará Ľubovňa – Mníšek nad Popradom tvorila komunikačnú tepnu medzi Uhorskom a Poľským panstvom. Významnú polohu tohto územia si všimol už rímsky cisár Marcus Aurelius, ktorý tu chcel po zriadení provincií Marcomania a Sarmatia, posunúť hranice Rímskeho impéria. V súčasnosti má územie potenciál pre rozvoj rozličných možností v oblasti cezhraničnej spolupráce a využívania samotného vplyvu hranice v oblasti oživenia a budovania bilaterálnych partnerstiev.Na druhej strane však takáto okrajová poloha môže spôsobovať odchod prevažne mladej kvalifikovanej pracovnej sily v produktívnom veku za lepšími pracovnými príležitosťami mimo skúmaný región (práca v zahraničí).

Z hľadiska **mezopolohy** môžeme región MAS ĽUBOVNIANSKO v súlade s Luknišom (1985 in Knap 2011) zaradiť do Východoslovenského centralizačného regiónu s centrom Košice, od ktorého je riešená MAS vzdušne vzdialená 77 km juhovýchodným smerom. Mesto Prešov ako druhé významné centrum tohto priestoru plní pre obce regiónu MAS z administratívno-správneho hľadiska stredisko vyššieho územného celku (krajské centrum), od ktorého je vzdušnou čiarou najbližšia obec Jakubany vzdialená 47 km a najvzdialenejšia obec Mníšek nad Popradom 61 km. Z hľadiska napojenia regiónu MAS na dopravnú sieť prechádza cez k. ú. Starej Ľubovne a Chmeľnice cesta prvej triedy I/77 spájajúca Spišskú Belú a Svidník, a taktiež cesta prvej triedy I/68 v trase Nowy Sacz - Mníšek nad Popradom - Stará Ľubovňa - Prešov. Železničná trať, ktorá je súčasťou trate Poprad- Tatry - Plaveč, prechádza skúmaným územím len v Starej Ľubovni a Chmeľnici.

Mikropoloha analyzovaného územia je bezprostredne ovplyvňovaná mestom Stará Ľubovňa, ktoré je ako jediné a zároveň okresné mesto súčasťou MAS ĽUBOVNIANSKO. Je situované v centrálnej časti skúmaného regiónu (Mapa 1). Bezprostredná blízkosť mesta s okolitými obcami MAS výrazne ovplyvňuje vonkajšie väzby regiónu s jeho okolím. Najintenzívnejšie vonkajšie väzby v regióne sú totiž práve na mikroregionálnej úrovni, konkrétne na úrovni vzťahu mesto Stará Ľubovňa a obce MAS. Tieto väzby môžu mať rôzny charakter a intenzitu, avšak najlepšie preukázateľné i merateľné sú dochádzkové väzby, a to dochádzka za prácou, službami, vzdelaním atď. Pre väčšinu týchto väzieb je charakteristický

práve dostredivý smer k Starej Ľubovni ako hlavnému centru dochádzky. Týmto sa neguje aj samotná strediskovosť obcí, ktorá nie je v skúmanom regióne až taká výrazná, pretože všetky obce viac menej gravitujú práve k Starej Ľubovni. Za obec, ktorá vykazuje znaky strediskovej obcemôžeme považovať Novú Ľubovňu vďaka jej polyfunkčnému charakteru.

Výhody z hľadiska polohy:

Územie MAS sa nachádza v oblasti so špecifickým geologickým zložením s výskytom značného počtu minerálnych prameňov, životné prostredie je málo znečistené o čom svedčí aj niekoľko meraní vzduchu na Slovensku, územnie má dlhoročnú tradíciu v poľnohospodárstve, lesníctve. Na území sa vyskytuje mnoho chránených živočíšnych druhov, vzácnych a liečivých rastlín. Územie je vzhľadom na svoju polohu vhodné pre zimné športy, na rozvoj rôznych rekreačných aktivít, vodných športov a má veľký potenciál pre využitie obnoviteľných zdrojov energie.

Mapa 2: Poloha MAS ĽUBOVNIANSKO v rámci PSK

Nevýhody z hľadiska polohy:

Hlavnou nevýhodou sú drsné klimatické podmínky na väčšine územia a málo poľnohopspodárskej pôdy.Prešovský kraj, v ktorom sa územie MAS nachácza, je nesmierne bohatým územím z hľadiska prírodného, kultúrneho a historického potenciálu, avšak veľkou nevýhodou je, že tento kraj je zaradení ako najmenej rozvinutý a s najväčšiu nezamestnanosťou na Slovensku. To spôsobuje najmä migráciu mladých za prácou do západnej časti krajiny, alebo zahraničia a následne starnutie obyvateľstva.

3.1.2. Analýza fyzickogeografických pomerov

3.1.2.1. Geologické pomery

Geologické faktory (spolu s geomorfologickými) sú primárnymi činiteľmi, ktoré určujú geografický charakter sociálneho rozšírenia a ekonomické aktivity v ľudskej spoločnosti (Michaeli a kol. 2010). Rovnako v skúmanom regióne zohrávajú geologické pomery významnú rolu, nakoľko sú výrazným činiteľom rôznych povrchových prejavov. Región MAS ĽUBOVNIANSKO je pre svoje špecifické geologické zloženie charakteristický predovšetkým výskytom značného počtu minerálnych prameňov, ktoré sú výsledkom geologického vývoja v dolinách vnútorného a vonkajšieho paleogénu Karpát a ktoré sa dostávajú na povrch cez tektonické línie.

Mapa 3: Geologická stavba územia MAS

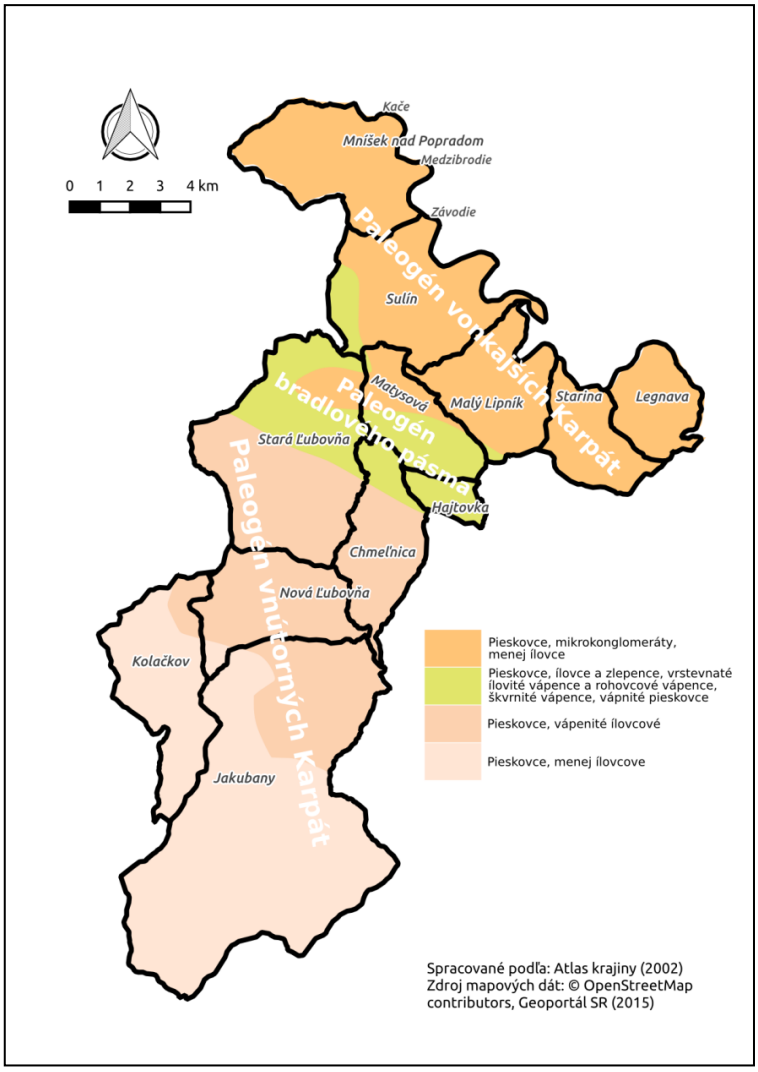

Geologický vývoj riešeného územia prebiehal so zreteľom na stavbu jeho povrchu hlavne počas mezozoika, treťohôr a štvrtohôr. V priebehu tohto vývoja sa sformovala geologická stavba územia s troma hlavnými kontrastnými geologickými jednotkami: paleogén bradlového pásma, paleogén vnútorných Karpát a paleogén vonkajších Karpát (Mapa 3).

Bradlové pásmo zaberá centrálnu časť skúmaného územia. Prechádza cez obce Chmeľnica, Hajtovka, Matysová, Malý Lipník, Sulín a mesto Stará Ľubovňa. V jednotlivých bradlách pozorujeme silne stlačené a niekoľkokrát prevrásnené vrstvy. V antiklinálnych štruktúrach vystupujú pásy a útržky bradiel najrôznejších rozmerov jurského až spodnokriedového veku zakryté mladšími plastickými kriedovými a paleogénnymi vrstvami (Košťálik 1984).

Paleogén vnútorných Karpát zaberá väčšinu územia. Má charakter epimiogeosynklinálneho vývoja. V bazálnych súvrstviach má neflyšový vývoj. Charakterizuje

ho typický príbrežný vývoj – zlepence, brekcie, pieskovce, menej klasické vápence. Ílovce tvoria dominantnú zložku a sú v prevahe nad pieskovcami. Prevládajúcim typom psamitov sú drobové pieskovce až siltovce, ktorých základná hmota je ílovito-karbonátová (Nemčok a kol. 1990). Najviac sú zastúpené vyššie paleogénne súvrstvia flyšového vývoja:

- ílovcové súvrstvie severnej fácie – väčší výskyt je zachytený južne od Novej Ľubovne (Jakubany) v Jakubianskej brázde; ílovce sú sivé až čiernosivé, piesočnaté a sľudnaté, často prestúpené polohami pieskovcov.
- prechodné pieskovcové súvrstvie – vyznačuje sa vzrastajúcim podielom pieskovcov oproti ílovcom; zaberá úsek v doline Popradu od Starej Ľubovni k Chmeľnici; reprezentujú ho vápenité ílovcové pieskovce.
- pieskovcové súvrstvie – v študovanom území zaberá úsek v Kolačkove; pieskovce príp. zlepence sú sivé až modrosivé s lavicovitou až doskovitou odlučnosťou; súvrstvia sú hrubé 300 – 400 m, v Levočských vrchoch 2 000 – 3 000 m.
- kvartérne sedimenty – zastúpené sú fluviálnymi (piesky, štrky, hliny), pruluviálnymi a deluviálnymi sedimentami; ťažba nerastných surovín nemá v regióne veľké zastúpenie; ťažia sa len štrkopiesky v okolí rieky Poprad (Košťálik 1984).

Paleogén vonkajších Karpát tvorí severnú časť skúmaného územia s dominantným zastúpením pieskovcov s mikrokonglomerátmi a pieskovcami, ktoré sú menej ílovcové.

3.1.2.2. Geomorfologické pomery

Podľa geomorfologického členenia SR (Mazúr, Lukniš 1978; Mazúr, Lukniš 1986) sa región MAS ĽUBOVNIANSKO zaraďuje do Alpsko-himalájskej sústavy, podsústavy Karpaty a provincie Západné Karpaty. V rámci tejto provincie patrí analyzované územie do subprovincie Vonkajšie Západné Karpaty a v rámci nej do Podhôľno-magurskej oblasti a oblasti Východné Beskydy. V rámci prvej menovanej oblasti zasahujú do regiónu **Levočské vrchy** a **Spišsko-šarišské medzihorie**. V rámci druhej oblasti Východné Beskydy sa v regióne MAS rozkladá **Ľubovnianska vrchovina**(Mapa 4).

Podľa Atlasu krajiny SR (2002) môžeme v skúmanom území rozlíšiť 6 základných typov erózno-denudačného reliéfu. Najväčšiu časť územia zaberá vysočinový podhôľny reliéf v juhozápadnej časti regiónu MAS (v k. ú. obcí Jakubany a Kolačkov), ktorý predstavuje najvyššie položené miesta územia. Severná a severovýchodná časť skúmaného regiónu (k. ú. obcí pozdĺž hranice s Poľskom) sa vyznačuje hornatinovým a vrchovinovým reliéfom. Centrálna časť územia (predstavujúca najnižšie položené miesta MAS) je tvorená najmä reliéfom eróznych brázd (k. ú. obce Nová Ľubovňa) a reliéfom kotlinových pahorkatín a

reliéfom rovín a nív (k. ú. Starej Ľubovňa a Chmeľnice), ktorý lemuje najväčší vodný tok regiónu – Poprad.

Čo sa týka foriem reliéfu, v Ľubovnianskej vrchovine smerom na západ od rieky Poprad je reliéf tvorený vysokými terasami, na východnú nivu rieky Poprad nadväzujú stredné terasy. Stredné terasy Jakubianky sú dobre zachované najmä medzi Starou a Novou Ľubovňou. Pozdĺž vodných tokov sa nachádzajú úvalinovité doliny a úvaliny kotlín a brázd. Povrch Spišsko-šarišského medzihoria je charakteristický výskytom iných štruktúrnych tvrdošov a v juhovýchodnej časti aj zosuvov. Erózne brázdy a kotliny lemujú reliéf eróznych brázd. Po okrajoch Levočských vrchov sa nachádzajú morfologicky výrazné stráne na tektonických poruchách (Knap 2011).

Z hľadiska relatívnej výškovej členitosti podľa Mazúra (1965 in Michaeli 2008) sem zasahujú roviny, pahorkatiny, nižšie vrchoviny, vyššie vrchoviny a nižšie hornatiny. Roviny (0 – 30 m) sa rozprestierajú v doline Popradu a v doline Jakubianky od Starej Ľubovne po Jakubany. Rovinatý reliéf má

Mapa 4: Geomorfologické členenie územia MAS

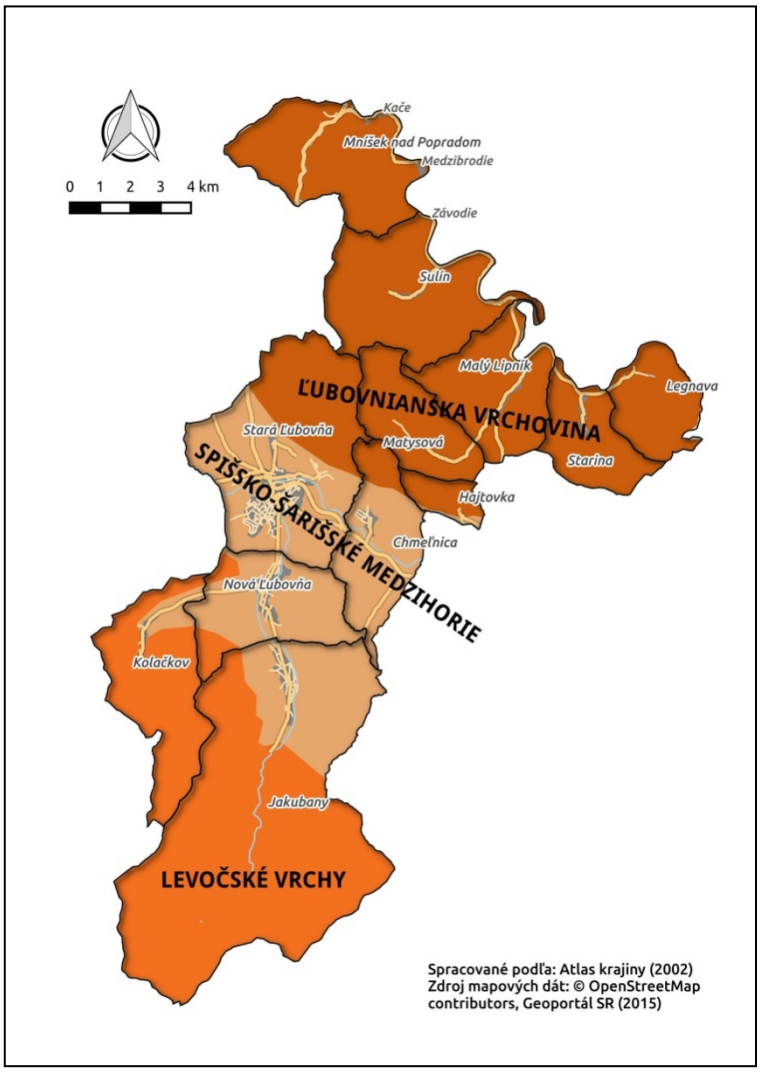

v doline Popradu malý spád (do 3°), čo spôsobuje, že voda má sťažený odtok, preto tu prevláda akumulácia. Akumulácia štrkov a štrkopieskov bola zistená aj v doline Jakubianky. Na tomto území sú vybudované obce (Chmeľnica, Nová Ľubovňa, Jakubany) a mesto Stará Ľubovňa. Jedná sa o najvhodnejšiu oblasť pre poľnohospodársku výrobu. Pahorkatiny (31 – 100 m) vystupujú do výšky 600 m n. m. po obidvoch stranách Popradu od Hajtovky cez Legnavu, Starinu, Malý Lipník, Sulín až po Mníšek nad Popradom. Pahorkatina zaberajúca časť Ľubovnianskej vrchoviny je prevažne odlesnená, poľnohospodársky využívaná. Je suchá, spodná voda sa nachádza pomerne hlboko. Len pri striedaní geologických sérií vystupujú menšie zamokrené areály. Nižšie vrchoviny (101 – 180 m) sa vyskytujú vo výškovom stupni 600 – 800 m n. m., kde zaberajú vysoké riečne terasy a poriečnu roveň. Zasahujú pod úpätia Levočských vrchov, Ľubovnianskej vrchoviny (obce Kolačkov a Matysová). Územie je prevažne odlesnené. Výhodnejšie sa javí jeho využitie na trvalé trávne porasty a pasienky. Vyššie vrchoviny (181 – 310 m) sa vyskytujú v Ľubovnianskej vrchovine, na severných rázsochách Levočských vrchov. Zaberajú nižšie stredohoria (do 800 m n. m.). Sú menej vhodné na hospodársku činnosť človeka. Vyskytujú sa v nich väčšie výškové rozdiely so sklonom územia 9 – 12°. Plochy s menším sklonom sú vhodné pre poľnohospodárstvo. Prírodné podmienky vo vyšších vrchovinách spôsobili, že sú málo osídlené a komunikačne málo prístupné. Územie je vhodné na TTP a pasienky a predurčené na rozvoj lyžiarskeho športu, na letnú a zimnú rekreáciu. Nižšie hornatiny (311 – 470 m) sa nachádzajú vo výškovom stupni 600 – 1 000 m n. m., menšie enklávy sa nachádzajú medzi Kolačkovom a Jakubanmi. Charakterizuje ich členitý reliéf, hlboké doliny, k nim priliehajúce strmé stráne (so sklonom 12 – 20°) a úzke chrbty. Horské lúky tvoria enklávy. Územie je neosídlené (Košťálik 1984).

3.1.2.3. Klimatické pomery

Klimatické pomery sú výrazne ovplyvňované členitosťou územia, výškovou zonálnosťou a orientáciou voči svetovým stranám. Klíma vo veľkej miere ovplyvňuje najmä poľnohospodárstvo, vodné a lesné hospodárstvo, dopravu, cestovný ruch ale aj iné aktivity (Knap 2011).

Z klimatickej klasifikácie podľa Končeka et al. (1958 in Michaeli 2008) vyplýva, že prevažná časť skúmaného regiónu spadá do **chladnej oblasti (C)** charakteristickej júlovým priemerom teploty pod 16°C. V rámci nej patrí do mierne chladného okrsku (C1) s priemernou júlovou teplotou od 12°C do 16°C. Do tejto oblasti patrí aj obec Matysová. Menšia časť sledovaného územia zasahuje do **mierne teplej oblasti (M).** Patria sem hlavne obce ležiace na nive rieky Poprad v centrálnej časti regiónu (Stará Ľubovňa, Hajtovka, Chmeľnica a Nová Ľubovňa) ako aj intravilány obcí pri štátnej hranici (Legnava, Starina, Malý Lipník, Sulín a

Mníšek nad Popradom). Pre túto oblasť je charakteristický počet letných dní v roku pod 50 (s max. teplotou vzduchu 25°C a vyššou), žatva raži ozimnej tu začína po 15. júli, priemerná júlová teplota vzduchu je nad 16°C. V rámci tejto klimatickej oblasti patrí táto časť územia do mierne teplého, vlhkého okrsku s chladnou až studenou zimou a dolinovým charakterom (M5) a s vlahovými pomermi charakterizovanými Končekovým indexom zavlaženia I_z = 60 až 120.

Na charakteristiku klimatických pomerov regiónu MAS ĽUBOVNIANSKO sa dajú ďalej využiť výsledky dvoch meteorologických staníc Plaveč a Chmeľnica z obdobia rokov 1961 – 1990. Z ročného priebehu teploty vzduchu vyjadreného priemerom mesačných teplôt zisťujeme, že najteplejší mesiac v skúmanom regióne je júl (16,6°C) a najchladnejší je január (-5,0°C). Ročný priemer dosahuje hodnotu 6,6°C. Priemerné januárové teploty sú pomerne nízke. Ukazujú, že v januári sa prejavuje vplyv kontinentality regiónu a vyšších pohorí. Aj keď teplota na jeseň významne klesá, október je teplejší ako apríl. Je to dôsledok dlhšieho trvania súvislej snehovej pokrývky, ktorá znižuje teplotu vzduchu. Viac ako tretinu roka sa v skúmanom území vyskytujú mrazové dni (149), zatiaľ čo priemerný počet letných dní je 38. V členitejších územiach, napr. v doline Popradu je typické vytváranie teplotných inverzií. Vtedy býva obyčajne chladnejšie, dolina je zaplnená studeným vzduchom alebo sa v nej vyskytuje hmla (Košťálik 1984).

Vlhkostné pomery študovaného územia charakterizuje relatívna vlhkosť vzduchu, ktorá závisí od prostredia (porasty, lesy, stráne, kotliny atď.). V porovnaní s teplotou má relatívna vlhkosť vzduchu opačný priebeh. Maximum je v zimnom období (október – marec) 79 – 90 %, minimum v letnom období (apríl – september) 74 – 80 %. Oblasť charakterizuje pomerne vyrovnaný chod oblačnosti s menej výrazným maximom v decembri a minimom oblačnosti v septembri. Ročný priemer oblačnosti je okolo 66 % (Knap 2011).

Zrážkové pomery v skúmanom území sú priestorovo výrazne členité. Ľubovnianska kotlina a dolina Popradu dosahujú priemerný ročný úhrn zrážok 650 – 700 mm. Postupne s pribúdaním nadmorskej výšky územia a charakterom reliéfu zrážky pribúdajú. Oblasť Ľubovnianskej vrchoviny dosahuje v dlhodobom priemere 700 – 800 mm zrážok. Najviac zrážok (800 – 900 mm) padá na severných svahoch Levočských vrchov a v Jakubianskej brázde (Kravčík a kol. 1993). V zimných mesiacoch výdatnosť zrážok klesá. Časť zrážok padá vo forme snehu. Snehové zrážky sa začínajú prevažne koncom októbra, posledné sneženie sa občasne vyskytuje začiatkom apríla. Priemerný počet dní so snehovou pokrývkou sa pohybuje v rozmedzí 85 – 95. Výška snehovej pokrývky v územiach Ľubovnianskej vrchoviny je 75 cm a trvá nad 40 dní. Len severné okraje Levočských vrchov majú snehovú pokrývku 100 – 150 cm a trvá 40 – 100 dní (Košťálik 1984).

Vietor patrí taktiež k činiteľom, ktoré odrážajú klimatické pomery územia. Prevažujúce prúdenie v regióne je južné a severozápadné, pričom dominuje bezvetrie. V zime je veternejšie, zatiaľ čo v lete je viac bezvetria. Minimum búrlivých vetrov je na jar a v lete, zatiaľ čo koncom jesene a v zime sa častosť búrlivých vetrov zvyšuje. Silné vetry v lesoch spôsobujú časté polomy a v lete je ich výskyt spojený s výskytom búrok (Košťálik 1984).

3.1.2.4. Hydrologické pomery

Hodnotenie hydrologického potenciálu krajiny ukazuje možnosti využitia územia pre poľnohospodársku výrobu, pre zásobovanie vodou obyvateľstva a priemyslu, pre rekreačné využitie, možnosti hydroenergetického využitia, vodnej dopravy a pod. (Michaeli a kol. 2010).

Celé územie MAS ĽUBOVNIANSKO patrí k úmoriu Baltského mora. Podľa Majerčákovej (2002) hydrograficky spadá do ***povodia Popradu***, ktorého podiel na ploche Slovenska predstavuje 4 % a koeficient odtoku charakterizovaný ako pomer odtoku a zrážok tu dosahuje hodnotu 0,41. Hydrografickou osou územia je práve rieka Poprad. Územím preteká východným smerom od Starej Ľubovne, Chmeľnice a vracia sa do regiónu MAS kopírujúc štátnu hranicu s Poľskom v Legnave, Starine, Malom Lipníku, Sulíne a v Mníšku nad Popradom. Hlavným zdrojom vodnosti Popradu ako rieky vysokohorského typu je sneh a dážď, pričom maximálny prietok dosahuje v júni a minimálny vo februári. Pri vstupe na územie regiónu MAS priberá rieka Poprad významnejšie pravostranné prítoky Jakubianku a Ľubovnianku, ktoré zaraďujeme k riekam stredohorskej oblasti s maximom vody v apríli až máji (Košťálik 1984).

V Levočských vrchoch na JV svahu Repiska v k. ú. obce Jakubany sa nachádza malé jazierko Baňur (824 m n. m., plocha 0,18 ha, hĺbka 3,5 m). Vzniklo zahradením doliny zosuvom pôdy. Čelo sklzu zasahuje až na protiľahlý svah a je oddelené slabo zahĺbeným korytom potoka, vytekajúceho z jazera. Pôvodne bolo jazierko väčšie, tiahlo sa od SZ na JV, 112 m dlhé a v doline širokej časti asi 25 m široké. Nanášaním kameňov a štrku pri búrkach sa predpokladá, že jazierko postupne za niekoľko rokov úplne zanikne (Knap 2011).

Podpovrchové vody

Charakter a typ podzemných vôd podmieňuje predovšetkým geologická stavba, a preto je pri ich charakteristike dobré vychádzať z hydrogeologického charakteru hornín a ich štruktúrno-tektonickej pozície (Michaeli 2006). Z hľadiska podzemných vôd sa hydrogelogicky najpriaznivejšou oblasťou v povodí Popradu v rajóne Levočských vrchov javí dolina Kolačkovského potoka. Odhadnuté využiteľné zdroje podzemných vôd dosahujú 110 $l.s^{-1}$.

Rajón Ľubovnianskej vrchoviny a Spišsko-šarišského medzihoria má pramene nízkej a nestálej výdatnosti.

Na území regiónu MAS ĽUBOVNIANSKO môžeme nájsť početné **zásoby minerálnych prameňov** (Mapa 5). Ich bohatosť ako aj množstvo rôznych typov odrážajú práve pestré geologické pomery Západných Karpát (Franko, Melioris 2000). Prevažná časť minerálnych vôd MAS sa formuje v podloží paleogénnych súvrství. Pri ich výstupe z hlbších častí dochádza k ich ochladzovaniu, preto tu nachádzame iba studené minerálne pramene. Rozloženie minerálnych prameňov v paleogéne Vnútorných Karpát Ľubovnianskej kotliny a Jakubianskej brázdy úzko súvisí s geologickými štruktúrami a litologickým charakterom hornín, ktoré sú porušené zlomami. Na priečnych zlomových poruchách S-J a SZ-JV smerov tak vystupujú minerálne vody v Jakubanoch a Ľubovnianskych kúpeľoch. Pri styku bradlového pásma vo vnútrokarpatskom paleogéne boli zistené minerálne vody v Hajtovke (prameň v súčasnosti zaniknutý). Z hľadiska chemického zloženia patria minerálne vody v Hajtovke a Jakubanoch k sírovodíkovým. Sú to prírodné, sírne vody, studené a hypotonické. V Ľubovnianskych kúpeľoch sú pramene zemitých, studených kyseliek s mineralizáciou 2 500 $mg.l^{-1}$, obsahom voľného CO_2 2 500 $mg.l^{-1}$ a teplotou 7,5 – 12°C. Uhličité minerálne vody kúpeľov vyvierajú v piatich prameňoch minerálnej vody, z ktorých sa na pitné účely využívajú dva a z jedného vrtu sa plní do fliaš prírodná minerálna voda Ľubovnianka (Košťálik 1984). Minerálne pramene v paleogéne Vonkajších Karpát reprezentujú početné pramene v Sulíne a Legnave. Viažu sa na flyšové pásmo skladajúce sa najmä z kriedových a paleogénnych morských striedajúcich sa ílovcov a pieskovcov a vyskytujú sa tu najmä uhličité zásadité a zásadito-zemité stredno mineralizované (5 – 10 g/l) vody (Franko, Melioris 2000).

Mnohé minerálne pramene na území MAS majú priaznivé účinky na rôzne časti ľudského organizmu a sú veľmi prospešné pri liečení viacerých chorôb. K najznámejším patrí prameň **Ľubovnianka** (vrt s názvom SĽ–18 Veronika LZ–6) s najvyšším obsahom horčíka na Slovensku, prameň **Sulínka** (vrty s názvami SĽ-2 Vrt SA-1 a SĽ–19 Sulín MS–1) s využitím

Mapa 5: Minerálne pramene na území MAS

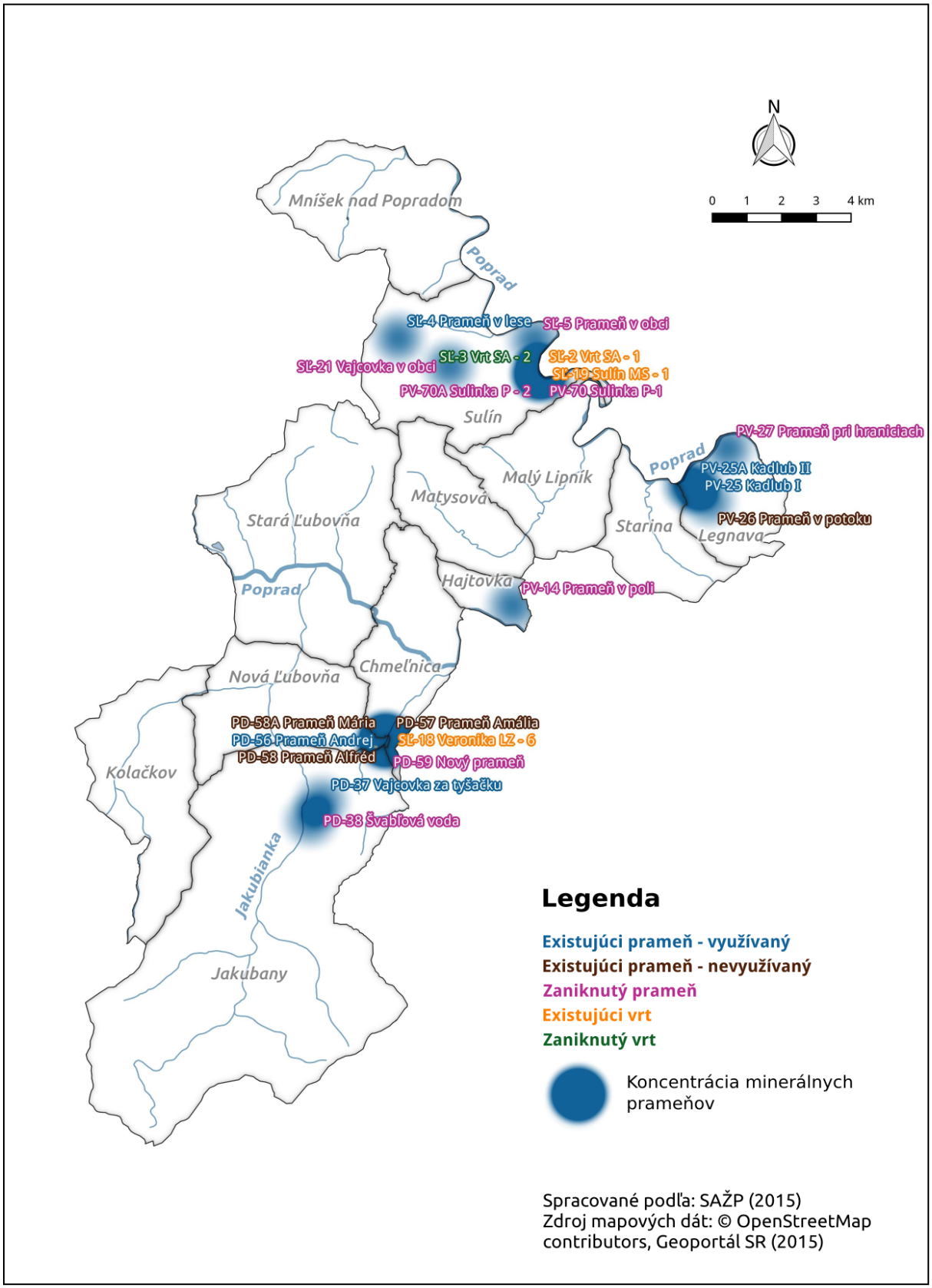

pri liečení žalúdočných problémov či prameň **Ščava** (pramene PV-25 Kadlub I a PV-25A Kadlub II), ktorý pozitívne ovplyvňuje funkciu srdcového svalu a pohybového ústrojenstva.

Všetky tri uvedené minerálne pramene sú už súčasťou projektu ***Cesta minerálnych prameňov*** (program švajčiarsko-slovenskej spolupráce), ktorého hlavným cieľom je vytvoriť jedinečnú, turistickú trasu zameranú práve na spoznávanie minerálnych prameňov a ich liečebných vlastností (OOCR Severný Spiš Pieniny 2015). V kontexte tohto projektu sa vytvára možnosť pre rozšírenie cesty minerálnych prameňov o ďalšie pramene MAS a pre rozsiahlejšie využitie potenciálu minerálnych vôd v skúmanom regióne, ktorý by mohol prispieť k zlepšeniu zdravia obyvateľstva, zefektívneniu aktívneho cestovného ruchu a k skvalitneniu životného prostredia.

Význam a bohatstvo minerálnych vôd v skúmanom regióne potvrdzujú aj záznamy o výbornej minerálnej vode z prameňa Sulínky, ktorá bola známa nielen v širokom okolí ako liečivá voda na hrdelné, črevné, žalúdočné a ďalšie choroby, ale plnili ju a do fliaš dodávali na domáci trh a s etiketou „Szulini savanyú víz“ a „Szuliner Sauer Wasser“ sa vyvážala aj za hranice, do mnohých krajín Európy, ba aj do USA. Plnila sa do špeciálnych fliaš, ktoré sa vyrábali v sklárskej hute v Malom Lipníku a v roku 1891 aj v obci Veľký Sulín. V 19. storočí sa ročne naplnilo až 500 tisíc fliaš tejto minerálnej vody. Na území Slovenska v súčasnosti plní a vyváža túto minerálnu vodu pod názvom Sulínka spoločnosť Sulínka s. r. o.

Rovnako kúpeľníctvo má v MAS ĽUBOVNIANSKO značný potenciál. Už v minulosti si minerálne pramene v tomto regióne veľmi obľúbili zámožní spišskí Nemci, ktorí ich začali využívať (aj keď boli studené) na kúpeľné ciele. Popri praktických aspektoch, hygienických a zdravotných tu nemalú úlohu zohral aj aspekt spoločenský. Keď si to inde môžu dovoliť, prečo nie aj oni. Takéto snahy sa najmä v 19. storočí stali doslova módnymi (Rebro 1996). Typický príklad tejto nemeckej aktivity v skúmanom území predstavujú **kúpele v Novej Ľubovni**. Vôbec prvýkrát tieto kúpele veľmi podrobne popísal ako aj kvalitatívne zanalyzoval stoličný lekár Ján Jakub Engel v roku 1794, ktorý v hlbokej Ľubovnianskej doline situoval 4 pramene, z ktorých jeden predurčil na kúpeľné ciele. Prekrásne horské prostredie vzdialené od spoločenského ruchu a vynikajúce minerálne vody dali miestu dokonalú šancu pre vznik a rozvoj kúpeľov vyhľadávaných najmä na ženské choroby, nervové choroby a choroby horných dýchacích ciest (Rebro 1996). Už v prvej polovici 19. storočia tu vybudovali kúpeľný dom a niekoľko ubytovacích budov (vrátane grófskej kúrie, tanečnej miestnosti s kapelou a samostatného kúpeľného domu pre Židov). Návštevníci prichádzali nielen z blízkeho okolia, ale aj zo susedného Poľska. Už vtedy plnili minerálnu vodu do fliaš a predávali ju hosťom po 6 grajciarov. Na pitné kúry boli v tom čase určené vody z dvoch prameňov a jeden prameň sa využíval na kúpeľné účely. Majiteľ kúpeľov A. von Probstner v kúpeľoch zotrvával každú kúpeľnú sezónu. Hoci v kúpeľoch v tom čase nebol kúpeľný lekár, návštevnosť bola pozoruhodná, o čo sa pričinil aj dobre organizovaný spoločenský život v prekrásnom prírodnom prostredí rozsiahleho kúpeľného parku a okolitých lesov. Rozmach Ľubovnianskych kúpeľov

pokračoval aj v druhej polovici 19. storočia (12 budov, 110 hosťovských izieb). V kúpeľoch sa podávali pitné kúry z prameňov Andor (neskôr Andrej) a Amália a zásobovali minerálnou vodou Kúpeľný prameň, ktorý mal po prvej svetovej vojne názov Mariánsky prameň. Výhodné klimatické podmienky dávali kúpeľom charakter klimatoliečebný. V tom čase bola priemerná návštevnosť 200 hostí. Ľubovnianske kúpele postupne strácali popularitu najmä pre odľahlosť a po ich znárodnení po roku 1948 zanikli. Hoci sa minerálna voda predtým plnila do fliaš a distribuovala do predaja, po zaniknutí kúpeľov sa opustila aj táto činnosť (Rebro 1996). V súčasnosti sa kúpeľné budovy využívajú na rekreačné účely, na pitné účely sa využívajú dva z piatich prameňov a z jedného vrtu sa voda opäť plní do fliaš a predáva sa ako prírodná minerálna voda *Ľubovnianka*. V areáli kúpeľov sa nachádza tiež lesopark s dendrologicky pozoruhodnými drevinami a náučný chodník so šiestimi zastávkami, ktorý na paneloch informuje o histórii kúpeľov, okolitej flóre a faune a o cenných drevinách (OOCR Severný Spiš Pieniny 2015).

3.1.2.5. Pôdne pomery

Na základe údajov Výskumného ústavu pôdoznalectva a ochrany pôdy (VÚPOP 2015) je možné v regióne MAS ĽUBOVNIANSKO identifikovať nasledovné pôdne typy. Najrozšírenejším pôdnym typom je **kambizem**. Zastúpené sú tu najmä *kambizeme modálne kyslé* a *kambizeme modálne a kultizemné nasýtené* a drobné areály *kambizemí pseudoglejových nasýtených*. Pôdny kryt na horninách bradlového pásma v Ľubovnianskej vrchovine tvoria *rendziny* a *kambizeme rendzinové* a miestami aj ostrovčeky *pararendzín kambizemných* a *kambizemí rendzinových*. Súbory *fluvizemí* (kultizemné karbonátové) sú v regióne lokalizované na riečnych nivách Popradu. Pre zalesnenú juhozápadnú časť územia sú zase typické *podzoly kambizemné*.

Z hľadiska pôdnych druhov sa v skúmanom území vyskytujú ľahké pôdy piesočnaté a hlinito-piesočnaté pri vodných plochách, najmä pozdĺž rieky Poprad, Jakubianky a Kolačkovského potoka. Stredne ťažké pôdy piesočnato-hlinité sú rozšírené hlavne na stredných terasách Popradu (blízke okolie riečnej doliny), ale aj v oblasti Kolačkova. Stredne ťažké pôdy hlinité pokrývajú najväčšiu časť územia. Prevažujú tiež na niektorých úsekoch riečnych nív a na stredných terasách Jakubianky. Ťažké pôdy ílovito-hlinité sa vo väčšej miere vyskytujú v Novej Ľubovni a Jakubanoch.

V sledovanom území má na kvalitu pôd do značnej miery vplyv najmä fyzikálna degradácia pôd, ktorej hlavným prejavom je erózia. Členitosť reliéfu regiónu MAS ako aj intenzívna poľnohospodárska činnosť najmä v sklonitých územiach podporuje procesy urýchlenej erózie (vznik stružiek, rýh až výmoľov) najmä na poľnohospodárskych pôdach.

Najviac rozrušené územia sú medzi Kolačkovom a Starou Ľubovňou a v okolí Ľubovnianskych kúpeľov (Knap 2011).

Využitie pôdy

Celková výmera regiónu MAS ĽUBOVNIANSKO predstavuje 22 374 ha. Z hľadiska využitia pôdy tvorí poľnohospodárska pôda 36 % (8 061,6 ha) z celkovej plochy MAS (Graf 1). V skúmanom regióne má teda dominantné postavenie nepoľnohospodárska pôda s vyše 64 % (14 312,4 ha).

V štruktúre poľnohospodárskej pôdy sú najvýraznejšie zastúpené trvalé trávnaté porasty, ktoré sa rozprestierajú na vyše 71 % poľnohospodárskej pôdy. Necelých 27 % poľnohospodárskej pôdy sa využíva ako orná pôda, približne 2 % ako záhrady a nepatrných 0,03% predstavujú ovocné sady (Graf 1).

Nepoľnohospodárska pôda sa najviac využíva ako lesné pozemky (86 %). Menšie podiely majú zastavané plochy a nádvoria (okolo 5%), vodné plochy (2,4 %) a ostatná plocha so zastúpením 6,5% (Graf 1).

Graf 1: Využitie pôdy v území MAS (ŠÚ SR 2014)

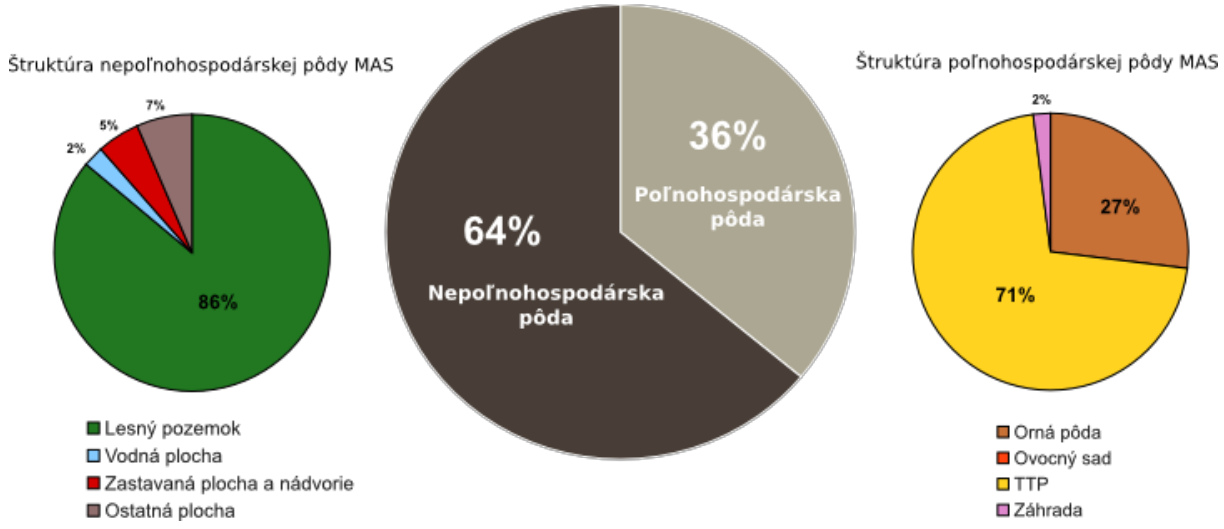

Spomedzi obcí skúmaného územia má najvyšší podiel poľnohospodárskej pôdy z celkovej plochy obec Nová Ľubovňa (67 %), za ňou nasleduje Matysová (55 %) a Hajtovka (44 %) (Mapa 6). Naopak najmenej poľnohospodárskej pôdy, a teda najviac nepoľnohospodárskej pôdy majú Jakubany (76,4 %) a Mníšek nad Popradom (72,7 %).

Ďalší pohľad na krajinnú pokrývku regiónu MAS ĽUBOVNIANSKO poskytujú údaje z Corine Land Cover (CLC 2012), na základe ktorých môžeme opäť konštatovať, že pre skúmané územie sú dominantné lesné a poloprírodné areály (listnaté lesy, ihličnaté lesy, zmiešané lesy a prechodné lesokroviny). Ohrozením v tomto kontexte je nekontrolovaný vývoz drevnej hmoty, čo degraduje les a pôdny fond daných oblastí. Tieto ako aj ďalšie kategórie CLC názornejšie popisuje Mapa 7.

Mapa 6: Štruktúra pôdneho fondu územia MAS **Mapa 7: Krajinná pokrývka územia MAS**

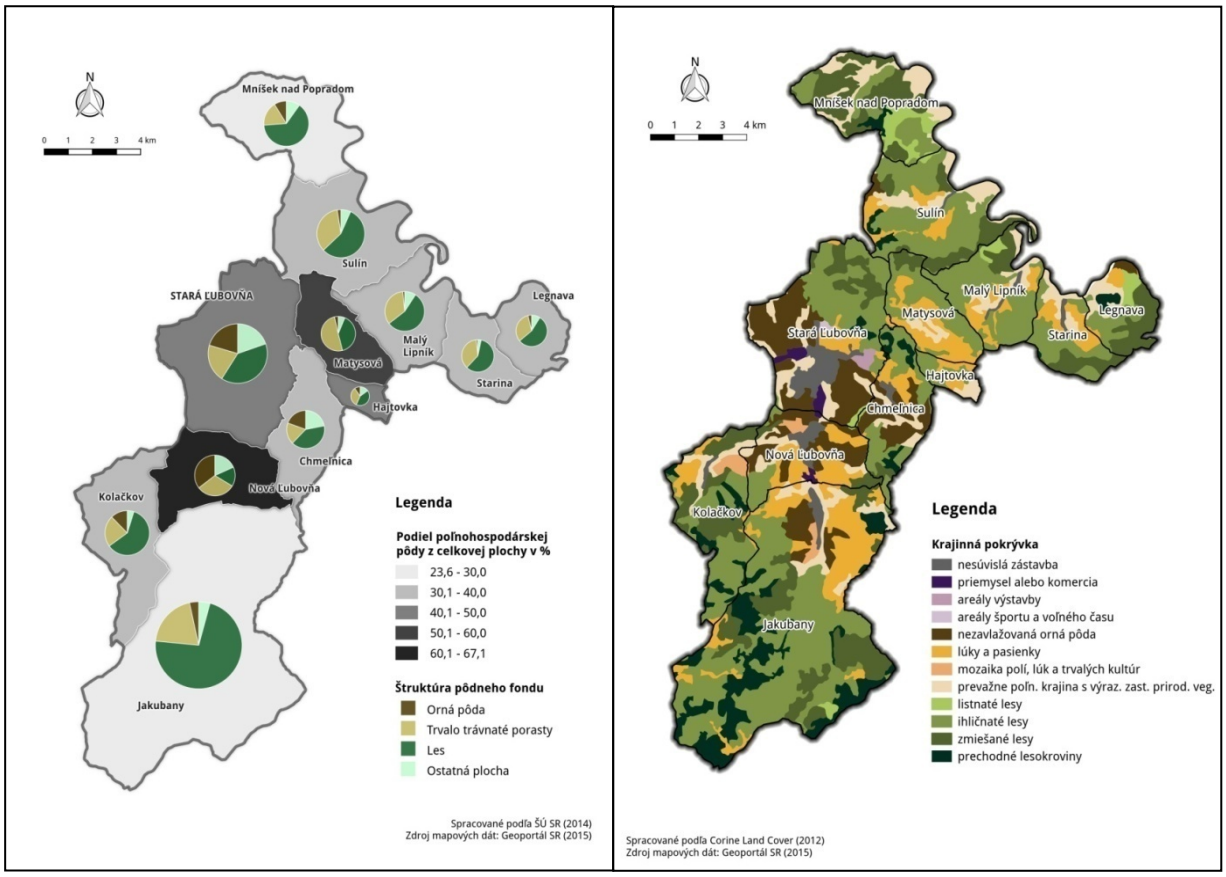

3.1.2.6. Rastlinstvo

Územie regiónu MAS ĽUBOVNIANSKO patrí z hľadiska fytogeografického členenia Slovenska podľa Futáka (1972 in Michaeli 2008) do obvodu *západokarpatskej flóry*, podobvodu *východobeskydskej flóry*. Rastlinstvo sa v tejto oblasti vyznačuje horským charakterom závislým najmä od nadmorskej výšky. V minulosti pokrýval celú krajinu les, ten bol človekom na väčšine územia odstránený.

V skúmanom regióne sú vyvinuté tieto výškové vegetačné stupne. Zmiešaný *jedľovo-bukový les* je v súčasnosti najrozšírenejším lesným spoločenstvom. Zaberá zarovnané časti reliéfu, hlboko rezaný reliéf i kotlinovú pahorkatinu. Zmiešané lesy prevládajú v Ľubovnianskej

vrchovine a Spišsko-šarišskom medzihorí, miestami sa vyskytujú čisté bučiny. Z ostatných listnatých drevín sú tu zastúpené javor, breza, miestami hrab, lipa. Častá je aj borovica a smrekovec. V zmiešaných lesoch je pestrejší podrast a na horských lúkach a čistinách je bohatá kvetena. *Smrekovo-bukovo-jedľový* les zaberá značné územie v Levočských vrchoch. Smrekové monokultúry sú rozšírené v celej študovanej oblasti. Tento stupeň je podmienený humídnou klímou a kratším vegetačným obdobím. Podmienky sú tu menej priaznivé, čo sa odráža v charaktere podrastu. Prevládajú acidofilné druhy ako napr. čučoriedka obyčajná. K intrazonálnym spoločenstvám patrí *jelšovo-lužný les*, ktorý vystupuje v závislosti od hĺbky hladiny podzemnej vody v dolinách a pri prameniskách. Tiahne sa vo forme úzkych pásov a menších areálov s kolísajúcou hladinou podpovrchovej vody alebo na úzkej nive a nízkej terase Popradu a jeho prítokov. Územie lemuje jelša lepkavá, rakyta, osika, vŕba a iné (Mártonfi 1992). Vzácnejšie druhy stromov z hľadiska veku a rozmerov sa nachádzajú v Novoľubovnianskych kúpeľoch. Ide o pozoruhodné jedince borovice vejmutovej, duba letného, brezy bielej, lipy veľkolistej a malolistej, borovice čiernej. Sú to vzácne stromy, ktoré si vyžadujú náležitú ochranu (PHSR obce Nová Ľubovňa 2013). Dôležitým vegetačným prvkom je najmä výskyt vzácnych druhov rastlín (prvosienka jarná–*primula veris*, šafrán siaty – *crocus sativus*, veternica hájna - *hesperis*, ľalia - *lilium*, tis obyčajný – *taxus baccata*), a tiež hojný výskyt liečivých rastlín (repík lekársky- *agrimonia eupatoria*, zemežlč menšia – *centaurus erythraea*, materina dúška – *thymus serpyllum*). Nakoľko má sledované územie ideálne podmienky pre pestovanie týchto druhov rastlín, vidíme v tom príležitosť na rozvoj plantážového pestovania rastlín za účelom vytvárania regionálnych produktov.

Dôležitou súčasťou bioty územia MAS je včela ako spoločenský hmyz, ktorý je dôležitou súčasťou životného prostredia a má preň zásadný význam. Včelárstvo je odvetvím pôdohospodárstva, ktorého hlavnými funkciami je udržanie ekologickej rovnováhy prostredníctvom opeľovania kultúrnych a voľne rastúcich rastlín, produkcia medu a ďalších včelích produktov. Na území SR sa včelárstvo dalo študovať od roku 1952 na Včelárskej škole v Liptovskom Hrádku, od roku 1966 i na Poľnohospodárskych odborných učilištiach na Myjave, v Želiezovciach a aj v Starej Ľubovni. Na území MAS má tak včelárstvo bohatú tradíciu, ktorá by sa dala oživiť prostredníctvom aktivít predkladanej stratégie.

3.1.2.7. Živočíšstvo

Z hľadiska zoogeografického členenia podľa Korbela (1972 in Michaeli 2008) patrí analyzované územie do provincie listnatých lesov Karpát, západokarpatskej subprovincie, pričom jeho väčšia časť zasahuje do obvodu horskej fauny. Živočíšstvo je viazané najmä na rastlinstvo a klímu.

V regióne rozlišujeme niekoľko živočíšnych spoločenstiev. *Živočíšne spoločenstvá lesov* reprezentujú z hlodavcov veverica obyčajná, plch obyčajný, vysokú zver srnec hôrny, jeleň obyčajný, sviňa divá. Zo šeliem tu žije líška obyčajná, vlk obyčajný. V korunách stromov hniezdia početné druhy vtákov (sova obyčajná, sojka obyčajná). *Živočíšne spoločenstvá polí, lúk a pasienkov* obývajú z cicavcov jež obyčajný, z hlodavcov hraboš poľný, z plazov vretenica obyčajná. Medzi zástupcov vtákov patrí vrana čierna, straka obyčajná, jarabica poľná. K *živočíšnym spoločenstvám ľudských sídlisk* patria z cicavcov napr. lasica obyčajná, potkan obyčajný, z plazov užovka obyčajná, z vtákov bocian biely, kukučka obyčajná, lastovička obyčajná. *Živočíšne spoločenstvá vôd* reprezentujú pstruh potočný, lipeň obyčajný. Pri vodných tokoch môžeme nájsť napr. ropuchu obyčajnú, skokana zeleného (Chalupecký, Murcko 2007).

Medzi chránené živočíchy v našom území môžeme zaradiť najmä medveďa hnedého, veveričku stromovú, sokola sťahovavého, orla skalného, rysa ostrovida či myšiaka hôrneho.

3.1.2.8. Ochrana prírody

Cieľ ochrany prírody a krajiny spočíva v predchádzaní, obmedzovaní resp. odstraňovaní zásahov, ktoré ohrozujú, poškodzujú a ničia podmienky a formy života, prírodné dedičstvo, estetický vzhľad krajiny a znižujú jej ekologickú stabilitu (Knap 2011).

Na území regiónu MAS ĽUBOVNIANSKO sa nachádza len jedno vyhlásené maloplošné chránené územie prírody, a to **PP Skalná ihla** (nazývaná tiež Ostrá skala alebo Čertova skala) – prírodná pamiatka vyhlásená v roku 1989 a 2004 na výmere 0,14 ha. Na jej území platí 4. stupeň ochrany. Je to kamenný výtvor, ktorý sa nachádza v nive rieky Poprad, asi 1,5 km juhozápadne od obce Hajtovka a 2,5 km východne od obce Chmeľnica. Skalná ihla je morfologicky osamelé jurské bradlo, ktoré vzniklo ako prejav selektívnej erózie krinoidových a hľuznatých vápencov v doline Popradu. Odolala erózii rieky Poprad v jej zaklesnutom meandri. V bazálnej časti je Skalná ihla výrazne poznačená prúdiacou činnosťou riečnej vody. Nad súčasnú poriečnu roveň vystupuje cca 10 m. Je to pôsobivý krajinno-estetický prvok prírody (Kmec, Rešetár 1986).

V rámci sústavy chránených území členských krajín Európskej únie NATURA 2000 zasahuje do skúmaného územia v jeho južnej časti jedno **chránené vtáčie územie Levočské vrchy**.

K protipovodňovej ochrane územia MAS zasa prispieva projekt v obci Chmeľnica s názvom „SUCHÝ POLDER V OBCI CHMEĽNICA“, ktorý bol schválený v rámci Operačného programu Životné prostredie, Prioritná os 2 - Ochrana pred povodňami, opatrenie 2.1 - Ochrana pred povodňami. Hlavným cieľom projektu je realizácia preventívnych opatrení na ochranu pred povodňami a predchádzanie povodňovým škodám v obci Chmeľnica.

Región MAS ĽUBOVNIANSKO sa podľa Oblastnej organizácie cestovného ruchu Severný Spiš Pieniny (2015) vyznačuje čistým životným prostredím (podľa viacerých meraní je tu najčistejší vzduch na Slovensku). Túto skutočnosť potvrdzuje aj fakt, že v sledovanom území absentuje ťažký priemysel ako potenciálny znečisťovateľ životného prostredia. A v neposlednom rade aj poloha MAS v blízkosti dvoch národných parkov TANAP a PIENAP by spolu s predošlými skutočnosťami mohla skúmanému regiónu napomôcť k vytvoreniu a budovaniu značky **„Najzdravší región Slovenska“**.

3.1.3. Analýza socioekonomických pomerov

V tejto časti stratégie sa budeme venovaťhistoricko-geografickej analýze, komplexnej fyzickogeografickej a socioekonomickej analýze ako aj cestovnému ruchuv skúmanom území. Postupne prejdeme všetky dôležité kategórie, v ktorých si budeme všímať pozitívny i negatívny potenciál jednotlivých častí.

3.1.3.1. Historicko-geografická analýza územia MAS

Ako dokazujú výsledky archeologických výskumov, Spiš bol osídlený už človekom neandertálskeho typu. Osídlenie bolo kontinuálne, avšak týkalo sa predovšetkým stredného Spiša. Tu ako aj na južnom Spiši sa v 12. a 13. storočí usadili aj mnohí nemeckí kolonisti (v najväčšej miere sa zachovaliv obci Chmeľnica dodnes), ktorí oblasť osídlili a dosídlili a na základe ich privilégií sa tu mohol vyvinúť pomerne veľký počet miest a mestečiek. Mimo pozornosti kolonistov však ostalo povodie rieky Poprad za Spišskou Belou, a to aj napriek tomu, že tadiaľto viedli významné cesty európskeho obchodu. Územie severného Spiša bolo dlho územím pohraničným, akýmsi konfíniom medzi Uhorskom a Poľskom. Koncom 13. storočia sa toto pohraničie začalo opevňovať tým, že sa tu začali stavať hrady: najprv hrad Plaveč, potom Ľubovňa. Tieto hrady však nestačilo len postaviť. Zástupcovia štátu, prípadne majitelia, ktorí v nich bývali, museli mať pevný zdroj obživy a prostriedky boli potrebné aj na ich údržbu a dostavbu. Preto panovníci prideľovali hradom rozsiahle kráľovské územia, ktoré potom fungovali ako hradné panstvá a pomáhali ich udržiavať.

K významnejšiemu osídľovaniu územia prispela valašská kolonizácia v 15.-16. storočí. Táto kolonizácia postupovala v Karpatoch od východu k západu, postupne zachvacovala Rumunov, Rusínov a Slovákov, pričom sa na naše územie pravdepodobne dostali Valachovia rumunského pôvodu, ktorí tu prišli ako inštruktori pastierskeho remesla. Tu možno badať začiatky bohatého multikulturalizmu, pričom nesmieme zabudnúť ani na Lemkov, Rusínov rusko-ukrajinského pôvodu. Príkladom je reliktný dialekt rumunského pôvodu, ktorý sa zachováva v niektorých výrazoch dodnes: *podošer, koliba, žentica, kočerha, komarnik, klag,*

košar, strunga alebo názvy vrchov ako *Kečera, Magurič*. Z tohto osídľovania sa zachovali v súčasnej reči aj poľské, nemecké či maďarské termíny (Lukniš 1946).

Koncom 16. a začiatkom 17. storočia sa na Ľubovnianskom panstve rozšírilo kopaničiarske osídlenie, ktoré spôsobilo, že vzniklo viacero osád (foľvarkov), ktoré predstavujú súčasné miestne častí obcí. V priebehu ďalších storočí si kopaničiari zachovali roztratenú sídelnú štruktúru, ktorú dokazujú ďalšie usadlosti z tohto obdobia. Túto kolonizáciumôžeme definovať ako doosídľovanie odľahlých a ťažko dostupných podhorských a horských oblastí Slovenska domácim obyvateľstvom v 16. až 19. storočí. Kopaničiarsku kolonizáciu podnietil populačný vzrast obyvateľstva a s ním spojený nedostatok urbárskych pozemkov. Tento stav si vynútil hľadanie nových zdrojov obživy klčovaním mimo usadlostných plôch lesnej alebo inej neproduktívnej pôdy a budovanie nových sídiel. Nové sídla sa tu spočiatku budovali ako sezónne obydlia a hospodárske stavby (bačovi, cholvarky, poľné stodoly) (CTĽK 2015). V priebehu ďalších storočí si kopaničiari zachovali roztratenú sídelnú štruktúru, ktorú dokazujú ďalšie usadlosti v našom území.

Čo sa týka ekonomického vývoja územia, významným prvkom v tomto diskurze sa stal ako v minulosti tak aj v súčasnosti, hrad Stará Ľubovňa (dominanta územia). Tento hrad postavil uhorský panovník Belo III. na prelome 13. a 14. storočia. Keď v roku 1301 zomrel, vymrel ním rod Arpádovcov. Nastali boje o trón, ktoré využili silné magnátske rody, aby sa zmocnili kráľovských majetkov. Na východe bol takýmto rodom rod Omodejovcov. Tomu sa dostal do rúk aj hrad Ľubovňa s rozsiahlym územím. Aby z územia, ktoré tvorili najmä obrovské lesy na severných svahoch Levočských hôr mali väčší úžitok, začali ich hradní páni kolonizovať. Pozývali si ľudí, aby na pridelených pozemkoch založili dediny. Po usadení boli na istú dobu oslobodení od všetkých daní a dávok a ich úlohou bolo vyklčovať okolité lesy a premeniť ich na úrodnú pôdu. Osadníkov sem povolávali lokátori, zvaní šoltýsmi, ktorí sa stali dedičnými richtármi svojich obcí. Na území panstva Ľubovnianskeho hradu tak vznikla ako prvá Nová Ľubovňa (1308), potom Hobgart (Chmeľnica 1315) a napokon Jakubany (1332). Neskôr vznikli aj ďalšie obce regiónu.

Veľká zmena pre Ľubovnianske panstvo nastala v roku 1412, keď ho kráľ Žigmund dal spolu s hradom a 16 mestami Spiša do zálohu poľskému kráľovi Vladislavovi II. Jagelovskému. Príjmy z obce začali prúdiť do Poľska prostredníctvom poľských hospodárskych správcov - administrátorov, ktorí sídlili na Ľubovnianskom hrade. Obce hradných panstiev Ľubovňa a Podolínec rozdelili do obvodov zvaných "kľúče". Obce Chmeľnica, Jakubany, Káče, Medzibrodie, Mníšek nad Popradom, Nová Ľubovňa, Podsadok, Sulín a Závodie spolu s ďalšími obcami Spiša patrili do Ľubovnianskeho kľúča. Tento stav trval až do roku 1772. Uvedené územie bolo pre poľského vlastníka veľmi lukratívne, nakoľko sa jednalo v tom čase

o jeden z najbohatších a najkultúrnejších krajov vtedajšej Európy, taktiež to bolo strategické územie pre vstup do Uhorska cez severný Spiš. Po dobu Spišského zálohu sa stalo mesto Stará Ľubovňa známym hospodárskym a kultúrnym centrom. Týmto aktom sa penetrovali do územia aj významné prvky poľskej kultúry a jazyka, čo sa podpísalo pod významný nárast goralského etnika v oblasti.

Po skončení zálohu mesto stratilo výnimočné postavenie, opustili ho úradníci a šľachta. Stará Ľubovňa sa stala centrom len užšieho okolia. Aj dnes tvorí historické jadro pravidelné námestie obdĺžnikového tvaru s meštianskymi domami s renesančnou dispozíciou a neskoršími barokovými a klasicistickými úpravami. Dominantou námestia je Kostol svätého Mikuláša pochádzajúci z obdobia okolo r.1280 a Provinčný dom - bývalé sídlo gubernátora zálohovaných spišských miest, v r. 1639 prestavané v renesančnom slohu (novalubovna.sk).

Na základe vývoja a miešania etník a kultúr sa obyvatelia regiónu od 18.storočia až dopolovice 20.storočia zaoberalimnohýmiremeslami, a to najmä:*poľnohospodárstvom, chovom dobytka, pálením vápna, kováčstvom, obuvníctvom, výrobou šindľov, tkáčstvom, stolárstvom, pivovarníctvom, modrotlačou, hrnčiarstvom, drotárstvom, garbiarstvom, pálením dreveného uhlia, murárstvom,krajčírstvom,drevorubačstvom, pastierstvom, pestovaním a spracovaním ľanu* a tiež *tkanín, spracovaním ovčej vlny, výrobou kuchynského dreveného náradia* atď.

Región dlhodobo trpel a trpí častou fluktuáciou autochtónneho obyvateľstva za prácou do vzdialených miest. Začiatok 20. storočia bola bežnou destináciou pracujúcich najmä Amerika, Kanada, Belgicko, Ukrajina a mestá celého bývalého Československa. Dôvodom odchádzky boli veľmi náročné životné podmienky severného Spiša a veľmi nízka ponuka práce pretrvávajúca aj do súčasnostia tiež dopady veľkej ekonomickej depresie v 30-tych rokoch 20. storočia. Tomuto fenoménu nenapomohlo ani znárodňovanie v polovici 20. storočia, ktoré spôsobilo odtrhnutie domáceho poľnohospodársky orientovaného obyvateľstva od pôdy a tiež prerušilo dlhodobé tradície v remeselníckej výrobe, kúpeľníctve a samotnej domácej sebestačnej samovýrobe, a najmä zrušilo súkromné vlastníctvo.Tieto zásahy sa podpísali pod úpadok regiónu, odliv a degeneráciu ľudského kapitálu v ňom.Tieto historické konotácie nebude ľahké napraviť a znovuprinavrátiť regiónu severovýchodného Spiša jeho silu a slávu.

Na záver historického vývoja územia možno spomenúť sugestívne slová prof. Lukniša (1946), ktoré si dovolíme parafrázovať na naše skúmané územie a načrtnúť tak jeho silné stránky cez jeho diskurzívnu povahu:

„Na území severovýchodného Spiša sa vzájomne prestupujú rozličné kultúrne vplyvy. Miešajú sa tu tri slovenské kmene, Slováci od juhozápadu, juhu a juhovýchodu, ukrajinskí Lemkovia od východu a Gorali od severozápadu a severu. Na tomto území silne účinkujú vplyvy

zanesené stredovekou saskou kolonizáciou, kolonizáciou valašskou a kopaničiarskou, tiež tu badať zvyšky maďarského a poľského panstva a vzájomne sa prelínajúce vplyvy západnej, rímskej cirkvi a cirkvi východnej, gréckej.“

3.1.3.2. Demografická charakteristika územia MAS

Významným faktorom regionálneho rozvoja postindustriálnej spoločnosti sú ľudské zdroje. Tieto zdroje sú považované za jeden z kľúčových faktorov determinujúcich rozvoj regiónov, majú totiž možnosť ovplyvňovať všetky ostatné spolupôsobiace faktory. Disponujú rôznou mierou prispôsobivosti na vonkajšie podmienky, a tak môžu aktívne využívať novovznikajúce trhové príležitosti alebo minimalizovať vznikajúce hrozby. Skúmanie obyvateľstva ako subjektu regionálneho rozvoja možno uskutočniť na základe dvoch hľadísk. Okrem sociálnych väzieb obyvateľov žijúcich v regiónoch má významné miesto skúmanie demografického potenciálu obyvateľstva regiónu vo väzbe na ekonomický rozvoj a rozmiestňovanie ekonomických aktivít (Michaeli a kol. 2010).

V nasledujúcej časti zanalyzujeme obyvateľstvo regiónu MAS ĽUBOVNIANSKO pomocou štyroch hlavných charakteristík v súlade s Mládekom a kol. (2006): *vývoj počtu obyvateľov*, *rozmiestnenie obyvateľstva, dynamika obyvateľstva* a *štruktúra obyvateľstva*. Hlavným zdrojom dát pre analýzu budú údaje (k 31.12.2014) zo Štatistického úradu SR (ŠÚ SR) ako aj údaje z posledného Sčítania obyvateľov, domov a bytov v roku 2011 (SODB 2011).

Vývoj počtu obyvateľov

Vývoj počtu obyvateľov celkovo za región MAS ĽUBOVNIANSKO bol hodnotený za obdobie rokov 2004-2014. Z Grafu 2 je zrejmé, že za posledných desať rokov sa počet obyvateľov v skúmanom regióne príliš nemenil a v priebehu desaťročia vykazoval mierne stúpajúci charakter, s výnimkou roku 2007, kedy počet obyvateľov MAS oproti predošlému roku slabo poklesol (o 0,23 %). Hranicu 26 000 obyvateľov pokorilo analyzované územie prvýkrát v roku 2013. K 31.12.2014 dosiahol počet obyvateľov v MAS 26 086, čo predstavuje takmer polovicu (48,97 %) obyvateľov okresu Stará Ľubovňa. Z celkového počtu obyvateľov MAS však až 62,7 % tvoria obyvatelia mesta Stará Ľubovňa.Čo sa týka najprogresívnejších obcí, tak obec Kolačkov zaznamenala nárast počtu obyvateľov za poslednú dekádu o viac ako 20%, obec Jakubany necelých 10%, Nová Ľubovňa 7% a Chmeľnica 6%. Posledné dve menované obce tvoria suburbánnu zónu mesta Stará Ľubovňa, čo teda znamená, že sa stávajú destináciou mestského obyvateľstva. Na druhej strane obce Kolačkov a Jakubany

zaznamenávajú zvýšený počet obyvateľov najmä vďaka zvýšenej pôrodnosti rómskej menšiny. Ostatné sídla územia majú záporné hodnoty, a teda sa ich počty obyvateľov znižujú. Mesto Stará Ľubovňa má stagnujúci charakter.

Graf 2: Vývoj počtu obyvateľov MAS (ŠÚ SR 2014)

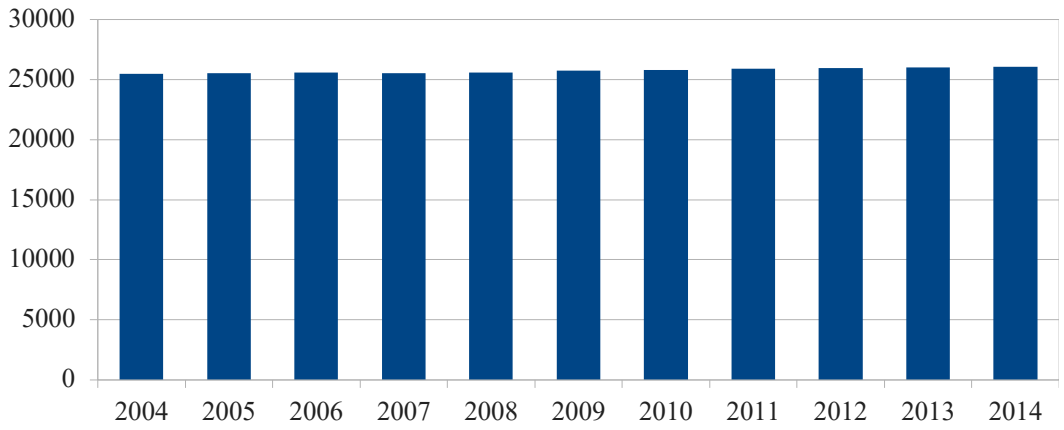

Z podielu počtu obyvateľov na konci (2014) a na začiatku (2004) sledovaného obdobia môžeme (po vynásobení 100) vypočítať index rastu, na základe ktorého môžeme určiť tzv. rastový typ populácie. Hodnoty pod 90 znamenajú *regresívny typ*, hodnoty od 90 po 110 *stacionárny typ* a hodnoty nad 110 *progresívny typ* populácie. Index rastu vypočítaný pre región MAS ĽUBOVNIANSKO dosahuje hodnotu 102,4, čo znamená, že pre populáciu v skúmanom regióne je charakteristický stacionárny typ. Ak sa však pozrieme na index rastu optikou jednotlivých obcí MAS, zisťujeme, že sa až štyri obce (Hajtovka, Starina, Legnava a Sulín) vyznačujú regresívnym typom populácie (Mapa 8). Pre tieto obce je charakteristické postupné vyľudňovanie obyvateľstva, čo predstavuje dôležitý indikátor plánovania rozvoja regiónu, na ktorý sa nesmie zabúdať. Opačná situácia je v obciach Jakubany a Kolačkov, ktorých vysoký index rastu je znakom progresívneho obyvateľstva spôsobeného okrem iného aj vysokým podielom rómskeho obyvateľstva.

Rozmiestnenie obyvateľstva

Jednou z hlavných charakteristík rozmiestnenia obyvateľstva je mimoriadna nerovnomernosť. Obyvateľstvo regiónu MAS ĽUBOVNIANSKO sa koncentruje v kompaktných obciach, ktoré rozlohou zastavanej plochy predstavujú iba 3,2 % rozlohy územia MAS.

Najčastejšie používaným ukazovateľom rozmiestnenia obyvateľstva je hustota obyvateľstva, ktorá poskytuje možnosť priestorovej i časovej komparácie. Hustota obyvateľstva v regióne MAS ĽUBOVNIANSKO predstavuje 117 obyv./km^2 (2014), pričom je

len o niečo vyššia ako hustota v rámci SR (111 obyv./km^2). Táto pomerne vysoká hodnota je do značnej miery ovplyvnená prítomnosťou mesta Stará Ľubovňa v regióne MAS. Hustota obyvateľstva vo vidieckych obciach MAS bez mesta totiž dosahuje hodnotu len 50 obyv./km^2. Táto hodnota je veľmi blízka hustote obyvateľstva v ostatných vidieckych obciach okresu Stará Ľubovňa (54 obyv./km^2).

O koncentrácii obyvateľstva v sídlach nám výpovednejšiu informáciu poskytuje hustota obyvateľstva prepočítaná na zastavanú plochu. Najvyššiu hustotu s výnimkou mesta (51,1) podľa tohto ukazovateľa dosahujú obce Nová Ľubovňa (45,7) a Kolačkov (45,4), naopak najnižšiu Starina (3,6), Matysová (4,5) a Hajtovka (4,8). V regióne MAS celkovo dosahuje hustota obyvateľstva prepočítaná na zastavanú plochu 36 obyv./ha (Mapa 9).

Jedným z najvýznamnejších fyzickogeografických faktorov, ktoré sa podieľajú na

Mapa 8: Index rastu obyvateľstva na území MAS

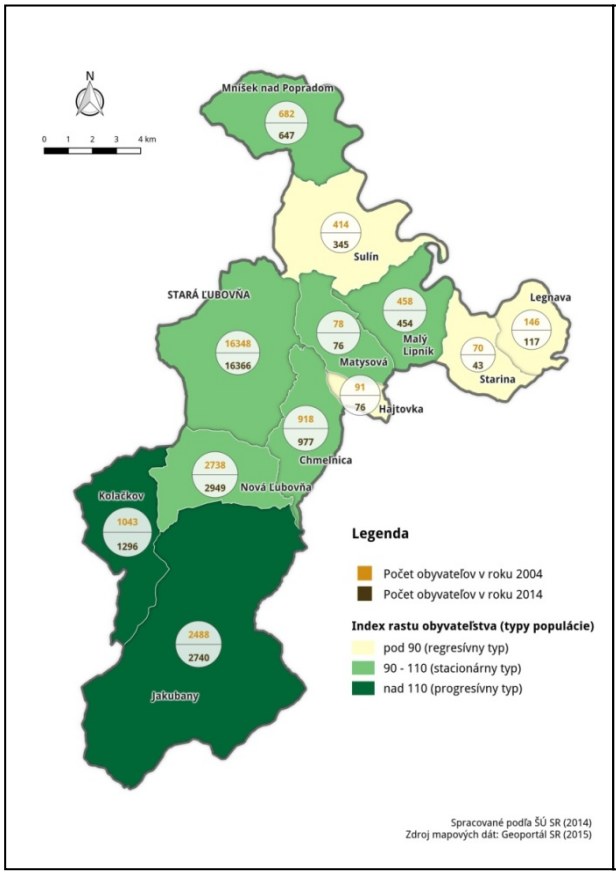

Mapa 9: Hustota obyvateľstva na zastavanú plochu územia MAS

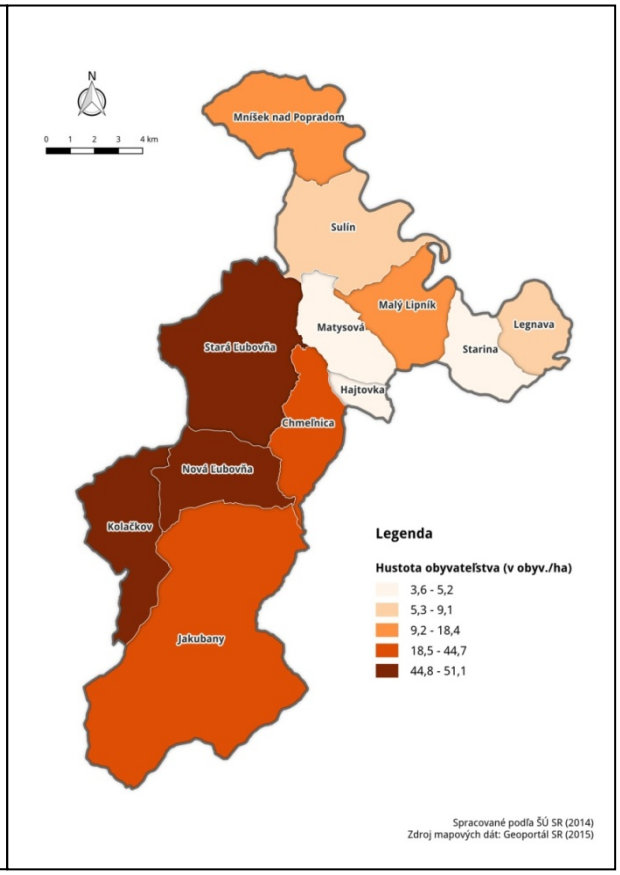

výraznej diferenciácii rozmiestnenia, je nadmorská výška. Lukniš (1972 in Michaeli 2008) vyčlenil v rámci územia Slovenska dva výškové stupne – stupeň nížin a vysočín. V sledovanom

území stupeň nížin (do 300 m n. m.) je bez zastúpenia obyvateľstva. Všetko obyvateľstvo je koncentrované v stupni nízkych vysočín (301 – 800 m n. m.).

Dynamika obyvateľstva

Obyvateľstvo nemožno považovať za statický element, pretože sa vyznačuje silnou dynamikou jeho počtu, štruktúry, priestorového rozloženia a ďalších znakov. Dynamika obyvateľstva v sebe zahŕňa dve základné kategórie pohybu, a to prirodzený pohyb (natalita a mortalita) a mechanický pohyb (imigrácia a emigrácia) (Michaeli a kol. 2010).

Prirodzený pohyb obyvateľstva v regióne MAS ĽUBOVNIANSKO v poslednom desaťročí 2004-2014 vykazuje sínusoidný priebeh s dvoma výraznejšími minimami v rokoch 2007 a 2013 (Graf 3). Od roku 2004 do roku 2007 tak prirodzený prírastok pozvoľne klesal, až dosiahol najnižšiu hodnotu (108). Potom však rapídne stúpal a v roku 2009 sa jeho hodnota oproti minimu v roku 2007 viac než zdvojnásobila (224). Odvtedy opäť postupne klesal a v roku 2013 dosiahol hodnotu 145. V nasledujúcom roku bola jeho hodnota opäť o niečo vyššia, čo by potenciálne mohlo znamenať nárast aj počas ďalšieho obdobia. Celkovo možno konštatovať, že prirodzený pohyb obyvateľstva v regióne MAS vykazuje za celé sledované obdobie kladné hodnoty, čo znamená, že sa v skúmanom regióne MAS narodilo stále viac ľudí ako zomrelo. Najviac sa na prirodzenom prírastku (mimo mesta) podieľali obce Jakubany a Kolačkov (aj vďaka vysokému podielu rómskeho obyvateľstva) a od roku 2008 aj Nová Ľubovňa. Pre obce Hajtovka, Sulín, Legnava a Starina bol v priebehu sledovaného obdobia zaznamenaný prirodzený úbytok obyvateľstva (mortalita prevyšovala natalitu), príčinou ktorého je nízka pôrodnosť a vysoký podiel staršieho obyvateľstva.

Pri charakteristike mechanického pohybu obyvateľstva MAS môžeme hovoriť o **úbytku obyvateľstva** v priebehu celého sledovaného obdobia (Graf 3). Viac ľudí sa z regiónu odsťahovalo ako prisťahovalo. Najväčší mechanický úbytok obyvateľstva bol zaznamenaný v rokoch 2004, 2007 a 2010 a podieľali sa na ňom najmä Stará Ľubovňa a tiež prihraničné obce Sulín či Mníšek nad Popradom, ale napr. aj obec Kolačkov. Nepriaznivý vývoj mechanického pohybu obyvateľstva v MAS je do značnej miery odzrkadlením nedostatočných pracovných príležitostí v regióne. Túto skutočnosť je potrebné zohľadniť pri plánovaní stratégie rozvoja regiónu a pokúsiť sa oživiť ľudské zdroje regiónu vytvorením nových pracovných miest priamo v regióne a zatraktívniť prostredie aj pre obyvateľov zvonka, ktorí vyhľadávajú kvalitné bývanie v zachovalejšom prírodnom prostredí vidieckych obcí.

Graf 3: Pohyby obyvateľstva MAS (ŠÚ SR 2014)

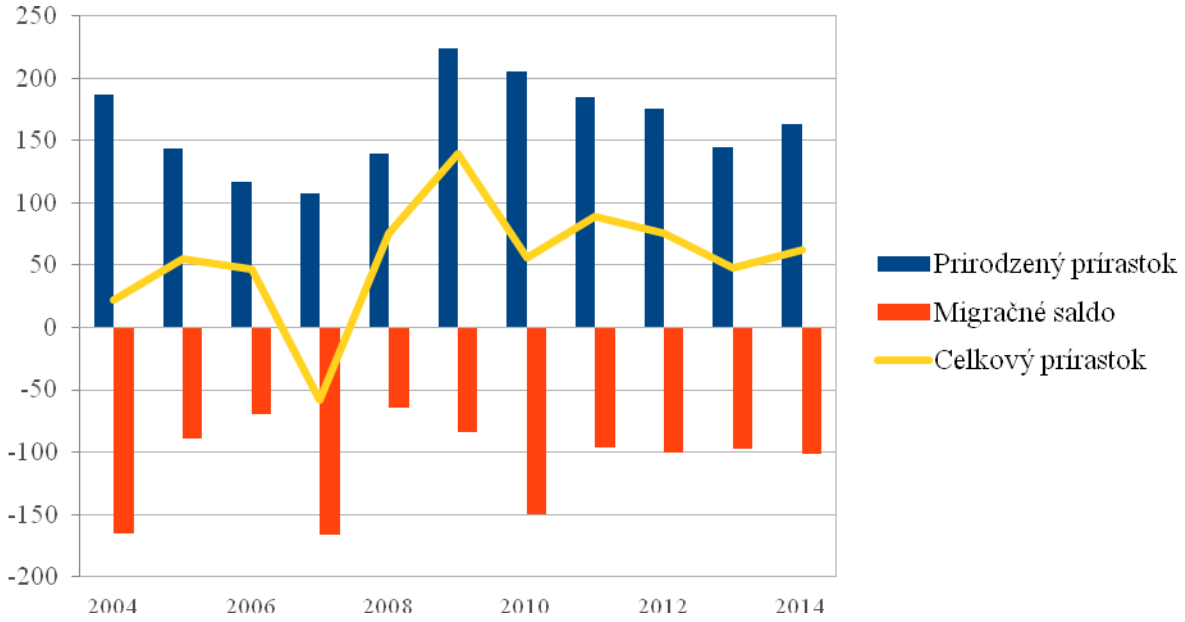

Pri pohľade na celkovú bilanciu dynamiky obyvateľstva v regióne MAS ĽUBOVNIANSKO v sledovanom období môžeme konštatovať, že vykazuje priaznivý vývoj s výnimkou jedinej zápornej hodnoty (úbytku) v roku 2007 (Graf 3). Od roku 2008 celkový prírastok obyvateľstva narástol na maximum v roku 2009 a odvtedy sú v regióne kladné hodnoty avšak s klesajúcou tendenciou. Svetlý moment nastáva v poslednom roku kde sledujeme mierny nárast. Je však potrebné dodať, že tieto hodnoty sú silne ovplyvnené práve mechanickým úbytkom obyvateľstva, ktorý má mierne klesajúcu tendenciu.

Štruktúra obyvateľstva

V nasledujúcej časti podávame charakteristiku štruktúry obyvateľstva v regióne MAS ĽUBOVNIANSKO na základe biologických (pohlavie, vek), kultúrnych (národnosť, vierovyznanie, vzdelanie) a socioekonomických znakov (ekonomická aktivita).

Štruktúra obyvateľstva podľa pohlavia a veku

Z hľadiska štruktúry obyvateľstva podľa pohlavia (k 31.12.2014) v regióne MAS mierne prevládajú muži (50,3 %), čo neodpovedá situácii v rámci SR, pre ktorú je charakteristická mierna prevaha žien.

Graf 4: Veková pyramída obyvateľstva MAS (ŠÚ SR 2014)

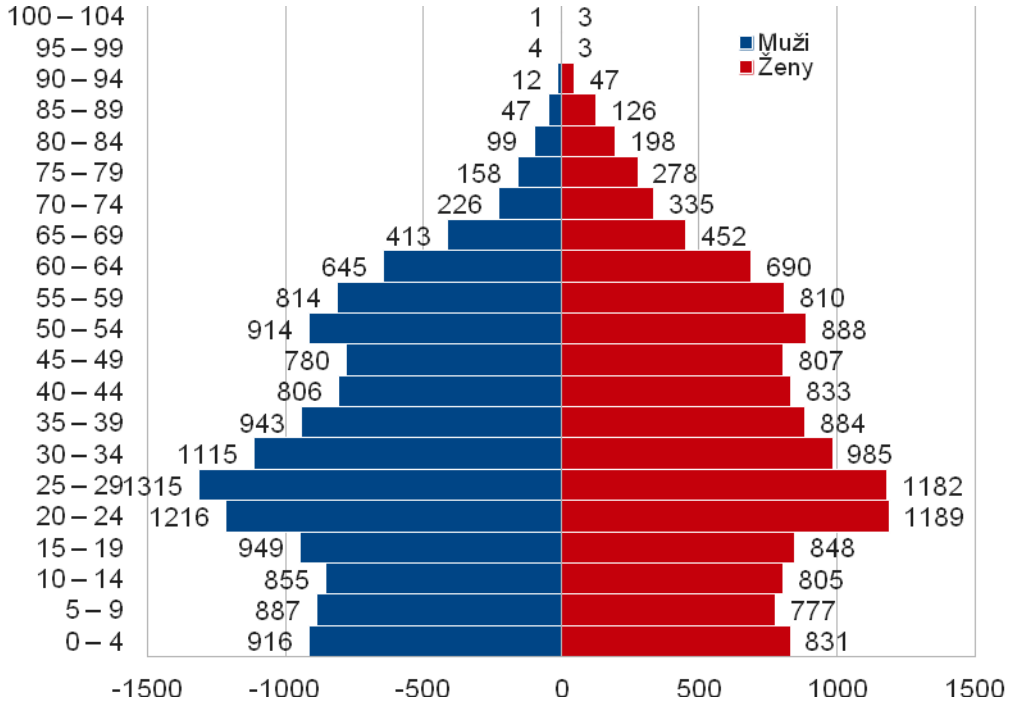

Pri sledovaní podielu mužov a žien z hľadiska 5-ročných vekových kategórií (Graf 4) môžeme nájsť určité odlišnosti. Rodí sa viac chlapcov ako dievčat. Do 55 rokov prevládajú v regióne MAS muži a od tohto veku výraznejším spôsobom prevládajú ženy, čo súvisí s fenoménom mužskej nadúmrtnosti. Pri hodnotení vekovej pyramídy skúmaného regiónu je najvýraznejšie rozšírenie obyvateľov vo veku 20-29 rokov, čo je zhodné s vekovou pyramídou SR, kde je rovnako táto veková kategória najpočetnejšia . Na základe indexu veku (vypočítanom ako podiel počtu obyvateľov v predreprodukčnom veku (0-14) a počtu obyvateľov v poreprodukčnom veku (50+) na 100 osôb) zaraďujeme územie MAS k regresívnemu typu populácie (70,8). Tento typ vekovej štruktúry (podľa Sundbärga) je charakteristický nízkou natalitou a starnutím populácie. Najpriaznivejšiu vekovú štruktúru majú obce Kolačkov a Jakubany, čo je do istej miery spôsobené vysokým podielom rómskeho etnika.

Na upresnenie predstavy o štruktúre populácie podľa veku je vhodné použiť aj ukazovateľ podielu obyvateľstva v predproduktívnom (0-14), produktívnom (15-64) a poproduktívnom veku (65+). Produktívne obyvateľstvo regiónu MAS tvorilo v roku 2014 vyše 71 % populácie, predproduktívne 19 % a poproduktívne vyše 9 % obyvateľstva. Na základe údajov z obdobia rokov 2004-2014 môžeme konštatovať, že vo všeobecnosti dochádza k poklesu predproduktívneho a k stagnácii poproduktívneho veku, a naopak zvyšuje sa podiel produktívnej zložky obyvateľstva. Tento jav pomaly smeruje k postupnému starnutiu populácie regiónu MAS ĽUBOVNIANSKO. Štruktúru obyvateľstva podľa vekových skupín (za rok

2014) za jednotlivé obce MAS hodnotí Mapa 10. Tu je dôležité všimnúť si predovšetkým vyšší podiel predproduktívnej zložky populácie najmä v obciach s vysokým podielom rómskeho etnika (Kolačkov, Jakubany) a taktiež vysoký podiel poproduktívneho obyvateľstva v obciach Matysová, Legnava, Starina, Hajtovka či Malý Lipník. To, že v posledne menovaných obciach obyvateľstvo starne, dokumentuje aj ukazovateľ priemerného veku, ktorý sa tu pohybuje v rozmedzí od 49,0 (Hajtovka) po 55,2 (Legnava) rokov, čo je v porovnaní s priemerným vekom regiónu MAS (35,4; 39,9 na Slovensku) nadpriemerná hodnota. Na túto skutočnosť je potrebné prihliadať pri vytváraní stratégie a zohľadniť v nej potreby staršieho obyvateľstva (zdravotné a sociálne služby).

Celkovo možno konštatovať, že naše územie sa zatiaľ nedostalo do stavu vekovej štruktúry ako priemer Slovenska, avšak ukazovatele vývoja signalizujú, že trend bude regresívny, čim sa zvýši podiel poproduktívneho obyvateľstva a zníži predproduktívna zložka.

Mapa 10: Vekové zloženie obyvateľstva na území MAS

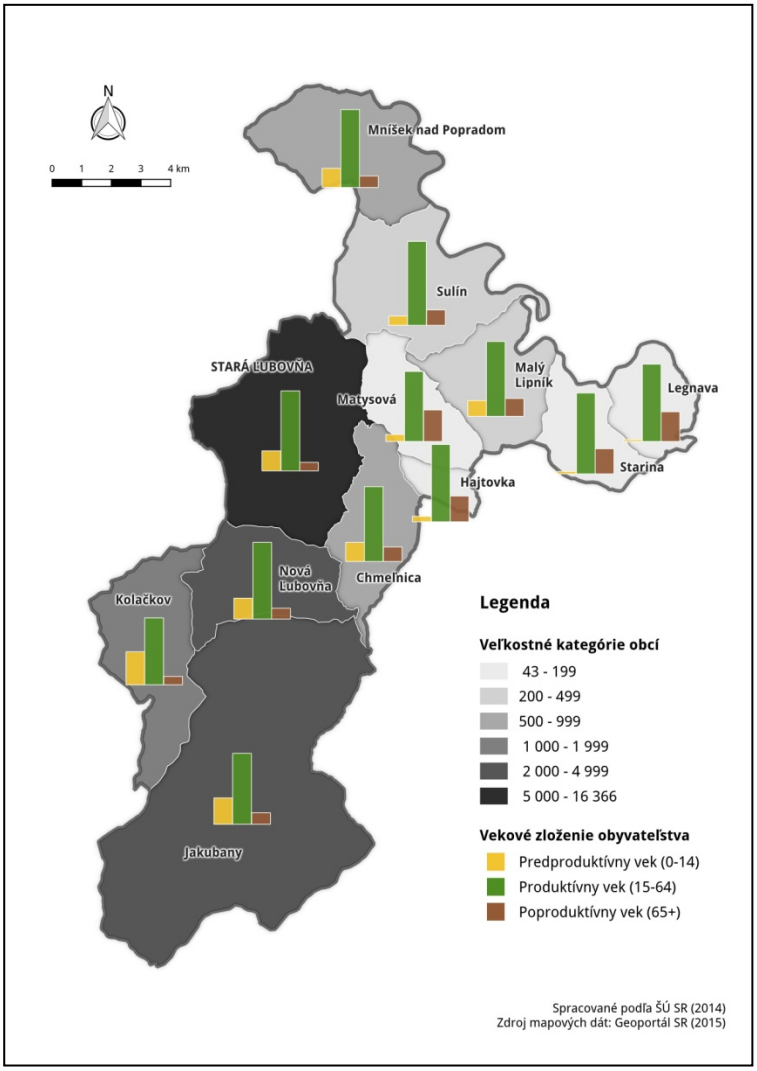

Štruktúra obyvateľstva podľa národnosti

Región MAS ĽUBOVNIANSKO sa vyznačuje pestrou zmesou národností, čo je jednak podmienené dlhodobým historickým vývojom a prihraničnou polohou regiónu susediaceho na severe s Poľskou republikou.

Mapa 11: Percentuálne zastúpenie rómskeho obyvateľstva na území MAS

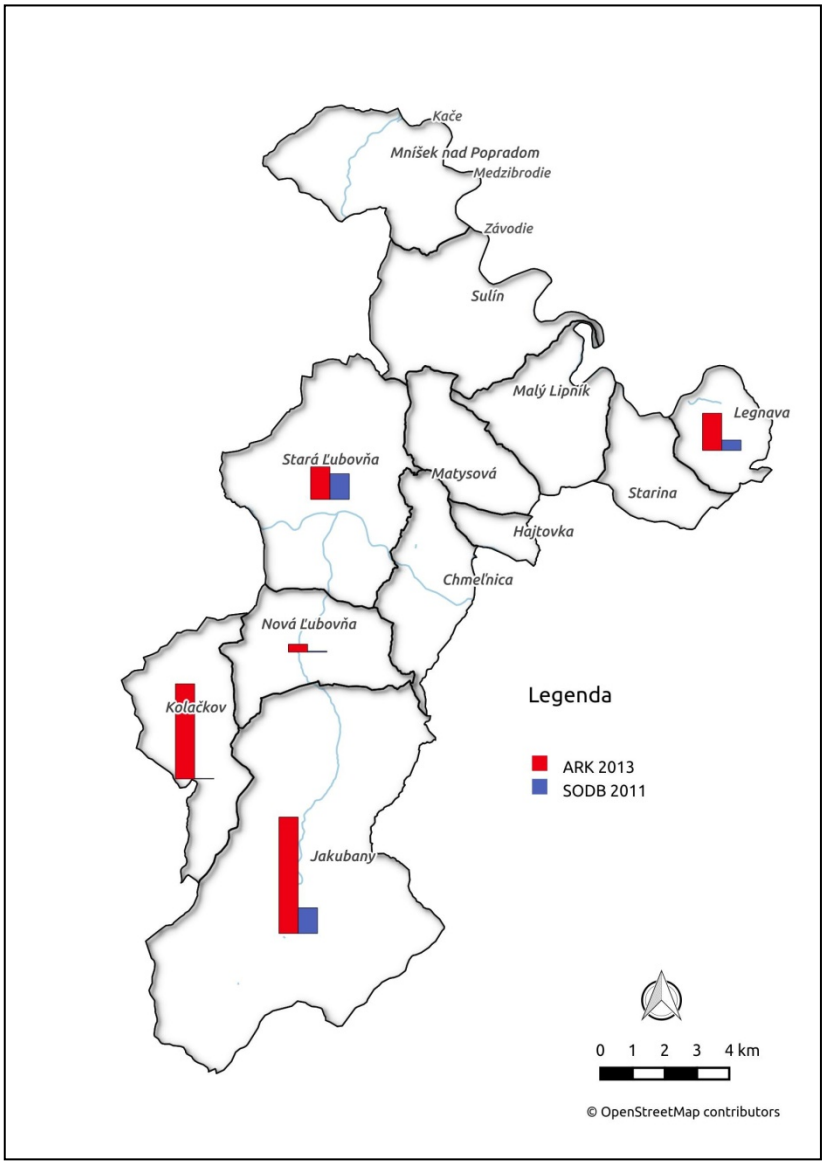

Z hľadiska národnostnej štruktúry má podľa SODB 2011 v regióne dominantné zastúpenie slovenská národnosť (Graf 5). Podiel slovenského obyvateľstva je vyšší v porovnaní s vyššími regionálnymi útvarmi. Z etnických menšín zastúpených v regióne je najpočetnejšia rómska, predstavujúca 5,8 % (1 497) z celkového počtu obyvateľov MAS. No v skutočnosti je podiel Rómov vyšší, pretože niektorí obyvatelia sa k tejto menšine nehlásia. Na základe *Atlasu rómskych komunít* (ARK 2013) však môžeme konštatovať, že v regióne MAS

ĽUBOVNIANSKO žije rozptýlene alebo v rómskych osadách až 2 970 Rómov, ktorí spravidla trpia alebo sú ohrození určitou mierou sociálnej exklúzie a deprivácie. Najpočetnejšie komunity sú v Jakubanoch, Kolačkove, Legnave a Starej Ľubovni (Mapa 11). Po Rómoch je druhou najpočetnejšou národnostnou menšinou v regióne MAS rusínska národnosť s 3,6 %. Výraznejšie zastúpenie má v obciach Starina, Matysová či Hajtovka. Necelé percento populácie MAS (0,77 %) sa hlási k nemeckej národnosti, a to predovšetkým v obci Chmeľnica. Nezistená národnosť je u takmer 6 % populácie MAS.

Graf 5: Národnostné zloženie MAS (SODB 2011)

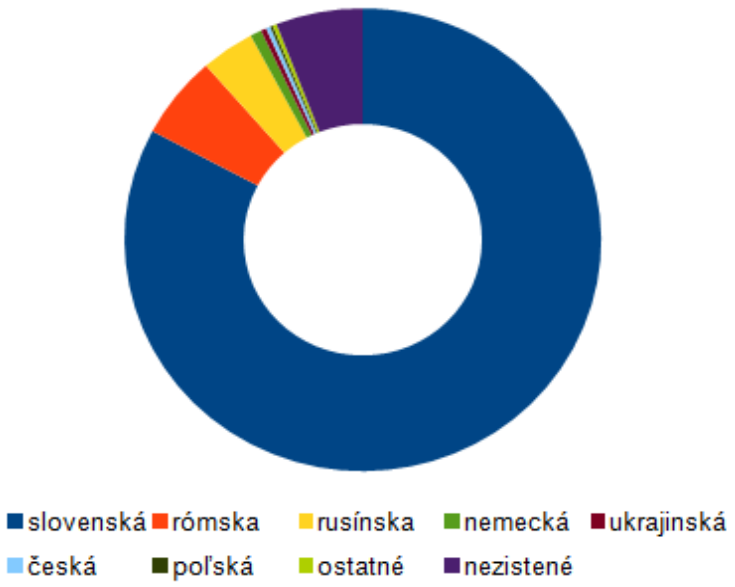

Štruktúra obyvateľstva podľa vierovyznania

Podľa výsledkov SODB 2011 môžeme územie MAS ĽUBOVNIANSKO hodnotiť ako región s vysokým stupňom religiozity (takmer 90 %), čo je typické pre väčšinu obcí vidieckeho charakteru. V náboženskej štruktúre prevládajú rímskokatolícki veriaci (Graf 6). Vysoké zastúpenie (27 %) má tiež gréckokatolícka cirkev (hlavne obyvatelia rusínskej národnosti) v obciach Matysová, Sulín, Jakubany, Malý Lipník a Hajtovka. Menšie zastúpenie (necelé percento) majú pravoslávni (najmä v Jakubanoch). Bez vyznania sú v MAS 4 % populácie a u 7 % obyvateľstva regiónu vierovyznanie nie je zistené.

Graf 6: Religiózna štruktúra MAS (SODB 2011)

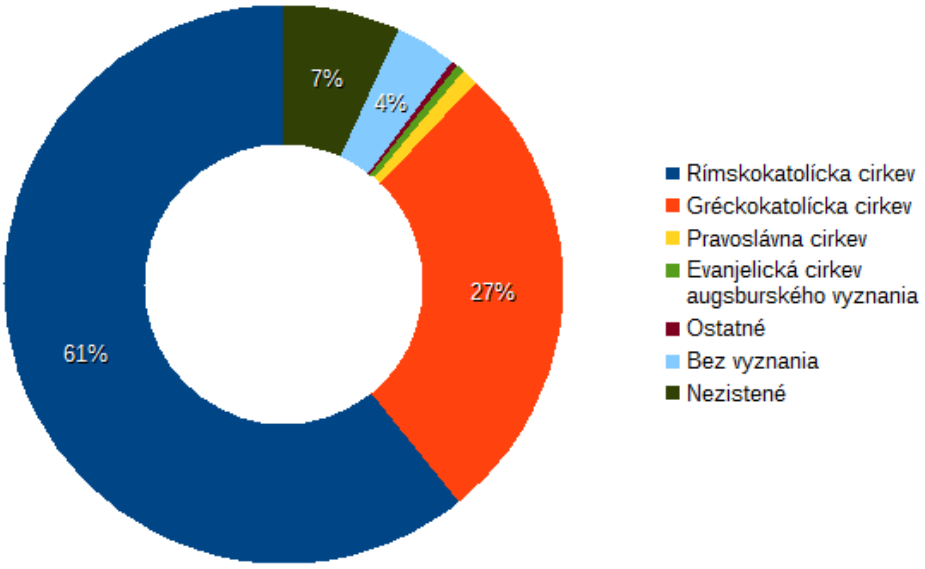

Štruktúra obyvateľstva podľa vzdelania

Relevantným znakom životnej úrovne obyvateľstva je aj stupeň dosiahnutého vzdelania. Ide o špecifickú charakteristiku, ktorá závisí od hospodárstva, ponuky práce, infraštruktúry a dostupnosti škôl (Knap 2011).

Z hľadiska najvyššie dosiahnutého vzdelania (podľa SODB 2011) prevláda v regióne MAS ĽUBOVNIANSKO obyvateľstvo s úplným stredným odborným vzdelaním s maturitou s necelými 18 %. Vzdelanie len na úrovni základnej školy dosiahlo v skúmanom regióne 15 % obyvateľstva, čo predstavuje druhú najpočetnejšiu kategóriu. Vysokoškolsky vzdelaní (I., II. a III.) tvoria spolu v regióne 13,4 % z celkového počtu, čo predstavuje badateľný trend zvyšovania úrovne vzdelania a najmä zvyšovania podielu vysokoškolsky vzdelaných na Slovensku. Učňovské vzdelanie bez maturity má ukončených vyše 12,3 % obyvateľov MAS. Bez školského vzdelania je v regióne 21 % obyvateľov. Najvýraznejšie zastúpenie tejto kategórie je v obciach Kolačkov a Jakubany, čo je do istej miery zapríčinené aj vysokým podielom rómskeho etnika.

3.1.3.3. Ekonomická charakteristika územia MAS

Pri analýze ekonomickej bázy územia je najskôr potrebné nahliadnuť do štruktúry obyvateľstva podľa ekonomickej aktivity. Ekonomicky aktívne obyvateľstvo (EAO) je veľmi dôležitým ukazovateľom, pretože poskytuje predstavu o prepojení obyvateľstva s miestnou ekonomikou.Podľa posledného SODB 2011 je z celkového počtu 25 850 obyvateľov MAS ekonomicky aktívnych 11 956 (46,3%; 48,5% je priemer Slovenska), pričom sa tento podiel od

predchádzajúceho sčítania (SODB 2001) znížil približne o 1 %. Podiel mužov na ekonomickej aktivite je vyšší. Z jednotlivých obcí regiónu MAS ĽUBOVNIANSKO nachádzame najvyšší podiel EAO v obciach Hajtovka a Sulín (okolo 52 %), naopak najmenej EAO má obec Legnava (necelých 13 %).

Trh práce

Trh práce predstavuje na jednej strane ponuku pracovných miest, teda trh pracovných príležitostí, a na druhej strane ponuku pracovných síl. Spoločne s ekonomickou bázou patrí medzí najvýznamnejšie faktory, ktoré vplývajú na celkový rozvoj územia. Trh práce predstavuje veľmi dôležité prepojenie medzi ekonomikou a obyvateľstvom (Knap 2011). Pri hodnotení trhu práce v regióne MAS ĽUBOVNIANSKO bola osobitne hodnotená otázka zamestnanosti a dochádzky a odchádzky za prácou.

Zamestnanosť

Zamestnanosť predstavuje dôležitú charakteristiku regiónu. Jej hodnotenie na základe porovnania s okresom Stará Ľubovňa, Prešovským krajom a SR uvádza Tabuľka B. Vzájomná komparácia neukazuje výrazné rozdiely z hľadiska podielu zamestnaných v jednotlivých sektoroch hospodárstva. Skúmaný región MAS ĽUBOVNIANSKO má približne rovnaký podiel zamestnaných v primárnom sektore, aj napriek horším prírodným predpokladom pre poľnohospodársku výrobu v porovnaní s inými produkčnými poľnohospodárskymi oblasťami Slovenska. Vyšší podiel zamestnaných v porovnaní so SR a PSK je v sekundárnom sektore, čo je spôsobené najmä vysokou zamestnanosťou v oblasti stavebníctva. Naopak nižší podiel (v porovnaní so SR a PSK) predstavuje terciárny sektor. V súčasnosti však, ako sme už uviedli, môžeme badať nárast zamestnanosti aj v oblasti služieb (trend terciarizácie).

Tabuľka B: Sektorová zamestnanosť územia MAS(SODB 2011)

	Pracujúci v (%)		
	Primárny sektor	Sekundárny sektor	Terciárny sektor
Slovenská republika	5,6	34,8	59,6
PSK	6,1	36,6	57,3
okres Stará Ľubovňa	7,4	40,5	52,1
MAS ĽUBOVNIANSKO	5,4	39,8	54,8

Ďalším dôležitým ukazovateľom je podiel pracujúceho obyvateľstvav jednotlivých sektoroch hospodárstva a ich zastúpenie. V sledovanom území je badať predovšetkým trend terciarizácie spoločnosti (Graf 7), čo potvrdzuje nárast terciárneho sektoru v regióne MAS o takmer 12 %, najmä na úkor sekundárnej sféry (pokles o 8 %) a sčasti aj primárnej (pokles o 4 %). Súvisí to najmä so zmenou v hospodárstve, úpadkom poľnohospodárstva a naopak rozvojom služieb.

Graf 7: Sektorová zamestnanosť MAS (SODB 2001, 2011)

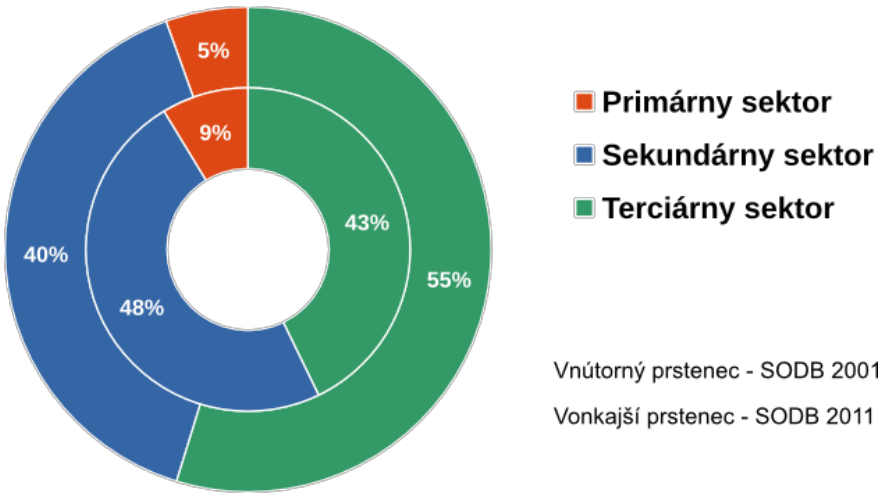

Pri pohľade na štruktúru obyvateľstva podľa odvetví ekonomickej činnosti v jednotlivých obciach MAS (Graf 8) si môžeme všimnúť vyšší podiel pracujúcich v poľnohospodárstve, a to predovšetkým v obciach Legnava, Starina (až nad 20 %), Sulín, Matysová či Hajtovka (všetky nad 10 %). Tento fakt naznačuje potenciál pre možnosti ďalšieho rozvoja poľnohospodárskych aktivít v tomto regióne. Pre MAS ĽUBOVNIANSKO je ďalej príznačné aj vyššie zastúpenie pracujúcich v sekundárnom sektore (najmä v stavebníctve), čo môžeme vysvetliť vysokou odchádzkou za prácou v tomto odvetví do zahraničia.

Čo sa týka podnikateľských subjektov (PS) pôsobiacich v mikroekonomickom prostredí územia MAS, tak z dotazníka sme zistili, že v primárnom sektore pôsobí až 56 samostatne hospodáriacich roľníkov (SHR), funguje 8 poľnohospodárskych družstiev a 5 fariem. Na území MAS pôsobí vyše 230 PS v sekundárnom sektore, pričom až 99 z nich podniká v textilnom a odevnom priemysle a 73 v spracovaní potravín a pochutín. Tretie najvýraznejšie odvetvie je spracovanie dreva (25), a tak nasleduje stavebníctvo a výroba stavebných hmôt (15). Najviac zastúpeným sektorom je tretí, v ktorom dominujú murárske a maliarske práce (99), tak nasleduje kaderníctvo a kozmetické služby (57) a za ním je oprava, predaj a údržba motorových vozidiel (47), a tak poradenstvo (37) a stavebné práce (17). Spolu pracuje v terciárnom sektore

Graf 8: Sektorová zamestnanosť v obciach MAS (SODB 2011)

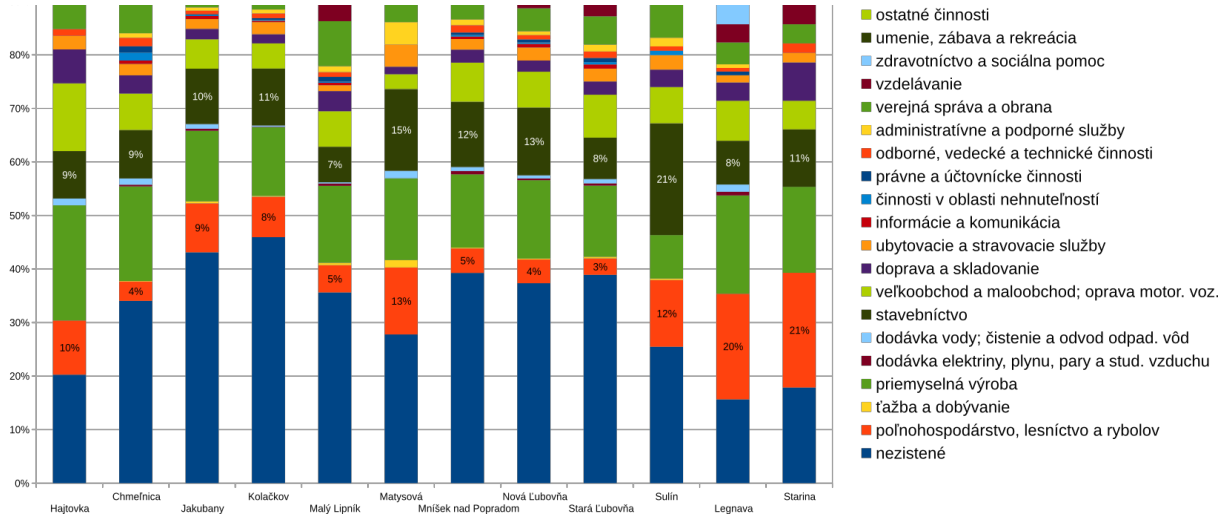

465 PS, čo predstavuje dvojnásobne viac PS ako v sekundárnoma viac ako šesťnásobne v primárnom sektore. Z dotazníka sme zistili, že podnikateľská klíma a miera spolupráce je na priaznivej úrovni, čo je dobrým predpokladom pre ďalší rozvoj územia a MAS disponuje relatívne vysokým počtom samostatne zárobkovo činných osôb SZČO.Výsledkom takejto štruktúry zamestnaných a PS, kde prevláda terciárny sektor v oboch oblastiach, je potenciál pre skvalitnenie a zvýšenie úrovne poskytovaných služieb.

Dochádzka za prácou

Vo vidieckych obciach regiónu MAS ĽUBOVNIANSKO podobne ako vo väčšine vidieckych sídel je všeobecný nedostatok pracovných príležitostí. Naopak mesto ponúka dostatok pracovných miest aj pre obyvateľov, ktorí tu nemajú trvalé bydlisko. Na jednej strane dopyt po pracovných príležitostiach a na strane druhej ich ponuka sú účinne prepojené prostredníctvom dochádzky za prácou (Knap 2011).

Z regiónu dochádza z miesta trvalého bydliska do zamestnania denne alebo inak ako denne až 81 % pracujúcich MAS, čo v porovnaní so sčítaním v roku 2001 predstavuje nárast o takmer 45 %. Tento fakt svedčí predovšetkým o minimálnom počte pracovných miest v jednotlivých obciach, obrovskej dostredivej ekonomickej sile okresného mesta Stará Ľubovňa ako aj blízkosti hranice a s ňou spojenej práce v zahraničí. Najvyšší podiel dochádzajúcich za prácou je tak logicky najmä v malých obciach, konkrétne v Legnave a Starine (nad 84 %).

Významné centrum dochádzky tu predstavuje práve okresné mesto Stará Ľubovňa. Táto skutočnosť výrazne ovplyvňuje odchádzku za prácou z jednotlivých obcí regiónu MAS, keďže sa nachádzajú v jeho bezprostrednom dochádzkovom zázemí.

V roku 2011 bola Stará Ľubovňa centrom dochádzky až pre 8 z 12 obcí MAS, pričom periférne obce ako Starina, Legnava a obec Matysová, ktorá má spádovosť na SV smer, nedochádzajú do okresného mesta. Tieto obce majú relatívne vysoký podiel odchádzky za prácou do zahraničia (nad 15%). Najviac obyvateľov dochádzalo za prácou do okresného mesta z Novej Ľubovne, Jakubian a Chmeľnice. Podľa ÚPSVaR Stará Ľubovňa (2015) je však ohrozením odchod kvalifikovaných pracovníkov a mladých ľudí z okresu, pričom je tu predpoklad, že sa mladí aj odsťahujú. Mimo okresu celkovo odchádza za prácou 8,4% pracujúcich. Celkovo z územia MAS odchádza do zahraničia viac ako 12,2%, pričom najvyšší podiel odchádzajúcich za prácou do zahraničia je v obci Sulín (33,7%). Za prácou tak odchádza mimo územia MAS viac ako 20% pracujúcich. Podľa ÚPSVaR Stará Ľubovňa (2015) je tento trend odchádzky za prácou jedným z ohrození rozvoja regiónu. K tomuto tvrdeniu sa prikláňajú aj vyhlásenia starostov obcí MAS, ktorí z vlastnej skúsenosti udávajú, že mimo regiónu odchádza za prácou viac ako 30 % zamestnaných.

Nezamestnanosť

Jedným z najdôležitejších indikátorov na trhu práce je nezamestnanosť, ktorá patrí medzi základné kritériá vymedzenia problémových regiónov. Napriek tomu, že určitá miera nezamestnanosti je v trhovej ekonomike nevyhnutná, jej vysoká úroveň je zdrojom nežiaducej sociálnej i ekonomickej nestability (Klamár 2007).

Pri hodnotení nezamestnanosti regiónu MAS ĽUBOVNIANSKO sme sa bližšie pozreli na štruktúru uchádzačov o zamestnanie (UoZ), ktorá mieru nezamestnanosti nepochybne spätne ovplyvňuje.

K 31.12.2014 bolo podľa ÚPSVaR Stará Ľubovňa v regióne MAS ĽUBOVNIANSKO evidovaných 1 824 UoZ, čo predstavuje 9,8 % produktívneho obyvateľstva regiónu. Najvyšší podiel mužských UoZ vykazujú obce Legnava a Starina, kde sú ako UoZ evidovaní len muži. V rámci štruktúry UoZ podľa veku je najrizikovejšia skupina od 20 do 29 rokov, a takisto je vyšší podiel UoZ v kategórii nad 50 rokov, čo je spôsobené staršou vekovou štruktúrou populácie najmä v obciach Sulín, Hajtovka a Mníšek nad Popradom.

V štruktúre UoZ podľa vzdelania (Mapa 12) prevládajú UoZ so stredoškolským vzdelaním, pričom rizikovou skupinou je relatívne vysoký podiel UoZ bez vzdelania (7%) a UoZ so základným vzdelaním (24,3%), čo spolu činí vyše 31% všetkých UoZ. V tomto ukazovateli vidíme ohrozenia v kontexte zvyšovania zamestnanosti, pretože u týchto kategórií je vysoký predpoklad, že v neskoršom období budú zvyšovať aj ukazovateľ dlhodobej nezamestnanosti. Najvýraznejšie hodnoty môžeme sledovať v obciach Kolačkov a Jakubany, kde majú vyšší podiel UoZ len so základným vzdelaním, resp. neukončeným základným

vzdelaním. Tento fakt vyplýva hlavne z dôvodu vyššieho zastúpenia rómskeho etnika v týchto obciach.

Z hľadiska štruktúry UoZ podľa dĺžky evidencie na úrade práce má v obciach regiónu

Mapa 13: Štruktúra UoZ MAS podľa vzdelania

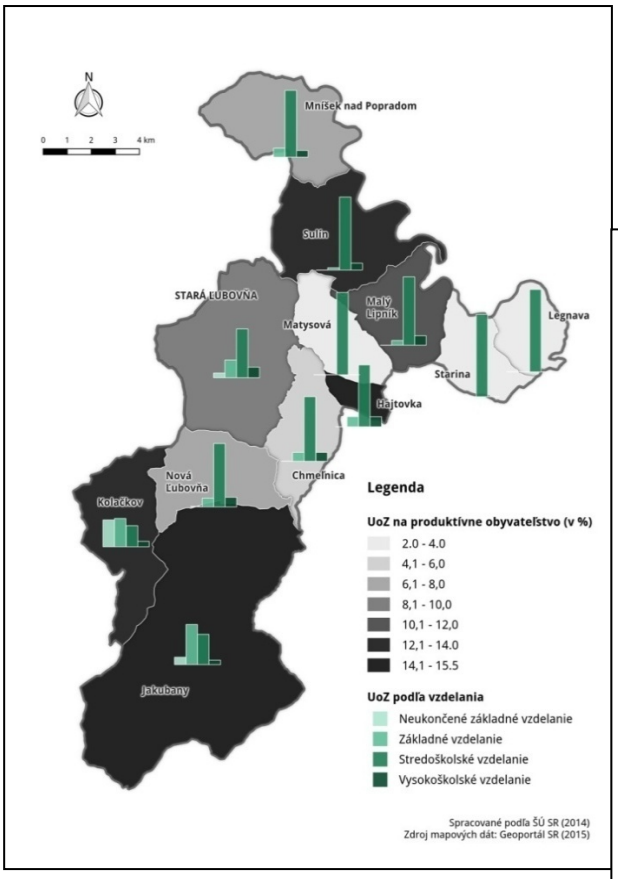

Mapa 12: Štruktúra UoZ MAS podľa dĺžky evidencie

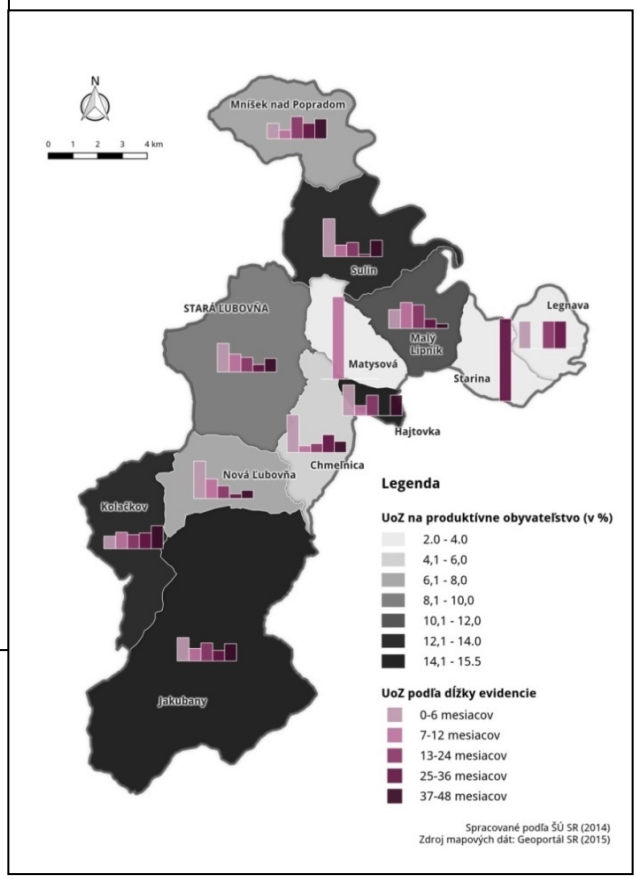

MAS ĽUBOVNIANSKO najvyššie zastúpenie kategória 4-6 mesiacov. Pozitívom je taktiež pomerne vysoký podiel UoZ evidovaných na úrade práce do 3 mesiacov. Pri porovnaní jednotlivých obcí regiónu (Mapa 13) pozitívne vystupujú predovšetkým Stará Ľubovňa, ale aj obce Chmeľnica, Nová Ľubovňa a Sulín. Príčiny tohto stavu je potrebné hľadať najmä vo vzdelanejšom obyvateľstve týchto obcí, ktoré sa dokáže rýchlejšie etablovať a prispôsobiť rýchlo sa meniacim potrebám trhu práce. Naopak najmä vďaka vysokému podielu rómskeho obyvateľstva nie je štruktúra UoZ v obciach Kolačkov, Jakubany a Legnava až taká priaznivá.

Ekonomické zdroje územia

Samosprávy nášho územia sú výrazne aktívne pri zapájaní sa do projektov. V nasledujúcom zozname vyberáme najúspešnejšie projekty obcí a mesta MAS ĽUBOVNIANAKO:

- Chmeľnica - Revitalizácia centra obce /Európsky fond regionálneho rozvoja „Investícia do vašej budúcnosti. “ / - 386 389€
- Chmeľnica - „Suchý polder“ / OP Životné prostredie / - 1 252 691€
- Kolačkov - Konštrukcia a zateplenie KD / Enviromentálny fond / - 150 000€
- Kolačkov - Podpora marginalizovaných skupín / Európsky sociálny fond / - 350000€
- Matysová - Zavedenie a prevádzkovanie vysokorýchlostného internetu / PPA / - 140500€
- Mníšek nad Popradom - Výstavba hrádze / Ministerstvo život. prostredia/ - 1700000€
- Stará Ľubovňa - Zvýšenie hospodárnosti a modernizácia ZŠ Komenského – 1709332€
- Stará Ľubovňa - EuroVelo 11 (napojenie okresu Stará Ľubovňa na medzinárodnú cyklotrasu) - 9 944 600 €
- Stará Ľubovňa - Údolím rieky Poprad - revitalizácia cyklotrasy – 2000000€

Čo sa týka majetkov obcí, ten uvádzame v zozname:

- Starina - 113 175,69 €
- Matysová - 64 450,70 €
- Legnava - 43 473,52 €
- Sulín – 703 211,05 €
- Malý Lipník – 1 392 244,81 €
- Mníšek nad Popradom - 1 509 810,66 €
- Hajtovka – 487 697€
- Jakubany – 5 935 635,69€
- Nová Ľubovňa – 9 731 942,02€
- Stará Ľuboňa – 55 163 565€
- Chmeľnica - 2 563 316,09€
- Kolačkov – 3 856 533,02 €

3.1.3.4. Infraštruktúra územia MAS

Infraštruktúru možno chápať ako základný spoločenský kapitál, ktorý predstavuje rozsiahly súbor všeobecných podmienok potrebných pre priaznivý sociálne, ekonomicky a environmentálne vyvážený rozvoj (Maříková et al. 1996 in Michaeli a kol. 2010). Faktor infraštruktúra v širokom slova zmysle v sebe zahŕňa viaceré dimenzie, ktoré tvoria vybavenosť územia. Vybavenosť územia infraštruktúrou vyjadruje kvalitatívne i kvantitatívne charakteristiky rozvojových podmienok regiónov a do určitej miery ovplyvňuje úroveň kvality života (Ira 2005 in Michaeli a kol. 2010). V našom území sa budeme zaoberať technickou (dopravná, energetická a informačná) a sociálnou infraštruktúrou (občianska vybavenosť, zdravotnícke zariadenia, školy, ubytovacie, stravovacie, športové a relaxačné zariadenia).

Dopravná infraštruktúra

Na študovanom území sa nachádza cestná aj železničná sieť. Sieť pozemných komunikácií pre cestnú dopravu riešeného územia pozostáva v súčasnosti z ciest I. a III. triedy. Cestám I. triedy možno obecne priradiť celoštátnu až medzištátnu funkčnú úroveň a cestám III. triedy úroveň lokálnu. V regióne sa nachádza spolu 151 km ciest, z čoho je 16 km ciest I. triedy a 135 km ciest III. triedy. Z celkovej cestnej siete tvorí miestna komunikácia približne 50 km, kde 43 km je na území mesta Stará Ľubovňa. Železničná sieť na území mácelkovo 8 km, pričom blízkosť druhej vetvy sa nachádza na severe územia, avšak na poľskej strane, kde lemuje hranicu Slovenskej republiky.

Cez územie prechádza k. ú. Starej Ľubovne, Chmeľnice a Mníšku nad Popradom štátna cesta I. triedy I/68 v smere Prešov - Stará Ľubovňa, pričom v meste Stará Ľubovňa sa cesta I/68 mení na cestu I/77. Obce Nová Ľubovňa a Jakubany ležia na ceste III/54340, ktorá sa napája na nadradenú cestnú sieť európskeho významu – cestu I/68 v meste Stará Ľubovňa. V centre obce Nová Ľubovňa, pri moste cez potok Jakubianka, je odbočka do Kolačkova č. III/54341. Obce Matysová, Hajtovka a Malý Lipník, Starina a Legnava sú spádovo napájané na cestu I. triedy I/68 cez cestu III/54332. Obec Sulín má dostupnosť na I/68 zabezpečenú cestou III/54336.Jestvujúce komunikácie a mostné objekty na nich v týchto obciach je potrebné upraviť tak, aby vyhovovali návrhovým parametrom a šírkovému usporiadaniu komunikácií(Tabuľka C).

Územím prechádzajú diaľkové a miestne linky autobusov. Pre obyvateľov obcí je cestná osobná hromadná doprava zaistená autobusmi SAD – BUS KARPATY s.r.o. Stará Ľubovňa. Najväčší význam má autobusové spojenie so Starou Ľubovňou, ktoré zabezpečuje dopravu obyvateľov do zamestnania a škôl. Momentálne nastáva trend úsporných opatrení v doprave,

čím sa aj v našom regióne začínajú rušiť nerentabilné spojenia, a tak narastajú obmedzenia pri cestovaní za prácou (rušenie autobusových a vlakových liniek) (ÚPSVaR Stará Ľubovňa 2015).

Cez k. ú. mesta Stará Ľubovňa a obce Chmeľnica prechádza vnútroštátna železničná trať regionálneho významu Poprad – Stará Ľubovňa – Plaveč s pokračovaním do Poľska a Prešova. Výhľadovo sa počíta s elektrifikáciou trate. V rámci ochranného územia je dostatočný priestor pre elektrifikačné úpravy trate, plocha pre prípadné výhľadové mimoúrovňové križovanie cesty III/54332 bola rezervovaná.

Kvalita cestnej a železničnej siete regiónu nie je zlá, ale chýba jej modernizácia, ktorá by výrazným spôsobom zvýšila záujem firiem a investorov pri budovaní nových podnikov a vytváraní nových pracovných miest.

Tabuľka C: Vybavenosť územia dopravnou infraštruktúrou (CDB 2015, Dotazník 2015)

Názov obce	Cesta I. triedy (označenie)	Cesta III. triedy (označenie)	Autobusové spojenie (označenie)	Železničné spojenie (označenie)
Chmeľnica	I/68	III/54338 III/54339	1	1
Hajtovka		III/54333	1	
Jakubany		III/54340	1	
Kolačkov		III/54341	1	
Legnava		III/54332	1	
Malý Lipník		III/54335 III/54332	1	
Matysová		III/54335 III/54332	1	
Mníšek nad Popradom	I/68	III/54112	1	
Nová Ľubovňa		III/54340 III/54341	1	
Stará Ľubovňa	I/68 I/77	III/54340 III/54344 III/54347 III/54113	1	1
Starina		III/54332 III/54337	1	
Sulín		III/54336 III/54354	1	
SPOLU	**3**	**12**	**12**	**2**

Energetická infraštruktúra

Vybavenosť obcí energetickou infraštruktúrou je jednou zo základných podmienok ich rozvoja. Výstavbu energetických zariadení je potrebné koordinovať s rozvojom ekonomických aktivít a spotrebou obyvateľstva v regióne (Michaeli a kol. 2010).

Všetky obce MAS sú zásobované pitnou vodou, pričom obec Matysová nemá skupinový vodovod. V regióne je hydroenergetickýpotenciál pre budovanie malých vodných elektrární (už existujúce v Jakubanoch,Novej Ľubovni a Sulíne), ktoré by vytvorili podmienky pre znižovanie rozpočtov obcí.Vybudovanú kanalizačnú sieť a ČOV má 6 obcí regiónu – Stará Ľubovňa, Chmeľnica, Jakubany, Kolačkov, Nová Ľubovňa a Malý Lipník, pričom Jakubany nemajú dobudovanú ČOV. Pre obce bez kanalizácie (Hajtovka, Legnava, Matysová, Mníšek nad Popradom, Starina a Sulín)jeodkanalizovanie zástavby individuálne do žúmp, ktoré však svojím priesakom do pôd spôsobujú znečistenie okolitého prostredia. Päť obcí územia nie je plynofikovaných. Jedná sa o obce, ktoré tvoria spojitý pás na severe územia (Hajtovka, Legnava, Matysová, Mníšek nad Popradom, Starina a Sulín)(Tabuľka D).

Tabuľka D: Vybavenosť územia energetickou infraštruktúrou (Dotazník 2015)

Názov obce	Plynovod	Kanalizácia	Vodovod	ČOV
Chmeľnica	1	1	1	1
Hajtovka			1	
Jakubany	1	1	1	
Kolačkov	1	1	1	1
Legnava			1	
Malý Lipník	1	1	1	1
Matysová				
Mníšek nad Popradom			1	
Nová Ľubovňa	1	1	1	1
Stará Ľubovňa	1	1	1	1
Starina			1	
Sulín			1	
SPOLU	**6**	**6**	**11**	**5**

Sídla územia MAS sú napojené na zdroj elektrickej energie z vonkajšieho elektrického vedenia. Dodávka elektrickej energie pre jednotlivých odberateľov v obciach je vykonávaná verejným NN vzdušným rozvodom na podporných bodoch (betónových a drevených stĺpoch) v blízkosti verejných komunikácií. Trafostanice zásobujú bytovú, vybavenostnú, podnikateľskú a poľnohospodársku zástavbu. Problémy sa môžu potenciálne vyskytnúť v zimnom období pri silných námrazách na elektrickom vedení. O rozšírení siete podzemných káblov sa však zatiaľ neuvažuje.

Existujúce verejné osvetlenie tvoria zväčša výbojkové svietidlá upevnené na výložníkoch a stĺpoch sekundárneho vedenia ako aj na sadových osvetľovacích stĺpoch s káblovým rozvodom, s napojením a ovládaním z rozvádzača verejného osvetlenia.

Separovaný zber v obciach regiónu je na vysokej úrovni. Je tu zavedený separovaný zber vybraných zložiek komunálneho odpadu, a to: zber odpadového skla, odpadového plastu, odpadového papiera a kovových obalov. V niektorých obciach sú na kovové obaly maloobjemové kontajnery a časť obcí má na zber kovových obalov pre domácnosti vrecia. Vo všetkých obciach sa uskutočňuje dvakrát ročne zber vytriedených nebezpečných zložiek z komunálneho odpadu, dvakrát ročne sa uskutočňuje zber elektroodpadu, pričom tento zber sa robí spolu so zberom vytriedených nebezpečných zložiek z komunálneho odpadu. Tento zber vykonáva firma EKOS, spol. s r.o., Stará Ľubovňa. V regióne je prevádzkovaných 7 malých obecných kompostovísk – Chmeľnica, Kolačkov, Nová Ľubovňa (2x), Jakubany a v meste Stará Ľubovňa sa začalo s vybudovaním okresnej kompostárne (Knap 2011).

Možno konštatovať, že energetická infraštruktúra, ktorá je jedným zo základných predpokladov pre rozvoj územia, je na postačujúcej úrovni a môžeme ju pokladať aj za silnú stránku územia, nakoľko aj periférne obce sú touto infraštruktúrou dobre vybavené.

Informačná infraštruktúra

Vybavenosť územia telekomunikačnými službami je na uspokojujúcej úrovni. Telefónne rozvody v sídlach sú prevedené kombinovane podzemným a nadzemným vedením. Nakoľko sa spoločnosť Slovak Telecom, a.s. riadi výhradne situáciou na trhu, ďalší rozvoj telefonizácie bude závisieť od záujmu o tento druh služby v danej lokalite (Knap 2011). Obce Nová Ľubovňa, Jakubany a Kolačkov sú súčasťou Regionálneho technického centra Východ. Pokrytie územia mobilnými operátormi je dostačujúce pre Orange, T-Mobile, O2 a SWAN.

Miestny verejný rozhlas je vo všetkých obciach postačujúci pre ich vnútorné potreby. Výnimku tvorí obec Matysová, ktorá rozhlas nemá. Rozhlas je väčšinou vedený z rozhlasovej ústredne situovanej v budove obecného úradu. Rozhlas je využívaný najmä pre obecné oznamy a ako možnosť reklamy pre podnikateľov ponúkajúcich najmä poľnohospodárske produkty a textil.

Sociálna infraštruktúra

Význam sociálnej infraštruktúry by sa ako faktor ovplyvňujúci regionálnu konkurencieschopnosť nemal podceňovať. Dostupnosť kvalitnej sociálnej infraštruktúry môže ovplyvniť rozhodnutie, kam investovať alebo umiestniť nový podnik. Sociálna infraštruktúra je tiež dôležitá na udržanie počtu obyvateľov (Michaeli a kol. 2010).

Na území MAS sa nachádza relatívne postačujúca *občianska vybavenosť* obcí: 11 stavebných úradov, 9 obecných knižníc, 5 pôšt, 9 kultúrnych stredísk, 11 požiarnych zbrojníc a 6 domov smútku.

Zdravotnícke zariadenia, ak neberieme do úvahy okresné mesto Stará Ľubovňa, v ktorom sú prítomné všetky druhy zdravotníckej infraštruktúry, sa nachádzajú v obci Nová Ľubovňa a Malý Lipník. V obciach Nová Ľubovňa je zriadené zdravotné stredisko s ambulanciami praktického lekára (pre dospelých, pre deti a dorast), stomatológa primárnej starostlivosti (pre dospelých, pre deti a dorast) a lekárňou. Obyvatelia Jakubian a Kolačkova využívajú tieto služby takmer výhradne v Novej Ľubovni. V obci Malý Lipník sa nachádza všeobecný lekár. Väčšina obyvateľov územia MAS však využíva zdravotnícke služby v okresnom meste. V Novej Ľubovni sa tiež nachádza psychiatrická ambulancia a obec má zriedený klub dôchodcov s poskytovaním stravovania pre cca 80 – 90 stravníkov. V regióne MAS sa nachádza niekoľko domovov dôchodcov (Nová Ľubovňa a Stará Ľubovňa), opatrovateľských služieb (Nová Ľubovňa, Kolačkov a Stará Ľubovňa) a jeden domov sociálnych služieb v Legnave.

Materské a základné školy (MŠaZŠ) sú v obciach Nová Ľubovňa, Jakubany, Kolačkov, Mníšek nad Popradom, Chmeľnica a Malý Lipník a samozrejme v meste Stará Ľubovňa, ktorá disponuje okrem MŠaZŠ aj *strednými školami* (SŠ) (Gymnázium Terézie Vansovej, Cirkevné gymnázium sv. Mikuláša, Stredná odborná škola, Stredná odborná škola technická a Obchodná akadémia). V ZŠ v Kolačkove a Jakubanoch sú zriadené špeciálne triedy, ktoré väčšinou navštevujú rómski žiaci (viac ako 56 %). V súčasnosti sú v školách zriadené priestory pre knižnicu (Jakubany), mimoškolskú záujmovú, výchovnú a klubovú činnosť. Školy sú vybavené jedálňami, telocvičňami, ihriskami a takisto majú pripojenie na internet. ZŠ v Jakubanoch má okrem toho zriadené 4 učebne s interaktívnymi tabuľami, žiaci sa tak môžu učiť modernými vyučovacími metódami. Za zmienku stojí elokované pracovisko v Jakubanoch Súkromnej strednej odbornej školy (SSOŠ) z Kežmarku orientované na zvýšenie kvalifikácie rómskych absolventov, kde sa vyučujú absolventi tunajšej ZŠ v odboroch - šitie konfekcie a drevárska výroba. *„Vzhľadom na to, že počet nevzdelaných mladých Rómov sa z roka na rok zvyšoval, spoločne so samosprávou obce a po dohode so SSOŠ v Kežmarku sme sa rozhodli, že zriadime v priestoroch školy prvú elokovanú triedu tejto školy. Vyšli sme tak v ústrety rómskym rodičom, ktorí neradi púšťajú študovať svoje deti mimo bydliska. Väčšina rómskych rodín je*

nezamestnaná a argumentujú tiež nedostatkom finančných prostriedkov na každodenné cestovné do škôl alebo na poplatky za internáty," uvádza Rómska tlačová agentúra(RTA 2011).

Graf 9: Vývoj počtu žiakov v MŠaZŠ, SŠ v období rokov 2005-2015(Dotazník 2015)

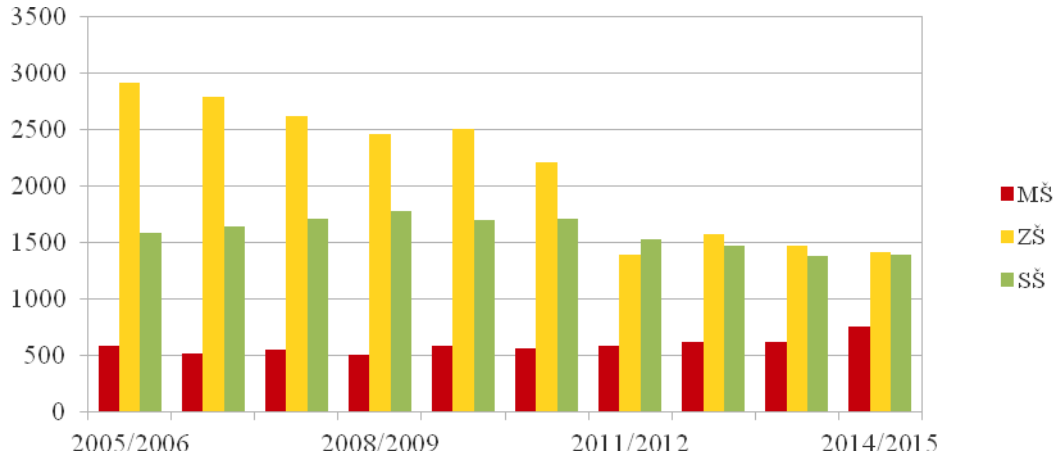

Z celkovej situácie vývoja žiakov v MŠaZŠ a SŠ možno vyčítať (Graf 9), že podiel žiakov ZŠ v priebehu 10 rokov prudko klesá. Mierny pokles môžeme badať aj pri SŠ, avšak tendenciu rastu má práve kategória MŠ, čo môže byť potenciál pre rast produktívnej zložky obyvateľstva, kde začína mierny nárast kategórie žiakov do 6. roku života.

Každá obec disponujepredajňou potravinárskeho tovaru, ide prevažne o maloobchodné predajne COOP Jednota. V niektorých obciach sa nachádzajú *predajne* so zmiešaným tovarom, ktoré zvyčajne vlastnia miestni podnikatelia. Predajne spotrebného tovaru sa nachádzajú len vo väčších obciach ako Nová Ľubovňa (elektronika, stavebný materiál, kvetinárstvo), Jakubany (kvetinárstvo) a Chmeľnica (elektronika). Samozrejme mesto Stará Ľubovňa disponuje širokou škálou maloobchodu aj veľkoobchodu. Odbytové plochy predajných jednotiek v jednotlivých obciach sú ovplyvnené blízkosťou a dostupnosťou obchodných reťazcov mesta Stará Ľubovňa, v ktorom pracuje vyše 50 % EAO regiónu MAS. Nákupy dennej spotreby týchto obyvateľov sú smerované do obchodných stredísk okresného mesta, pričom miestne predajne potravín a rozličného tovaru využívajú najmä cez víkend. Sieť miestnych potravín každodenne využívajú ľudia pracujúci v obci a hlavne dôchodcovia.

Čo sa týka *ubytovacích a stravovacíchzariadení* na území MAS, tak možno konštatovať, že táto kategória je zjavne podrozvinutá, nakoľko okrem okresného mesta, kde evidujeme len 12 ubytovacích zariadení, ostatné územie disponuje len 5 zariadeniami na ubytovanie, z čoho sú dve v Ľubovnianskych kúpeľoch (Hotel SOREA Ľubovňa patrí k najväčším na Slovensku s kapacitou nad 600 lôžok). V oblasti stravovacích zariadení je

dominantou mesto Stará Ľubovňa, ktoré disponuje 15 zariadeniami. Nová Ľubovňa má 2 reštaurácie s celkovou kapacitou 80 miest na sedenie, Ľubovnianske kúpele ako miestna časť obce Nová Ľubovňa majú 5 reštaurácií (celková kapacita až 645 miest), Jakubany majú 1 reštauráciu Michňov dvor - „tradičná jakubianska krčmička“ (120 miest), Kolačkov má 1 reštauráciu (50 miest), Mníšek nad Popradom má 1 reštauráciu. Kaviarne sú situované v obciach Nová Ľubovňa, Ľubovnianske kúpele, Kolačkov a Chmeľnica. Denný bar nájdeme v Ľubovnianskych kúpeľoch (3x). V priestore Ľubovnianskych kúpeľov sa tiež nachádza vináreň (v hoteli SOREA, kapacita 100 miest) a sezónne espreso Domino (Knap 2011).

Územie MAS disponuje niekoľkými*športovými a relaxačnými zariadeniami:*

Tabuľka E: Vybavenosť územia športovými a relaxačnými zariadeniami(Dotazník 2015)

Futbalové ihrisko	**12**
Detské ihrisko	6
Telocvičňa	4
Strelnica	1
Posilňovňa	2
Športový areál	4
Športová hala	1
Fitness centrum	2
Sauna	1
Kolkáreň	1
Bazén	2
Tenisový kurt	4
Lyžiarsky vlek	3
Bežkárska trasa	2

Nakoľko je súčasťou MAS mesto, tak tento druh infraštruktúry je podrozvinutý a na región s prevažne vysočinovým charakterom je miest na rekreáciu a šport relatívne málo.Práve kvôli charakteru krajiny a nedotknutej, čistej prírode má táto kategória obrovský potenciál pre rozvoj a pomoc regiónu vo forme prilákania aktívnej cieľovej skupiny turistov.

3.1.3.5. Cestovný ruchna území MAS

Toto odvetvie patrí k najrýchlejšie sa rozvíjajúcim odvetviam ekonomiky. Hrá dôležitú úlohu v rozvoji regiónov. Hlavným strategickým cieľom rozvoja cestovného ruchu je zvyšovať konkurencieschopnosť cestovného ruchu pri lepšom využívaní potenciálu krajiny so zámerom vyrovnávania regionálnych disparít a tvorby nových pracovných príležitostí (Knap 2011).

MAS ĽUBOVNIANSKO nie je v súčasnosti významným turistickým regiónom v rámci Slovenska a je nízko konkurencieschopný v porovnaní s vyspelými turistickými regiónmi. Región má však významný prírodný potenciál, ľudovú architektúru a jedinečný folklór, pričom tento potenciál je pre cestovný ruch, rekreáciu a kúpeľníctvo rozsiahly, avšak nedostatočne využívaný. Nachádzajú sa tu atraktivity poskytujúce možnosti pre rozvoj cestovného ruchu a rekreácie počnúc od horskej krajiny Levočských vrchov, Ľubovnianskej vrchoviny až po možnosti v oblasti wellness a vodnej turistiky ako napr. kúpania v Ľubovnianskych kúpeľoch či vodných športov na rieke Poprad.

Územie MAS má kultúrne a historické pamiatky priemerného významu. Kultúrny život je však na dobrej úrovni, autentický folklór sa udržiava vďaka mnohým aktívnym súborom. Významnými kultúrno-spoločenskými podujatiami v regióne sú *Poďakovanie za dary zeme* a *Ľubovnianska podkova* so športovými podujatiami s vystúpením koní v Novej Ľubovni, *Deň úcty k domovu* a *Furmanské preteky* v Kolačkove, festivaly v Jakubanoch (Jánske ohne),na ktorých vystupujú folklórne súbory, ľudoví rozprávači, ľudové zábavné skupiny, country skupiny atď. Najvýznamnejšie sú však *Dni nemeckej kultúry* v Chmeľnici. Je to podujatie na zachovanie a šírenie kultúry spišských Nemcov. Cieľom tejto akcie je šíriť a rozvíjať nemeckú kultúru – piesne a tance, širokému okoliu a miestnym občanom ponúknuť pekný kultúrny zážitok a formou tohto podujatia dať vedieť o obci, šíriť jej meno, a tak prispieť k jej rozvoju (Kozák 2007).

To, že súčasťou MAS je mesto Stará Ľubovňa, dáva predpoklad tvorby rekreačného zázemia pre toto mesto, ako priestoru pre rozvoj doplnkových funkcií cestovného ruchu. Zároveň sa uvažujeo prepojení viacerých k. ú. pre rekreáciu a vidiecku turistiku. Možnosti využitia miernejších terénov v riešenom území sú široké a môžu slúžiť pre jazdeckú turistiku, pre cykloturistiku v lete a v zime pre lyžiarsku turistiku. Z hľadiska lokalizačných predpokladov je najcennejšou lokalita Ľubovnianskych kúpeľov.

MAS ĽUBOVNIANSKO svojím prírodným potenciálom spĺňa všetky predpoklady pre aktívny rozvoj cestovného ruchu založený na poznávaní, relaxačných pobytoch či aktívnych športoch (Tabuľka F, Mapa 14).

Tabuľka F: Prírodné špecifikáv území MAS

Obec	Prírodná zaujímavosť
Chmeľnica	Chránená prírodná pamiatka „Skalná ihla“ v 4. stupni ochrany. Zostatok kameňolomu na vrchu Marmon, kde sa v minulosti ťažil červený mramor. V tejto lokalite sa nachádza pamätná tabuľa, ktorá pripomína pád sovietskeho lietadla počas II. svetovej vojny.
Hajtovka	Skalné útvary: Jurková skala, Čertova skala, Skalky, Opálená skala, Lipná skala

Jakubany	Prírodné jazero (voškove) Dva pramene sírnych vôd
Kolačkov	Minerálny prameň
Legnava	Minerálny prameň Ščava
Malý Lipník	
Matysová	Vrch Marmon, kde sa nachádza vzácny kameň červenej farby - červený mramor
Mníšek nad Popradom	
Nová Ľubovňa	Borovica vejmutová v Ľubovnianskych kúpeľoch Minerálny prameň Andrej v Ľubovnianskych kúpeľoch
Stará Ľubovňa	Lesopark s posedeniami, Vyhliadka nad Zelenou oázou
Starina	
Sulín	Minerálny prameň Sulínka

V území MAS sa nachádza 23 *národných kultúrnych pamiatok*(NKP), z čoho je 9 kostolov (Tabuľka G, Mapa 14) (Register nehnuteľných NKP 2015).

Tabuľka G: Kultúrno-historickéšpecifiká v území MAS(Dotazník 2015)

Obec	Pamiatkový objekt	Doba vzniku	Sloh
Chmeľnica	Rímskokatolícky Kostol sv. Andreja	1739	barok
Jakubany	Ľudový dom	1941	ľudové staviteľstvo
	Ľudový dom	1936	ľudové staviteľstvo
	Ľudový dom	nezistené	ľudové staviteľstvo
	Ľudový dom	20. storočie	ľudové staviteľstvo
	Kúria	50.roky 19.st.	klas.
	Gréckokatolícky chrám sv. Petra a Pavla	1904-1911	eklek.
Kolačkov	Kostol sv. Michala	1300	klas.
Legnava	Gréckokatolícky chrám sv. Jána Krstiteľa	1883	novoklas.
Malý Lipník	Gréckokatolícky chrám sv. Kozmu a Damiána	1820	klas.
Matysová	Drevený chrám sv. Michala archanjela	1833	
Mníšek nad Popradom			
Nová Ľubovňa	Gáter	1940-1993	
	Rímskokatolícky kostol sv. Jána Evanjelistu	1300	gotika raná
Starina	Gréckokatolícky chrám sv. Michala Archanjela	1.pol. 19.st.	barok
	Gréckokatolícky chrám sv. Michala Archanjela	1879	novoklas.
	Ľudový dom	50.roky 20.st.	ľudové staviteľstvo
	Ľudový dom	20. storočie	ľudové staviteľstvo
	Ľudový dom	1944	ľudové staviteľstvo

	Ľudový dom s hospodárskou časťou	1954	ľudové staviteľstvo
Stará Ľubovňa	Hrad Ľubovňa	1311	
	Mlyn v skanzene pod hradom v skanzene	2.pol.19. stor.	
	Drevený kostolík pod hradom	1833	
	Židovský cintorín	zač. 19. storočia	chasidský cintorín
	Meštiansky dom	1827	
	Mestský palác	15.storočie	barok
	Rímskokatolícky kostol sv. Mikuláša	80.roky 13.storočia	barok
Sulín	Pamätná tabuľa Stavrovský-Popradov (1850-1899)		

Jednou z najvýraznejších atrakcií územia MAS je **Hrad Ľubovňa** (zo začiatku 14. stor.) spolu s Múzeom ľudovej architektúry pod hradom – **Ľubovniansky skanzen**, ktoré približuje návštevníkom život na dedine v minulosti. Patrí k najmladším na Slovensku, verejnosti bol sprístupnený v roku 1985 a v súčasnosti ho tvorí 25 objektov. Dominantou expozície je zrubový gréckokatolícky kostolík východného obradu z Matysovej z roku 1833, zasvätený sv. Michalovi archanjelovi. Neoddeliteľnú súčasť interiéru tvorí barokovo-klasicistický ikonostas. Kostol patrí k významným pamiatkam drevenej sakrálnej architektúry na východnom Slovensku. Súčasťou expozície sú aj technické stavby, ktoré prezentuje zrubová kováčska vyhňa z druhej polovice 19. storočia z Torysy, mlyn s valcovou stolicou z Malého Sulína a dielňa stolára – naturalistu z Piľhovčíka. Pri tvorbe expozície ľudového bývania v jednotlivých obytných domoch sa rešpektoval princíp tradičného bývania, ktorý sa v tejto oblasti zachoval až do polovice 20. storočia. (staralubovna.sk). Zaujímavosťou územia je aj Drevená zvonica v obci Sulín a Kostol sv. Andreja (1739) v Chmeľnici, kde najstaršou pamiatkou bola gotická socha Madony asi z roku 1470, ktorá sa nachádza v zbierkach Slovenského národného múzea v Martine. V roku 1939 bola predaná z finančných dôvodov.

Mapa 14: Prírodné a kultúrne špecifiká územia MAS

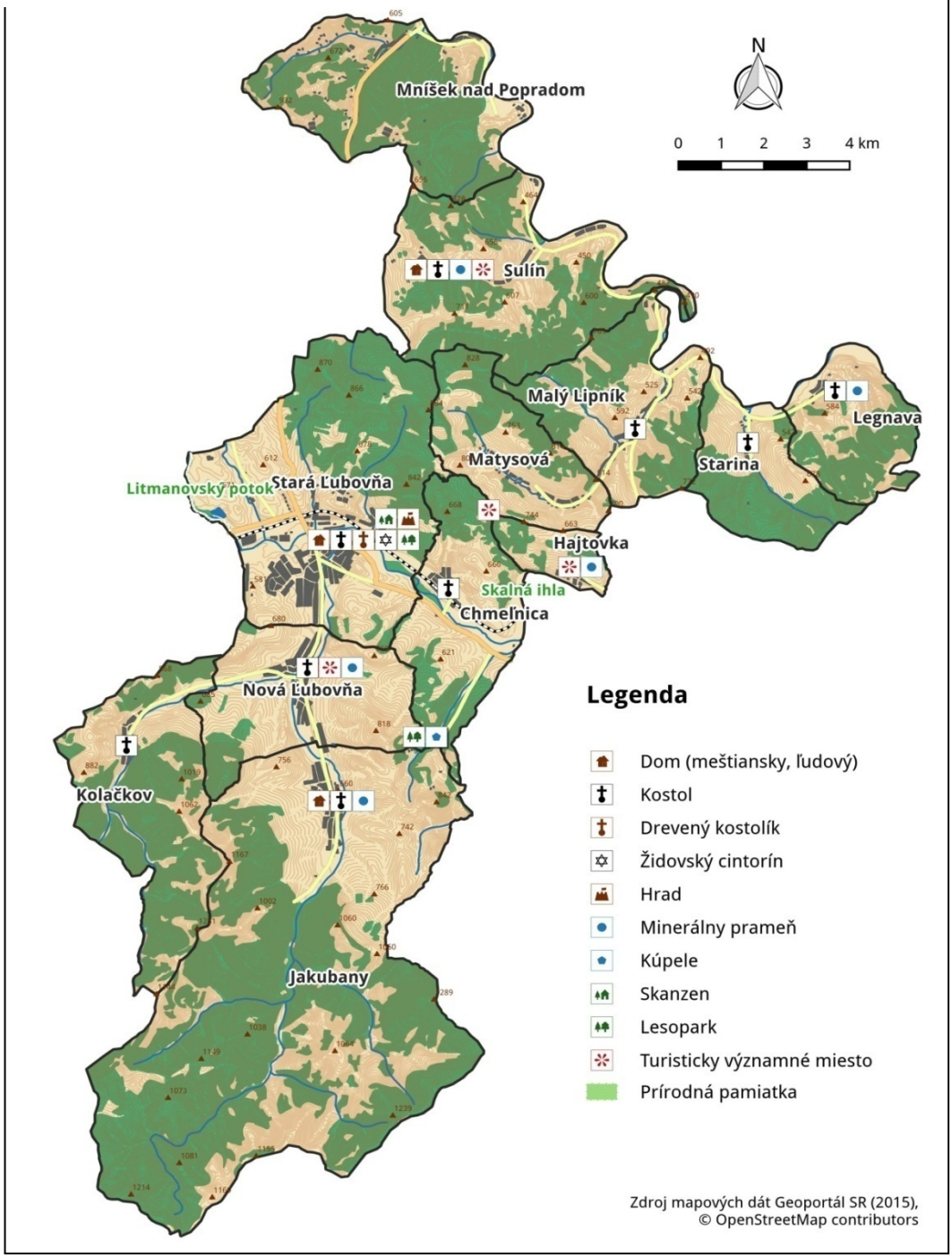

V súčasnosti sú evidované archeologické náleziská v k. ú. obcí Nová Ľubovňa, Jakubany (napr. zaniknuté železiarske huty z 19. storočia v polohe Pod pálenicou) a Chmeľnica. Pozornosť si zaslúžia aj voľne stojace kríže na území obcí, ktoré sú vždy pamätníkmi miestnych udalostí v ich histórii, a aj keď nie sú zapísané v zozname pamiatkového fondu kultúrnych pamiatok, sú súčasťou kultúrneho dedičstva obce. K pamätihodnostiam je možné zaradiť aj staré stromy v k. ú. obcí, kríže, kaplnky, kalváriu (Kolačkov), židovské cintoríny (Plavnica, Kolačkov), drevouhoľnú vysokú pec pochádzajúcu z 18. storočia (Jakubany) a iné objekty viažuce sa k ich histórii. Pamätným miestom v obciach Nová Ľubovňa a Jakubany je aj malý

park, kde občania na pamäť budúcim generáciám umiestnili pamätnú tabuľu na podstavci s menoslovom padlých účastníkov l. a 2. svetovej vojny (Knap 2011).

K najviac uplatňovaným formám *dynamickej turistiky* patrí pešia turistika. Zalesnený masív Levočských vrchov a iných pohorí poskytuje široké možnosti nenáročných turistických vychádzok a relaxácie v prírodnom prostredí. Niektoré obce majú vhodné lokalizačné predpoklady ako východisko peších turistických a cykloturistických výletov predovšetkým v nadväznosti na mesto Stará Ľubovňa. Riešeným územím prechádzajú hlavné turistické trasy značených turistických chodníkov:

- červený: zo Starej Ľubovne cez Hrad Ľubovňa až na prameň Sulín.
    - zelený: sa odpája za hradom a smeruje až na Mníšek nad Popradom
- žltý: na severozápade územia obce Nová Ľubovňa sa odpája z červeného turisticky značeného chodníka a vedie zo stredu obce cez námestíčko okolo kostola poľnou cestou okolo Dlžín, potom JV smerom k Vyhliadke a po lesnej ceste okolo chát na záchytné parkovisko Ľubovnianskych kúpeľov, kde končí cesta III/54338.
- zelený: Stará Ľubovňa – vrch Marmon (pozoruhodné bradlo) – Matysová – Hajtovka – Plavnica (železničná zastávka).

Pre pešiu turistiku v riešenom území slúžia aj turisticky neznačené chodníky po poľných a lesných cestách.

Územím MAS prechádzajú tri cykloturistické trasy (Hlatký a kol. 2001):

- nadregionálna Toryská cyklomagistrála prepájajúca Prešovský región s významnými turistickými centrami na Slovensku na regionálnej úrovni, cestný koridor: hranica s Poľskou republikou – Lysá nad Dunajcom – Stará Ľubovňa – Lipany – Sabinov – Prešov (cesta I/68).
- Prielomom Popradu: okruh Stará Ľubovňa – Mníšek nad Popradom – Sulín – Malý Lipník – Plavnica s celkovou dĺžkou 41 km.

Cyklotrasy sú vedené tiež po jestvujúcich miestnych komunikáciách a po cestách. Významnou aktivitou v území je sieť cyklistických komunikácií EuroVelo 11, ktoré spájajú významné európske destinácie v rámci celého kontinentu. Sieť EuroVelo sa buduje v Európe od roku 1993. Je tvorená 14 diaľkovými cyklotrasami a jej celková dĺžka po dokončení bude 70 000 km. Veľká časť, približne 45 000 km cyklotrás je už zrealizovaných, predovšetkým v západnej Európe. Cyklotrasy EuroVelo sú v hierarchii cyklistických komunikácií prioritné a majú najvyššiu kvalitu technického prevedenia. Sú to cyklistické diaľnice. Vedú bezpečným a atraktívnym prostredím. Majú byť celoročne zjazdné, čo vyžaduje pevný povrch komunikácie a pravidelnú údržbu. Cez Slovensko prechádzajú tri trasy medzinárodnej siete. EuroVelo 6 tzv.

Dunajská cyklocesta (24 km a 21 km) a EuroVelo 13 tzv. Cesta Železnej opony (90 km). Obe vedú cez Bratislavský kraj, 95% po existujúcich účelových komunikáciách. Cez východné Slovensko je naplánovaný úsek tretej trasy EuroVelo 11 v celkovej dĺžke 203 km, z toho 157 km cez Prešovský kraj a 46 km cez Košický kraj. Cyklistické komunikácie budú tvoriť 70% celej trasy, zvyšok sú účelové málo frekventované existujúce cesty (Mapa 15).

Trasa EuroVelo 11 prechádza priamo cez územie MAS, kde na juhu územia vstupuje cez k. ú. Novej Ľubovne a prechádza cez Ľubovnianske kúpele smerom na obec Nová Ľubovňa. Tam smeruje po existujúcej ceste III. triedy do mesta Stará Ľubovňa. Následne prechádza na cestu I/68 v smere na obec Chmeľnica, kde cyklotrasa opúšťa územie MAS a smeruje cez Plaveč do poľskej Muszyny. Tam krátko prechádza cez poľské územie a opäť sa vracia v k.ú. obce Legnava na Slovensko a smeruje cez obce Starinu, Malý Lipník, Sulín až do Mníška nad

Mapa 15: EuroVelo 11 v Prešovskom kraji (Kostitras 2015)

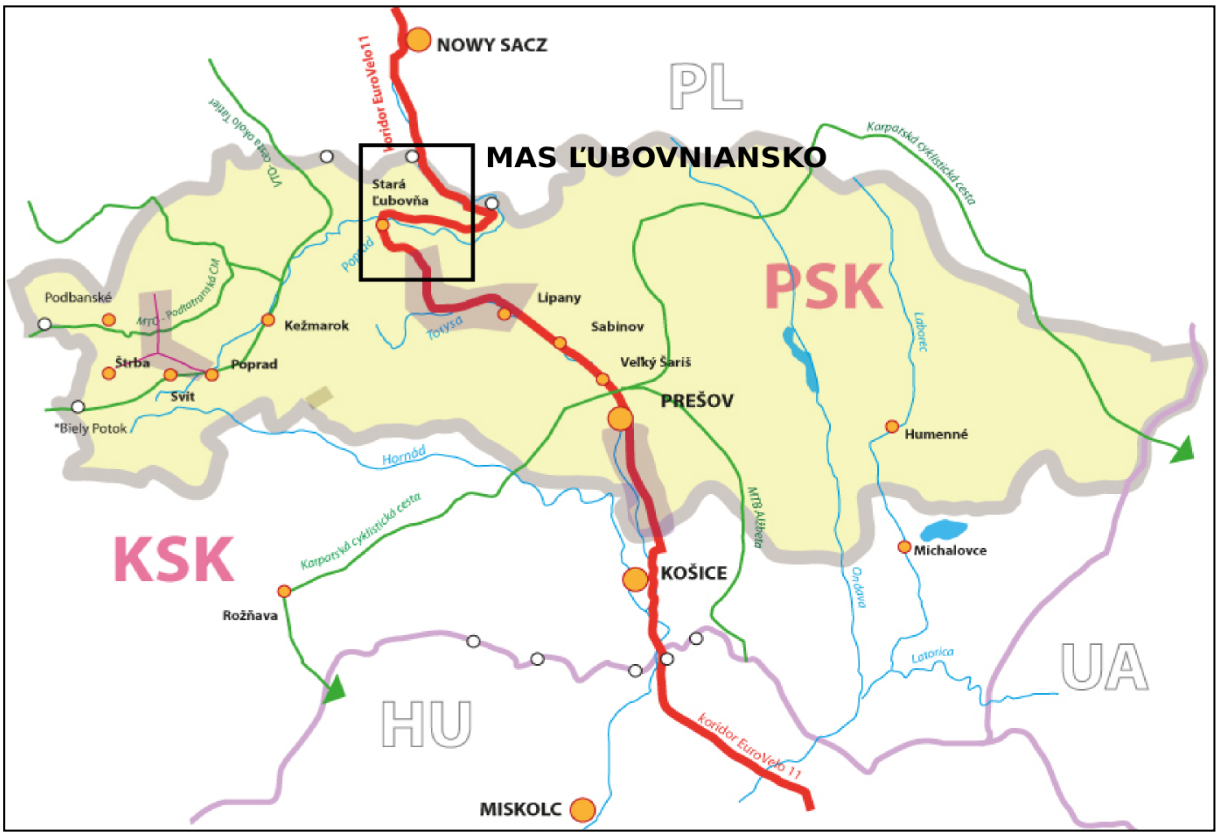

Popradom, kde opúšťa územie Slovenska.Tým, že táto trasa prechádza až 7 obcami nášho územia, je pre nás veľmi dôležité chápať túto nadradenú európsku cyklomagistrálu ako silnú stránku a príležitosť územia zároveň. Je dôležité zosieťovať územie cyklotrasami, ktoré budú prechádzať dôležitými „kótami“, ako sú NKP, NPR, minerálne pramene či miesta ľudovej

architektúry a miesta tradícií, aby sme zabezpečili kontinuálny rozvoj územia a sprístupnili jeho bohatstvo širokej verejnosti.

3.2. SWOT analýza

Tabuľka č. 2: SWOT analýza

Oblasť:	*Silné stránky*	*Slabé stránky*	*Príležitosti*	*Ohrozenia*
Prírodné zdroje územia a ochrana prírody	• špecifické geologické zloženie determinujúce výskyt značného počtu minerálnych prameňov v území • hornatý charakter krajiny s exponovanými svahmi vs. dolinový charakter na riečnej nive Popradu • čisté životné prostredie • najčistejší vzduch na Slovensku podľa viacerých meraní • množstvo pitných minerálnych prameňov • funkčný projekt „Cesta minerálnych prameňov“ • dlhoročná tradícia v poľnohospodárstve • kvalitný lesný a pôdny fond • rozsiahle pasienky a lúky • možnosti rozvoja poľnohospodárstva a lesníckej výroby • výskyt chránených živočíšnych druhov • výskyt vzácnych druhov rastlín a liečivých rastlín • využívanie hydroenergetického potenciálu pre budovanie malých vodných elektrární • fungujúci separovaný zber odpadu	• drsné klimatické podmienky na väčšine územia • málo poľnohospodárskej pôdy • vlastnícke vzťahy brániace realizácii zámerov na zveľadenie obcí • zaostávajúca technická vybavenosť územia (vodovod, kanál, atd.) • vyvážanie odpadu na divoké skládky; korytá riek v obciach sčasti znečistené	• zimné športy • minimálne limity týkajúce sa štátnej ochrany prírody • rozvoj rekreačných aktivít a infraštruktúry založenej na respiračných ozdravovacích pobytoch • budovanie značky „Najzdravší región Slovenska“ • rozvoj a podpora miestnych SHR a vytváranie podpory pre malé rodinné farmy • príležitosť na rozvoj plantážového pestovania rastlín za účelom vytvárania regionálnych produktov • podpora rozvoja ekologického poľnohospodárstva s chovom zvierat a finalizáciou vlastných výrobkov • podpora rozvoja včelárstva • rozvoj a dostavba technickej infraštruktúry • potenciál pre využitie obnoviteľných zdrojov energie	• minimálne limity týkajúce sa štátnej ochrany prírody • eventuálny rozvoj ťažkej priemyselnej infraštruktúry, lomy či spaľovne narušujúce územie • hospodárenie s lesmi – nekontrolovaný vývoz drevnej hmoty • závislosť na stabilnom prítoku vody pri budovaní malých vodných elektrární a zabránenie prirodzenému toku látok a organizmov v prírode

Infraštruktúra, cestovný ruch a sociálny život	• blízkosť hraničných priechodov • možnosť cezhraničnej spolupráce s Poľskom • energetická infraštruktúra na postačujúcej úrovni • vhodné podmienky na turistiku (člnkovanie, cykloturistika, kúpanie, stanovanie, chalupárčenie, zber lesných plodov, húb) • tradícia kúpeľníctva v okrese • možnosti zimnej rekreácie (lyžiarske vleky a bežkárske trate) • relatívne nízke ceny ubytovania v obci • Hotel SOREA Ľubovňa s kapacitou nad 600 lôžok • uchovávanie goralských tradícií, folklór, ľudové hudby • multikulturalita (nemecký dialekt, goralský dialekt s rusínskym dialektom a s pozostatkami reči lemkov) • ochotnícke divadlá pôsobiace v minulosti v území • množstvo bývalých remesiel • udržiavané tradičné remeslá v niektorých obciach • tradícia v organizovaní psích záprahov • možnosti jazdy na koňoch • areál strelnice a bojových športov • areál Suchého poldra s možnosťou využitia na oddych a rekreáciu	• nevyhovujúca úroveň dopravnej infraštruktúry (cesty, spoje) • obmedzené možnosti cestovania za prácou (rušenie autobusových a vlakových liniek) • nepostačujúca infraštruktúra (technická a sociálna) pre turistické aktivity • občania bez skúseností s ubytovaním na súkromí • chýbajúce informačné tabule s vyznačením turisticky zaujímavých ciest • absencia prepojenej siete cyklotrás • nedostatočná múzejná a galerijná infraštruktúra • minimálna doplnková infraštruktúra • nedostatok reštauračných a ubytovacích zariadení • slabo rozvinutá sociálna infraštruktúra	• potenciál územia pre rozvoj rozličných možností a príležitostí v oblasti cezhraničnej spolupráce a využívania samotného vplyvu hranice v oblasti oživenia a budovania bilaterálnych partnerstiev • možnosti rozvoja vodných športov na rieke Poprad • využitie Euroregiónu Tatry + cezhraničná spolupráca • obojstranné väzby medzi mestom a jeho zázemím • podporné programy EÚ – štrukturálne fondy • potenciál oživenia kúpeľníctva • možnosť napojenia na európsku sieť cyklotrás EuroVelo	• okrajová poloha spôsobujúca odchod prevažne mladej kvalifikovanej pracovnej sily v produktívnom veku za lepšími pracovnými príležitosťami mimo územie (práca v zahraničí) • riziká prílevu investícií
Ľudský kapitál	• 6 SŠ s dobrou odvetvovou štruktúrou pre rozvoj regiónu • elokované pracovisko v Jakubanoch Súkromnej strednej odbornej školy z Kežmarku orientované na zvýšenie kvalifikácie rómskych absolventov • vysoký podiel produktívneho obyvateľstva • vysoký počet SZČO • dobrá spolupráca medzi podnikateľskými subjektami v obci • nárast terciárneho sektora v hospodárstve • dobrí, poctiví a pracovití ľudia	• nízky prirodzený prírastok obyvateľstva v území • prestárle obyvateľstvo v obciach vzdialených od mesta • neefektívne riešenie rómskej problematiky • nedostatočná lekárska starostlivosť v okrajových obciach • vysoký podiel UoZ vo veku od 20-29 rokov • relatívne vysoký podiel UoZ bez vzdelania a so základným vzdelaním (viac ako 31%) • odchod kvalifikovaných pracovníkov a mladých ľudí z okresu - viac ako 20% pracujúcich odchádza za prácou mimo územia MAS • dlhodobá migrácia obyvateľstva za prácou do zahraničia v dôsledku nedostatku pracovných príležitostí (12% pracujúcich) • nedostatočný počet kvalifikovaných pracovníkov • málo rozvinuté kvalitné domáce služby (napr. potraviny,...) • vlastnícke vzťahy brániace realizácii zámerov na zveľadenie obcí	• aktívny ľudský kapitál • potenciál pre skvalitnenie a zvýšenie úrovne poskytovaných služieb	• regresívny trend vývoja štruktúry obyvateľstva spôsobujúci zvyšovanie podielu poproduktívneho obyvateľstva a znižovanie predproduktívnej zložky obyvateľstva • predpoklad zvýšeného odlivu produktívneho ľudského kapitálu • zvyšovanie ukazovateľa dlhodobej nezamestnanosti

3.3. Identifikácia potrieb

Pri identifikácii potrieb sme vychádzali zo SWOT analýzy ako aj z intenzívnych konzultácií s miestnymi aktérmi, pričom sme využili aj dotazník (Príloha č. 5).Na základe týchto zistení sme konceptualizovali tri obsahové oblasti pre rozvoj MAS ĽUBOVNIANSKO:

- Prírodné zdroje územia a ochrana prírody
- Infraštruktúra, cestovný ruch a sociálny život
- Ľudský kapitál

Prírodné zdroje územia a ochrana prírody

Identifikáciu potrieb sme začali analýzou potenciálu krajiny a jej ochrany, nakoľko sa na prírodnú krajinu viažu všetky ľudské aktivity. Skúmaný región môžeme charakterizovať ako územie hornatého charakteru s exponovanými svahmi, kde sú v kontraste krásne riečne nivy rieky Poprad dolinového charakteru. Ak k tomu pridáme čisté životné prostredie, množstvo kvalitných minerálnych prameňov spolu s fungujúcim projektom „Cesta minerálnych prameňov“, tak nám vznikne mix vlastností, ktoré determinujú MAS ĽUBOVNIANSKO ako región s vysokým potenciálom pre rozvoj kategórie cestovného ruchu vychádzajúceho práve z prírodných zdrojov územia. Za tento potenciál sa vyslovili aj miestni aktéri VSP, ktorí sa hlásia k potrebe budovania rozvoja územia založeného práve na podpore rozvoja minerálneho bohatstva (konsenzus obcí spolu so súkromným sektorom). Povodie rieky Poprad spolu so svojimi prítokmi tvorí bázu pre rozvoj vodnej turistiky a je tiež vhodné pre využitie hydroenergetického potenciálu pre budovanie malých vodných elektrární, čím podporíme rozvoj obnoviteľných zdrojov energie formou minimálnej záťaže na životné prostredie, možnosti využitia na rekreáciu a rybolov ako aj protipovodňovej ochrany.

Región MAS ukrýva aj bohatú faunu a flóru, ktorá dopĺňa minerálne bohatstvo územia, a tak dotvára potenciál pre regionálny rozvoj. V území sledujeme vysoký výskyt chránených živočíšnych druhov ako aj vzácnych druhov liečivých rastlín, ktoré tým, že sa nachádzajú vo svojom prirodzenom prostredí, tvoria bázu pre rozvoj práve tejto oblasti.

Značný potenciál, ktorý sme analyzovali, spočíva aj v kvalite lesného a pôdneho fondu. Aj keď poľnohospodárska pôda pokrýva len jednu tretinu územia, jej kvalita je na značnej úrovni, a preto je určite vhodná na pestovanie základných potravín a rôznych ušľachtilých bylín, ktorých produkcia môže nadobudnúť nadregionálny charakter práve vďaka kvalite vstupných atribútov (kvalitná pôda, čisté prostredie a dlhodobá tradícia). Ohrozením v tomto kontexte je starostlivosť o pôdu a lesný fond, ktorý často podlieha nekontrolovateľnému odberu lesnej hmoty. V tomto kontexte sa ukazuje potreba zlepšenia starostlivosti o pôdu a lesy na území MAS ĽUBOVNIANSKO.

Významný potenciál drieme aj vo včelárstve, ktoré má bohatú históriu na území MAS a je dôležité ho rozvíjať napr. výsadbou a pestovaním nektárodajných rastlín, pretože včela je jedným z najvýznamnejších ekostabilizačných prvkov krajiny.

Z hľadiska ochrany prírody má celé územie MAS minimálne limity, čo sa týka štátnej ochrany prírody, čo je na jednej strane pozitívne v zmysle možnosti rozvoja rôznych druhov infraštruktúry, avšak na druhej strane tento fakt vytára ohrozenie v oblasti nekontrolovateľného hospodárenia s lesmi, vytvárania čiernych skládok, prípadne budovania podnikov, ktoré spadajú do kategórie stresorov v území.

Infraštruktúra, cestovný ruch a sociálny život

Základom pre tok kapitálu, ľudí a informácií je dopravná vybavenosť územia, ktorej potenciál aj kvôli jeho strategickej polohe je výrazný. Toto tvrdenie vychádza už z historických súvislostí, kde daný región plnil v stredoveku veľmi dôležitú obchodno-dopravnú funkciu. Už v tej dobe bola kľúčom pre rozvoj kvalitná dopravná infraštruktúra. Ak sa pozrieme na súčasný stav danej oblasti, musíme konštatovať, že sa nenachádza v dobrej kondícii. Blízkosť hraníc, a teda princíp susedstva, je prísľubom pre rozvoj vzájomnej pomoci, avšak aj kvôli zlému stavu dopravnej infraštruktúry nie je tento a mnoho ďalších oblastí dostatočne rozvíjaných. Nabaľujúcim sa aspektom je tak aj obmedzenie možností dochádzky za prácou a do školy. V periférnych regiónoch dochádza tiež k rušeniu spojov (vlakov a autobusov). Ďalším atribútom tvrdej technickej infraštruktúry je aj kanalizácia, ktorú by bolo potrebné v niektorých obciach dobudovať a v niektorých rekonštruovať.

Energetická infraštruktúra je na postačujúcej úrovni, čo je potenciálom pre rozvoj periférnych obcí. Tento potenciál však nestačí, pokiaľ v regióne nebude skvalitnená tvrdá infraštruktúra, a to najmä cestná. Keďže v území absentuje kvalitná cestná sieť (tepny územia), je logické, že mäkká infraštruktúra ako turistické trasy či cyklotrasy je tiež podrozvinutá. Taktiež ubytovacie a stravovacie zariadenia, ktoré tvoria doplnkovosť ku poznávaciemu turizmu v krajiny, sú nižšej kvality. V území je tiež málo informačných tabúľ upriamujúcich pozornosť na zaujímavosti v krajine, ako sú prírodné, kultúrno-historické pamiatky či bohaté tradície, a preto tu vidíme príležitosť pre budovanie takejto infraštruktúry ako aj múzejných a galerijných priestorov. Pri pohľade na históriu zisťujeme, že územie bolo a je bohaté kultúrne (vplyv multietnicity) na remeslá (rezbár, kováč – umelecké kováčstvo, klampiar, ramenár, výroba šindľov, umelecká šperkárka- z drôtu, umelecká keramikárka) a zvyky a tradície, ktoré je dôležité rozvíjať a zachovávať ich zviditeľnením na rôznych folklórnych podujatiach. V minulosti satiež využíval vo väčšej miere prírodný potenciál minerálnych prameňov vo forme kúpeľníctva (Ľubovnianske kúpele) a liečiteľstva (fľašovanie minerálnych vôd –

Ľubovnianka, Sulínka), na ktorý je nutné nadviazať. Nevýhodou však je, že domáce obyvateľstvo nemá tradíciu v súkromnom ubytovaní a tiež má málo vedomostí v poskytovaní služieb týkajúcich sa cestovného ruchu.

Ďalším negatívom je slabo rozvinutá sociálna infraštruktúra, najmä zastarané kultúrne domy a domy smútku, ktoré potrebujú rekonštrukciu, prípadne výstavbu, ako aj podrozvinutá oblasť športovísk a rekreačných zón v území MAS. Za účelom zníženia kriminality spojenej s vandalizmom je možné vybaviť dotknuté zóny kamerovým systémom, čo prispeje ku zvýšeniu kvality života obyvateľov v území.

Ľudský kapitál

Z podrobnej analýzy územia sme ako poslednú kategóriu vytvorili kategóriu „Ľudský kapitál". Táto časť sa nám vytvorila spojením rôznych demografických a ekonomických ukazovateľov v území MAS. Najmarkantnejšími ukazovateľmi boli najmä nízky prirodzený prírastok, prestárle obyvateľstvo v periférnych obciach (SV časť územia), vysoký podiel UoZ vo veku od 20-29 rokov, tiež vysoký podiel UoZ bez vzdelania a so základným vzdelaním (viac ako 31%) a rastúci mechanický úbytok obyvateľstva zapríčinený nedostatkom pracovných príležitostí v regióne. Na niektoré z týchto štatistík má veľký vplyv výskyt marginalizovaných rómskych komunít v regióne, ktorých produktívne obyvateľstvo často dosahuje maximálne základné vzdelanie, a tým je ťažko uplatniteľné na trhu práce kvôli nekvalifikovanosti. Aj kvôli tomuto aspektu sa vytvorilo v regióne MAS elokované pracovisko Súkromnej strednej odbornej školy (SSOŠ) z Kežmarku orientované na zvýšenie kvalifikácie rómskych absolventov. Uvedené zariadenie vykazuje veľmi dobré výsledky, a preto sa uvažuje aj o jeho rozšírení, čím sa vytvára potreba pre aktivity tohto druhu. Čo sa týka stredného školstva, tak sa na území MAS nachádza6 škôl s dobrou odvetvovou štruktúrou pre rozvoj regiónu –všeobecné školy, odborné a so zameraním na služby (Gymnázium Terézie Vansovej, Cirkevné gymnázium sv. Mikuláša, Stredná odborná škola, Stredná odborná škola technická a Obchodná akadémia).

Ďalším významným ukazovateľom je vysoký počet SZČO ako aj SHR, čo určuje výrazný potenciál v zmysle aktivity obyvateľova spolu s existujúcou dobrou spoluprácou medzi podnikateľskými subjektmi v obci to determinuje priaznivý rast súkromného sektora. Spolu s nárastom terciárneho sektora sa tak územie MAS javí ako vhodné pre investície a sieťovanie aktérov regionálneho rozvoja. Územie má tiež potenciál vychádzajúci z histórie vo forme remesiel a umeleckej činnosti, ktorý sa môže podporiť vybudovaním spoločnej výrobnej haly na podporu tradičných remesiel v regióne.

Z analýzy v oblasti prírodného bohatstva, ochrany prírody, cestovného ruchu, tradícií, sociálneho života a ľudského kapitálu vyplynulo, že v území MAS drieme spiaci potenciál

(dostatok prírodných, kultúrno-historických pamiatok a bohatá história, tradície a nezlomní obyvatelia), ktorý je možné oživiť nasledovnými krokmi:

- rozvoj vodnej turistiky v povodí rieky Poprad,
- rozvoj rekreačných aktivít zameraných na ozdravovacie pobyty ako aj rozvoj športovísk a rekreačných zón,
- plantážové pestovanie rastlín za účelom vytvárania regionálnych produktov,
- podpora rozvoja ekologického poľnohospodárstva s chovom zvierat a finalizáciou vlastných výrobkov,
- využívanie hydroenergetického potenciálu pre budovanie malých vodných elektrární,
- rozvoj včelárstva s výsadbou a pestovaním nektárodajných rastlín,
- rekonštrukcia a výstavba technickej infraštruktúry, najmä ciest, kanalizácie a zastávok verejnej dopravy,
- skvalitnenie služieb a turistickej infraštruktúry budovaním napr. turistických a cykloturistických trás s napojením na trasy európskeho významu (napr. EuroVelo),
- oživenie a propagácia množstva minerálnych prameňov a ich zosieťovanie mäkkou infraštruktúrou,
- budovanie múzejných a galerijných priestorov,
- propagácia tradičných remesiel a ľudových tradícií formou folklórnych podujatí,
- podpora ubytovacích a reštauračných zariadení,
- dotovanie možností a príležitostí v oblasti cezhraničnej spolupráce a využívaním samotného vplyvu hranice v oblasti oživenia a budovania bilaterálnych partnerstiev (spoluprácou s inými regionálnymi združeniami),
- posilnenie obojstranných väzieb medzi okresným mestom a jeho zázemím napr. formou doplnkovosti (v obci sa rozvíja remeslo – v meste sa predáva produkt atď.),
- vzdelávanie a školenie miestnych lídrov pre potreby marketingu a tvorby cestovného ruchu v území MAS,
- potreba rekonštrukcie a výstavby kultúrnych domov a domov smútku ako aj podpora možnosti inštalácie kamerového systému pre zóny s rizikom zvýšenej kriminality,
- podpora marginalizovaných rómskych komunít so zameraním na terénnu sociálnu prácu
- rozšírenie elokovaných pracovísk stredných škôl so zameraním na výučbu remeselných zručností,
- podpora miestnych SHR a vytváranie podpory pre malé rodinné farmy,
- vybudovanie výrobnej haly pre rozvoj remesiel.

4. Strategický rámec

V tejto kapitole vychádzame zo SWOT analýzy ako aj z identifikácie potrieb. Už od počiatočných analýz sa nám začali formovať tri kľúčové obsahové oblasti územia, ktoré sme sformulovali ako:

- Prírodné zdroje územia a ochrana prírody
- Infraštruktúra, cestovný ruch a sociálny život
- Ľudský kapitál

Tieto okruhy nám vytvorili bázu pre čiastkové zistenia, ktoré sme následne mohli syntetizovať do jednotlivých hlavných okruhov rozvoja územia – Priority (Schéma 1). Keďže sa obsahové oblastizameriavali na kategorizáciu zistení z analýzy územia podľa istej logickej súslednosti, nie sú následné konceptualizované priority jednoduchým prenosom myšlienok. Vytvorené priority súnositeľmi prevažne obsahových oblastí avšak doplnené o rôzne iné súvislosti, ktoré jednotlivé priority navzájom prepájajú (napr. v analýze v obsahovej oblasti „Prírodné zdroje územia a ochrana prírody“sme dospeli ku konštatovaniu, že územie má vhodný potenciál pre rozvoj malých rodinných fariem, avšak tento fakt sa ocitol až v tretej priorite, nakoľko sa jeho zámer väčšinovo prikláňa práve k jej naplneniu atď.). Môžeme si tak všimnúť, že priority v sebe ako hlavnú os nesú prislúchajúcu obsahovú oblasť. Je tiež dôležité dodať, že po hĺbkovej analýze a vytvorení týchto troch priorítsme mohli pristúpiť ku formulovaniu vízie a strategického cieľa MAS.

Schéma 1: Metodický postup konceptualizácie priorít územia MAS ĽUBOVNIANSKO

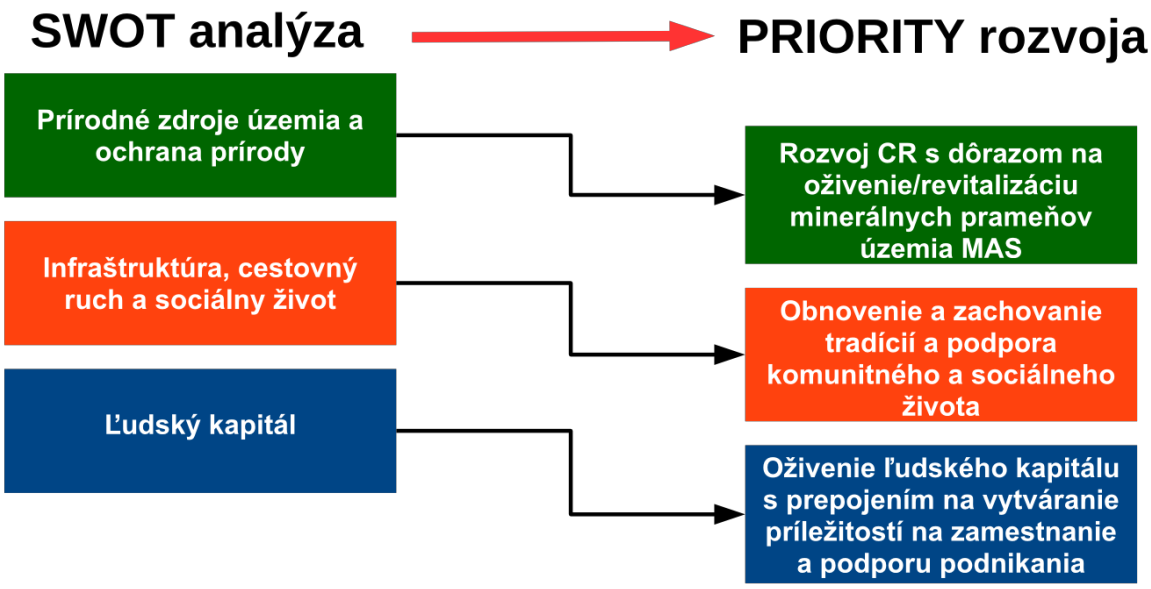

4.1. Definovanie vízie a strategického cieľa

Ako vízia tak aj strategický cieľ obsahujú navzájom prepojené línie, ktoré majú za ambíciu definovať územie ako celok, ktorý pozná svoje silné a slabé stránky a vie ich využiť pre svoj ďalší rozvoj. Pre formulovanie vízie sme sa rozhodili použiť trochu poetickejšiu rétoriku, nakoľko ju považujeme za isté metaurčenie smerovania našej MAS:

„Prinavráťme nášmu regiónu ľudský kapitál a nezabudnime na prírodu, z ktorej pramení naša sila a na kultúrnu rozmanitosť našich predkov, ktorí nám zanechali bohaté tradície“

Na uvedenú víziu sa napája náš strategický cieľ, ktorý obsahuje konkrétne definovanie dotknutých oblastí rozvoja:

„Synergiou aktérov vytvoriť podmienky pre oživenie ľudského kapitálu v regióne návratom k pôde a prírodnému bohatstvu a zachovaním kultúrneho dedičstva ukrytého v rozmanitosti národností, zvykov a miestnych tradícií. Uvedené podmienky zabezpečia rozvoj a vytváranie technickej a sociálnej infraštruktúry, ktoré prispejú k zlepšeniu služieb v cestovnom ruchu, k zvýšeniu konkurencieschopnosti a zlepšeniu podmienok pre vytváranie zhlukov podnikateľských sietí“

4.2. Stanovenie priorít, špecifických cieľov a opatrení

Táto podkapitola spočívajúca v určení priorít, špecifických cieľov a opatrení predstavuje významnú časť stratégie CLLD, prostredníctvom ktorej je možné naplniť vyššie zadefinovanú víziu a strategický cieľ.

Z podrobnej analýzy územia MAS ĽUBOVNIANSKO a následnej SWOT analýzy sme v území identifikovali hlavné potreby, ktoré sme tematický rozkategorizovali do štyroch priorít, pričom prvé tri sú priority rozvojového významu s obsahovou náplňou viazanou na analytickú časť a SWOT analýzu a štvrtá priorita je zabezpečujúca chod uvedených troch priorít z funkčného hľadiska prostredníctvom MAS. Efektívne plnenie stanovených priorít bude zaručené prostredníctvom špecifických cieľov definovaných pre každú prioritu zvlášť. Naplnenie špecifických cieľov zasa zabezpečia príslušné opatrenia definované v nadväznosti na stanovené priority a špecifické ciele. Dôležité je poznamenať, že stanovené opatrenia budú svojím zameraním prispievať aj k fokusovým oblastiam PRV SR 2014-2020, špecifickým cieľom IROP 2014-2020 ako aj k cieľom stratégie Európa 2020.

V nasledujúcej časti podávame detailnú charakteristiku určených priorít s ich špecifickými cieľmi a opatreniami.

Priorita 1:

Rozvoj CR s dôrazom na oživenie/revitalizáciu minerálnych prameňov územia MAS

Stanoveniu tejto priority predchádzala najmä analýza fyzickogeografických pomerov územia, ktorá preukázala bohatý výskyt minerálnych prameňov v území v dôsledku vhodných geologicko-tektonických podmienok. Toto prírodné bohatstvo územia jasne ukazuje potenciál pre rozvoj cestovného ruchu práve cestou oživenia a revitalizácie početných minerálnych prameňov nachádzajúcich sa na území MAS, čomu môže okrem iného napomôcť už existujúci

projekt „Cesta minerálnych prameňov“. Pre naplnenie tejto priority sme si stanovili tento špecifický cieľ:

- *Do roku 2023 zabezpečiť rozvoj cestovného ruchu s využitím prírodného bohatstva minerálnych prameňov, ktoré sa nachádzajú na území MAS, vybudovať turistickú infraštruktúru na prepojenie miest s výskytom minerálnych prameňov*

Zadefinovaný špecifický cieľ bude napĺňaný prostredníctvom dvoch opatrení (1.1 a 1.2), ktoré budú zároveň prispievať k fokusovým oblastiam 6B, 5C a 6A v rámci PRV SR 2014-2020. Okrem uvedených opatrení budú k cieľu priority 1 napomáhať aj iné opatrenia vychádzajúce z programu cezhraničnej spolupráce Interreg 5-A Poľsko-Slovensko 2014-2020.

Opatrenie ***1.1 Rozvoj a budovanie turistickej a rekreačnej infraštruktúry***vychádza z PRV SR 2014-2020, konkrétne z podopatrenia *7.5 Podpora na investície do rekreačnej infraštruktúry, turistických informácií a do turistickej infraštruktúry malých rozmerov na verejné využitie.* Prostredníctvom tohto opatrenia budú v sledovanom území zrekonštruované kultúrne domy, obnovia sa a vystavajú turistické chodníky a informačné tabule, dobudujú sa športoviská a areály pre relax, sprístupnia sa minerálne pramene a vytvoria sa informačné tabule spolu s napojením na spomínaný projekt „Cesta minerálnych prameňov“. Rozvoju cestovného ruchu cez toto opatrenie napomôže aj vybudovanie stálej expozície historických materiálov dokumentujúcich históriu kúpeľníctva a plnenia minerálnych vôd a taktiež vytvorenie infraštrukúry pre napojenie sa na európsku sieť cyklotrás EuroVelo. Popísané opatrenie 1.1 svojimi aktivitami prispieva k fokusovým oblastiam *6B Podpora miestneho rozvoja vo vidieckych oblastiach* asekundárne k fokusovej oblasti *5C Uľahčenie dodávok a využívania obnoviteľných zdrojov energie, vedľajších produktov, odpadov, zvyškov a iných nepotravinových surovín na účely bioekonomiky.* Zameraním fokusovej oblasti 6B sú samotné investície zlepšujúce kvalitu života (infraštruktúra, miestne služby), ktoré majú následne vplyv na miestny ekonomický rozvoj v podobe vytvorenia podmienok pre podnikateľov. Zlepšené podmienky pre život obyvateľov budú mať zasa vplyv na zabránenie odlivu obyvateľov z vidieka alebo do zahraničia, čo je, ako vyplynulo z analýzy, slabou stránkou a ohrozením nášho územia. Optimálne a efektívne využívanie kultúrno-historického a prírodného potenciálu územia vrátane využívania obnoviteľných zdrojov energie urýchlia naštartovanie miestneho ekonomického rozvoja založeného na efektívnom využívaní endogénnych zdrojov. Pre efektívny a udržateľný rast územia je vzhľadom na veľký potenciál vidieckeho cestovného ruchu (čo potvrdila aj analytická časť) dôležité podporovať práve investície do budovania infraštruktúry miestneho vidieckeho cestovného ruchu. Prísun turistov do územia bude mať za následok zvýšenie príjmov obyvateľstva, diverzifikáciu ponúkaných služieb a v konečnom dôsledku zlepšenie ekonomického postavenia samotných obcí. Sekundárny príspevok opatrenia

1.1 k fokusovej oblasti 5C bude spočívať hlavne v investíciach do OZE a úspor energie, ktoré budú môcť byť súčasťou iných investícií v rámci tohto opatrenia (napr. súčasťou rekonštrukcie kultúrneho domu bude výstavba kotolne na OZE a pod.).

Druhé opatrenie ***1.2 Výstavba, rekonštrukcia a modernizácia ubytovacích zariadení*** vychádza taktiež z PRV SR 2014-2020, konkrétne z podopatrenia *6.4 Podpora na investície do vytvárania a rozvoja nepoľnohospodárskych činností.* Toto opatrenie bude použité predovšetkým na vytvorenie podmienok pre rekreačné a relaxačné činnosti spojené s respiračnými ozdravovacími pobytmi (klimatické kúpele), čo taktiež prispeje k rozvoju cestovného ruchu územia MAS a oživí bohatú tradíciu kúpeľníctva v regióne. Z hľadiska príslušnosti k fokusovým oblastiam prispieva uvedené opatrenie 1.2 k skupine *6A Uľahčenie diverzifikácie, zakladania a rozvoja malých podnikov ako aj vytvárania pracovných miest.* Zámerom tejto oblasti je predovšetkým pomoc na začatie podnikateľskej činnosti ako aj podpora nepoľnohospodárskych činností v oblasti vidieckeho cestovného ruchu a poskytovania služieb. Z analýzy nášho územia vyplynulo, že zamestnanosť v terciárnom sektore má značný rastový potenciál. Podopatrenie 6.4 aj preto týmto reaguje na potrebu udržania existujúcich a vytvárania nových pracovných miest v území, čo zabezpečí nové pracovné príležitosti pre nezamestnaných a osobitne mladých ľudí, a súčasne sa podporí ekonomický rast, stabilizácia a posilnenie miestnej ekonomiky a generovanie nových pracovných miest.

Iné opatrenia, konkrétne opatrenie *1.A1 Rozvoj vodnej turistiky v rámci spolupráce SR a PL* a *1.B1 Rozvoj prírodného a kultúrneho dedičstva* vychádzajúce z programu Interreg 5-A PLSK 2014-2020 sa zameriavajú na ochranu a rozvoj prírodného a kultúrneho dedičstva cezhraničného územia. Prostredníctvom týchto opatrení sa podporí rozvoj vodnej turistiky na rieke Poprad v slovensko-poľskom pohraničí ako aj výstavba a modernizácia infraštruktúry cestovného ruchu v blízkosti početných minerálnych prameňov územia MAS. Uvedené aktivity prispejú k rozvoju cestovného ruchu v území, k zvýšeniu návštevnosti a taktiež k nárastu pracovných príležitostí.

Priorita 2:

Obnovenie a zachovanie tradícií a podpora komunitného a sociálneho života

Táto priorita vychádza z dôkladnej analýzy územia a identifikácie potrieb, ktoré odhalili značné bohatstvo tradícií v území MAS ĽUBOVNIANSKO ukryté v tradičných remeslách a zvykoch, historickej identite územia, v ktorej dôležitú úlohu zohrávala blízkosť hranice ako aj etnická pestrosť. V území MAS drieme potenciál na obnovenie a zachovanie práve týchto tradícií, ktoré by nepochybne prispeli aj k rozvoju komunitného a sociálneho života jej

obyvateľov prostredníctvom rozvoja príslušnej infraštruktúry, služieb a vzdelávania. Pre naplnenie tejto priority sme si tak stanovili špecifický cieľ:

- *Do roku 2023 obnoviť, spropagovať tradície, tradičné remeslá a zvyky z územia, skvalitniť sociálny a komunitný život obyvateľov*

Zadefinovaný špecifický cieľ bude napĺňaný prostredníctvom troch skupín opatrení. Prvá trojica opatrení 2.1, 2.2 a 2.3 v rámci PRV SR 2014-2020 bude zároveň prispievať k fokusovým oblastiam 6B, 5C a 6A. Druhú skupinu opatrení tvoria v rámci dokumentu IROP 2014-2020 opatrenia 2.A, 2.B a 2.C, ktoré súčasne prispievajú k špecifickým cieľom 5.1.1 a 5.1.2 prioritnej osi 5 *Miestny rozvoj vedený komunitou.* Poslednú tretiu skupinu opatrení tvorí trojica opatrení 2.A1, 2.B1 a 2.C1 vychádzajúca z Operačného programu Ľudské zdroje na programové obdobie 2014-2020.

Opatrenie***2.1 Rozvoj infraštruktúry, výstavba kanalizácie, ciest, mostov***vychádza z PRV SR 2014-2020, konkrétne z podopatrenia *7.2 Podpora na investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania všetkých druhov infraštruktúr malých rozmerov vrátane investícií do energie z obnoviteľných zdrojov a úspor energie.* Prostredníctvom tohto opatrenia sa v sledovanom území vystavajú a zrekonštruujú miestne komunikácie, kanalizácie, ČOV ako aj autobusové či vlakové zastávky, verejné osvetlenie a miestny rozhlas.Tieto aktivity napomôžu zlepšiť vzhľad obcí a zvýšiť tým jednak atraktivitu územia pre návštevníkov a na strane druhej pomôžu zvýšiť aj kvalitu života samotných obyvateľov územia MAS. Realizácia tohto opatrenia zároveň prispieva k napĺňaniu fokusovej oblasti *6B Podpora miestneho rozvoja vo vidieckych oblastiach*, a to najmä prostredníctvom investícií zlepšujúcich kvalitu života v oblasti infraštrukúry a miestnych služieb. Sekundárny príspevok opatrenia 2.1 k fokusovej oblasti 5C bude spočívať hlavne v investíciach do OZE a úspor energie, ktoré budú môcť byť súčasťou iných investícií v rámci tohto opatrenia (napr. pri výstavbe ČOV bude elektrická energia vyrábaná z OZE a pod.).

Opatrenie ***2.2 Rozvoj vidieckeho cestovného ruchu a agroturistiky*** vychádza taktiež z PRV SR 2014-2020, konkrétne z podopatrenia *6.4 Podpora na investície do vytvárania a rozvoja nepoľnohospodárskych činností.* Toto opatrenie prispeje v sledovanom území najmä k rozvoju vodných športov na rieke Poprad, k vytvoreniu možností využitia areálu suchého poldra na oddych a rekreáciu, čo v konečnom dôsledku povedie k rozvoju cestovného ruchu územia MAS a k zlepšeniu jeho konkurencieschopnosti. Z hľadiska príslušnosti k fokusovým oblastiam prispieva popísané opatrenie 2.2 k skupine *6A Uľahčenie diverzifikácie, zakladania a rozvoja malých podnikov ako aj vytvárania pracovných miest,* a to predovšetkým podporou rozvoja infraštruktúry pre účely vidieckeho cestovného ruchu a podporou malých podnikov, pretože rozvoj zamestnanosti v terciárnom sektore má v území MAS značný rastový potenciál, čo

potvrdila aj analýza. Práve podporou budovania infraštruktúry cestovného ruchu v území sa nastolí širší rozvoj podnikateľskej činnosti a zabezpečí sa vznik nových pracovných príležitosti pre nezamestnaných a osobitne mladých ľudí, čo na strane druhej zabráni ich odlivu do zahraničia.

Posledné z prvej trojice opatrení PRV SR 2014-2020 predstavuje opatrenie ***2.3 Rozširovanie základných služieb pre obyvateľstvo***, ktoré vychádza z podopatrenia *7.4* P*odpora na investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania miestnych základných služieb pre vidiecke obyvateľstvo vrátane voľného času a kultúry a súvisiacej infraštruktúry*. V území MAS sa prostredníctvom tohto opatrenia zriadia alebo zrekonštruujú domy smútku a ich okolie. Taktiež sa vybuduje kamerový systém, ktorý prispeje k zvýšeniu bezpečnosti a prevencie proti vandalizmu na verejných priestoroch. Ďalšou z aktivít bude aj investícia do využívania OZE prostredníctvom budovania malých vodných elektrární, ktoré majú obrovský potenciál z hľadiska ich minimálnej záťaže na životné prostredie, možnosti využitia na rekreáciu či rybolov a protipovodňovej ochrannej funkcie. Realizácia uvedeného opatrenia súčasne prispieva k napĺňaniu fokusovej oblasti *6B Podpora miestneho rozvoja vo vidieckych oblastiach*, a to hlavne prostredníctvom investícií zlepšujúcich kvalitu života v oblasti infraštrukúry a miestnych služieb. Sekundárny príspevok opatrenia 2.3 k fokusovej oblasti 5C bude spočívať hlavne v investíciach do OZE a úspor energie, ktoré budú súčasťou výstavby a rekonštrukcie hydroelektrární na území MAS. Aktivita tohto opatrenia zároveň prispieva k cieľu *Zmeny klímy a energia* v rámci stratégie Európa 2020 prostredníctvom využívania energie z obnoviteľných zdrojov.

Opatrenie ***2.A Marketing a vzdelávanie*** z druhej skupiny opatrení vychádzajúcich z dokumentu IROP 2014-2020 prispieva k naplneniu jeho špecifického cieľa pod označením *5.1.1 Zvýšenie zamestnanosti na miestnej úrovni podporou podnikania a inovácií.* Toto opatrenie bude v sledovanom území použité najmä na podporu marketingových aktivít zameraných na propagáciu aktivít cestovného ruchu v území, na podporu spoločných aktivít regionálnych producentov, propagáciu tradičných remesiel, ľudových tradícií formou folklórnych podujatí, ako aj na poradenstvo a iné vzdelávanie a informačné aktivity pre podnikateľov ale aj obyvateľov územia MAS.

Opatrenie ***2.B Podpora sociálnych komunitných služieb*** vychádza zo špecifického cieľa IROP 2014-2020 s označením *5.1.2 Zlepšenie udržateľných vzťahov medzi vidieckymi rozvojovými centrami a ich zázemím vo verejných službách a vo verejných infraštruktúrach*, konkrétne z oblasti *sociálne služby a komunitné služby*. Uvedené opatrenie bude v sledovanom území použité hlavne na rozvoj terénnych a ambulantných sociálnych služieb s cieľom podpory marginalizovaných rómskych komunít na území MAS.

Opatrenie ***2.C Podpora štruktúry vzdelávania*** vychádza taktiež IROP 2014-2020, konkrétne zo špecifického cieľa *5.1.2Zlepšenie udržateľných vzťahov medzi vidieckymi rozvojovými centrami a ich zázemím vo verejných službách a vo verejných infraštruktúrach*, konkrétne z oblasti *sociálne služby a komunitné služby.* Prostredníctvom tohto opatrenia sa v území MAS zrekonštruujú a zmodernizujú existujúce zariadenia pre poskytovanie komunitných sociálnych služieb, vrátane ich materiálno-technického vybavenia. Pôjde predovšetkým o podporu a rozvoj elokovaných pracovísk stredných škôl orientovaných na zvýšenie kvalifikácie rómskych absolventov.

Prostredníctvom prvého opatrenia *2.A1 Zlepšenie prístupu k zdravotníckym a sociálnym službám* z kategórie Iné opatrenia a vychádzajúceho z OP Ľudské zdroje 2014-2020, investičnej priority 4.2 sa v sledovanom území podporí najmä komunitná starostlivosť, a to formou dennej starostlivosti, vytváraním komunitných centier a podporou profesionalizácie terénnej sociálnej práce. Druhé opatrenia *2.B1 Aktívne začleňovanie skupín obyvateľstva ohrozeného chudobou* (vychádzajúce z OP Ľudské zdroje a investičnej priority 4.1) prispeje v sledovanom území k integrácii ľudí ohrozených chudobou, vrátane marginalizovaných rómskych komunít najmä prostredníctvom aktivít, ktoré zabezpečujú podporu a propagáciu uplatňovania inkluzívnych politík a ktoré prispievajú k odstraňovaniu predsudkov a stereotypov (hlavne vo vzťahu k Rómom). Cieľom posledného opatrenia *2.C1 Celoživotné vzdelávanie* (vychádzajúce z OP Ľudské zdroje a investičnej priority 1.4) je zabezpečiť v území MAS ĽUBOVNIANSKO aktivity najmä na podporu vzdelávacích programov na doplnenie základného a/alebo nižšieho stredného vzdelania (tzv. programy druhej šance) a na podporu inkluzívnych vzdelávacích aktivít pre osoby s osobitými vzdelávacími potrebami a iné znevýhodnené skupiny (Rómovia).

Popísané opatrenia *2.B*, *2.C, 2.B1* a *2.C1* svojimi aktivitami súčasne prispievajú k cieľom stratégie Európa 2020, konkrétne k cieľu *Vzdelávanie* prostredníctvom podpory a rozvoja vzdelávacích aktivít a inštitúcií v území MAS a k cieľu *Chudoba a sociálne vylúčenie* prostredníctvom zvyšovania kvalifikácie a zapájania sociálne vylúčených na trh práce.

Priorita 3:

Oživenie ľudského kapitálu s prepojením na vytváranie príležitostí na zamestnanie a podporu podnikania

Stanoveniu tejto priority predchádzala najmä analýza socioekonomických pomerov územia a následná identifikácia potrieb, z ktorých jasne vyplynul značný potenciál ľudských zdrojov v území MAS. Ten je však potrebné oživiť vytváraním príležitostí na zamestnanie a podporou rozvoja podnikania za účelom zníženia relatívne vysokého počtu uchádzačov o

zamestnanie v sledovanom území ako aj zabránenia odlivu kvalifikovaných pracovníkov a mladých ľudí mimo región či do zahraničia. Pre naplnenie tejto priority sme si preto vytýčili nasledovný špecifický cieľ:

- *Do roku 2023 zabezpečiť nové pracovné miesta, udržať zamestnanosť, vytvoriť vhodné prostredie pre podnikanie a podnikateľov z okolia*

Stanovený špecifický cieľ bude napĺňaný prostredníctvom dvoch skupín opatrení. Prvá skupina opatrení (3.1, 3.2 a 3.3) vychádza z PRV SR 2014-2020 a bude zároveň prispievať k fokusovým oblastiam 2A, 2B, 3A a 6A. Druhú skupinu tvorí opatrenie 3.A v rámci IROP 2014-2020, ktoré súčasne prispieva k špecifickému cieľu 5.1.1 prioritnej osi 5 *Miestny rozvoj vedený komunitou.*K naplneniu špecifického cieľa priority 3 budú okrem uvedených opatrení napomáhať aj iné opatrenia 3.A1 a 3.B1 z Operačného programu Ľudské zdroje na programové obdobie 2014-2020.

Opatrenie ***3.1 Podpora poľnohospodárskych podnikov*** vychádza z PRV SR 2014-2020, konkrétne z podopatrenia *4.1 Podpora na investície do poľnohospodárskych podnikov*. Opatrenie bude v sledovanom území použité hlavne na podporu rozvoja ekologického poľnohospodárstva prostredníctvom investície do zvýšenia produkcie a jej kvality v živočíšnej výrobe a špeciálnej rastlinnej výrobe, vrátane investícií do obstarania technického a technologického vybavenia živočíšnej výroby a špeciálnej rastlinnej výroby vrátane strojov a náradia. Realizácia uvedeného opatrenia súčasne prispieva k napĺňaniu fokusovej oblasti *2A Zlepšenie hospodárskehovýkonu všetkých poľnohospodárskych podnikov a uľahčenie reštrukturalizácie a modernizácie poľnohospodárskych podnikov, najmä na účely zvýšenia ich účasti na trhu, zamerania na trh a poľnohospodárskej diverzifikácie*, a to najmä podporou investícií do technického vybavenia poľnohospodárskych podnikov a podporou diverzifikácie výroby v poľnohospodárstve. Opatrenie ďalej svojimi aktivitami prispieva k napĺňaniu fokusovej skupiny *2B Uľahčenie vstupu poľnohospodárov s primeranými zručnosťami do odvetvia poľnohospodárstva a najmä generačnej výmeny*, a to hlavne podporou mladých a začínajúcich podnikateľov v odvetví poľnohospodárstva v území, podporou SHR a malých rodinných fariem. Príspevok k fokusovej oblasti *5C Uľahčenie dodávok a využívania obnoviteľných zdrojov energie, vedľajších produktov, odpadov, zvyškov a iných nepotravinových surovín na účely bioekonomiky* je v opatrení napĺňaný prostredníctvom využívania biomasy a alternatívnych zdrojov energie v poľnohospodárskych podnikoch. Poslednou z fokusových oblastí PRV, ku ktorej dané opatrenie prispieva, je oblasť *3A Zvýšenie konkurencieschopnosti prvovýrobcov prostredníctvom ich lepšej integrácie do poľnohospodársko-potravinového reťazca pomocou systémov kvality, pridávania hodnoty poľnohospodárskym produktom, propagácie na miestnych trhoch a v krátkych dodávateľských*

reťazcoch, skupín a organizácií výrobcov a medziodvetvových organizácií, a to predovšetkým prostredníctvom podpory investícií do vytvárania predajných miest regionálnych produktov a ich propagácie na regionálnych trhoch.

Ďalšie opatrenie ***3.2 Podpora spracovania poľnohospodárskej produkcie*** vychádza taktiež z PRV SR 2014-2020, z podopatrenia *4.2 Podpora pre investície na spracovanie/uvádzanie na trh a/alebo vývoj poľnohospodárskych výrobkov*. Aktivity tohto opatrenia budú smerovať predovšetkým na podporu objektov a zariadení súvisiacich so spracovaním, skladovaním a uvádzaním na trh a vývojom poľnohospodárskych a potravinárskych výrobkov, vrátane produktov s chráneným označením pôvodu. Pôjde predovšetkým o rozvoj plantážového pestovania rastlín a včelárstva. Realizácia uvedeného opatrenia prispieva k napĺňaniu viacerých fokusových oblastí PRV – *2A, 2B, 5C* a *3A*. K fokusovej oblasti *2A Zlepšenie hospodárskeho výkonu všetkých poľnohospodárskych podnikov a uľahčenie reštrukturalizácie a modernizácie poľnohospodárskych podnikov, najmä na účely zvýšenia ich účasti na trhu, zamerania na trh a poľnohospodárskej diverzifikácie* prispieva opatrenie 3.2 hlavne podporou rozvoja produkcie regionálnych produktov, podporou investícií do technického vybavenia poľnohospodárskych podnikov a podporou diverzifikácie výroby v poľnohospodárstve. K fokusovej oblasti *2B Uľahčenie vstupu poľnohospodárov s primeranými zručnosťami do odvetvia poľnohospodárstva a najmä generačnej výmeny* prispieva opatreniehlavne podporou mladých a začínajúcich podnikateľov v odvetví poľnohospodárstva v území MAS, podporou SHR a malých rodinných fariem. Fokusová oblasť *5C Uľahčenie dodávok a využívania obnoviteľných zdrojov energie, vedľajších produktov, odpadov, zvyškov a iných nepotravinových surovín na účely bioekonomiky* je v opatrení napĺňaná prostredníctvom využívania biomasy ako aj alternatívnych zdrojov energie na vykurovanie. K fokusovej oblasti *3A Zvýšenie konkurencieschopnosti prvovýrobcov prostredníctvom ich lepšej integrácie do poľnohospodársko-potravinového reťazca pomocou systémov kvality, pridávania hodnoty poľnohospodárskym produktom, propagácie na miestnych trhoch a v krátkych dodávateľských reťazcoch, skupín a organizácií výrobcov a medziodvetvových organizácií* prispieva opatrenie predovšetkým podporou investícií do vytvárania vlastných predajných miest regionálnych produktov.

Posledné zo skupiny opatrení PRV predstavuje opatrenie ***3.3 Podpora malých rodinných fariem***, ktoré vychádza v rámci PRV SR 2014-2020 z podopatrenia *6.3 Pomoc na začatie podnikateľskej činnosti na rozvoj malých poľnohospodárskych podnikov*. Toto opatrenie bude v sledovanom území použité predovšetkým na podporu rozvoja podnikateľskej činnosti miestnych SHR a malých rodinných fariem v oblasti živočíšnej a špecializovanej rastlinnej výroby. Realizácia popísaného opatrenia súčasne prispieva k napĺňaniu fokusovej

oblasti *2A Zlepšenie hospodárskeho výkonu všetkých poľnohospodárskych podnikov a uľahčenie reštrukturalizácie a modernizácie poľnohospodárskych podnikov, najmä na účely zvýšenia ich účasti na trhu, zamerania na trh a poľnohospodárskej diverzifikácie*, a to predovšetkým podporou rozvoja produkcie regionálnych produktov, podporou investícií do technického vybavenia poľnohospodárskych podnikov a podporou diverzifikácie výroby v poľnohospodárstve. Opatrenie 3.3 rovnako prispieva k fokusovej skupine *6A Uľahčenie diverzifikácie, zakladania a rozvoja malých podnikov ako aj vytvárania pracovných miest*. Zámerom tejto oblasti je predovšetkým pomoc na začatie podnikateľskej činnosti, čím sa zabezpečia nové pracovné príležitosti pre nezamestnaných a osobitne mladých ľudí v sledovanom území a podporí sa ekonomický rast, stabilizácia a posilnenie vidieckej ekonomiky a generovanie nových pracovných miest.

Popísané opatrenia 3.1, 3.2 a 3.3 vychádzajúce z PRV SR 2014-2020 svojimi aktivitami zároveň prispievajú k cieľu *Výskum, vývoj a inovácie* v rámci stratégie Európa 2020, a to predovšetkým zavádzaním inovatívnych metód do technologických postupov za účelom zvyšovania produkcie a kvality ekologického poľnohospodárstva.

Druhú skupinu opatrení z kategórie IROP 2014-2020 predstavuje opatrenie ***3.A Podpora podnikania mikro a malých podnikov***, ktoré vychádza zo špecifického cieľa *5.1.1Zvýšenie zamestnanosti na miestnej úrovni podporou podnikania a inovácií.* Toto opatrenie bude v sledovanom území použité najmä na obstaranie hmotného majetku pre účely tvorby pracovných miest za účelom rozvoja tradičných remesiel v území.

Dvojica opatrení *3.A1 Podpora mladých ľudí na trhu práce* a *3.B1 Podpora dlhodobo nezamestnaných* z kategórie Iné opatreniaa vychádzajúcich z OP Ľudské zdroje 2014-2020 v sledovanom území prispeje k zvýšeniu zamestnanosti mladých ľudí, osobitne mladých ľudí s nízkou kvalifikáciou a dlhodobo nezamestnaných, a to najmä formou zavedenia nových alebo inovatívnych foriem podpory mladých s cieľom ich vzdelávania, hľadania zamestnania, stáže. Opatrenia majú taktiež zabezpečiť prostriedky na integráciu mladých Rómov na trh práce hlavne prostredníctvom programov umožňujúcim dokončenie vzdelania na základnej alebo strednej škole a podporiť miestne a regionálne iniciatívy a ich prístup k tvorbe udržateľných pracovných miest a k samozamestnávaniu hlavne pri rozvoji poľnohospodárskych aktivít na území MAS a tradičných remeselných činností.

Všetky popísané opatrenia priority 3 svojimi aktivitami zároveň prispievajú k cieľom stratégie Európa 2020, konkrétne k cieľu *Zamestnanosť*, a to hlavne prostredníctvom rozvoja podnikania a následnej tvorby pracovných miest.

Priorita 4:

Efektívna činnosť MAS

Stanovenie tejto priority vychádza zo samotného zamerania stratégie CLLD. Miestny rozvoj vedený komunitou predstavuje ideálne riešenie mnohých problémov v území a efektívna činnosť MAS je základnou podmienkou napĺňania všetkých cieľov uvedených v predkladanej stratégii. Z tohto dôvodu sme si pre naplnenie poslednej štvrtej priority stanovili nasledovný špecifický cieľ:

- *Zabezpečiť plynulý chod MAS a realizáciu činností spojených s uskutočňovaním stratégie CLLD*

Uvedený špecifický cieľ bude napĺňaný prostredníctvom dvoch opatrení *4.1* (v rámci PRV SR 2014-2020) a *4.A* (v rámci IROP 2014-2020).

Opatrenie ***4.1 Animácie a činnosti spojené s oživovaním stratégie CLLD*** vychádza z PRV SR 2014-2020, konkrétne z podopatrenia *19.4 Podpora na prevádzkové náklady a oživenie,* a v sledovanom území bude použité na podporu budovania kapacít, vzdelávanie, sieťovanie, výmenu skúseností.

Druhé opatrenie ***4.A Činnosti spojené so zabezpečením chodu MAS a uskutočňovaním stratégie CLLD*** vychádza z IROP 2014-2020, konkrétne zo špecifického cieľa *5.1.1Zvýšenie zamestnanosti na miestnej úrovni podporou podnikania a inovácií.* Aktivity tohto opatrenia budú smerovať predovšetkým na efektívne zabezpečenie chodu MAS, propagáciu a implementáciu stratégie CLLD pre MAS ĽUBOVNIANSKO.

4.3. Súhrn strategického rámca

Tabuľka č. 3: Súhrnný prehľad strategického rámca

Vízia
Prinavráťme nášmu regiónu ľudský kapitál a nezabudnime na prírodu, z ktorej pramení naša sila a na kultúrnu rozmanitosť našich predkov, ktorí nám zanechali bohaté tradície
Strategický cieľ
Synergiou aktérov vytvoriť podmienky pre oživenie ľudského kapitálu v regióne návratom k pôde a prírodnému bohatstvu a zachovaním kultúrneho dedičstva ukrytého v rozmanitosti národností, zvykov a miestnych tradícií. Uvedené podmienky zabezpečia rozvoj a vytváranie technickej a sociálnej infraštruktúry, ktoré prispejú k zlepšeniu služieb v cestovnom ruchu, k zvýšeniu konkurencieschopnosti a zlepšeniu podmienok pre vytváranie zhlukov podnikateľských sietí
Priorita 1:

Rozvoj CR s dôrazom na oživenie/revitalizáciu minerálnych prameňov územia MAS		
Špecifický cieľ: Do roku 2023 zabezpečiť rozvoj cestovného ruchu s využitím prírodného bohatstva minerálnych prameňov, ktoré sa nachádzajú na území MAS, vybudovať turistickú infraštruktúru na prepojenie miest s výskytom minerálnych prameňov		
Opatrenia PRV: **1.1** Rozvoj a budovanie turistickej a rekreačnej infraštruktúry (7.5) **1.2** Výstavba, rekonštrukcia a modernizácia ubytovacích zariadení (6.4)	Opatrenia IROP:	Iné opatrenia: **1.A1** Rozvoj vodnej turistiky v rámci spolupráce PL a SK INTEREG V-A (PLSK) ID 1 **1.B1** Rozvoj prírodného a kultúrneho dedičstva INTEREG V-A (PLSK) ID 1
Priorita 2: **Obnovenie a zachovanie tradícií a podpora komunitného a sociálneho života**		
Špecifický cieľ: Do roku 2023 obnoviť, spropagovať tradície, tradičné remeslá a zvyky z územia, skvalitniť sociálny a komunitný život obyvateľov		
Opatrenia PRV: **2.1** Rozvoj infraštruktúry, výstavba kanalizácie, ciest, mostov (7.2) **2.2** Rozvoj vidieckeho cestovného ruchu a agroturistiky (6.4) **2.3** Rozširovanie základných služieb pre obyvateľstvo (7.4)	Opatrenia IROP: **2.A** Marketing a vzdelávanie (5.1.1) **2.B** Podpora sociálnych komunitných služieb (5.1.2) **2.C** Podpora štruktúry vzdelávania (5.1.2)	Iné opatrenia: **2.A1** Zlepšenie prístupu k zdravotníckym a sociálnym službám (OPLZ, IP 4.2) **2.B1** Aktívne začleňovanie skupín obyvateľstva ohrozeného chudobou (OPLZ, IP 4.1) **2.C1** Celoživotné vzdelávanie (OPLZ, IP 1.4)
Priorita 3: **Oživenie ľudského kapitálu s prepojením na vytváranie príležitostí na zamestnanie a podporu podnikania**		
Špecifický cieľ: Do roku 2023, zabezpečiť nové pracovné miesta, udržať zamestnanosť, vytvoriť vhodné prostredie pre podnikanie a podnikateľov z okolia		
Opatrenia PRV:	Opatrenia IROP:	Iné opatrenia:

3.1 Podpora poľnohospodárskych podnikov (4.1) **3.2** Podpora spracovania poľnohospodárskej produkcie (4.2) **3.3** Podpora malých rodinných fariem (6.3)	**3.A** Podpora podnikania mikro a malých podnikov (5.1.1)	**3.A1** Podpora mladých ľudí na trhu práce (OPLZ, IP 2.1) **3.B1** Podpora dlhodobo nezamestnaných (OPLZ, IP 3.1)
Priorita 4: **Efektívna činnosť MAS**		
Špecifický cieľ: Zabezpečiť plynulý chod MAS a realizáciu činností spojených s uskutočňovaním stratégie CLLD		
Opatrenia PRV: **4.1** Animácie a činnosti spojené s oživovaním stratégie CLLD (19.4)	Opatrenia IROP: **4.A** Činnosti spojené so zabezpečovaním chodu MAS a uskutočňovaním stratégie CLLD (5.1.1)	Iné opatrenia:

4.4. Integrované znaky stratégie CLLD

Procesom vytvárania priorít, ktorý sme popísali na začiatku Kapitoly 4, sa zadefinovali jednotlivé priority rozvoja územia MAS. Tak ako sme naznačili v Schéme 1, konceptulizácia priorít vychádzala z analýzy územia a SWOT analýzy, pričom sme zachovali aj intervenčnú logiku, vďaka ktorej sme jednotlivé priority obsahovo previazali. Prvou prioritou sme chceli zdôrazniť využívanie prírodných zdrojov územia. Tento potenciál chceme dosiahnuť podporou cestovného ruchu a jeho aktivít,ako sú obnova a výstavba turistických chodníkov a informačných tabúľ, dobudovanie športovísk a areálov pre relax, sprístupnenie minerálnych prameňov a vytvorenie infraštruktúry spolu s napojením na existujúci projekt „Cesta minerálnych prameňov“, vybudovanie stálej expozície historických materiálov dokumentujúcich históriu kúpeľníctva a plnenia minerálok v regióne, vybudovanie napojenia na európsku sieť cyklotrás EuroVelo 11, rozvoj rekreačných aktivít a infraštruktúry založenej na respiračných ozdravovacích pobytoch.Samotná filozofia cestovného ruchu a jeho rozvoja sa však prenáša aj do priority 2, kde bude smerovaná najmä na podporu rozvoja tradícií a remesiel, ktoré by mali prispieť k oživeniu komunitného a sociálneho života, tiež na rozvoj vodnej turistiky v povodí rieky Poprad ako aj na možnosti využitia areálu suchého vodného poldra. Predpokladáme, že takáto forma cestovného ruchu bude mať najmä nadregionálny charakter

a priláka záujem z okolitých regiónov až krajín. Samotný cestovný ruch aj keď v sekundárnom význame môžeme badať aj v priorite 3, nakoľko sa v nej zameriavame na podporu pestovania bylín, ekologického chovu úžitkových zvierat a rozvoja včelárstva. Definujeme ho ako sekundárny na základe toho, že výstupy z aktivít v priorite 3 sú nastavené najmä na propagáciu regionálnych produktov, ktoré v konečnom dôsledku lákajú záujemcov, nielen z radov domácich ale najmä zo širokého okolia. V tejto priorite by na sekundárnu podporu cestovného ruchu v území malo mať vplyv aj vytvorenie podmienok pre rozvoj remesiel umeleckého kováčstva či výroby šindľov. Práve táto aktivita sa tak viaže aj na aktivity v priorite 2 spojené s marketingom a propagáciou remesiel, a taktiež na propagáciu regionálnych producentov, ktorí budú podporovaní v priorite 3.

Priorita 3 by mala mať hlavný vplyv práve na tvorbu pracovných miest avšak s dopadmi na rôzne úrovne regionálnych a miestnych samospráv, nakoľko tie sú zodpovedné za ekonomický rozvoj územia. Aktivity ako podpora rozvoja ekologického poľnohospodárstva s chovom zvierat a finalizáciou vlastných výrobkov, rozvoj plantážového pestovania rastlín za účelom vytvárania regionálnych produktov, podpora rozvoja včelárstva, rozvoj a podpora miestnych SHR a vytváranie podpory pre malé rodinné farmy a vytvorenie predpokladov pre rozvoj remesiel ako umelecké kováčstvo, výroba šindľov a pod., by mali viesť práve k zvýšeniu zamestnanosti v území a tiež k zvýšeniu konkurencieschopnosti územia. Tieto aktivity sú však čiastočne podmienené aktivitami v priorite 2, a to hlavne rekonštrukciou a výstavbou technickej infraštruktúry najmä ciest, kanalizácie a zastávok verejnej dopravy, ktorých realizovaním sa prispeje nielen k zvýšeniu konkurencieschopnosti, ale aj k zvýšeniu kvality života obyvateľov v území, čím sa zlepšia aj tvrdé predpoklady pre rozvoj komunitného asociálneho života v území.

Pre zníženie energetickej sebestačnosti a zvýšenie ekonomickej efektívnosti sa priorita 2 zameriava aj na využitie obnoviteľných zdrojov energie prostredníctvom budovania malých hydroelektrárni z dôvodu minimálnej záťaže na životné prostredie, možnosti využitia na rekreáciu a rybolovči protipovodňovej ochrany. Táto aktivita by mala vniesť do územia integráciu viacerých oblastí.

Celkovo možno konštatovať, že nastavenie priorít a ich špecifických cieľov sa navzájom prepája dvoma dôležitými líniami, a to cestovným ruchom a podporou zamestnanosti. Na základe toho boli stanovené aj opatrenia. Všetky opatrenia sú integrované na hlavný cieľ, vytvárajú synergie, ktoré majú dopad aj na sekundárne prvky a multiplikačný efekt rozvoja územia.

4.5. Inovatívne znaky stratégie CLLD

V oblasti inovatívnych znakov sme si zo stratégie CLLD vybrali niektoré aktivity, ktoré majú potenciál pre naplnenie trvalo udržateľných tendencií rozvoja a spĺňajú úplne alebo čiastočne podmienku invenčnosti. Tieto aktivity sme rozdelili do troch kategóriírešpektujúcich tri priority rozvoja stratégie CLLD:

- Inovatívne aktivity spojené prevažne s cestovným ruchom
- Inovatívne aktivity spojené prevažne s komunitným a sociálnym životom
- Inovatívne aktivity spojené prevažne s vytváraním regionálnych produktov

Medzi inovatívne aktivity spojené prevažne s cestovným ruchom zaraďujeme obnovu a výstavbu turistických chodníkov a informačných tabúľ spolu so sprístupnením minerálnych prameňov a vytvorenie infraštruktúry spolu s napojením na existujúci projekt „Cesta minerálnych prameňov“, ako aj vybudovanie napojenia na európsku sieť cyklotrás EuroVelo 11, kde predpokladáme využitie moderných digitálnych technológií ako interaktívne mapovanie a vytváranie mobilných aplikácií (s konektivitou QR kódov) pre jednoduchší a vizuálnejší prístup k informáciám o zaujímavostiach v území. Pri týchto aktivitách predpokladáme súčinnosť medzi samosprávami, súkromným sektorom a podporu inovácií zo strany Prešovskej univerzity v zastúpení Katedrou geografie a aplikovanej geoinformatiky. Takáto súhra sekundárne naplní aj inovatívny koncept regionálneho rozvoja triple helix, ktorý je bežne zaužívaným konceptom v západnej Európe, pričom musí byť zabezpečená spolupráca a výmena informácií medzi uvedenými troma aktérmi. Tento istý koncept by mohol byť použitý aj pri aktivite vybudovania stálej expozície historických materiálov dokumentujúcich históriu kúpeľníctva a plnenia minerálok v regióne, kde by spolupracovali ako samosprávy tak aj súkromný sektor a Prešovská univerzita v zastúpení napr. Inštitútom histórie. Takto namiešaná spolupráca na aktivitách cestovného ruchu by mala priniesť inovatívne metódy spracovania daných problematík spolu so zakomponovaním požiadaviek súkromného sektora a samospráv z hľadiska ich lepšieho nazerania na trh, rigoróznym prístupom a vedeckým analýzam univerzitného sektora.

Inovatívne aktivity spojené prevažne s komunitným a sociálnym životom v sebe zahŕňajú podporu marginalizovaných rómskych komunít so zameraním na terénnu sociálnu pomoc a podporu a rozvoj elokovaných pracovísk stredných škôl. Obe aktivity spĺňajú dva ciele stratégie Európa 2020, a teda majú ambíciu znížiť podiel osôb, ktoré predčasne ukončia školskú dochádzku a znížiť počet osôb, ktorým hrozí chudoba a sociálne vylúčenie. Tieto aktivity v súčinnosti s Ústavom rómskych štúdií na Prešovskej univerzite by mali prispieť k inovatívnym vedeckým metódam k riešeniu rómskej problematiky. Využitie obnoviteľných

zdrojov energie prostredníctvom budovania malých hydroelektrární sme zaradili do tejto kategórií kvôli jej hybridnej povahe, nakoľko vybudovanie takejto elektrárne môže mať multiplikačný efekt na minimálne záťaže na životné prostredie, možnosti využitia na rekreáciu a rybolov a protipovodňovú ochranu. Inovatívnosť v tomto opatrení vidíme v možnosti využitia najmodernejších technológií, ktoré sú dimenzované na čo najvyššiu efektívnosť výroby elektrickej energie.

Do kategórií inovatívnych aktivít spojených prevažne s vytváraním regionálnych produktovzaraďujeme aktivity ako podpora rozvoja ekologického poľnohospodárstva s chovom zvierat a finalizáciou vlastných výrobkov, rozvoj plantážového pestovania rastlín za účelom vytvárania regionálnych produktov a podpora rozvoja včelárstva. Tieto aktivity sú jedinečné v tom, že ich rozvoj nie je podmienený zavádzaním technológií, ktoré by mali primárne posúvať hranice ich vývoja, ale v tom, že by mali byť inovatívne technológie účinné priproduktivite výroby kvalitných potravín. V tejto súvislosti by sa inovatívne technológie v potravinárskom priemysle a poľnohospodárstve mali prioritne orientovať na elimináciu nedostatkov vyplývajúcich z disharmónie cyklov a procesov prebiehajúcich v intervale medzi produkciou potravín a ich umiestňovaním na trh a spotrebou. Ekologické inovácie by mali umožňovať:

- predĺženie životnosti poľnohospodárskych produktov a potravín bez zníženia ich kvality,
- udržanie vysokej úrovne nutričnej a energetickej hodnoty potravín,
- zavedenie takých technológií a postupov, ktoré umožnia zníženie tvorby odpadov z obalov a zvýšenie ich recyklovateľnosti,
- energetické a materiálové zhodnotenie a recykláciu odpadov z poľnohospodárskej a potravinárskej výroby,
- efektívne vodné hospodárenie – zavádzanie účinných a efektívnych čističiek vody používanej pri výrobe potravín,
- energeticky efektívne a výkonné technológie pre chladenie alebo naopak, tepelné spracovanie potravín, ich transport a podobne.

Poslednou aktivitou s inovatívnym potenciálom v tejto kategórii je vytvorenie predpokladov pre rozvoj remesiel ako umelecké kováčstvo, výroba šindľov a pod. V tomto kontexte najväčší potenciál z hľadiska pridanej hodnoty a ekonomického rozvoja majú presahy tradičných remesiel do profesionálneho produktového dizajnu a spolupráce remeselníkov s absolventmi vysokých umeleckých škôl. Pri väčšine produkcie úžitkových a dekoratívnych predmetov vychádzajúcich z ľudovej tradície a regionálneho tvaroslovia je opakovanie rovnakých vzorov a výroba rozmnoženín viacerými autormi imanentnou súčasťou tohto typu

tvorby, takže nie je chránená ako autorské dielo, lebo zodpovedá princípu ľudovej umeleckej tvorivosti založenej na opakovaní a rozvíjaní už známych vzorov, dezénov a typov výrobkov. Predmetom priemyselnej ochrany môže byť potom spôsob adjustáže finálneho výrobku, obchodné názvy (reklamné pomenovania) výrobkov a pod. Týmto sa daný segment podstatne líši od iných odvetví kreatívneho priemyslu a napĺňa sám v sebe podstatu inovatívneho charakteru s trvalo udržateľnou hodnotou.

5. Implementačný rámec

5.1. Popis riadiaceho a implementačného procesu

5.1.1. Riadiaci proces - organizačná štruktúra MAS

MAS ĽUBOVNIANSKO má právnu formu občianskeho združenia v zmysle zákona SR č. 83/1990 Zb. O združovaní občanov v znení neskorších predpisov. Miestna akčná skupina ĽUBOVNIANSKO zoskupuje predstaviteľov verejných a súkromných miestnych spoločensko-hospodárskych záujmov, v ktorých na úrovni rozhodovania nemajú ani orgány verejnej moci, ani žiadna záujmová skupina viac ako 49 % hlasovacích práv Orgány MAS, ktoré majú rozhodovaciu právomoc musia podmienku v zmysle predchádzajúcej vety dodržiavať pri zložení daného orgánu a pri plnení úloh, ktoré súvisia s CLLD/LEADER a počas celej implementácie stratégie CLLD. . Členovia MAS sú zástupcami záujmových skupín („ZSVS“, „ZSPS“, „ZSOS“) v zmysle kapitoly 6.1 ods. 3 Systému riadenia CLLD 2014-2020 v platnom znení. Pomerné teritoriálne zastúpenie členov je zabezpečené tak, že všetci členovia majú trvalé bydlisko, sídlo, resp. prevádzku v jednej z obcí, ktorá spadá do územia pôsobnosti MAS. Konkrétny zoznam členov MAS ĽUBOVNIANSKO je uvedený v Personálnej matici, štruktúra a organizácia partnerstva je presne špecifikovaná v stanovách, v schéme organizačnej štruktúry a v organizačnom poriadku.

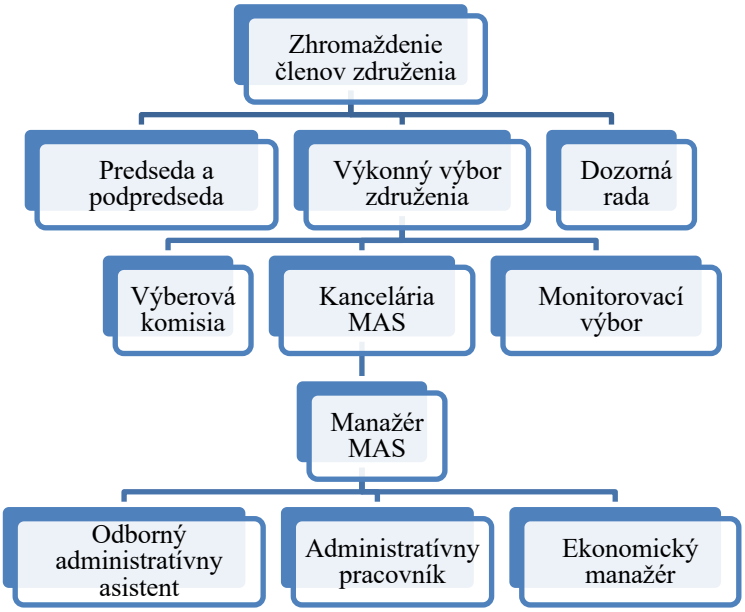

Schéma2:Organizačná štruktúra

Zhromaždenie členov združenia

Zhromaždenie členov združenia je najvyšším orgánom združenia a je tvorené všetkými členmi združenia. Vykonáva úlohy a činnosti v zmysle Stanov MAS ĽUBOVNIANSKO a Systému riadenia CLLD v platnom znení. Spolupráca medzi obcami a spájanie sa pri aktivitách napomáhajú k rozvoju územia, rastu ekonomiky a tvorbe podmienok pre lepší a kvalitnejší život obyvateľov.

Zhromaždenie členov združenia je uznášania schopné ak sú na zasadnutí prítomný členovia, ktorí majú nadpolovičnú väčšinu všetkých hlasov, t. j. viac ako 50% všetkých hlasov (bez ohľadu na príslušnosť k záujmovým skupinám),

Váha hlasov jednotlivých členov je:

Záujmová skupina verejného sektora – na jedného člena pripadá 4,07

Záujmová skupina podnikateľského sektora – na jedného člena pripadá 4,67

Záujmová skupina občianskeho sektora – na jedného člena pripadá 4,6

Pre výsledok hlasovania najvyššieho orgánu je rozhodujúci počet hlasov a nie počet členov orgánu. Váha hlasu jednotlivých záujmových skupín bola prepočítaná, aby žiadna zo záujmových skupín nemala vyjadrenie hlasov všetkých členov za jednotlivú záujmovú skupinu viac ako 49% hlasovacích práv všetkých členov MAS.

Výkonný výbor

Výkonný výbor je výkonným orgánom**,** ktorý zodpovedá za svoju činnosť Zhromaždeniu členov združenia. Výkonný výbor je tvorený zo 7 členov z toho 2 členovia zastupujú záujmovú skupinu občianskeho sektora, 2 členovia zastupujú záujmovú skupinu podnikateľského sektora a 3 členovia zastupujú záujmovú skupinu verejného sektora. Na úrovni rozhodovania nemajú orgány verejnej moci ani žiadna záujmová skupina viac ako 49% hlasovacích práv. Úlohy a zodpovednosti Výkonného výboru združenia sú v súlade so Stanovami MAS ĽUBOVNIANSKO, ystémom riadenia CLLD 2014 -2020 v platnom znení a Organizačným poriadkom združenia.

Kancelária MAS ĽUBOVNIANSKO

Kancelária bola zriadená na zabezpečenie spravovania verejných prostriedkov, manažovania činnosti MAS a realizáciu úloh združenia. Na čele kancelárie je manažér MAS, ktorý je volený výkonným výborom. Manažér je povinný zúčastňovať sa na zasadnutí výkonného výboru. Kancelária pracuje na základe pracovného a organizačného poriadku.. Sídlo kancelárie MAS ĽUBOVNIANSKO je v budove obecého úrad v obci Kolačkov.

Kancelária má štyroch pracovníkov: manažéra MAS, odborného administratívneho asistenta, ekonomického manažéra a administratívneho pracovníka . Kvalifikačné predpoklady pre manažérsku funkciu sú: ukončené vysokoškolské vzdelanie II. stupňa, a min. odborná prax 2 roky

alebo ukončené VŠ vzdelanie I. stupňa alebo úplné SŠ vzdelanie s maturitou a min. odborná prax 2 roky. Administratívny asistent kancelárie je riadený manažérom a je zodpovedný za zabezpečenie každodennej prevádzky MAS, za vedenie evidencie, archivácie a prípravu podkladových materiálov na zasadnutia jednotlivých orgánov MAS. Odborný administratívny asistent a ekonomický manažér zabezpečujú odborné činnosti vo vzťahu k realizácii stratégie CLLD a poskytujú odbornú súčinnosť projektovému manažérovi pri plnení jeho úloh. Povinnosti pracovníkov sú uvedené v Organizačnom poriadku.

Výberová komisia

Výberová komisia MAS v zmysle čl.34 ods.3, písm. c) a f) všeobecného nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1303/2013 vykonáva výber ŽoNFP podľa poradia ich prínosu k plneniu cieľov a zámerov stratégie CLLD a stanovuje výšku podpory. Výberová komisia pri každom hlasovaní o výbere projektov musí dodržiavať podmienku v zmysle všeobecného nariadenia, čl. 34 ods. 3, písm b) t.j. minimálne 50 % hlasov rozhodnutí o výbere projektov patrí partnerom, ktorí nie sú orgánmi verejnej správy. Výberová komisia má minimálne 3 členov, pričom počet členov musí byť vždy nepárny. Výkonný orgán MAS menuje vždy novú výberovú komisiu pre každú výzvu na predkladanie ŽoNFP/ŽoPr, pričom jednotliví členovia sa môžu opakovať. Výberová komisia je v rámci IROP menovaná iba v prípade rovnakého počtu bodov predmetnej výzvy. Výberová komisia vykonáva úlohy a činnosti v zmysle Systému riadenia CLLD 2014 – 2020 v platnom znení.

Monitorovací výbor

Monitorovací výbor je kontrolným orgánom, ktorý vykonáva najmä hodnotenie a kontrolu realizácie projektov v rámci stratégie CLLD, pripravuje a vypracováva správy o implementácii stratégie CLLD, správy o monitoringu za ročné obdobie a vykonáva ďalšie činnosti v zmysle platného Systému riadenia CLLD Spôsob voľby/ odvolania a činnosti Monitorovacieho výboru sú stanovené v Organizačnom poriadku a stanovách združenia.

Predseda a podpredseda

Predseda je štatutárnym zástupcom združenia. Zastupuje združenie navonok a podpisuje príslušné dokumenty v súlade s rozhodnutím Výboru MAS. Predseda zvoláva a riadi zasadnutia

Výboru MAS, zaisťuje vecne, organizačne a administratívne priebeh zasadnutí Výboru MAS. Predseda je zastupiteľný podpredsedom a vykonáva úlohy a činnosti samostatne v zmysle Systému riadenia CLLD v platnom znení. Predsedu a podpredsedu volí výkonný výbor MAS na dobu 5 rokov. Podpredseda zastupuje predsedu v prípade jeho neprítomnosti a na základe písomného poverenia predsedom MAS so súhlasom výkonného výboru. Podpredseda vykonáva činnosti predsedu len v prípade jeho dlhodobej nečinnosti alebo činnosti v rozpore so stanovami, organizačnými a vnútornými predpismi združenia a všeobecnozáväznými nariadeniami Slovenskej republiky, alebo pri identifikovaní konfliktu záujmov v rámci implementácie stratégie CLLD.Ak je predseda zvolený zo zástupcov miestnej verejnej samosprávy, podpredseda sa volí zo zástupcov podnikateľských alebo neziskových (občianskych) subjektov a opačne. Mandát predsedu a podpredsedu združenia zaniká uplynutím funkčného obdobia, jeho odstúpením alebo jeho odvolaním výkonným výborom MAS a úmrtím.

Dozorná rada

Dozorná rada je kontrolným orgánom združenia, je volená Zhromaždením členov združenia na dobu 3 rokov. Má 3 členov, z toho, každý zastupuje inú záujmovú skupinu (verejný sektor, podnikateľský sektor, občiansky sektor). Hlavnou úlohou Dozornej rady je dozerať nahospodárenie združenia, a vykonávať ďalšie činnosti plynúce z platného Systému riadenia CLLD Predstavitelia verejných ani súkromných záujmov nemajú viac ako 49% hlasovacích práv. Personálne obsadenie je navrhnuté tak aby zaistilo odbornú a kvalifikovanú implementáciu stratégie CLLD a je uvedené v personálnej matici, ktorá tvorí prílohu stratégie. V prílohách Organizačný poriadok, Pracovný poriadok a Stanovy sú popísané práva a povinnosti, spôsob voľby a výber jednotlivých zástupcov a konkrétny popis orgánov MAS.

5.1.2. Implementačný proces

Implementačný proces stratégie CLLD bude prebiehať dvoma spôsobmi, a to na úrovni PRV SR 2014 -2020 na základe stanovených opatrení, ktoré budú financované z EPFRV a na úrovni IROP 2014 -2020 na základe jej špecifických cieľov, ktoré budú financované z EFRR.

Proces pri vyhlasovaní výziev pre ŽoNFP na úrovni PRV SR 2014 -2020 na úrovni MAS	
- MAS vypracuje harmonogram výziev na predkladanie ŽoNFP, ktorý schvaľuje štatutárny zástupca MAS (predseda/podpredseda). - MAS každoročne v termíne do 30. januára zverejní prostredníctvom ITMS 2014+ a svojho webového	- MAS vypracuje výzvu na predkladanie ŽoNFP v ITMS2014+ v súlade so Systémom riadenia CLLD v platnom znení a podmienkami systému ITMS2014+.

sídla harmonogram výziev na nasledujúci kalendárny rok postupom uvedeným v Systéme riadenia CLLD v platnom znení. - MAS je zodpovedná za aktualizáciu harmonogramu výziev v zmysle postupov uvedených v príručke pre prijímatelia LEADER a Systéme riadenia CLLD v platnom znení.	- Štatutárny zástupca MAS (predseda/podpredseda) schvaľuje výzvu na predkladanie ŽoNFP, ako aj jej prípadné zrušenie/zmenu.
Po vypracovaní výzvy na predkladanie ŽoNFP zo strany MAS v ITMS2014+ a jej posúdením zo strany PPA v súlade so Systémom riadenia CLLD v platnom znení, MAS vykoná aktiváciu predmetnej výzvy na predkladanie ŽoNFP v systéme ITMS2014+ a zverejní výzvu na predkladanie ŽoNFP aj na svojom webovom sídle.	Vyhlasované výzvy MAS na úrovni PRV budú mať formu uzavretých výziev, pričom MAS uplatní jednokolový výber projektov (Systém riadenia CLLD 2014 -2020 podkap. 9.1.). Formálne náležitosti, ktoré bude výzva obsahovať sú uvedené v Systéme riadenia CLLD 2014 -2020 - podkap. 9.1.

Príjem, registrácia a hodnotenie ŽoNFP PRV SR 2014 -2020 na úrovni MAS

Žiadateľ doručuje ŽoNFP s prílohami elektronicky prostredníctvom verejnej časti ITMS2014+ a v písomnej forme na adresu určenú v predmetnej výzve. Doručením ŽoNFP na MAS sa začína konanie o žiadosti. Po doručení písomnej formy ŽoNFP vrátanepríloh na adresu sídla MAS, ŽoNFP bude zo strany MAS zaevidovaná podľaštandardných postupov evidovania došlejpošty a zároveň bude vystavené žiadateľovi Potvrdenie o prijatí ŽoNFP.

MAS po doručení ŽoNFP zabezpečí

MAS:

- Vykoná administratívne overenie ŽoNFP - posúdi splnenie podmienok pre doručenie ŽoNFP - riadne, včas a vo forme určenej vo výzve (Systém riadenia CLLD 2014 -2020 podkap. 9.5.2 a Príručka pre prijímateľa LEADER).
- Na základe posúdenia splnenia podmienok doručenia ŽoNFP, v prípade, že ŽoNFP nebola doručená riadne a v predpísanej lehote, vydá MAS Rozhodnutie o zastavení konania. V prípade ak žiadateľ splnil podmienky doručenia ŽoNFP, zaregistruje MAS ŽoNFP v ITMS2014+ a vykoná overenieostatnýchpodmienok poskytnutia príspevku.
- MAS posudzuje v rámci administratívneho overenia aj podmienky poskytnutia príspevku alebo ich časť, ktoré sú určené vo výzve s výnimkou tých, ktoré sú úplne alebo z časti overované v rámci odborného hodnotenia ŽoNFP. MAS vykoná overenie podmienok poskytnutia príspevku na základe údajov a informácií uvedených žiadateľom vo formulári ŽoNFP a v relevantných prílohách ŽoNFP. Spôsob preukázania splnenia podmienok poskytnutia príspevku je definovaný v Systéme riadenia CLLD 2014 -2020.
- V prípade, ak pri overovaní splnenia podmienok poskytnutia príspevku vzniknú pochybnosti o pravdivosti alebo úplnosti ŽoNFP alebo jej príloh, MAS tieto pochybnosti oznámi žiadateľovi a vyzve ho, aby sa k nim vyjadril, resp. v prípade pochybností o kompletnostiŽoNFP, MAS vyzve žiadateľa na doplnenie. MAS bude pri vzájomnej komunikácii so žiadateľom/prijímateľom v rámci implementácie stratégie CLLD využívať elektronicky spôsob komunikácie a to prostredníctvom e-mailu. V prípade, ak MAS neobdrží do 5 pracovnýchdní „Potvrdenie o prijatí a Potvrdenie o prečítaní“, je povinná predmetnú výzvu zaslať písomnou formou prostredníctvom doporučeného doručovania zásielok.
- V prípade splnenia všetkých podmienok poskytnutia príspevku, ktorých overenie je súčasťou administratívneho overenia je ŽoNFP postúpenána ďalšie odborné hodnotenie.
- MAS v procese schvaľovania ŽoNFP hodnotí oprávnenosť výdavkov, kontroluje dodržanie pravidiel SR a EÚ priobstarávaní tovarov, služieb, stavebných prác a súvisiacich postupov a dodržanie minimálnej a maximálnej výšky oprávnených výdavkov (Systém riadenia CLLD 2014 -2020 podkap 9.5.4).

MAS priradí k ŽoNFP odborných hodnotiteľov (2 hodnotitelia na 1 ŽoNFP), ktorí vykonávajú odborné hodnotenieŽoNFP v súlade s podkap. 9.5.5 Systému riadenia CLLD, Príručkou pre hodnotiteľa a na základe hodnotiacich kritérií zverejnených vo výzve. Výstupom z odborného hodnotenia je hodnotiaci hárok, ktorý obsahuje vyhodnotenie hodnotiacichkritérií z odborného hodnotenia a súčet dosiahnutých bodov. Špecifiká postupov odborného hodnotenia ŽoNFP sú uvedené v príručke pre prijímateľa LEADER a Systéme riadenia CLLD 2014 – 2020.

Výber ŽoNFP na úrovni MAS

Výkonný výbor MAS zriaďuje pre každú výzvu minimálne trojčlennú výberovú komisiu. Aplikáciou rozlišovacích kritérií v ITMS2014+ výberová komisia stanoví poradie ŽoNFP, ktoré je vytvorené od najvyššie umiestnenej ŽoNFP spĺňajúcu všetky podmienky pre poskytnutie príspevku po najnižšie umiestnenú ŽoNFP spĺňajúcu všetky podmienky pre poskytnutie príspevku.

Po ukončení procesu výberu ŽoNFP výberová komisia vypracuje v rámci každého kola hodnotenia záverečnú správu z výzvy (ŽoNFP) v súlade s ustanoveniami aktuálneho Systému riadenia CLLD. Špecifiká postupov jednokolového procesu výberu sú uvedené v príručke pre prijímateľa LEADER.
Výberová komisia vykonáva v rámci výberu projektov činnosti uvedené v Systéme riadenia CLLD v platnom znení.
-

- PPA zabezpečí príjem posúdených ŽoNFP vrátane záverečnej správy z výzvy (ŽoNFP) z MAS.
- PPA v rámci administratívneho overenia overí splnenie podmienok doručenia ŽoNFP na MAS a následne ostatných podmienok poskytnutia príspevku, určených vo výzve MAS a taktiež overí splnenie podmienok zo strany MAS v zmysle kapitoly 5 kapitoly 6.1 Systému riadenia CLLD, ktoré sú bližšie definované v príručke pre prijímateľa LEADER a to v rámci konania o ŽoNFP.
- Následne PPA a MAS postupuje v zmysle ustanovení podkapitoly 9.7 Systému riadenia CLLD v platnom znení.
- Pri kompletných ŽoNFP overuje PPA splnenie každej jednotlivej podmienky poskytnutia príspevku v systéme ITMS2014+ (ak relevantné). Špecifiká postupov kontroly vecnej správnosti ŽoNFP sú uvedené v príručke pre prijímateľa LEADER.
- V rámci overenia hodnotiacich kritérii pre výber projektov (bodovacie kritéria), PPA vykoná len formálnu kontrolu kritérii, nie hodnotenie kvality, resp. posúdenie významu projektu pre stratégiu CLLD.
- PPA zabezpečí overenie cieľa projektu a činnosti projektu. Cieľ projektu musí byť v súlade so sledovanými cieľmi PRV 2014 – 2020 pre príslušné opatrenie. Rozsah a činnosti projektu musia byť v súlade s podporovaným rozsahom a činnosťi stanovenými v príručke pre prijímateľa LEADER, v stratégii CLLD a vo výzve.
- Vrámci odborného hodnotenia overí PPA priradenie oprávnených výdavkov uvedených v ŽoNFP k prioritným a sekundárnym fokusovým oblastiam príslušného opatrenia/podopatrenia a operácie, vykoná overenie súladu predloženej ŽoNFP so schémou štátnej pomoci alebo schémou pomoci de minimis pre príslušné opatrenie/podopatrenie.
- PPA výsledky po overení písomne zaznamená a vložií do ITMS2014+ .
- PPA zasiela zoznam schválených žiadostí o NFP príslušnej MAS, ktorá ho zasiela následne
- príslušnému samosprávnemu kraju za účelom predchádzania rizika dvojitého financovania.
- Na základe skutočností zistených v rámci konania o ŽoNFP, t.j. na základe posúdenia splnenia podmienok poskytnutia príspevku určených vo výzve MAS, vydá PPA Rozhodnutie o schválení/Rozhodnutie o neschválení/Rozhodnutie o zastavení konania.
- Proces príjmu, hodnotenia a výberu ŽoNFP na úrovni PPA sa riadi ustanoveniami Systému riadenia CLLD v platnom znení.

Zmluva o poskytnutí NFP

Príspevok sa poskytuje prijímateľovi na základe a v súlade so zmluvou uzavretou podľa § 269 ods. 2 Obchodného zákonníka. Zmluva upravuje práva a povinnosti prijímateľa a poskytovateľa pri realizácii projektu a počas doby udržateľnosti projektu. PPA zašle písomný návrh na uzavretie zmluvy o poskytnutí NFP a určí lehotu na prijatie návrhu žiadateľovi. Podpis zmluvy o poskytnutí NFP sa riadi podľa podkap. 9.8 a ukončenie zmluvy o poskytnutí NFP podľa podkap. 9.9 Systému riadenia CLLD 2014 – 2020 v platnom znení.

Postup pri vyhlasovaní výziev na predkladanie ŽoPr IROP 2014 – 2020 na úrovni MAS

- Základným metodickým podkladom na predloženie ŽoPr je výzva na predkladanie ŽoPr
- Postup pri vyhlasovaní výziev na predkladanie ŽoPr v rámci IROP 2014 – 2020 sa riadi podľa podkap. 11.2 Systému riadenia CLLD 2014 – 2020.
- MAS vyhlasuje výzvy na výber realizátorov svojej stratégie (ďalej len „ReS“), teda na predkladanie žiadostí ReS o príspevok (ďalej len „ŽoPr“) v súlade s podkap. 11.2 Systému riadenia CLLD 2014 – 2020.
- Proces od vyhlásenia výzvy na predkladanie ŽoPr až po výber ŽoPr a podpis zmluvy medzi MAS a ReS sa neriadi ustanoveniami zákona o EŠIF ani SyR EŠIF. Výber ŽoPr je plne v kompetencii MAS, pričom musí prebehnúť objektívne a transparentne. Projekt ReS musí mať pozitívny vplyv na realizáciu stratégie CLLD príslušnej MAS. Pre jednoznačnosť sa pod pojmom ReS označuje subjekt, ktorý predkladá ŽoPr na základe výzvy vyhlásenej MAS. Od momentu nadobudnutia účinnosti zmluvy s užívateľom sa ReS stáva tzv. užívateľom v zmysle definície § 3 ods. 2 písm. d) zákona o EŠIF. Od tohto momentu platia pre užívateľa primerane ustanovenia zákona o EŠIF. (podkap. 11.1 Systému riadenia CLLD 2014 -2020)
- MAS vyhlasuje výzvy v súlade s indikatívnym harmonogramom výziev, zverejnenom na webovom sídle MAS. MAS je zodpovedná za aktualizáciu harmonogramu v súlade s podkap. 11.2 Systému riadenia CLLD 2014 -2020.

- MAS pripravuje výzvy a dokumenty, ktoré sú relevantné vo vzťahu k výzve vo vlastnom mene a na vlastnú zodpovednosť. MAS je povinná sa riadiť pri príprave výzvy a relevantných dokumentov vzormi formulárov a metodickými pokynmi RO pre IROP v súlade s podkap. 11.2 Systému riadenia CLLD 2014 -2020.
- MAS vyhlási výzvu jej zverejnením na svojom webovom sídle až po odsúhlasení výzvy zo strany RO pre IROP. RO pre IROP zabezpečí zverejnenie informácie o zverejnení výzvy MAS na svojom webovom sídle s aktívnym odkazom na webovú stránku MAS.
- Výzva vyhlasovaná na úrovni MAS v rámci IROP 2014 -2020 bude mať formu otvorenej výzvy pričom dĺžka trvania je závislá na disponibilných finančných prostriedkoch, MAS zároveň priebežne zverejňuje informáciu o tom, že dopyt predložených ŽoPr dosiahol indikatívnu alokáciu. Postup MAS pri zmenách a zrušení výzvy sa riadi podmienkami stanovenými v Systéme riadenia CLLD 2014 – 2020 podkap. 11.3.

Príjem, registrácia a hodnotenie ŽoPr IROP 2014 – 2020 na úrovni MAS

- ŽoPr sa podáva písomne v určenej forme na adresu sídla MAS určenú vo výzve ako aj v elektronickej forme podľa inštrukcií definovaných vo výzve. Vzor formuláru ŽoPr a prierezovo využívaných príloh vydáva RO pre IROP pre všetky MAS. Neoddeliteľnou súčasťou ŽoPr sú povinné prílohy, ktorých minimálne náležitosti definuje MAS vo výzve. .
- Po doručení ŽoPr MAS posúdi splnenie podmienky doručenia ŽoPr riadne, včas a vo forme určenej vo výzve. ŽoPr je doručená vo forme určenej MAS, ak je doručená v písomnej podobe a elektronicky. Posúdenie splnenia a nesplnenia podmienok je definované v podkap. 11.6.2 Systému riadenia CLLD a vo výzve MAS.
- Pri ŽoPr, ktoré splnili podmienky doručenia, MAS ďalej overí v rámci administratívneho overenia splnenie každej jednotlivej podmienky poskytnutia príspevku v súlade s podkap. 11.6.2, bod 5-7 Systému riadenia CLLD.
- V prípade, ak na základe preskúmania ŽoPr a jej príloh vzniknú pochybnosti o pravdivosti alebo úplnosti ŽoPr alebo jej príloh, postupuje MAS v zmysle podkap. 11.6.2 ods. 8-11 Systému riadenia CLLD. V prípade splnenia všetkých podmienok poskytnutia príspevku, ktorých overenie je súčasťou administratívneho overenia, je ŽoPr postúpená na odborné hodnotenie.
- Odborné hodnotenie ŽoPr v rámci MAS vykonávajú minimálne dvaja odborní hodnotitelia, ktorí vyhodnotia predložené ŽoPr na základe hodnotiacich kritérií zverejnených vo výzve a v stratégii CLLD a v súlade s Príručkou pre hodnotenie ŽoPr odbornými hodnotiteľmi. Ak počas odborného hodnotenia odborní hodnotitelia zistia, že na posúdenie splnenia odborného hodnotenia je potrebné poskytnúť zo strany ReS doplňujúce informácie, MAS vyzve ReS na objasnenie resp. doplnenie chýbajúcich údajov v súlade s bodom 5. podkap. 11.6.3 Systému riadenia CLLD.
- Hodnotiace a rozlišovacie kritériá sú vypracované MAS, v súlade s podkap 11.4 Systému riadenia CLLD.
- Odborné hodnotenie ŽoPr je vykonávané v súlade s podkap. 11.6.3 Systému riadenia CLLD.
- Konečným výstupom je hodnotiaci hárok v zmysle podkap. 6.1.4.7 Systému riadenia CLLD, ktorý obsahuje vyhodnotenie hodnotiacich kritérií, popis záverov z odborného hodnotenia a súčet dosiahnutých bodov z odborného hodnotenia. Ku každému hodnotiacemu kritériu je zároveň uvedený komentár odborných hodnotiteľov, ktorý predstavuje slovný popis dôvodov vyhodnotenia daného hodnotiaceho kritéria a počtu pridelených bodov.
- V prípade ak ŽoPr nesplnila podmienky odborného hodnotenia, MAS postupuje v zmysle podkap. 11.6.3 Systému riadenia CLLD.

Kontrola oprávnenosti výdavkov CLLD/IROP 2014 – 2020 na úrovni MAS

MAS vymedzí oprávnenosť výdavkov, ako aj vecnú náplň oprávnených výdavkov v súlade s IROP v stratégii CLLD, vo výzve a v príručke pre ReS. **MAS rozhoduje o oprávnenosti, resp. neoprávnenosti výdavkov projektu v procese schvaľovania ŽoPr a kontroly projektov**. MAS zodpovedá za transparentnú, jednoznačnú a efektívnu interpretáciu oprávnenosti výdavkov vo vzťahu k IROP. Podmienky ktoré musia spĺňať výdavky z vecného hľadiska sú určené v Systéme riadenia CLLD 2014 – 2020 podkap. 11.6.1.3

Výber Žiadosti o príspevok IROP 2014 -2020 na úrovni MAS

- MAS pri výbere a hodnotení ŽoPr zodpovedá za dodržiavanie princípov transparentnosti, rovnakého zaobchádzania, nediskriminácie a dodržiavania podpory rovnosti mužov a žien a udržateľného rozvoja (v zmysle čl. 7 a 8 nariadenia 1303/2013).Výberová komisia v súlade s kapitolou 6.1.4.3 Systému riadenia CLLD overí výsledky administratívnej kontroly ŽoPr a odborného hodnotenia (hlasovaním vyjadrí súhlas alebo nesúhlas s odborným hodnotením) a následne aplikáciou výberových kritérií, ktorých súčasťou sú rozlišovacie kritéria stanoví poradie ŽoPr v súlade s podkap. 11.7 Systému riadenia CLLD.
- Výberové kritériá, ktorých súčasťou sú rozlišovacie kritéria, definuje MAS v súlade s podkap. 11.5 Systému riadenia CLLD.
- Po ukončení procesu výberu ŽoPr výberová komisia vypracuje v rámci každého kola hodnotenia Protokol o výbere ŽoPr, v ktorom navrhne jednotlivé ŽoPr na schválenie, a ktorý predloží spolu so všetkými predloženými ŽoPr na RO pre IROP v súlade podkap. 11.7 bod 3-4 Systému riadenia CLLD.

Overenie výberu ŽoPr vykonanej MAS na úrovni RO pre IROP
- RO pre IROP zabezpečí príjem posúdených ŽoPr vrátane Protokolu o výbere ŽoPr a posúdi splnenie podmienok administratívneho overenia, odborného hodnotenia a výberu ŽoPr zo strany MAS, v zmysle podkap. 11.8 Systému riadenia CLLD,na základe náhodného výberu v rozsahu podľa rizikovej analýzy. Podrobný postup overenia výberu ŽoPr upravuje RO pre IROP v IMP a jeho cieľom je primerane sa uistiť o skutočnosti, že MAS dodržala všetky postupy. - V prípade, ak pri preskúmavaní postupu MAS vzniknú pochybnosti o pravdivosti alebo nejasnosti, RO pre IROP vyzve MAS na doplnenie neúplných údajov, vysvetlenie nejasností alebo nápravu nepravdivých údajov, v prípade potreby aj na zaslanie výzvy na doplnenie chýbajúcich náležitostí príslušným ReS v zmysle podkap. 11.8, bod 3-4 Systému riadenia CLLD. - V prípade zistenia nesúladu v Protokole o výber ŽoPr, MAS postupuje v zmysle bodu 5. podkap. 11.8 Systému riadenia CLLD. V prípade, že RO pre IROP nezistí žiadne závažné nedostatky v procese schvaľovania ŽoPr, zašle MAS písomný súhlas so zaslaním oznámenia o schválení ŽoPr príslušným ReS. - MAS má konečnú zodpovednosť za prípadné neskôr identifikované nedostatky výberu ŽoPr.
Zmluva s užívateľom
- Po odoslaní oznámení o schválení ŽoPr MAS (v súlade s podmienkami uvedenými v zmluve o poskytnutí NFP uzatvorenej medzi RO pre IROP a MAS) zabezpečí uzatvorenie zmluvy s užívateľom (ReS), ktorá upraví práva a povinnosti medzi MAS a ReS. Zmluva s užívateľom sa uzatvára podľa § 269 ods. 2 Obchodného zákonníka v nadväznosti na § 25 ods. 1 zák. č. 292/2014 Z.z. - Proces uzatvorenia zmluvy sa riadi podľa podkap. 11.9 Systému riadenia CLLD - MAS zasiela písomný návrh na uzavretie zmluvy s užívateľom a určí ReS (ktorému oznámila schválenie ŽoPr a ktorý poskytol potrebnú súčinnosť pri vypracovaní návrhu zmluvy) lehotu na prijatie návrhu zmluvy. - MAS zabezpečí zverejnenie zmluvy s užívateľom v centrálnom registri zmlúv v súlade s bodom 10. podkap. 11.9 Systému riadenia CLLD. Deň nasledujúci po dni jej prvého zverejnenia je dňom účinnosti zmluvy s užívateľom a ReS sa stáva užívateľom. Zároveň sú od tohto dňa obe zmluvné strany viazané ustanoveniami zmluvy s užívateľom.

Tab. Implementačný proces s rozdelením procesov PRV a IROP

5.2. Akčný plán

Súčasťou stratégie CLLD je akčný plán, ktorý bližšie špecifikuje opatrenia na dosiahnutie cieľov stratégie. Stanovuje aktivity a opatrenia, ktoré budú zrealizované a za akých podmienok, kto bude zodpovedať za ich realizáciu a taktiež zobrazuje predbežný finančný odhad nákladov. Je to zoznam konkrétnych krokov, ktorých realizáciou sa dosiahnu stanovené ciele.

Časť A. Akčný plán pre základnú alokáciu MAS

Tabuľka č. 4.A: Opatrenie stratégie CLLD

Názov opatrenia	**Rozvoj a budovanie turistickej a rekreačnej infraštruktúry (1.1)**
Priradenie kódu opatrenia (v zmysle nariadenia (EÚ) č. 808/2014)	7 Základné služby a obnova dedín vo vidieckych oblastiach/7.5 Podpora na investície do rekreačnej infraštruktúry, turistických informácii a do turistickej infraštruktúry malých rozmerov na verejné využitie
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / ŠC IROP	Primárna FO : 6B Podpora miestneho rozvoja vo vidieckych oblastiach Sekundárna FO predominantná – 6B (1,2,3) Sekundárna FO doplnková – 6A (1,2,3)

	Zdôvodnenie/popis: 6A - Investície prispejú k miestnemu rozvoju, vytvoria podmienky pre nové ekonomické aktivity na vidieku, ktoré umožnia vznik nových pracovných príležitostí a rozvoj malých podnikov vo vidieckych oblastiach
Ciele opatrenia	Prostredníctvom tohto opatrenia budú sa v sledovanom území obnovovať a budovať turistické chodníky a informačné tabule, dobudujú sa areály pre relax, sprístupnia sa minerálne pramene a vytvoria sa informačné tabule spolu s napojením na spomínaný projekt „Cesta minerálnych prameňov“. Rozvoju cestovného ruchu cez toto opatrenie napomôže aj vybudovanie stálej expozície historických materiálov dokumentujúcich históriu kúpeľníctva a plnenia minerálnych vôd a taktiež vytvorenie infraštrukúry pre napojenie sa na európsku sieť cyklotrás EuroVelo.
Zdôvodnenie výberu	Opatrenie reaguje na nedostatok turistickej infraštruktúry, areálov pre relax a nedostatočné využívanie potenciálu územie z hľadiska cestovného ruchu, využívanie prírodných daností a minerálnych prameňov na území.
Rozsah a oprávnené činnosti	1. investície, ktoré súvisia s vytvorením, udržiavaním, obnovou a skvalitňovaním turisticky zaujímavých objektov, bodov a miest vrátane príslušnej infraštruktúry – miestne kultúrne, historické, prírodné a iné objekty a zaujímavosti, zriadenie múzejných a galerijných zariadení a pod.; 2. investície do rekreačnej infraštruktúry, turistických informácií a informačných tabúľ v turistických lokalitách na verejné využitie, budovanie drobných obslužných zariadení pre turistov, informačné body, smerové tabule, KIOSKy a pod.; 3. budovanie, rekonštrukcia náučných chodníkov, cykloturistických chodníkov, ich napojenie na existujúce náučné chodníky, budovanie doplnkovej infraštruktúry (odpočinkové miesta, prístrešky, stojany na bicykle a pod.), výstavba vyhliadkových veží, budovanie, údržba a obnova cykloturistického značenia na existujúcich cykloturistických trasách a pod.
Oprávnení prijímatelia	• obce z územia MAS s počtom obyvateľov do 20 000
Intenzita pomoci [1]	• 75 % EPFRV + 25 % ŠR
Oprávnené výdavky[2]	1. výdavky na hmotné a nehmotné investície, ktoré sú v súlade s podporovanými činnosťami v rámci tohto podopatrenia a špecifikáciou výdavkov v podkapitole 8.1.3, vrátane výdavkov na začlenenie prvkov zelenej infraštruktúry – náklady na následné "ozelenenie" objektov a ich začlenenie dozelenej infraštruktúry obce a vrátane nákladov súvisiacich s investíciami do využívania OZE a do úspor energie, pokiaľ sú tieto investície súčasťou iných investícií v rámci operácie; 2. všeobecné náklady súvisiace s bodom 1, špecifikované v podkapitole 8.1.3 Podrobná špecifikácia oprávnených výdavkov bude súčasťou výzvy na predkladanie ŽoNFP vyhlásenej MAS. „Výdavky pre žiadateľa/prijímateľa projektov v rámci implementácie stratégie CLLD sú považované za oprávnené, ak vznikli a boli zaplatené v čase od podania ŽoNFP, na základe výzvy na predkladanie ŽoNFP v rámci implementácie stratégie CLLD, ktorá je vyhlásená MAS, s výnimkou všeobecných nákladov súvisiacich s investíciou vymedzených v článku 45 ods. 2 písm. c) nariadenia EP a Rady (EÚ) č. 1305/2013, kde sa za oprávnené budú považovať vzniknuté a zaplatené - výdavky v čase pred podaním ŽoNFP na základe výzvy na predkladanie ŽoNFP v rámci implementácie stratégie CLLD, ktorá je vyhlásená príslušnou MAS, a to od 1. januára 2016. Oprávnené výdavky sú výdavky vzniknuté pri uskutočnení VO/O ktoré sa začalo najskôr dňa 19. apríla 2016. Uvedené sa vzťahuje aj na všeobecné náklady súvisiace s investíciou vymedzené v článku 45 ods. 2 písm. c) nariadenia EPFRV.“
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	• minimálna výška príspevku je 5 000 € z celkových oprávnených výdavkov • maximálna výška príspevku je 30 000 € z celkových oprávnených výdavkov

[1] Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.
[2] v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

<table>
<tr><td>Finančný plán</td><td>
<table>
<tr><td>Región</td><td>Spolu</td><td>EÚ</td><td>ŠR</td><td>VZ</td><td>iné</td></tr>
<tr><td>MR</td><td>120 000,00</td><td>90 000,00</td><td>30 000,00</td><td>0</td><td>0</td></tr>
<tr><td>VR</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td></tr>
<tr><td>Spolu</td><td>120 000,00</td><td>90 000,00</td><td>30 000,00</td><td>0</td><td>0</td></tr>
</table>
</td></tr>
<tr><td>Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií[3]</td><td>Všeobecné podmienky poskytnutia príspevku, výberové kritériá pre výber projektov a hodnotiace kritériá pre výber projektov pre projektové opatrenia PRV SR 2014-2020 boli vypracované v súlade so Systémom riadenia CLLD, Príručkou pre žiadateľa o poskytnutie NFP z PRV SR 2014 – 2020 pre podopatrenie 19.2 a Prílohou č. 2 k Príručke pre žiadateľa o poskytnutie nenávratného finančného príspevku z Programu rozvoja vidieka SR 2014 – 2020 pre podopatrenie 19.2.</td></tr>
<tr><td>Povinné prílohy stanovené MAS</td><td>MAS nestanovila povinné prílohy</td></tr>
<tr><td>Merateľné ukazovatele projektu</td><td>
<table>
<tr><td>Kód/ID</td><td>Názov/Ukazovateľ</td><td>Merná jednotka</td><td>Počiatočná hodnota</td><td>Celková cieľová hodnota</td></tr>
<tr><td>7.5</td><td>Počet novovytvorených pracovných miest projektom prepočítaný na ekvivalent plného pracovného úväzku celkom</td><td>Počet</td><td>0</td><td>1</td></tr>
<tr><td>7.5</td><td>Vybudované alebo zrekonštruované náučné chodníky alebo cyklotrasy</td><td>m2</td><td>0</td><td>1000</td></tr>
<tr><td>7.5</td><td>Počet obyvateľov obce/obcí ktorí budú mať prospech z realizovaného projektu</td><td>Počet</td><td>0</td><td>8 500</td></tr>
</table>
</td></tr>
<tr><td>Indikatívny harmonogram výziev</td><td>
<table>
<tr><td>DÁTUM VYHLÁSENIA VÝZVY</td><td>POČET VÝZIEV</td></tr>
<tr><td>11/2017- 03/2018</td><td>1</td></tr>
<tr><td>01 – 06/2019</td><td>1</td></tr>
<tr><td></td><td></td></tr>
<tr><td>Spolu počet výziev na opatrenie</td><td>2</td></tr>
</table>
resp. v zmysle aktuálneho harmonogramu výziev
</td></tr>
</table>

Tabuľka č. 4 B: Opatrenia stratégie CLLD

Názov opatrenia	**Rozvoj infraštruktúry, výstavba kanalizácie, ciest, mostov (2.1)**
Priradenie kódu opatrenia (v zmysle nariadenia (EÚ) č. 808/2014)	7 Základné služby a obnova dedín vo vidieckych oblastiach/7.2 Podpora na investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania všetkých druhov infraštruktúr malých rozmerov vrátane investícií do energie z obnoviteľných zdrojov a úspor energie
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / ŠC IROP	Primárna FO : 6B Podpora miestneho rozvoja vo vidieckych oblastiach Sekundárna FO predominantná – 6B (1, 2, 3) Sekundárna FO doplnková – 6A (1,2) Zdôvodnenie/popis: 6A - Vybudovaním infraštruktúry sa vytvoria podmienky pre vznik nových prevádzok a ekonomických aktivít vo vidieckych oblastiach.
Ciele opatrenia	Prostredníctvom tohto opatrenia sa v sledovanom území vystavajú a zrekonštruujú miestne komunikácie, kanalizácie, ČOV ako aj autobusové či vlakové zastávky,

[3] v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

	verejné osvetlenie a miestny rozhlas.Tieto aktivity napomôžu zlepšiť vzhľad obcí a zvýšiť tým jednak atraktivitu územia pre návštevníkov a na strane druhej pomôžu zvýšiť aj kvalitu života samotných obyvateľov územia MAS.
Zdôvodnenie výberu	Opatrenie reaguje na nedostatky infraštruktúry územia, potrebu rekonštrukcie miestnych komunikácií, vybudovanie kanalizácií, verejných osvetlení a pod.
Rozsah a oprávnené činnosti	1. výstavba, rekonštrukcia, modernizácia, dostavba kanalizácie, vodovodu, alebo čistiarne odpadových vôd; 2. výstavba a rekonštrukcia miestnych komunikácií, lávok, mostov, chodníkov a záchytných parkovísk, autobusových zastávok. V prípade investícií do miestnych komunikácii, tie budú umožnené len v malom rozsahu a za predpokladu, že prispievajú k oživeniu znevýhodnenej vidieckej oblasti, kde môže zlepšiť prepojenie medzi vidieckymi oblasťami a širšou dopravnou sieťou, príp. budú prispievať k miestnemu ekonomickému rozvoju (napr. k rozvoju vidieckeho cestovného ruchu a pod.); 3. Výstavba, rekonštrukcia a údržba odvodňovacích kanálov, prehlbovanie existujúcich obecných studní. 4. zlepšenie vzhľadu obcí – úprava a tvorba verejných priestranstiev, námestí, parkov a pod.
Oprávnení prijímatelia	• obce z územia MAS s počtom obyvateľov do 20 000
Intenzita pomoci [4]	• 75 % EPFRV + 25 % ŠR
Oprávnené výdavky[5]	• výdavky na hmotné a nehmotné investície, ktoré sú v súlade s podporovanými činnosťami v rámci tohto podopatrenia, vrátane výdavkov na začlenenie prvkov zelenej infraštruktúry – náklady na následné "ozelenenie" objektov a ich začlenenie do zelenej infraštruktúry obce; • súvisiace všeobecné náklady špecifikované v podkapitole 8.1.3 PRV 2014 - 2020,; • oprávnené výdavky v súlade s PRV 2014 - 2020 podkapitola 8.1.3 (nariadenia EÚ 1305/2013) Podrobná špecifikácia oprávnených výdavkov bude súčasťou výzvy na predkladanie ŽoNFP vyhlásenej MAS. „Výdavky pre žiadateľa/prijímateľa projektov v rámci implementácie stratégie CLLD sú považované za oprávnené, ak vznikli a boli zaplatené v čase od podania ŽoNFP, na základe výzvy na predkladanie ŽoNFP v rámci implementácie stratégie CLLD, ktorá je vyhlásená MAS, s výnimkou všeobecných nákladov súvisiacich s investíciou vymedzených v článku 45 ods. 2 písm. c) nariadenia EP a Rady (EÚ) č. 1305/2013, kde sa za oprávnené budú považovať vzniknuté a zaplatené - výdavky v čase pred podaním ŽoNFP na základe výzvy na predkladanie ŽoNFP v rámci implementácie stratégie CLLD, ktorá je vyhlásená príslušnou MAS, a to od 1. januára 2016. Oprávnené výdavky sú výdavky vzniknuté pri uskutočnení VO/O ktoré sa začalo najskôr dňa 19. apríla 2016. Uvedené sa vzťahuje aj na všeobecné náklady súvisiace s investíciou vymedzené v článku 45 ods. 2 písm. c) nariadenia EPFRV.“
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	• minimálna výška príspevku je 5 000 € z celkových oprávnených výdavkov • maximálna výška príspevku je 30 000 € z celkových oprávnených výdavkov
Finančný plán	

Región	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
MR	120 000,00	90 000,00	30 000,00	0	0
VR	-	-	-	-	-
Spolu	120 000,00	90 000,00	30 000,00	0	0

[4] Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.
[5] v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

<table>
<tr><td>Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií[6]</td><td>Všeobecné podmienky poskytnutia príspevku, výberové kritériá pre výber projektov a hodnotiace kritériá pre výber projektov pre projektové opatrenia PRV SR 2014-2020 boli vypracované v súlade so Systémom riadenia CLLD, Príručkou pre žiadateľa o poskytnutie NFP z PRV SR 2014 – 2020 pre podopatrenie 19.2a Prílohou č. 2 k Príručke pre žiadateľa o poskytnutie nenávratného finančného príspevku z Programu rozvoja vidieka SR 2014 – 2020 pre podopatrenie 19.2</td></tr>
<tr><td>Povinné prílohy stanovené MAS</td><td>MAS nestanovila povinné prílohy</td></tr>
<tr><td>Merateľné ukazovatele projektu</td><td>
<table>
<tr><th>Kód/ID</th><th>Názov/Ukazovateľ</th><th>Merná jednotka</th><th>Počiatočná hodnota</th><th>Celková cieľová hodnota</th></tr>
<tr><td>7.2</td><td>Výstavba, rekonštrukcia, modernizácia alebo dostavba kanalizácie, vodovodu, COV</td><td>Počet projektov</td><td>0</td><td>1</td></tr>
<tr><td>7.2</td><td>Výstavba a rekonštrukcia miestnych komunikácií</td><td>m2</td><td>0</td><td>1000</td></tr>
</table>
</td></tr>
<tr><td>Indikatívny harmonogram výziev</td><td>
<table>
<tr><th>VYHLÁSENIE VÝZVY</th><th>POČET VÝZIEV</th></tr>
<tr><td>01 - 06/2018</td><td>1</td></tr>
<tr><td>06 – 12/2018</td><td>1</td></tr>
<tr><td>Spolu počet výziev na opatrenie</td><td>2</td></tr>
</table>
resp. v zmysle aktuálneho harmonogramu výziev
</td></tr>
</table>

Tabuľka č. 4 C: Opatrenia stratégie CLLD

<table>
<tr><td>Názov opatrenia</td><td>Rozvoj vidieckeho cestovného ruchu a agroturistiky (2.2)</td></tr>
<tr><td>Priradenie kódu opatrenia (v zmysle nariadenia (EÚ) č. 808/2014)</td><td>6 Rozvoj poľnohospodárskych podnikov a podnikateľskej činnosti/ 6.4 Podpora na investície do vytvárania a rozvoja nepoľnohospodárskych činností</td></tr>
<tr><td>Priradenie k fokusovej oblasti PRV / ŠC IROP</td><td>Primárna FO: 6B Podpora miestneho rozvoja vo vidieckych oblastiach
Sekundárna FO predominantná – 6A (1,2)
Sekundárna FO doplnková – 2A (1,2)

Zdôvodnenie/popis: 2A - V prípade ak prijímatelia sú poľnohospodárske podniky, tak podporené investície prispejú k ich hospodárskemu posilneniu a zároveň k cieľu FO 2A

V prípade, že prevažujúca investícia projektu nie je využívanie OZE
- Sekundárna FO predominantná – 6A (3)
- Sekundárna FO doplnková – 2A (3)
Zdôvodnenie/popis: 2A - V prípade ak prijímatelia sú poľnohospodárske podniky, tak podporené investície prispejú k ich hospodárskemu posilneniu a zároveň k cieľu FO 2A

V prípade, že prevažujúca investícia projektu je využívanie OZE
- Sekundárna FO predominantná – 5C (3)
- Sekundárna FO doplnková – 2A, 6A (3)
Zdôvodnenie/popis: 2A - V prípade ak prijímatelia sú poľnohospodárske podniky, tak podporené investície prispejú k ich hospodárskemu posilneniu a zároveň k cieľu FO 2A. 6A - V prípade ak projekt vytvorí pracovné miesta vo vidieckych oblastiach.</td></tr>
</table>

[6] v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

Ciele opatrenia	Toto opatrenie prispeje v sledovanom území najmä k rozvoju vodných športov na rieke Poprad a k vytvoreniu možností využitia areálu suchého poldra na oddych a rekreáciu, čo v konečnom dôsledku povedie k rozvoju cestovného ruchu územia MAS a k zlepšeniu jeho konkurencieschopnosti. Práve podporou budovania malých foriem infraštruktúry v rámci cestovného ruchu v území sa nastolí širší rozvoj podnikateľskej činnosti a zabezpečí sa vznik nových pracovných príležitosti pre nezamestnaných a osobitne mladých ľudí, čo na strane druhej zabráni ich odlivu do zahraničia. Okrem uvedeného toto opatrenie bude použité na vytvorenie podmienok pre rekreačné a relaxačné činnosti spojené s respiračnými ozdravovacími pobytmi (klimatické kúpele), čo taktiež prispeje k rozvoju cestovného ruchu územia MAS a oživí bohatú tradíciu kúpeľníctva v regióne. Zámerom tejto oblasti je predovšetkým pomoc na začatie podnikateľskej činnosti ako aj podpora nepoľnohospodárskych činností v oblasti vidieckeho cestovného ruchu a poskytovania služieb. Z analýzy nášho územia vyplynulo, že zamestnanosť v terciárnom sektore má značný rastový potenciál.
Zdôvodnenie výberu	Potreba rozvoja cestovného ruchu, rozvoja športových aktivít na rieke Poprad a potreba zvýšenia konkurencieschopnosti v oblasti cestovného ruchu. Nedostatočne využívané podmienky pre rekreačné, relaxačné činnosti a bohatú tradíciu kúpeľníctva v regióne.
Rozsah a oprávnené činnosti	1) činnosti spojené s vidieckym cestovným ruchom a agroturistikou zamerané na vytváranie podmienok pre rekreačné a relaxačné činnosti, vrátane vytvárania podmienok na poskytovanie vzdelávania a vytvorenie konferenčných priestorov. Oprávnená je výstavba ubytovacích zariadení, rekonštrukcia a modernizácia existujúcich ubytovacích zariadení, ako aj nevyužívaných objektov na ubytovacie zariadenie a to s kapacitou od 5 do 30 lôžok, v nadväznosti na vytvorenie alebo modernizáciu areálu na rozvoj rekreačných a relaxačných činností.*V prípade obhospodarovateľov lesa je táto činnosť oprávnená s výnimkou budovania a obnovy občianskej a poznávacej infraštruktúry (náučné a turistické chodníky, cyklotrasy, odpočívadlá, pozorovateľne, mostíky, turistické značenie, mapové panely, informačné tabule, turistické útulne, ohniská, odpadkové koše, vyhliadkové veže, lanové dráhy, schody, rebríky, chodníky, objekty a centrá biodiverzity na pozorovanie – mokrade, malé vodné plochy, ukážkové lesné biotopy).* 2) činnosti spojené s poskytovaním služieb pre cieľovú skupinu: deti, seniori a občania so zníženou schopnosťou pohybu. V rámci danej oblasti je možné sa zamerať aj na terapie (hipoterapia, animoterapia), lesnú pedagogiku a pod., ktoré prispievajú k rekonvalescencii, lepšiemu začleneniu do spoločenského života, zvýšeniu motoriky cieľovej skupiny. 3) spracovanie a uvádzanie na trh produktov, ktorých výstup spracovania nespadá do prílohy I ZFEÚ. (bližšia špecifikácia činnosti v Prílohe č. 1 k Príučke pre žiadateľa o poskytnutie nenávratného finančného príspevku PRV 2014 – 2020)
Oprávnení prijímatelia	• mikro, malé podniky a fyzické osoby vo vidieckych oblastiach, • podrobnosti budú stanovené vo výzve vyhlásenej MAS.
Intenzita pomoci [7]	Iné zdroje: 50% (75% EU, 25% ŠR); Vlastné zdroje: 50% V prípade, že sa na dané činnosti vzťahujú pravidlá štátnej pomoci resp. pomoci de minimis, žiadateľ musí spĺňať podmienky vyplývajúce zo schém štátnej pomoci/pomoci de minimis.
Oprávnené výdavky[8]	• výdavky na hmotné a nehmotné investície, ktoré sú v súlade s oprávnenými činnosťami v rámci tohto opatrenia; špecifikáciou výdavkov uvedenou v podkapitole 8.1 PRV 2014 - 2020 • súvisiace všeobecné náklady špecifikované v podkapitole 8.1.3 PRV 2014 - 2020 • oprávnené výdavky v súlade s PRV 2014 - 2020 v zmysle čl. 45 nariadenia 1305/2013 v PRV 2014 -2020 kapitola 8.1.3

[7] Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.
[8] v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

	V rámci činnosti 3 nie sú oprávnené investície súvisiace s drevospracujúcim priemyslom (piliarska výroba, výroba nábytku a pod.), s výnimkou využívania dreva ako OZE. Podrobná špecifikácia oprávnených výdavkov bude súčasťou výzvy na predkladanie ŽoNFP vyhlásenej MAS. „Výdavky pre žiadateľa/prijímateľa projektov v rámci implementácie stratégie CLLD sú považované za oprávnené, ak vznikli a boli zaplatené v čase od podania ŽoNFP, na základe výzvy na predkladanie ŽoNFP v rámci implementácie stratégie CLLD, ktorá je vyhlásená MAS, s výnimkou všeobecných nákladov súvisiacich s investíciou vymedzených v článku 45 ods. 2 písm. c) nariadenia EP a Rady (EÚ) č. 1305/2013, kde sa za oprávnené budú považovať vzniknuté a zaplatené - výdavky v čase pred podaním ŽoNFP na základe výzvy na predkladanie ŽoNFP v rámci implementácie stratégie CLLD, ktorá je vyhlásená príslušnou MAS, a to od **1. januára 2016**. Oprávnené výdavky sú výdavky vzniknuté pri uskutočnení VO/O ktoré sa začalo najskôr dňa **19. apríla 2016**. Uvedené sa vzťahuje aj na všeobecné náklady súvisiace s investíciou vymedzené v článku 45 ods. 2 písm. c) nariadenia EPFRV.“
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	• minimálna výška príspevku je 5 000 € z celkových oprávnených výdavkov • maximálna výška príspevku je 10 000 € z celkových oprávnených výdavkov
Finančný plán	

Región	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
MR	120 000,00	45 000,00	15 000,00	60 000,00	0
VR	-	-	-	-	-
Spolu	120 000,00	45 000,00	15 000,00	60 000,00	0

Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií[9]	. Všeobecné podmienky poskytnutia príspevku, výberové kritériá pre výber projektov a hodnotiace kritériá pre výber projektov pre projektové opatrenia PRV SR 2014-2020 boli vypracované v súlade so Systémom riadenia CLLD, Príručkou pre žiadateľa o poskytnutie NFP z PRV SR 2014 – 2020 pre podopatrenie 19.2 a Prílohou č. 2 k Príručke pre žiadateľa o poskytnutie nenávratného finančného príspevku z Programu rozvoja vidieka SR 2014 – 2020 pre podopatrenie 19.2
Povinné prílohy stanovené MAS	MAS nestanovila povinné prílohy
Merateľné ukazovatele projektu	

Kód/ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota
6.4	Investície do rozvoja rekreačných a relaxačných činností	počet podporených podnikov	0	1
6.4	Nové, zrekonštruované, zmodernizované podniky súvisiace s cestovným ruchom	počet	0	1
6.4	Počet novovytvorených pracovných miest projektom prepočítaný na ekvivalent plného pracovného úväzku celkom	Počet	0	1

[9] v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

Indikatívny harmonogram výziev	<table><tr><th>DÁTUM VYHLÁSENIA VÝZVY</th><th>POČET VÝZIEV</th></tr><tr><td>09 - 12/2018</td><td>1</td></tr><tr><td>04 – 12/2019</td><td>1</td></tr><tr><td>Spolu počet výziev na opatrenie</td><td>2</td></tr></table>resp. v zmysle aktuálneho harmonogramu výziev

Tabuľka č. 4 D: Opatrenia stratégie CLLD

Názov opatrenia	**Rozširovanie základných služieb pre obyvateľstvo (2.3)**
Priradenie kódu opatrenia (v zmysle nariadenia (EÚ) č. 808/2014)	7 Základné služby a obnova dedín vo vidieckych oblastiach/7.4. – Podpora na investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania miestnych základných služieb pre vidiecke obyvateľstvo vrátane voľného času a kultúry a súvisiacej infraštruktúry
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / ŠC IROP	Primárna FO: 6B Podpora miestneho rozvoja vo vidieckych oblastiach, Sekundárna FO predominantná – 6B (1, 2, 3, 4, 5) Sekundárna FO doplnková – 6A (1, 2, 4) Sekundárna FO doplnková – P4 (3) Zdôvodnenie/popis: P4 - Odstránením divokých skládok sa prispeje k ochrane biodiverzity, pôdy a vody. Sekundárna FO doplnková – 6A,3A, 5C (5) Zdôvodnenie/popis: 5C - Podporené investície do využívania OZE priamo prispejú k cieľu FO 5C – uľahčenie dodávok a využívania OZE.
Ciele opatrenia	V území MAS sa prostredníctvom tohto opatrenia zriadia alebo zrekonštruujú domy smútku a ich okolie. Taktiež sa vybuduje kamerový systém, ktorý prispeje k zvýšeniu bezpečnosti a prevencie proti vandalizmu na verejných priestoroch. Rekonštrukcie obecných budov s cieľom zlepšenia návštevnosti a využitia pre cestovný ruch s ohľadom na využívanie OZE. Rekonštrukcia a vybavenie obecných priestorov a športovísk.
Zdôvodnenie výberu	Opatrenie reaguje na nedostatočnú vybavenosť obcí, kultúrnych a športových zázemí, priestorov na trávenie voľného času obyvateľov a návštevníkov.
Rozsah a oprávnené činnosti	1. investície súvisiace s vytváraním podmienok pre trávenie voľného času vrátane príslušnej infraštruktúry – napr. výstavba/rekonštrukcia/modernizácia športovísk a detských ihrísk, amfiteátrov, investície do rekonštrukcie nevyužívaných objektov v obci pre komunitnú/spolkovú činnosť vrátane rekonštrukcie existujúcich kultúrnych domov; 2. zriadenie nových, prístavba, prestavba, rekonštrukcia a modernizácia existujúcich domov smútku vrátane ich okolia; 3. investície súvisiace so zvyšovaním kvality života obyvateľov – investície spojené s odstraňovaním malých tzv. divokých skládok odpadov resp. opusteného odpadu; 4. investície súvisiace so zvýšením bezpečnosti a prevencie proti vandalizmu na verejných priestoroch (montáž kamerových systémov a iných bezpečnostných prvkov); 5. investície súvisiace s vytváraním podmienok pre rozvoj podnikania – rekonštrukcie nevyužívaných objektov v obci pre podnikateľskú činnosť, výstavba/rekonštrukcia tržníc pre podporu predaja miestnych produktov a pod. 6. investície do využívania OZE vrátane investicii spojenými s úsporou energie - len ako súčasť do miestnych služieb.
Oprávnení prijímatelia	• obce z územia MAS s počtom obyvateľov do 20 000
Intenzita pomoci [10]	• 75 % EPFRV + 25 % ŠR

[10] Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.

<table>
<tr><td>Oprávnené výdavky[11]</td><td>

- výdavky na hmotné a nehmotné investície, ktoré sú v súlade s podporovanými činnosťami v rámci tohto podopatrenia, vrátane výdavkov na začlenenie prvkov zelenej infraštruktúry – náklady na následné "ozelenenie" objektov a ich začlenenie do zelenej infraštruktúry obce;
- súvisiace všeobecné náklady špecifikované v podkapitole 8.1.3 PRV 2014 - 2020,;
- oprávnené výdavky v súlade s PRV 2014 - 2020 podkapitola 8.1.3 (nariadenia EÚ 1305/2013)

Podrobná špecifikácia oprávnených výdavkov bude súčasťou výzvy na predkladanie ŽoNFP vyhlásenej MAS.

„Výdavky pre žiadateľa/prijímateľa projektov v rámci implementácie stratégie CLLD sú považované za oprávnené, ak vznikli a boli zaplatené v čase od podania ŽoNFP, na základe výzvy na predkladanie ŽoNFP v rámci implementácie stratégie CLLD, ktorá je vyhlásená MAS, s výnimkou všeobecných nákladov súvisiacich s investíciou vymedzených v článku 45 ods. 2 písm. c) nariadenia EP a Rady (EÚ) č. 1305/2013, kde sa za oprávnené budú považovať vzniknuté a zaplatené - výdavky v čase pred podaním ŽoNFP na základe výzvy na predkladanie ŽoNFP v rámci implementácie stratégie CLLD, ktorá je vyhlásená príslušnou MAS, a to od 1. januára 2016. Oprávnené výdavky sú výdavky vzniknuté pri uskutočnení VO/O ktoré sa začalo najskôr dňa 19. apríla 2016. Uvedené sa vzťahuje aj na všeobecné náklady súvisiace s investíciou vymedzené v článku 45 ods. 2 písm. c) nariadenia EPFRV.“

</td></tr>
<tr><td>Výška príspevku (minimálna a maximálna)</td><td>

- minimálna výška príspevku je 5000 € z celkových oprávnených výdavkov
- maximálna výška príspevku je 30000 € z celkových oprávnených výdavkov

</td></tr>
<tr><td>Finančný plán</td><td>

<table>
<tr><td>Región</td><td>Spolu</td><td>EÚ</td><td>ŠR</td><td>VZ</td><td>iné</td></tr>
<tr><td>MR</td><td>120 000,00</td><td>90 000,00</td><td>30 000,00</td><td>0</td><td>0</td></tr>
<tr><td>VR</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td></tr>
<tr><td>Spolu</td><td>120 000,00</td><td>90 000,00</td><td>30 000,00</td><td>0</td><td>0</td></tr>
</table>

</td></tr>
<tr><td>Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií</td><td>Všeobecné podmienky poskytnutia príspevku, výberové kritériá pre výber projektov a hodnotiace kritériá pre výber projektov pre projektové opatrenia PRV SR 2014-2020 boli vypracované v súlade so Systémom riadenia CLLD, Príručkou pre žiadateľa o poskytnutie NFP z PRV SR 2014 – 2020 pre podopatrenie 19.2 a Prílohou č. 2 k Príručke pre žiadateľa o poskytnutie nenávratného finančného príspevku z Programu rozvoja vidieka SR 2014 – 2020 pre podopatrenie 19.2.</td></tr>
<tr><td>Povinné prílohy stanovené MAS</td><td>MAS nestanovila povinné prílohy</td></tr>
<tr><td>Merateľné ukazovatele projektu</td><td>

<table>
<tr><td>Kód/ID</td><td>Názov/Ukazovateľ</td><td>Merná jednotka</td><td>Počiatočná hodnota</td><td>Celková cieľová hodnota</td></tr>
<tr><td>7.4</td><td>Výstavba alebo rekonštrukcia detských ihrísk, amfiteátrov</td><td>Počet objektov</td><td>0</td><td>3</td></tr>
<tr><td>7.4</td><td>Rekonštruovaný/modernizovaný iný nevyužívaný objekt</td><td>Počet</td><td>0</td><td>1</td></tr>
<tr><td>7.4</td><td>Rekonštruovaný/modernizovaný kultúrny dom</td><td>Počet</td><td>0</td><td>1</td></tr>
</table>

</td></tr>
</table>

[11] v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

Indikatívny harmonogram výziev	<table><tr><th>VYHLÁSENIE VÝZVY</th><th>POČET VÝZIEV</th></tr><tr><td>12/2017 – 03/2018</td><td>1</td></tr><tr><td>03 – 09/2019</td><td>1</td></tr><tr><td></td><td></td></tr><tr><td>Spolu počet výziev na opatrenie</td><td>2</td></tr></table>resp. v zmysle aktuálneho harmonogramu výziev

Tabuľka č. 4 E: Opatrenia stratégie CLLD

Názov opatrenia	**Marketing a vzdelávanie (2.A)**
Priradenie kódu opatrenia (v zmysle nariadenia (EÚ) č. 808/2014)	-
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / ŠC IROP	5.1.1 Zvýšenie zamestnanosti na miestnej úrovni podporou podnikania a inovácií
Ciele opatrenia	Toto opatrenie bude v sledovanom území použité najmä na podporu marketingových aktivít zameraných na propagáciu aktivít cestovného ruchu v území, na podporu spoločných aktivít regionálnych producentov ako aj na poradenstvo a iné vzdelávanie a informačné aktivity pre podnikateľov ale aj obyvateľov územia MAS.
Zdôvodnenie výberu	Chýbajúca podpora cestovného atraktívneho územia so zameraním na tvorbu inovatívnych produktov CR, chýbajúca nevyhnutná spolupráca zo strany obyvateľov
Rozsah a oprávnené činnosti	1. podpora marketingových aktivít 2. podpora sieťovania 3. podpora tvorby produktov CR
Oprávnení prijímatelia	• samostatne zárobkovo činné osoby, okrem tých, ktoré sú oprávnenými prijímateľmi z PRV v opatrení LEADER a oprávnenými prijímateľmi z OP RH • mikro a malé podniky s počtom do 49 zamestnancov, okrem tých, ktoré sú oprávnenými prijímateľmi z PRV v opatrení LEADER a oprávnenými prijímateľmi z OP RH
Intenzita pomoci [12]	<table><tr><td>EÚ</td><td>Prijímateľ</td></tr><tr><td>55%</td><td>45%</td></tr><tr><td colspan="2">Na plnenie špecifického cieľa č. 5.1.1 bude využitá schéma štátnej pomoci, resp. schéma pomoci de minimis v zmysle príslušných ustanovených pravidiel plne zodpovedajúcich legislatíve Európskej únie, ako aj ďalším dokumentom Európskej komisie v oblasti štátnej pomoci.</td></tr></table>
Oprávnené výdavky[13]	Konkretizácia oprávnenosti výdavkov (vecná a časová oprávnenosť, číselník oprávnených výdavkov, ďalšie pravidlá oprávnenosti pre najčastejšie sa vyskytujúce skupiny výdavkov) bude uvedená v Príručke pre žiadateľa z Prioritnej osi 5 IROP, ktorá bude súčasťou zodpovedajúcich výziev na predkladanie ŽoPr.
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	• minimálna výška príspevku je 5 000 € z celkových oprávnených výdavkov • maximálna výška príspevku je 20 000 € z celkových oprávnených výdavkov

[12] Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.
[13] v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

<table>
<tr><td>Finančný plán</td><td>
<table>
<tr><td>Región</td><td>Spolu</td><td>EÚ</td><td>ŠR</td><td>VZ</td><td>iné</td></tr>
<tr><td>MR</td><td>140 910,00</td><td>77 500,50</td><td>0</td><td>63 409,50</td><td>0</td></tr>
<tr><td>VR</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td></tr>
<tr><td>Spolu</td><td>140 910,00</td><td>77 500,50</td><td>0</td><td>63 409,50</td><td>0</td></tr>
</table>
</td></tr>
<tr><td>Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií[14]</td><td>Výberová komisia MAS, hodnotí (v zmysle prideľuje body, nevykonáva odborné hodnotenie) a vyberá projekty resp. ŽoPr predložené v rámci jednotlivých výziev vyhlásených MAS. Kritéria pre hodnotenie a výber projektov v rámci IROP boli vypracované v súlade s hlavnými zásadami výberu operácií definovanými v IROP pre Prioritnú os č. 5 Miestny rozvoj vedený komunitou a kritériami pre výber projektov – hodnotiace kritéria pre hodnotenie o NFP v rámci IROP prioritná os 5 (Príloha č. 3 Príručky pre žiadateľa o poskytnutie nenávratného finančného príspevku z Programu rozvoja vidieka SR 2014 – 2020 pre podopatrenie 19.2). Všeobecné podmienky pre poskytnutie príspevku, kritéria pre hodnotenie a výber projektov v rámci IROP sú uvedené v prílohe č. 3 k stratégii CLLD Výberové kritériá a hodnotiace (bodovacie) kritéria pre výber projektov predkladanej stratégie CLLD.</td></tr>
<tr><td>Povinné prílohy stanovené MAS</td><td>MAS nestanovila povinné prílohy</td></tr>
<tr><td>Merateľné ukazovatele projektu</td><td>
<table>
<tr><td>Kód/ID</td><td>Názov/Ukazovateľ</td><td>Merná jednotka</td><td>Počiatočná hodnota</td><td>Celková cieľová hodnota</td></tr>
<tr><td>5.1.1</td><td>Podpora aktivít regionálnych producentov</td><td>Počet podporených producentov</td><td>0</td><td>3</td></tr>
<tr><td>5.1.1</td><td>Počet vytvorených pracovných miest</td><td>Počet</td><td>0</td><td>1</td></tr>
</table>
</td></tr>
<tr><td>Indikatívny harmonogram výziev</td><td>
<table>
<tr><td>VYHLÁSENIE VÝZVY</td><td>POČET VÝZIEV</td></tr>
<tr><td>06 - 12/2018</td><td>1</td></tr>
<tr><td>06 – 12/2019</td><td>1</td></tr>
<tr><td>Spolu počet výziev na opatrenie</td><td>2</td></tr>
</table>
</td></tr>
</table>

Tabuľka č. 4 F: Opatrenia stratégie CLLD

Názov opatrenia	**Podpora sociálnych komunitných služieb (2.B)**
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / ŠC IROP	5.1.2 Zlepšenie udržateľných vzťahov medzi vidieckymi rozvojovými centrami a ich zázemím vo verejných službách a vo verejných infraštruktúrach
Ciele opatrenia	Uvedené opatrenie bude v sledovanom území použité hlavne na rozvoj terénnych a ambulantných sociálnych služieb s cieľom podpory marginalizovaných rómskych komunít na území MAS, zabezpečenia lepšieho dopravného prepojenia obcí a miest, kde existujú demografické, sociálne a hospodárske väzby, ako aj prepojenia infraštruktúr pre prístup k verejným službám. Zriaďovanie nových alebo rekonštrukcia a modernizácia existujúcich zariadení pre poskytovanie komunitných sociálnych služieb vrátane materiálno-technického vybavenia, zvyšovanie kvality a kapacity komunitných sociálnych služieb, rozvoj terénnych a ambulantných sociálnych služieb, infraštruktúra komunitných služieb.
Zdôvodnenie výberu	Nevyhovujúca úroveň sociálnej infraštruktúry, neefektívne riešenie rómskej problematiky

[14] v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

<table>
<tr><td>Rozsah a oprávnené činnosti</td><td>1. nákup vozidiel pre účely zabezpečenia spoločnej dopravy osôb vrátane vozidiel prispôsobených osobám s obmedzenou možnosťou pohybu a orientácie,
2. rekonštrukcia a obnova objektov pre sociálne a komunitné účely so zreteľom na využívanie OZE a znižovanie energetickej náročnosti</td></tr>
<tr><td>Oprávnení prijímatelia</td><td>• mikroregionálne združenia,
• občianske združenia,
• neziskové organizácie.</td></tr>
<tr><td>Intenzita pomoci [15]</td><td><table><tr><td>EÚ</td><td>Prijímateľ</td></tr><tr><td>95%</td><td>5%</td></tr></table>Na plnenie špecifického cieľa bude využitá schéma štátnej pomoci, resp. schéma pomoci de minimis v zmysle príslušných ustanovených pravidiel plne zodpovedajúcich legislatíve Európskej únie, ako aj ďalším dokumentom Európskej komisie v oblasti štátnej pomoci.</td></tr>
<tr><td>Oprávnené výdavky[16]</td><td>Konkretizácia oprávnenosti výdavkov (vecná a časová oprávnenosť, číselník oprávnených výdavkov, ďalšie pravidlá oprávnenosti pre najčastejšie sa vyskytujúce skupiny výdavkov) bude uvedená v Príručke pre žiadateľa z Prioritnej osi 5 IROP, ktorá bude súčasťou zodpovedajúcich výziev na predkladanie ŽoPr.</td></tr>
<tr><td>Výška príspevku (minimálna a maximálna)</td><td>• minimálna výška príspevku je 5 000 € z celkových oprávnených výdavkov
• maximálna výška príspevku je 30 000 € z celkových oprávnených výdavkov</td></tr>
<tr><td>Finančný plán</td><td><table><tr><td>Región</td><td>Spolu</td><td>EÚ</td><td>ŠR</td><td>VZ</td><td>iné</td></tr><tr><td>MR</td><td>115 500,00</td><td>110 000,00</td><td>0</td><td>5 500,00</td><td>0</td></tr><tr><td>VR</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td></tr><tr><td>Spolu</td><td>115 500,00</td><td>110 000,00</td><td>0</td><td>5 500,00</td><td>0</td></tr></table></td></tr>
<tr><td>Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií[17]</td><td>Výberová komisia MAS, hodnotí (v zmysle prideľuje body, nevykonáva odborné hodnotenie) a vyberá projekty resp. ŽoPr predložené v rámci jednotlivých výziev vyhlásených MAS. Kritéria pre hodnotenie a výber projektov v rámci IROP boli vypracované v súlade s hlavnými zásadami výberu operácií definovanými v IROP pre Prioritnú os č. 5 Miestny rozvoj vedený komunitou a kritériami pre výber projektov – hodnotiace kritéria pre hodnotenie o NFP v rámci IROP prioritná os 5 (Príloha č. 3 Príručky pre žiadateľa o poskytnutie nenávratného finančného príspevku z Programu rozvoja vidieka SR 2014 – 2020 pre podopatrenie 19.2). Všeobecné podmienky pre poskytnutie príspevku, kritéria pre hodnotenie a výber projektov v rámci IROP sú uvedené v prílohe č. 3 k stratégii CLLD Výberové kritériá a hodnotiace (bodovacie) kritéria pre výber projektov predkladanej stratégie CLLD.</td></tr>
<tr><td>Povinné prílohy stanovené MAS</td><td>MAS nestanovila povinné prílohy</td></tr>
<tr><td>Merateľné ukazovatele projektu</td><td><table><tr><td>Kód/ID</td><td>Názov/Ukazovateľ</td><td>Merná jednotka</td><td>Počiatočná hodnota</td><td>Celková cieľová hodnota</td></tr><tr><td>5.1.2</td><td>Počet podporených komunitných a sociálnych centier</td><td>Počet</td><td>0</td><td>2</td></tr><tr><td>5.1.2</td><td>Počet novovytvorených služieb</td><td>Počet</td><td>0</td><td>2</td></tr></table></td></tr>
<tr><td>Indikatívny harmonogram výziev</td><td><table><tr><td>VYHLÁSENIE VÝZVY</td><td>POČET VÝZIEV</td></tr><tr><td>11- 12/2017</td><td>1</td></tr><tr><td>01 – 04/2018</td><td>1</td></tr><tr><td>Spolu počet výziev na opatrenie</td><td>2</td></tr></table></td></tr>
</table>

[15] Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.
[16] v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP
[17] v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

Tabuľka č. 4 G: Opatrenia stratégie CLLD

<table>
<tr><td>Názov opatrenia</td><td>Podpora štruktúry vzdelávania (2.C)</td></tr>
<tr><td>Priradenie k fokusovej oblasti PRV / ŠC IROP</td><td>5.1.2 Zlepšenie udržateľných vzťahov medzi vidieckymi rozvojovými centrami a ich zázemím vo verejných službách a vo verejných infraštruktúrach</td></tr>
<tr><td>Ciele opatrenia</td><td>Prostredníctvom tohto opatrenia sa v území MAS zrekonštruujú a zmodernizujú existujúce zariadenia pre poskytovanie vzdelávacích služieb, vrátane ich materiálno-technického vybavenia. Pôjde predovšetkým o podporu a rozvoj elokovaných pracovísk stredných škôl orientovaných na zvýšenie kvalifikácie rómskych absolventov.</td></tr>
<tr><td>Zdôvodnenie výberu</td><td>Nedostatočný priestor pre zvyšovanie kvalifikácie obyvateľov</td></tr>
<tr><td>Rozsah a oprávnené činnosti</td><td>1. zriaďovanie nových alebo rekonštrukcia a modernizácia existujúcich zariadení pre poskytovanie komunitných sociálnych služieb vrátane materiálno-technického vybavenia
2. zvyšovanie kvality a kapacity komunitných sociálnych služieb
3. rozvoj terénnych a ambulantných sociálnych služieb
4. infraštruktúra komunitných centier</td></tr>
<tr><td>Oprávnení prijímatelia</td><td>• mikroregionálne združenia,
• občianske združenia,
• neziskové organizácie.</td></tr>
<tr><td>Intenzita pomoci [18]</td><td><table><tr><td>EÚ</td><td>Prijímateľ</td></tr><tr><td>95%</td><td>5%</td></tr></table>Na plnenie špecifického cieľa č. 5.1.1 bude využitá schéma štátnej pomoci, resp. schéma pomoci de minimis v zmysle príslušných ustanovených pravidiel plne zodpovedajúcich legislatíve Európskej únie, ako aj ďalším dokumentom Európskej komisie v oblasti štátnej pomoci.</td></tr>
<tr><td>Oprávnené výdavky[19]</td><td>Konkretizácia oprávnenosti výdavkov (vecná a časová oprávnenosť, číselník oprávnených výdavkov, ďalšie pravidlá oprávnenosti pre najčastejšie sa vyskytujúce skupiny výdavkov) bude uvedená v Príručke pre žiadateľa z Prioritnej osi 5 IROP, ktorá bude súčasťou zodpovedajúcich výziev na predkladanie ŽoPr.</td></tr>
<tr><td>Výška príspevku (minimálna a maximálna)</td><td>• minimálna výška príspevku je 5 000 € z celkových oprávnených výdavkov
• maximálna výška príspevku je 30 000 € z celkových oprávnených výdavkov</td></tr>
<tr><td>Finančný plán</td><td><table><tr><td>Región</td><td>Spolu</td><td>EÚ</td><td>ŠR</td><td>VZ</td><td>iné</td></tr><tr><td>MR</td><td>105 000,00</td><td>100 000,00</td><td>0</td><td>5 000,00</td><td>0</td></tr><tr><td>VR</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td></tr><tr><td>Spolu</td><td>105 000,00</td><td>100 000,00</td><td>0</td><td>5 000,00</td><td>0</td></tr></table></td></tr>
<tr><td>Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií[20]</td><td>Výberová komisia MAS, hodnotí (v zmysle prideľuje body, nevykonáva odborné hodnotenie) a vyberá projekty resp. ŽoPr predložené v rámci jednotlivých výziev vyhlásených MAS. Kritéria pre hodnotenie a výber projektov v rámci IROP boli vypracované v súlade s hlavnými zásadami výberu operácií definovanými v IROP pre Prioritnú os č. 5 Miestny rozvoj vedený komunitou a kritériami pre výber projektov – hodnotiace kritéria pre hodnotenie o NFP v rámci IROP prioritná os 5 (Príloha č. 3 Príručky pre žiadateľa o poskytnutie nenávratného finančného príspevku z Programu rozvoja vidieka SR 2014 – 2020 pre podopatrenie 19.2). Všeobecné podmienky pre poskytnutie príspevku, kritéria pre hodnotenie a výber projektov v rámci IROP sú</td></tr>
</table>

[18] Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.
[19] v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP
[20] v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

<table>
<tr><td></td><td>uvedené v prílohe č. 3 k stratégii CLLD Výberové kritériá a hodnotiace (bodovacie) kritéria pre výber projektov predkladanej stratégie CLLD.</td></tr>
<tr><td>Povinné prílohy stanovené MAS</td><td>MAS nestanovila povinné prílohy</td></tr>
<tr><td>Merateľné ukazovatele projektu</td><td>
<table>
<tr><th>Kód/ID</th><th>Názov/Ukazovateľ</th><th>Merná jednotka</th><th>Počiatočná hodnota</th><th>Celková cieľová hodnota</th></tr>
<tr><td>5.1.2</td><td>Skvalitnenie a rozširovanie kapacít predškolských zariadení</td><td>Počet</td><td>0</td><td>3</td></tr>
</table>
</td></tr>
<tr><td>Indikatívny harmonogram výziev</td><td>
<table>
<tr><th>VYHLÁSENIE VÝZVY</th><th>POČET VÝZIEV</th></tr>
<tr><td>11-12/2017</td><td>1</td></tr>
<tr><td>01 – 04/2019</td><td>1</td></tr>
<tr><td>Spolu počet výziev na opatrenie</td><td>2</td></tr>
</table>
</td></tr>
</table>

Tabuľka č. 4 H: Opatrenia stratégie CLLD

Názov opatrenia	**Podpora poľnohospodárskych podnikov (3.1)**
Priradenie kódu opatrenia (v zmysle nariadenia (EÚ) č. 808/2014)	4 Investície do hmotného majetku/ 4.1 Podpora pre investície do poľnohospodárskych podnikov
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / ŠC IROP	Primárna FO: 6B Podpora miestneho rozvoja vo vidieckych oblastiach Sekundárna FO predominantná – 2A, 5C Zdôvodnenie/popis: V prípade investícií do sušiarní s energetickým využitím biomasy na výrobu tepla Sekundárna FO doplnková – 3A, 6A (3, Zdôvodnenie/popis: 6A - V prípade ak projekt vytvorí pracovné miesta vo vidieckych oblastiach
Ciele opatrenia	Opatrenie bude v sledovanom území použité hlavne na podporu rozvoja ekologického poľnohospodárstva prostredníctvom investície do zvýšenia produkcie a jej kvality v živočíšnej výrobe a špeciálnej rastlinnej výrobe, vrátane investícií do obstarania technického a technologického vybavenia živočíšnej výroby a špeciálnej rastlinnej výroby vrátane strojov a náradia.
Zdôvodnenie výberu	Opatrenie reaguje na agrárny charakter územia, nedostatočnú technickú vybavenosť fariem a poľnohospodárstva, zvýšenie zamestnanosti
Rozsah a oprávnené činnosti	1. investície do reštrukturalizácie poľnohospodárskej výroby v podniku s cieľom zvýšenia produktivity alebo zamestnanosti. 2. investície do diverzifikácie poľnohospodárskej výroby smerom k výrobe produktov, ktoré prinášajú vyššiu pridanú hodnotu. 3. investície do výstavby, rekonštrukcie a modernizácie skladovacích kapacít a pozberovej úpravy vrátane sušiarní s energetickým využitím biomasy na výrobu tepla s max. tepelným výkonom do 2 MWt v súvislosti s reštrukturalizáciou výroby v podniku alebo diverzifikáciou výroby. Rozsah činností, kategórie oprávnených činností v rámci opatrenia, budú uvedené v konkrétnej výzve na predkladanie ŽoNFP vyhlásenej MAS.
Oprávnení prijímatelia	• Fyzické a právnické osoby podnikajúce v poľnohospodárskej prvovýrobe. V spojitosti s opatrením A.3.3 aj iný verejný alebo súkromný subjekt

<table>
<tr><td>Intenzita pomoci [21]</td><td>
<table>
<tr><td colspan="2">Iné zdroje</td><td>Vlastné zdroje</td></tr>
<tr><td colspan="2">50%</td><td>50%</td></tr>
<tr><td>75% EU</td><td>25% ŠR</td><td></td></tr>
</table>
</td></tr>
<tr><td>Oprávnené výdavky[22]</td><td>

investície do dlhodobého hmotného majetku vrátane lízingu a investícií na zlepšenie kvalitatívnych vlastností nehnuteľného dlhodobého hmotného majetku spojené s opisom činností
investície do dlhodobého nehmotného majetku (nadobudnutie alebo vývoj počítačového softvéru a nadobudnutie patentových práv, licencií, autorských práv a ochranných známok)
investície do dlhodobého hmotného majetku nakúpeného z druhej ruky vrátane jeho lízingu, ale len v prípade, že žiadateľom o NFP je mladý farmár z Opatrenia 6.1 a v čase podania žiadosti vek majetku neprevýši 3 roky;
súvisiace všeobecné náklady definované v časti 1.2 Všeobecné podmienky oprávnenosti pre projektové opatrenia v Prílohe č. 1. k Príučke pre žiadateľa o poskytnutie nenávratného finančného príspevku PRV 2014 - 2020, maximálne vo výške 10 % z oprávnených výdavkov;
oprávnené výdavky v súlade s Prílohou č. 1. k Príučke pre žiadateľa o poskytnutie nenávratného finančného príspevku PRV 2014 - 2020 v zmysle čl. 45 nariadenia 1305/2013 v PRV 2014 -2020 kapitola 8.1.3

„Výdavky pre žiadateľa/prijímateľa projektov v rámci implementácie stratégie CLLD sú považované za oprávnené, ak vznikli a boli zaplatené v čase od podania ŽoNFP, na základe výzvy na predkladanie ŽoNFP v rámci implementácie stratégie CLLD, ktorá je vyhlásená MAS, s výnimkou všeobecných nákladov súvisiacich s investíciou vymedzených v článku 45 ods. 2 písm. c) nariadenia EP a Rady (EÚ) č. 1305/2013, kde sa za oprávnené budú považovať vzniknuté a zaplatené - výdavky v čase pred podaním ŽoNFP na základe výzvy na predkladanie ŽoNFP v rámci implementácie stratégie CLLD, ktorá je vyhlásená príslušnou MAS, a to od 1. januára 2016. Oprávnené výdavky sú výdavky vzniknuté pri uskutočnení VO/O ktoré sa začalo najskôr dňa 19. apríla 2016. Uvedené sa vzťahuje aj na všeobecné náklady súvisiace s investíciou vymedzené v článku 45 ods. 2 písm. c) nariadenia EPFRV.“
</td></tr>
<tr><td>Výška príspevku (minimálna a maximálna)</td><td>

minimálna výška príspevku je 5 000 € z celkových oprávnených výdavkov
maximálna výška príspevku je 10 000 € z celkových oprávnených výdavkov

</td></tr>
<tr><td>Finančný plán</td><td>
<table>
<tr><td>Región</td><td>Spolu</td><td>EÚ</td><td>ŠR</td><td>VZ</td><td>iné</td></tr>
<tr><td>MR</td><td>20 000,00</td><td>7 500,00</td><td>2 500,00</td><td>10 000,00</td><td>0</td></tr>
<tr><td>VR</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td></tr>
<tr><td>Spolu</td><td>20 000,00</td><td>7 500,00</td><td>2 500,00</td><td>10 000,00</td><td>0</td></tr>
</table>
</td></tr>
<tr><td>Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií[23]</td><td>Všeobecné podmienky poskytnutia príspevku, výberové kritériá pre výber projektov a hodnotiace kritériá pre výber projektov pre projektové opatrenia PRV SR 2014-2020 boli vypracované v súlade so Systémom riadenia CLLD, Príručkou pre žiadateľa o poskytnutie NFP z PRV SR 2014 – 2020 pre podopatrenie 19.2 a Prílohou č. 2 k Príručke pre žiadateľa o poskytnutie nenávratného finančného príspevku z Programu rozvoja vidieka SR 2014 – 2020 pre podopatrenie 19.2</td></tr>
<tr><td>Povinné prílohy stanovené MAS</td><td>MAS nestanovila povinné prílohy</td></tr>
<tr><td>Merateľné ukazovatele projektu</td><td>
<table>
<tr><td>Kód/ID</td><td>Názov/Ukazovateľ</td><td>Merná jednotka</td><td>Počiatočná hodnota</td><td>Celková cieľová hodnota</td></tr>
<tr><td>4.1</td><td></td><td>Počet</td><td>0</td><td>1</td></tr>
</table>
</td></tr>
</table>

[21] Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.
[22] v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP
[23] v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

		Počet podporených poľnohospodárskych podnikov/príjemcov (celkom)			
	4.1	Počet novovytvorených pracovných miest projektom prepočítaný na ekvivalent plného pracovného úväzku celkom	Počet	0	1

Indikatívny harmonogram výziev	VYHLÁSENIE VÝZVY	POČET VÝZIEV
	12/2017/03/2018	1
	06 – 12/2019	1
	Spolu počet výziev na opatrenie	**2**
	resp. v zmysle aktuálneho harmonogramu výziev	

Tabuľka č. 4 I: Opatrenia stratégie CLLD

Názov opatrenia	**Podpora spracovania poľnohospodárskej produkcie (3.2)**
Priradenie kódu opatrenia (v zmysle nariadenia (EÚ) č. 808/2014)	4 Investície do hmotného majetku/ 4.2 Podpora pre investície na spracovanie/uvádzanie na trh a/alebo vývoj poľnohospodárskych výrobkov
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / ŠC IROP	Primárna FO: 6B Podpora miestneho rozvoja vo vidieckych oblastiach Sekundárna FO predominantná – 3A Sekundárna FO doplnková – 2A, 6A Zdôvodnenie/popis: 6A - V prípade ak projekt vytvorí pracovné miesta vo vidieckych oblastiach
Ciele opatrenia	Aktivity tohto opatrenia budú smerovať predovšetkým na podporu objektov a zariadení súvisiacich so spracovaním, skladovaním a uvádzaním na trh a vývojom poľnohospodárskych a potravinárskych výrobkov, vrátane produktov s chráneným označením pôvodu. Pôjde predovšetkým o rozvoj plantážového pestovania rastlín a včelárstva.
Zdôvodnenie výberu	Opatrenie reaguje na potrebu miestnych spracovateľov poľnohospodárskych produktov, opatrenie podporí lokálnych producentov
Rozsah a oprávnené činnosti	1. výstavba vrátane prípravy staveniska, rekonštrukcia a modernizácia objektov súvisiacich so spracovaním, skladovaním, uvádzaním na trh a/alebo vývojom poľnohospodárskych a potravinárskych výrobkov, vrátane kancelárií (sklady obalových materiálov, čistiacich a dezinfekčných prostriedkov a pomôcok); 2. stavebné alebo technologické investície na vytvorenie alebo modernizáciu miestnej zbernej siete - príjem, skladovanie, úprava, triedenie a balenie; 3. zavedenie technológií a postupov s cieľom vytvoriť nové alebo kvalitnejšie výrobky a otvorenie nových trhov, najmä v súvislosti s krátkym dodávateľským reťazcom vrátane podpory uvádzania výrobkov na trh alebo vypracovania programov správnej výrobnej praxe; 4. investície v súvislosti s výrobou a miešaním krmív z poľnohospodárskych produktov 5. investície na vybudovanie a zariadenie vlastných podnikových predajní; 6. investície do zlepšenia pracovného prostredia pre zamestnancov (hygienické zariadenia, jedálne, odpočivárne, klimatizácia).
Oprávnení prijímatelia	• Fyzické a právnické osoby podnikajúce v oblasti spracovania produktov poľnohospodárskej prvovýroby a/alebo potravinárskej výroby (s výnimkou rybích produktov) v rámci celého rozsahu činností.

<table>
<tr><td></td><td>• Fyzické a právnické osoby podnikajúce v oblasti poľnohospodárskej prvovýroby ako aj spracovania vlastnej produkcie. V tomto prípade prijímateľ podpory bude môcť predávať výhradne výrobky, na ktoré sa ako vstup vzťahuje príloha I ZFEÚ.</td></tr>
<tr><td>Intenzita pomoci [24]</td><td><table><tr><td colspan="2">Iné zdroje</td><td>Vlastné zdroje</td></tr><tr><td colspan="2">50%</td><td>50%</td></tr><tr><td>75% EU</td><td>25% ŠR</td><td></td></tr></table></td></tr>
<tr><td>Oprávnené výdavky[25]</td><td>• výdavky na hmotné a nehmotné investície, ktoré sú v súlade s podporovanými činnosťami v rámci tohto podopatrenia, vrátane výdavkov na začlenenie prvkov zelenej infraštruktúry – náklady na následné "ozelenenie" objektov a ich začlenenie do zelenej infraštruktúry obce;
• súvisiace všeobecné náklady špecifikované v podkapitole 8.1.3 PRV 2014 - 2020,;
• oprávnené výdavky v súlade s PRV 2014 - 2020 podkapitola 8.1.3 (nariadenia EÚ 1305/2013)
Podrobná špecifikácia oprávnených výdavkov bude súčasťou výzvy na predkladanie ŽoNFP vyhlásenej MAS.

„Výdavky pre žiadateľa/prijímateľa projektov v rámci implementácie stratégie CLLD sú považované za oprávnené, ak vznikli a boli zaplatené v čase od podania ŽoNFP, na základe výzvy na predkladanie ŽoNFP v rámci implementácie stratégie CLLD, ktorá je vyhlásená MAS, s výnimkou všeobecných nákladov súvisiacich s investíciou vymedzených v článku 45 ods. 2 písm. c) nariadenia EP a Rady (EÚ) č. 1305/2013, kde sa za oprávnené budú považovať vzniknuté a zaplatené - výdavky v čase pred podaním ŽoNFP na základe výzvy na predkladanie ŽoNFP v rámci implementácie stratégie CLLD, ktorá je vyhlásená príslušnou MAS, a to od **1. januára 2016**. Oprávnené výdavky sú výdavky vzniknuté pri uskutočnení VO/O ktoré sa začalo najskôr dňa **19. apríla 2016**. Uvedené sa vzťahuje aj na všeobecné náklady súvisiace s investíciou vymedzené v článku 45 ods. 2 písm. c) nariadenia EPFRV.“</td></tr>
<tr><td>Výška príspevku (minimálna a maximálna)</td><td>• minimálna výška príspevku je 5 000 € z celkových oprávnených výdavkov
• maximálna výška príspevku je 10 000 € z celkových oprávnených výdavkov</td></tr>
<tr><td>Finančný plán</td><td><table><tr><td>Región</td><td>Spolu</td><td>EÚ</td><td>ŠR</td><td>VZ</td><td>iné</td></tr><tr><td>MR</td><td>30 000,00</td><td>11 250,00</td><td>3 750,00</td><td>15 000,00</td><td>0</td></tr><tr><td>VR</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td></tr><tr><td>Spolu</td><td>30 000,00</td><td>11 250,00</td><td>3 750,00</td><td>15 000,00</td><td>0</td></tr></table></td></tr>
<tr><td>Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií[26]</td><td>Všeobecné podmienky poskytnutia príspevku, výberové kritériá pre výber projektov a hodnotiace kritériá pre výber projektov pre projektové opatrenia PRV SR 2014-2020 boli vypracované v súlade so Systémom riadenia CLLD, Príručkou pre žiadateľa o poskytnutie NFP z PRV SR 2014 – 2020 pre podopatrenie 19.2 a Prílohou č. 2 k Príručke pre žiadateľa o poskytnutie nenávratného finančného príspevku z Programu rozvoja vidieka SR 2014 – 2020 pre podopatrenie 19.2</td></tr>
<tr><td>Povinné prílohy stanovené MAS</td><td>MAS nestanovila povinné prílohy</td></tr>
<tr><td>Merateľné ukazovatele projektu</td><td><table><tr><td>Kód/ID</td><td>Názov/Ukazovateľ</td><td>Merná jednotka</td><td>Počiatočná hodnota</td><td>Celková cieľová hodnota</td></tr><tr><td>4.2</td><td>Počet podporených poľnohospodárskych podnikov/príjemcov (celkom)</td><td>Počet</td><td>0</td><td>1</td></tr><tr><td>4.2</td><td>Počet novovytvorených pracovných miest projektom</td><td>Počet</td><td>0</td><td>1</td></tr></table></td></tr>
</table>

[24] Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.
[25] v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP
[26] v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

		prepočítaný na ekvivalent plného pracovného úväzku celkom			

Indikatívny harmonogram výziev	VYHLÁSENIE VÝZVY / POČET VÝZIEV 01 – 06/2019 / 1 **Spolu počet výziev na opatrenie / 1** resp. v zmysle aktuálneho harmonogramu výziev

Tabuľka č. 4 J: Opatrenia stratégie CLLD

Názov opatrenia	**Podpora malých rodinných fariem (3.3)**
Priradenie kódu opatrenia (v zmysle nariadenia (EÚ) č. 808/2014)	6 Rozvoj poľnohospodárskych podnikov a podnikateľskej činnosti/ 6.3 Pomoc na začatie podnikateľskej činnosti na rozvoj malých poľnohospodárskych podnikov
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / ŠC IROP	Primárna FO: 6B Podpora miestneho rozvoja vo vidieckych oblastiach - Sekundárna FO predominantná – 2A - Sekundárna FO doplnková – 3A V rámci nižšie uvedenej aktivity sú sekundárne doplnkové príspevky: Zdôvodnenie/popis: 3A - Podporení malí farmári zvýšia diverzitu poľnohospodárskej prvovýroby, je možné očakávať zvýšenie ponuky poľnohospodárskych produktov na domácom trhu s vyššou pridanou hodnotou.
Ciele opatrenia	Toto opatrenie bude v sledovanom území použité predovšetkým na podporu rozvoja podnikateľskej činnosti miestnych SHR a malých rodinných fariem v oblasti živočíšnej a špecializovanej rastlinnej výroby.
Zdôvodnenie výberu	Opatrenie reaguje na nedostatočnú podporu malých rodinných fariem a SHR
Rozsah a oprávnené činnosti	1. Podpora sa poskytuje malému poľnohospodárskemu podniku na rozvoj jeho podnikateľskej činnosti spojenej s realizáciou jeho podnikateľského plánu v oblasti živočíšnej a špecializovanej rastlinnej výroby.
Oprávnení prijímatelia	• malý poľnohospodársky podnik - Samostatne hospodáriaci roľník (mikropodnik v zmysle odporúčania Komisie 2003/361/ES) podnikajúci v poľnohospodárskej prvovýrobe, ktorého výrobný potenciál, meraný štandardným výstupom, prevyšuje 4000Eur a neprevyšuje 9999Eur (hodnota štandardného výstupu).
Intenzita pomoci [27]	75% EU / 25% ŠR
Oprávnené výdavky[28]	Oprávnené náklady sú výlučne náklady uvedené v podnikateľskom pláne. Prijímateľ podpory nie je povinný preukazovať skutočný účel použitia NFP na jednotlivé typy nákladov, uvedených v podnikateľskom pláne. Výdavky pre žiadateľa/prijímateľa projektov v rámci implementácie stratégie CLLD sú považované za oprávnené, ak vznikli a boli zaplatené v čase od podania ŽoNFP, na základe výzvy na predkladanie ŽoNFP v rámci implementácie stratégie CLLD, ktorá je vyhlásená MAS, s výnimkou všeobecných nákladov súvisiacich s investíciou vymedzených v článku 45 ods. 2 písm. c) nariadenia EP a Rady (EÚ) č. 1305/2013, kde sa za oprávnené budú považovať vzniknuté a zaplatené - výdavky v čase pred podaním ŽoNFP na základe výzvy na predkladanie ŽoNFP v rámci implementácie stratégie CLLD, ktorá je vyhlásená príslušnou MAS, a to od 1. januára 2016. Oprávnené výdavky sú výdavky vzniknuté pri uskutočnení VO/O ktoré sa začalo najskôr dňa 19. apríla 2016.

[27] Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.
[28] v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

	Uvedené sa vzťahuje aj na všeobecné náklady súvisiace s investíciou vymedzené v článku 45 ods. 2 písm. c) nariadenia EPFRV.
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	• 15 000€ na 1 malý poľnohospodársky podnik vo forme 2 splátok po dobu max. 5 rokov, pričom 50% podpory sa vypláca po podpise Zmluvy o poskytnutí NFP a 50% po správnej realizácii podnikateľského plánu.
Finančný plán	

Región	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
MR	15 000,00	11 250,00	3 750,00	0	0
VR	-	-	-	-	-
Spolu	15 000,00	11 250,00	3 750,00	0	0

Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií[29]	Všeobecné podmienky poskytnutia príspevku, výberové kritériá pre výber projektov a hodnotiace kritériá pre výber projektov pre projektové opatrenia PRV SR 2014-2020 boli vypracované v súlade so Systémom riadenia CLLD, Príručkou pre žiadateľa o poskytnutie NFP z PRV SR 2014 – 2020 pre podopatrenie 19.2 a Prílohou č. 2 k Príručke pre žiadateľa o poskytnutie nenávratného finančného príspevku z Programu rozvoja vidieka SR 2014 – 2020 pre podopatrenie 19.2
Povinné prílohy stanovené MAS	MAS nestanovila povinné prílohy.
Merateľné ukazovatele projektu	

Kód/ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota
6.3	Počet podporených poľnohospodárskych podnikov/príjemcov (celkom)	Počet	0	1

Indikatívny harmonogram výziev

DÁTUM VYHLÁSENIA VÝZVY	POČET VÝZIEV
06 - 12/2018	1
Spolu počet výziev na opatrenie	**1**

resp. v zmysle aktuálneho harmonogramu výziev

Tabuľka č. 4 K: Opatrenia stratégie CLLD

Názov opatrenia	**Podpora podnikania mikro a malých podnikov (3.A)**
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / ŠC IROP	5.1.1 Zvýšenie zamestnanosti na miestnej úrovni podporou podnikania a inovácií
Ciele opatrenia	Toto opatrenie bude v sledovanom území použité najmä na obstaranie hmotného majetku pre účely tvorby pracovných miest za účelom rozvoja tradičných remesiel v území.
Zdôvodnenie výberu	Nedostatočná podpora podnikania na území MAS, odchod kvalifikovaných pracovných síl z územia MAS
Rozsah a oprávnené činnosti	1. obstaranie hmotného majetku pre účely tvorby pracovných miest 2. nutné stavebnotechnické úpravy budov spojené s umiestnením obstaranej technológie a/alebo s poskytovaním nových služieb
Oprávnení prijímatelia	• samostatne zárobkovo činné osoby, okrem tých, ktoré sú oprávnenými prijímateľmi z PRV v opatrení LEADER a oprávnenými prijímateľmi z OP RH

[29] v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

<table>
<tr><td></td><td>• mikro a malé podniky s počtom do 49 zamestnancov, okrem tých, ktoré sú oprávnenými prijímateľmi z PRV v opatrení LEADER a oprávnenými prijímateľmi z OP RH</td></tr>
<tr><td>Intenzita pomoci [30]</td><td><table><tr><td>EÚ</td><td>Prijímateľ</td></tr><tr><td>55%</td><td>45%</td></tr><tr><td colspan="2">Na plnenie špecifického cieľa č. 5.1.1 bude využitá schéma štátnej pomoci, resp. schéma pomoci de minimis v zmysle príslušných ustanovených pravidiel plne zodpovedajúcich legislatíve Európskej únie, ako aj ďalším dokumentom Európskej komisie v oblasti štátnej pomoci.</td></tr></table></td></tr>
<tr><td>Oprávnené výdavky[31]</td><td>Konkretizácia oprávnenosti výdavkov (vecná a časová oprávnenosť, číselník oprávnených výdavkov, ďalšie pravidlá oprávnenosti pre najčastejšie sa vyskytujúce skupiny výdavkov) bude uvedená v Príručke pre žiadateľa z Prioritnej osi 5 IROP, ktorá bude súčasťou zodpovedajúcich výziev na predkladanie ŽoPr</td></tr>
<tr><td>Výška príspevku (minimálna a maximálna)</td><td>• minimálna výška príspevku je 10 000 € z celkových oprávnených výdavkov
• maximálna výška príspevku je 30 000 € z celkových oprávnených výdavkov</td></tr>
<tr><td>Finančný plán</td><td><table><tr><td>Región</td><td>Spolu</td><td>EÚ</td><td>ŠR</td><td>VZ</td><td>iné</td></tr><tr><td>MR</td><td>168 180,00</td><td>92 499,00</td><td>0</td><td>75 681,00</td><td>0</td></tr><tr><td>VR</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td></tr><tr><td>Spolu</td><td>168 180,00</td><td>92 499,00</td><td>0</td><td>75 681,00</td><td>0</td></tr></table></td></tr>
<tr><td>Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií[32]</td><td>Výberová komisia MAS, hodnotí (v zmysle prideľuje body, nevykonáva odborné hodnotenie) a vyberá projekty resp. ŽoPr predložené v rámci jednotlivých výziev vyhlásených MAS. Kritéria pre hodnotenie a výber projektov v rámci IROP boli vypracované v súlade s hlavnými zásadami výberu operácií definovanými v IROP pre Prioritnú os č. 5 Miestny rozvoj vedený komunitou a kritériami pre výber projektov – hodnotiace kritéria pre hodnotenie o NFP v rámci IROP prioritná os 5 (Príloha č. 3 Príručky pre žiadateľa o poskytnutie nenávratného finančného príspevku z Programu rozvoja vidieka SR 2014 – 2020 pre podopatrenie 19.2). Všeobecné podmienky pre poskytnutie príspevku, kritéria pre hodnotenie a výber projektov v rámci IROP sú uvedené v prílohe č. 3 k stratégii CLLD Výberové kritériá a hodnotiace (bodovacie) kritéria pre výber projektov predkladanej stratégie CLLD.</td></tr>
<tr><td>Povinné prílohy stanovené MAS</td><td>MAS nestanovila povinné prílohy</td></tr>
<tr><td>Merateľné ukazovatele projektu</td><td><table><tr><td>Kód/ID</td><td>Názov/Ukazovateľ</td><td>Merná jednotka</td><td>Počiatočná hodnota</td><td>Celková cieľová hodnota</td></tr><tr><td></td><td>Podporené malé alebo mikro podniky</td><td>Počet</td><td>0</td><td>2</td></tr><tr><td></td><td>Počet vytvorených pracovných miest</td><td>Počet</td><td>0</td><td>3</td></tr></table></td></tr>
<tr><td>Indikatívny harmonogram výziev</td><td><table><tr><td>VYHLÁSENIE VÝZVY</td><td>POČET VÝZIEV</td></tr><tr><td>06 - 12/2017</td><td>1</td></tr><tr><td>06 – 12/1020</td><td>1</td></tr><tr><td>Spolu počet výziev na opatrenie</td><td>2</td></tr></table></td></tr>
</table>

Pozn.: Pre PRV ako aj pre IROP platí, že maximálna veľkosť oprávnených výdavkov na 1 projekt je 100 000 EUR.

[30] Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.
[31] v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP
[32] v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

Tabuľka č. 4 L: Iné opatrenia stratégie CLLD

Názov opatrenia	**Rozvoj vodnej turistiky v rámci spolupráce PL a SK**
Operačný program	INTERREG V-A (PLSK) ID 1
Ciele opatrenia	Opatrenie reaguje na potrebu ochrany a rozvoja prírodného a kultúrneho dedičstva cezhraničného územia. Prostredníctvom tohto opatrenia plánuje MAS formou partnerského projektu podporiť rozvoj vodnej turistiky na rieke Poprad v slovensko-poľskom pohraničí, čo prispeje k rozvoju cestovného ruchu cezhraničného územia a taktiež povedie k nárastu pracovných príležitostí.
Podmienky oprávnenosti (činnosti, výdavky, žiadateľ), harmonogram výziev, intenzita pomoci a podmienky hodnotenia budú stanovené v podporných dokumentoch k danému operačnému programu a v rámci konkrétnej výzvy vyhlásenej RO.	
Názov opatrenia	**Rozvoj prírodného a kultúrneho dedičstva**
Operačný program	INTERREG V-A (PLSK) ID 1
Ciele opatrenia	Cieľom opatrenia je podporiť značný potenciál prírodného a kultúrneho dedičstva cezhraničného územia, a to hlavne podporou výstavby a modernizácie infraštruktúry cestovného ruchu v blízkosti početných minerálnych prameňov.
Podmienky oprávnenosti (činnosti, výdavky, žiadateľ), harmonogram výziev, intenzita pomoci a podmienky hodnotenia budú stanovené v podporných dokumentoch k danému operačnému programu a v rámci konkrétnej výzvy vyhlásenej RO.	
Názov opatrenia	**Zlepšenie prístupu k zdravotníckym a sociálnym službám**
Operačný program	Ľudské zdroje, IP 4.2
Ciele opatrenia	Cieľom opatrenia je zabezpečenie propagácie komunitnej starostlivosti na území MAS a jej podpora hlavne formou dennej starostlivosti, vytváraním komunitných centier a podporou profesionalizácie terénnej sociálnej práce.
Podmienky oprávnenosti (činnosti, výdavky, žiadateľ), harmonogram výziev, intenzita pomoci a podmienky hodnotenia budú stanovené v podporných dokumentoch k danému operačnému programu a v rámci konkrétnej výzvy vyhlásenej RO.	
Názov opatrenia	**Aktívne začleňovanie skupín obyvateľstva ohrozeného chudobou**
Operačný program	Ľudské zdroje, IP 4.1

Ciele opatrenia	Opatrenie má prispieť k integrácii ľudí ohrozených chudobou, vrátane marginalizovaných rómskych komunít prostredníctvom aktivít, ktoré zabezpečujú podporu a propagáciu uplatňovania inkluzívnych politík a ktoré prispievajú k odstraňovaniu predsudkov a stereotypov, čím prispievajú k sociálnemu začleneniu. Cieľom opatrenia je taktiež podporiť aktivity zamerané na elimináciu negatívnych stereotypov majority a jej senzibilizácia vo vzťahu k Rómom, šírenie myšlienok tolerancie, akceptácie odlišností a zlepšovanie postojov mladých ľudí voči znevýhodneným skupinám obyvateľstva.
Podmienky oprávnenosti (činnosti, výdavky, žiadateľ), harmonogram výziev, intenzita pomoci a podmienky hodnotenia budú stanovené v podporných dokumentoch k danému operačnému programu a v rámci konkrétnej výzvy vyhlásenej RO.	
Názov opatrenia	**Celoživotné vzdelávanie**
Operačný program	Ľudské zdroje, IP 1.4
Ciele opatrenia	Opatrenie reaguje na potrebu zvýšiť kvalitu a efektívnosť celoživotného vzdelávania s osobitným dôrazom na ľudí, ktorí si potrebujú zvýšiť a obnoviť kvalifikáciu a ľudí s nízkym vzdelaním/nízkou kvalifikáciou pre ich udržateľnosť na trhu práce v súlade s požiadavkami trhu práce. Cieľom opatrenie je zabezpečiť najmä aktivity na podporu vzdelávacích programov na doplnenie základného a/alebo nižšieho stredného vzdelania (tzv. programy druhej šance) ako aj na podporu inkluzívnych vzdelávacích aktivít pre osoby s osobitými vzdelávacími potrebami a iné znevýhodnené skupiny.
Podmienky oprávnenosti (činnosti, výdavky, žiadateľ), harmonogram výziev, intenzita pomoci a podmienky hodnotenia budú stanovené v podporných dokumentoch k danému operačnému programu a v rámci konkrétnej výzvy vyhlásenej RO.	
Názov opatrenia	**Podpora mladých ľudí na trhu práce**
Operačný program	Ľudské zdroje, IP 2.1
Ciele opatrenia	Opatrenie má prispieť k zvýšeniu zamestnanosti mladých ľudí, osobitne mladých ľudí s nízkou kvalifikáciou, a to najmä formou zavedenia nových alebo inovatívnych foriem podpory mladých s cieľom ich vzdelávania, hľadania zamestnania, stáže. Opatrenie má taktiež zabezpečiť prostriedky na integráciu mladých Rómov na trh práce hlavne prostredníctvom programov umožňujúcim dokončenie vzdelania na základnej alebo strednej škole.

Podmienky oprávnenosti (činnosti, výdavky, žiadateľ), harmonogram výziev, intenzita pomoci a podmienky hodnotenia budú stanovené v podporných dokumentoch k danému operačnému programu a v rámci konkrétnej výzvy vyhlásenej RO.	
Názov opatrenia	**Podpora dlhodobo nezamestnaných**
Operačný program	Ľudské zdroje, IP 3.1
Ciele opatrenia	Cieľom opatrenia je podporiť programy aktívnej politiky trhu práce a zamestnanosti, vrátane vzdelávania a prípravy, ktoré sú cielené predovšetkým na zlepšenie prístupu dlhodobo evidovaných UoZ na trh práce. Prostredníctvom tohto opatrenia budú taktiež podporované miestne a regionálne iniciatívy a ich prístup k tvorbe udržateľných pracovných miest a samozamestnávaniu hlavne pri rozvoji poľnohospodárskych aktivít na území MAS a tradičných remeselných činností.
Podmienky oprávnenosti (činnosti, výdavky, žiadateľ), harmonogram výziev, intenzita pomoci a podmienky hodnotenia budú stanovené v podporných dokumentoch k danému operačnému programu a v rámci konkrétnej výzvy vyhlásenej RO.	

Tabuľka č. 4.M: Chod MAS

Názov opatrenia	Činnosti spojené so zabezpečovaním chodu MAS a uskutočňovaním stratégie CLLD	
Priradenie kódu opatrenia (v zmysle nariadenia (EÚ) č. 808/2014)	-	
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / ŠC IROP	5.1.1 Zvýšenie zamestnanosti na miestnej úrovni podporou podnikania a inovácií	
Ciele opatrenia	Opatrenie je zamerané na podporu prevádzkovej a administratívnej činnosti MAS, budovania zručností zamestnancov a členov, zabezpečovania publicity MAS a činností spojených s monitorovaním a hodnotením stratégie CLLD.	
Zdôvodnenie výberu	Opatrenie je nevyhnutné na Chodu MAS, ako aj zabezpečovanie publicity a informovanosti o MAS a jej aktivitách a zabezpečenia plynulého a správneho chodu MAS.	
Rozsah a oprávné činnosti	Financovanie prevádzkových nákladov MAS spojených s riadením uskutočňovania stratégií CLLD	
Oprávnení prijímatelia	• MAS	
Intenzita pomoci	EÚ	Prijímateľ
	95%	5%
Oprávnené výdavky	• personálne a administratívne náklady MAS (prevádzkové, osobné, poistenie) • vzdelávanie zamestnancov a členov MAS (školenia, konferencie, semináre, workshopy a pod., okrem školení pre predkladateľov projektov), ktorí sa podieľajú na príprave a vykonávaní stratégie CLLD • náklady na publicitu a sieťovanie: účasť zamestnancov a členov MAS na stretnutiach s inými MAS, vrátane zasadaní národných a európskych sietí, ako aj poplatky za členstvo v regionálnych, národných alebo európskych sieťach MAS	

	• finančné náklady (napr. bankové poplatky) • náklady vynaložené na monitorovanie, hodnotenie a aktualizáciu stratégií CLLD (na úrovni MAS)
Finančný plán	

Región	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
MR	132 632,00	126 000,00	0	6 632,00	0
VR	-	-	-	-	-
Spolu	132 632,00	126 000,00	0	6 632,00	0

Tabuľka č. 4.N: Chod MAS

Názov opatrenia	Animácie a činnosti spojené s oživovaním stratégie CLLD
Priradenie kódu opatrenia (v zmysle nariadenia (EÚ) č. 808/2014)	19 Podpora na miestny rozvoj v rámci iniciatívy LEADER (MRVK – miestny rozvoj vedený komunitou) (článok 35 nariadenia (EÚ) č. 1303/2013)/19.4 Podpora na prevádzkové náklady a oživenie
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / ŠC IROP	6B Podpora miestneho rozvoja vo vidieckych oblastiach
Ciele opatrenia	Opatrenie je zamerané na podporu aktivít v súvislosti s oživovaním stratégie miestneho rozvoja, t.j. propagácia stratégie a informovanosť o dotknutom území.
Zdôvodnenie výberu	Opatrenie je nevyhnutné na zabezpečenie aktivít v súvislosti s oživovaním stratégie CLLD.
Rozsah a oprávnené činnosti	Financovanie animačných nákladov MAS v súvislosti s oživovaním stratégie CLLD
Oprávnení prijímatelia	• MAS
Intenzita pomoci	

EÚ	ŠR
75%	25%

Oprávnené výdavky	• propagácia a informovanie o dotknutej oblasti a výsledkoch stratégie CLLD • výmena informácií medzi miestnymi aktérmi - semináre, konferencie, workshopy pre členov MAS, ďalších aktérov ako aj aktivity zamerané na rozširovanie ich vedomostí a zručností pri vykonávaní stratégie CLLD a s tým spojených prác • vzdelávanie potenciálnych prijímateľov zamerané na rozširovanie vedomostí a zručností pri príprave projektov • výmena skúseností v rámci MAS v EU účasť na výstavách
Finančný plán	

Región	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
MR	42 000,00	31 500,00	10 500,00	0	0
VR	-	-	-	-	-
Spolu	42 000,00	31 500,00	10 500,00	0	0

Časť B. Akčný plán pre dodatočnú alokáciu MAS

Tabuľka č. 4.P: Opatrenia PRV – akčný plán pre dodatočnú výkonnostnú alokáciu

Názov opatrenia	**Rozvoj a budovanie turistickej a rekreačnej infraštruktúry (1.1)**
Priradenie k fokusovej oblasti PRV	6B Podpora miestneho rozvoja vo vidieckych oblastiach

Rozsah a oprávnené činnosti	1. investície, ktoré súvisia s vytvorením, udržiavaním, obnovou a skvalitňovaním turisticky zaujímavých objektov, bodov a miest vrátane príslušnej infraštruktúry – miestne kultúrne, historické, prírodné a iné objekty a zaujímavosti, zriadenie múzejných a galerijných zariadení a pod.; 2. investície do rekreačnej infraštruktúry, turistických informácií a informačných tabúľ v turistických lokalitách na verejné využitie, budovanie drobných obslužných zariadení pre turistov, informačné body, smerové tabule, KIOSKy a pod.; 3. budovanie, rekonštrukcia náučných chodníkov, cykloturistických chodníkov, ich napojenie na existujúce náučné chodníky, budovanie doplnkovej infraštruktúry (odpočinkové miesta, prístrešky, stojany na bicykle a pod.), výstavba vyhliadkových veží, budovanie, údržba a obnova cykloturistického značenia na existujúcich cykloturistických trasách a pod.
Finančný plán	

Región[33]	Spolu	EÚ a ŠR	VZ
MR	108 000,00	108 000,00	-
VR	-	-	-
Spolu	108 000,00	108 000,00	-

Názov opatrenia	**Výstavba, rekonštrukcia a modernizácia ubytovacích zariadení (1.2)**
Priradenie k fokusovej oblasti PRV	6A Uľahčenie diverzifikácie, zakladania a rozvoja malých podnikov ako aj vytvárania pracovných miest, 5C Uľahčenie dodávok a využívania obnoviteľných zdrojov energie, vedľajších produktov, odpadov, zvyškov a iných nepotravinových surovín na účely bioekonomiky
Rozsah a oprávnené činnosti	1. činnosti spojené s vidieckym cestovným ruchom a agroturistikou zamerané na vytváranie podmienok pre rekreačné a relaxačné činnosti, vrátane vytvárania podmienok na poskytovanie vzdelávania a vytvorenie konferenčných priestorov. Oprávnená je výstavba ubytovacích zariadení, rekonštrukcia a modernizácia existujúcich ubytovacích zariadení, ako aj nevyužívaných objektov na ubytovacie zariadenie a to s kapacitou od 5 do 30 lôžok, v nadväznosti na vytvorenie alebo modernizáciu areálu na rozvoj rekreačných a relaxačných činností. *V prípade obhospodarovateľov lesa je táto činnosť oprávnená s výnimkou budovania a obnovy občianskej a poznávacej infraštruktúry (náučné a turistické chodníky, cyklotrasy, odpočívadlá, pozorovateľne, mostíky, turistické značenie, mapové panely, informačné tabule, turistické útulne, ohniská, odpadkové koše, vyhliadkové veže, lanové dráhy, schody, rebríky, chodníky, objekty a centrá biodiverzity na pozorovanie – mokrade, malé vodné plochy, ukážkové lesné biotopy).* 2. činnosti spojené s poskytovaním služieb pre cieľovú skupinu: deti, seniori a občania so zníženou schopnosťou pohybu. V rámci danej oblasti je možné sa zamerať aj na terapie (hipoterapia, animoterapia), lesnú pedagogiku a pod., ktoré prispievajú k rekonvalescencii, lepšiemu začleneniu do spoločenského života, zvýšeniu motoriky cieľovej skupiny. spracovanie a uvádzanie na trh produktov, ktorých výstup spracovania nespadá do prílohy I ZFEÚ. (bližšia špecifikácia činnosti v Prílohe č. 1 k Príučke pre žiadateľa o poskytnutie nenávratného finančného príspevku PRV 2014 – 2020)
Finančný plán	

Región[34]	Spolu	EÚ a ŠR	VZ
MR	90 000,00	45 000,00	45 000,00
VR	-	-	-
Spolu	90 000,00	45 000,00	45 000,00

[33] Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región
[34] Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región

Názov opatrenia	**Rozvoj infraštruktúry, výstavba kanalizácie, ciest, mostov (2.1)**
Priradenie k fokusovej oblasti PRV	6B Podpora miestneho rozvoja vo vidieckych oblastiach
Rozsah a oprávnené činnosti	1. výstavba, rekonštrukcia, modernizácia, dostavba kanalizácie, vodovodu, alebo čistiarne odpadových vôd; 2. výstavba a rekonštrukcia miestnych komunikácií, lávok, mostov, chodníkov a záchytných parkovísk, autobusových zastávok, výstavba, rekonštrukcia a údržba odvodňovacích kanálov, prehlbovanie existujúcich obecných studní. V prípade investícií do miestnych komunikácii, tie budú umožnené len v malom rozsahu a za predpokladu, že prispievajú k oživeniu znevýhodnenej vidieckej oblasti, kde môže zlepšiť prepojenie medzi vidieckymi oblasťami a širšou dopravnou sieťou, príp. budú prispievať k miestnemu ekonomickému rozvoju (napr. k rozvoju vidieckeho cestovného ruchu a pod.); 3. zlepšenie vzhľadu obcí – úprava a tvorba verejných priestranstiev, námestí, parkov a pod.
Finančný plán	

Región[35]	Spolu	EÚ a ŠR	VZ
MR	108 000,00	108 000,00	0
VR	-	-	-
Spolu	108 000,00	108 000,00	0

Názov opatrenia	**Rozvoj vidieckeho cestovného ruchu a agroturistiky (2.2)**
Priradenie k fokusovej oblasti PRV	6A Uľahčenie diverzifikácie, zakladania a rozvoja malých podnikov ako aj vytvárania pracovných miest, 5C Uľahčenie dodávok a využívania obnoviteľných zdrojov energie, vedľajších produktov, odpadov, zvyškov a iných nepotravinových surovín na účely bioekonomiky
Rozsah a oprávnené činnosti	1. činnosti spojené s vidieckym cestovným ruchom a agroturistikou zamerané na vytváranie podmienok pre rekreačné a relaxačné činnosti, vrátane vytvárania podmienok na poskytovanie vzdelávania a vytvorenie konferenčných priestorov. Oprávnená je výstavba ubytovacích zariadení, rekonštrukcia a modernizácia existujúcich ubytovacích zariadení, ako aj nevyužívaných objektov na ubytovacie zariadenie a to s kapacitou od 5 do 30 lôžok, v nadväznosti na vytvorenie alebo modernizáciu areálu na rozvoj rekreačných a relaxačných činností. *V prípade obhospodarovateľov lesa je táto činnosť oprávnená s výnimkou budovania a obnovy občianskej a poznávacej infraštruktúry (náučné a turistické chodníky, cyklotrasy, odpočívadlá, pozorovateľne, mostíky, turistické značenie, mapové panely, informačné tabule, turistické útulne, ohniská, odpadkové koše, vyhliadkové veže, lanové dráhy, schody, rebríky, chodníky, objekty a centrá biodiverzity na pozorovanie – mokrade, malé vodné plochy, ukážkové lesné biotopy).* 2. činnosti spojené s poskytovaním služieb pre cieľovú skupinu: deti, seniori a občania so zníženou schopnosťou pohybu. V rámci danej oblasti je možné sa zamerať aj na terapie (hipoterapia, animoterapia), lesnú pedagogiku a pod., ktoré prispievajú k rekonvalescencii, lepšiemu začleneniu do spoločenského života, zvýšeniu motoriky cieľovej skupiny. 3. spracovanie a uvádzanie na trh produktov, ktorých výstup spracovania nespadá do prílohy I ZFEÚ. (bližšia špecifikácia činnosti v Prílohe č. 1 k Príučke pre žiadateľa o poskytnutie nenávratného finančného príspevku PRV 2014 – 2020)

[35] Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región

Finančný plán	Región[36]	Spolu	EÚ a ŠR	VZ
	MR	18 000,00	9 000,00	9 000,00
	VR	-	-	-
	Spolu	18 000,00	9 000,00	9 000,00

Názov opatrenia	**Rozširovanie základných služieb pre obyvateľstvo (2.3)**
Priradenie k fokusovej oblasti PRV	6B Podpora miestneho rozvoja vo vidieckych oblastiach, 6C Rozšírenie prístupnosti, využívania a kvality informačných a komunikačných technológií vo vidieckych oblastiach
Rozsah a oprávnené činnosti	1. investície súvisiace s vytváraním podmienok pre trávenie voľného času vrátane príslušnej infraštruktúry – napr. výstavba/rekonštrukcia/modernizácia športovísk a detských ihrísk, amfiteátrov, investície do rekonštrukcie nevyužívaných objektov v obci pre komunitnú/spolkovú činnosť vrátane rekonštrukcie existujúcich kultúrnych domov; 2. zriadenie nových, prístavba, prestavba, rekonštrukcia a modernizácia existujúcich domov smútku vrátane ich okolia; 3. investície súvisiace so zvyšovaním kvality života obyvateľov – investície spojené s odstraňovaním malých tzv. divokých skládok odpadov resp. opusteného odpadu; 4. investície súvisiace so zvýšením bezpečnosti a prevencie proti vandalizmu na verejných priestoroch (montáž kamerových systémov a iných bezpečnostných prvkov); 5. investície súvisiace s vytváraním podmienok pre rozvoj podnikania – rekonštrukcie nevyužívaných objektov v obci pre podnikateľskú činnosť, výstavba/rekonštrukcia tržníc pre podporu predaja miestnych produktov a pod. investície do využívania OZE vrátane investícií spojenými s úsporou energie – len ako súčasť investícií do miestnych služieb.
Finančný plán	

Región[37]	Spolu	EÚ a ŠR	VZ
MR	108 000,00	108 000,00	0
VR	-	-	-
Spolu	108 000,00	108 000,00	0

Názov opatrenia	**Podpora poľnohospodárskych podnikov (3.1)**
Priradenie k fokusovej oblasti PRV	2A Zlepšenie hospodárskeho výkonu všetkých poľnohospodárskych podnikov a uľahčenie reštrukturalizácie a modernizácie poľnohospodárskych podnikov, najmä na účely zvýšenia ich účasti na trhu, zamerania na trh a poľnohospodárskej diverzifikácie, 2B Uľahčenie vstupu poľnohospodárov s primeranými zručnosťami do odvetvia poľnohospodárstva a najmä gener.ačnej výmeny, 5C Uľahčenie dodávok a využívania obnoviteľných zdrojov energie, vedľajších produktov, odpadov, zvyškov a iných nepotravinových surovín na účely bioekonomiky, 3A zvýšenie konkurencieschopnosti prvovýrobcov prostredníctvom ich lepšej integrácie do poľnohospodársko-potravinového reťazca pomocou systémov kvality, pridávania hodnoty poľnohospodárskym produktom, propagácie na miestnych trhoch a v krátkych dodávateľských reťazcoch, skupín a organizácií výrobcov a medziodvetvových organizácií
Rozsah a oprávnené činnosti	• investície do reštrukturalizácie poľnohospodárskej výroby v podniku s cieľom zvýšenia produktivity alebo zamestnanosti.

[36] Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región
[37] Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región

	• investície do diverzifikácie poľnohospodárskej výroby smerom k výrobe produktov, ktoré prinášajú vyššiu pridanú hodnotu. • investície do výstavby, rekonštrukcie a modernizácie skladovacích kapacít a pozberovej úpravy vrátane sušiarní s energetickým využitím biomasy na výrobu tepla s max. tepelným výkonom do 2 MWt v súvislosti s reštrukturalizáciou výroby v podniku alebo diverzifikáciou výroby. Rozsah činností, kategórie oprávnených činností v rámci opatrenia, budú uvedené v konkrétnej výzve na predkladanie ŽoNFP vyhlásenej MAS.
Finančný plán	

Región[38]	Spolu	EÚ a ŠR	VZ
MR	18 000,00	9 000,00	9 000,00
VR	-	-	-
Spolu	18 000,00	9 000,00	9 000,00

Názov opatrenia	**Podpora spracovania poľnohospodárskej produkcie (3.2)**
Priradenie k fokusovej oblasti PRV	2A Zlepšenie hospodárskeho výkonu všetkých poľnohospodárskych podnikov a uľahčenie reštrukturalizácie a modernizácie poľnohospodárskych podnikov, najmä na účely zvýšenia ich účasti na trhu, zamerania na trh a poľnohospodárskej diverzifikácie, 2B Uľahčenie vstupu poľnohospodárov s primeranými zručnosťami do odvetvia poľnohospodárstva a najmä generačnej výmeny, 5C Uľahčenie dodávok a využívania obnoviteľných zdrojov energie, vedľajších produktov, odpadov, zvyškov a iných nepotravinových surovín na účely bioekonomiky, 3A zvýšenie konkurencieschopnosti prvovýrobcov prostredníctvom ich lepšej integrácie do poľnohospodársko-potravinového reťazca pomocou systémov kvality, pridávania hodnoty poľnohospodárskym produktom, propagácie na miestnych trhoch a v krátkych dodávateľských reťazcoch, skupín a organizácií výrobcov a medziodvetvových organizácií
Rozsah a oprávnené činnosti	• výstavba vrátane prípravy staveniska, rekonštrukcia a modernizácia objektov súvisiacich so spracovaním, skladovaním, uvádzaním na trh a/alebo vývojom poľnohospodárskych a potravinárskych výrobkov, vrátane kancelárií (sklady obalových materiálov, čistiacich a dezinfekčných prostriedkov a pomôcok); • stavebné alebo technologické investície na vytvorenie alebo modernizáciu miestnej zbernej siete - príjem, skladovanie, úprava, triedenie a balenie; • zavedenie technológií a postupov s cieľom vytvoriť nové alebo kvalitnejšie výrobky a otvorenie nových trhov, najmä v súvislosti s krátkym dodávateľským reťazcom vrátane podpory uvádzania výrobkov na trh alebo vypracovania programov správnej výrobnej praxe; • investície v súvislosti s výrobou a miešaním krmív z poľnohospodárskych produktov • investície na vybudovanie a zariadenie vlastných podnikových predajní; • investície do zlepšenia pracovného prostredia pre zamestnancov (hygienické zariadenia, jedálne, odpočivárne, klimatizácia).
Finančný plán	

Región[39]	Spolu	EÚ a ŠR	VZ
MR	27 000,00	13 500,00	13 500,00
VR	-	-	-
Spolu	27 000,00	13 500,00	13 500,00

Názov opatrenia	**Podpora malých rodinných fariem (3.3)**
Priradenie k fokusovej oblasti PRV	2A Zlepšenie hospodárskeho výkonu všetkých poľnohospodárskych podnikov a uľahčenie reštrukturalizácie a modernizácie poľnohospodárskych podnikov, najmä

[38] Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región
[39] Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región

	na účely zvýšenia ich účasti na trhu, zamerania na trh a poľnohospodárskej diverzifikácie,
Rozsah a oprávnené činnosti	• Podpora sa poskytuje malému poľnohospodárskemu podniku na rozvoj jeho podnikateľskej činnosti spojenej s realizáciou jeho podnikateľského plánu v oblasti živočíšnej a špecializovanej rastlinnej výroby.
Finančný plán	

Región[40]	Spolu	EÚ a ŠR	VZ
MR	13 500,00	13 500,00	0
VR	-	-	-
Spolu	13 500,00	13 500,00	0

Názov opatrenia	Animácie a činnosti spojené s oživovaním stratégie CLLD
Priradenie k fokusovej oblasti PRV	6B Podpora miestneho rozvoja vo vidieckych oblastiach
Rozsah a oprávnené činnosti	Financovanie animačných nákladov MAS v súvislosti s oživovaním stratégie CLLD
Finančný plán	

Región[41]	Spolu	EÚ a ŠR	VZ
MR	37 800,00	37 800,00	-
VR	-	-	-
Spolu	37 800,00	37 800,00	-

Tabuľka č. 4.R: Opatrenia IROP – akčný plán pre dodatočnú výkonnostnú alokáciu

Názov opatrenia	**Marketing a vzdelávanie (2.A)**
Priradenie k ŠC IROP	-
Rozsah a oprávnené činnosti	1. obstaranie hmotného majetku pre účely tvorby pracovných miest 2. nutné stavebnotechnické úpravy budov spojené s umiestnením obstaranej technológie a/alebo s poskytovaním nových služieb 3. podpora marketingových aktivít
Finančný plán	

Región[42]	Spolu	EÚ a ŠR	VZ
MR	126 820,00	69 751,00	57 069,00
VR	-	-	-
Spolu	126 820,00	69 751,00	57 069,00

Názov opatrenia	**Podpora sociálnych komunitných služieb (2.B)**

[40] Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región
[41] Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región
[42] Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región

Priradenie k ŠC IROP	5.1.2 Zlepšenie udržateľných vzťahov medzi vidieckymi rozvojovými centrami a ich zázemím vo verejných službách a vo verejných infraštruktúrach
Rozsah a oprávnené činnosti	1. nákup vozidiel pre účely zabezpečenia spoločnej dopravy osôb vrátane vozidiel prispôsobených osobám s obmedzenou možnosťou pohybu a orientácie, 2. rekonštrukcia a obnova objektov pre sociálne a komunitné účely so zreteľom na využívanie OZE a znižovanie energetickej náročnosti
Finančný plán	

Región[43]	Spolu	EÚ a ŠR	VZ
MR	103 950,00	99 000,00	4 950,00
VR	-	-	-
Spolu	103 950,00	99 000,00	4 950,00

Názov opatrenia	**Podpora štruktúry vzdelávania (2.C)**
Priradenie k ŠC IROP	5.1.2 Zlepšenie udržateľných vzťahov medzi vidieckymi rozvojovými centrami a ich zázemím vo verejných službách a vo verejných infraštruktúrach
Rozsah a oprávnené činnosti	1. nákup vozidiel pre účely zabezpečenia spoločnej dopravy osôb vrátane vozidiel prispôsobených osobám s obmedzenou možnosťou pohybu a orientácie, 2. zriaďovanie, obnova a výstavba cyklistických trás zabezpečujúcich dopravu osôb do a zo zamestnania alebo k verejným službám (napr. trasy vedúce k vlakovým, autobusovým zastávkam a staniciam v obciach a mestách) vrátane investícií do doplnkovej cyklistickej infraštruktúry vrátane odpočívadiel, chránených parkovísk pre bicykle, nabíjacích staníc pre elektro bicykle a pod. 3. zriaďovanie nových alebo rekonštrukcia a modernizácia existujúcich zariadení pre poskytovanie komunitných sociálnych služieb vrátane materiálno-technického vybavenia 4. zvyšovanie kvality a kapacity komunitných sociálnych služieb, vybudovanie, modernizácia odborných učební, laboratórií, jazykových učební ZŠ, skvalitnenie a rozšírenie kapacít predškolských zariadení
Finančný plán	

Región[44]	Spolu	EÚ a ŠR	VZ
MR	94 5000,00	90 000,00	4 500,00
VR	-	-	-
Spolu	94 5000,00	90 000,00	4 500,00

Názov opatrenia	**Podpora podnikania mikro a malých podnikov (3.A)**
Priradenie k ŠC IROP	5.1.1 Zvýšenie zamestnanosti na miestnej úrovni podporou podnikania a inovácií
Rozsah a oprávnené činnosti	1. obstaranie hmotného majetku pre účely tvorby pracovných miest 2. nutné stavebnotechnické úpravy budov spojené s umiestnením obstaranej technológie a/alebo s poskytovaním nových služieb

[43] Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región
[44] Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región

Finančný plán	Región[45]	Spolu	EÚ a ŠR	VZ
	MR	151 360,00	83 248,00	68 112,00
	VR	-	-	-
	Spolu	151 360,00	83 248,00	68 112,00

Názov opatrenia	Činnosti spojené so zabezpečovaním chodu MAS a uskutočňovaním stratégie CLLD			
Priradenie k ŠC IROP	5.1.1 Zvýšenie zamestnanosti na miestnej úrovni podporou podnikania a inovácií			
Rozsah a oprávnené činnosti	Financovanie prevádzkových nákladov MAS spojených s riadením uskutočňovania stratégií CLLD			
Finančný plán	Región[46]	Spolu	EÚ a ŠR	VZ
	MR	119 000,00	113 050,00	5 950,00
	VR	-	-	-
	Spolu	119 000,00	113 050,00	5 950,00

5.3. Monitorovanie a hodnotenie stratégie CLLD

MAS počas implementácie stratégie CLLD poskytuje všetky informácie potrebné na monitorovanie a hodnotenie programu pre riadiace orgány, Národnú sieť rozvoja vidieka SR alebo iné subjekty poverené výkonom týchto funkcií. Počas implementácie stratégie CLLD, MAS vykonáva priebežné hodnotenie implementácie stratégie CLLD a činnosti MAS, ktoré poskytuje informácie o tom, či sú ciele, ktoré si v stratégii stanovila napĺňané.

5.3.1. Opis monitorovania a hodnotenia stratégie CLLD

Hlavným cieľom monitorovania a hodnotenia stratégie CLLD je posúdiť, či je implementácia stratégie CLLD úspešná a poskytnúť komplexné informácie o implementácii stratégie pre riadiaci orgán, výkonný orgán, monitorovací výbor a najvyšší orgán MAS. Hodnotenie a monitorovanie bude slúžiť aj ako nástroj prípadných zmien, ktoré vyššie uvedené orgány môžu navrhnúť a prijať ak implementácia nebude sledovať vytýčené ciele.Cieľom monitorovania je sledovanie plnenia jej cieľov pričom výsledky patria k dôležitým informáciám vo vzťahu k fyzickému pokroku realizácie stratégie CLLD.

Monitorovanie a hodnotenie stratégie v súlade s kapitolou 10 systému riadenia CLLD vykonáva Monitorovací výbor MAS, ktorý je menovaný a zriadený Výkonným orgánom. Monitorovací výbor MAS je kontrolným orgánom, ktorý vykonáva najmä hodnotenie akontrolu realizácie projektov v rámci stratégie, pripravuje a vypracováva správyo implementácii

[45] Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región
[46] Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región

stratégie, správy o monitoringu za ročné obdobie a pod. Svojou činnosťou prispieva k zabezpečeniu transparentnosti postupov a upozorňuje kontrolný orgán na prípadné porušenia a nesúlad.

Zber dát monitorovacích ukazovateľov zabezpečuje MAS minimálne na konci každého roku, avšak v prípade hodnotenia na úrovni projektov, vykonáva zber monitorovacích ukazovateľov priebežne na projektovej úrovni najmä prostredníctvom ŽoNFP a monitorovacích správ. Časť ukazovateľov sa získava aj administratívnym spôsobom, ako napr. celkové verejné výdavky, alebo počty podporených operácii. Monitorovanie na úrovni projektov MAS vykonáva:

- počas realizácie projektu,
- pri ukončení projektu,
- po ukončení projektu,
- počas udržateľnosti projektu.

Monitorovací výbor MAS realizuje monitorovanie počas implementácie stratégie CLLD. Hodnotenie vykonáva MAS, resp. nezávislý hodnotiteľ, pričom by mali byť zohľadnené špecifiká v jednotlivých oblastiach sebahodnotenia a taktiež vyhodnotenie kľúčových znakov LEADER – prínos pre územie MAS v oblasti siedmich kľúčových znakov LEADER. MAS, Monitorovací výbor, vykonáva hodnotenie výstupov a výsledkov a monitorovanie realizácie projektov v rámci stratégie CLLD, vykonáva monitoring priebehu vecného a finančného plnenia projektov za ročné obdobie a vyhodnotenie jednotlivých výziev a vypracúva správu z monitoringu a hodnotenia za ročné obdobie, ktorú predkladá výkonnému orgánu MAS na prerokovanie a vydanie stanoviska. V prípade odklonu od plnenia cieľov budú navrhnuté opatrenia, ktoré budú predložené aj výkonnému orgánu MAS na prerokovanie a schválenie.

MAS realizuje vyhodnocovanie stratégie CLLD:

- Strednodobé hodnotenie (mid–term) v roku 2020 - Cieľom je posúdiť výstupy a výsledky intervencie. Predmetom strednodobého hodnotenia bude hodnotenie výsledkov všetkých sledovaných ukazovateľov. Posudzuje sa celá stratégia CLLD, pričom výsledok posúdenia a hodnotenia má vplyv na jej aktualizáciu. Strednodobé hodnotenie predkladá MAS spolu so „Správou o implementácii stratégie CLLD“. V prípade strednodobého hodnotenia správa hodnotiteľa bude slúžiť Monitorovaciemu výboru na sledovanie plnenia cieľov stratégie a bude obsahovať návrhy na zmeny v prípade zistenia odklonu od cieľov.
- záverečné hodnotenie (ex–post) v roku 2023 - Vykonáva MAS na základe vyhodnotenia monitorovacích ukazovateľov s ohľadom na ich prínos pre naplnenie cieľov stratégie CLLD a

prínos pre územie MAS. Hodnotenie je zamerané na celkovú účinnosť a efektívnosť vynaloženia finančných prostriedkov EPFRV a EFRR. Cieľom je využiť výsledky záverečného hodnotenia pri zostavovaní novej stratégie rozvoja MAS. Zároveň je jeho cieľom vyhodnotiť dopady a efekty využitia verejných a súkromných zdrojov v prospech cieľov stratégie a ich vplyvu na celkový rozvoj územia. Predmetom záverečného hodnotenia je hodnotenie celkových výstupov a výsledkov podľa jednotlivých opatrení stratégie, ukazovateľov na úrovni špecifických cieľov a fokusových oblastí, ma úrovni programov a celkové hodnotenie implementácie stratégie CLLD.

Postupy sebahodnotenia jednotlivých orgánov MAS a činnosti MAS

Jednotlivé orgány MAS budú pravidelne vyhodnocovať inštitucionálne zabezpečenie implementácie stratégie CLLD vrátane 7 kĽúčových znakov LEADER, a to konkrétne:

- Funkčnosť existujúcej organizačnej štruktúry MAS
- Funkčnosť manažmentu MAS
- Flexibilitu, účinnosť a oprávnenosť rozhodovacích postupov o stratégii a projektoch
- Schopnosť MAS zabezpečiť implementáciu stratégie a projektov
- Schopnosť MAS zabezpečiť monitoring a hodnotenie projektov

Ďalej pre výkonný orgán, výberovú komisiu MAS a monitorovací výbor budú dôležité aj nasledovné otázky sebahodnotenia:

ORGÁN	SEBAHODNOTENIE	ÁNO/NIE
Výkonný orgán	Výkonný orgán sa schádzal minimálne dvakrát ročne	
	Boli dodržané všetky termíny týkajúce sa činnosti orgánu	
	Boli pripravené všetky dokumenty týkajúce sa činnosti MAS (napr. štatúty, pracovný a organizačný poriadok, atď.)	
	Spolupráca s ostatnými orgánmi MAS vrátane najvyššieho orgánu funguje plynule	
Výberová komisia	Komisia bola na každom zasadnutí uznášaniaschopná	
	Komisia spolupracuje s manažérom MAS a výkonným orgánom plynule	
	Boli dodržané všetky termíny týkajúce sa činnosti komisie	
	Boli pripravené všetky materiály týkajúce sa činnosti komisie	
Monitorovací výbor	Monitorovací výbor zasadal pravidelne podľa potreby	
	Monitorovací výbor spolupracuje s manažérom MAS, výkonným orgánom a vonkajšími hodnotiteľmi plynule	
	Boli dodržané všetky termíny týkajúce sa činnosti výboru	

	Boli pripravené všetky materiály týkajúce sa činnosti výboru	

Uvedené body budú na začiatku každého roka predmetom rokovania kontrolného orgánu MAS. Kontrolný orgán MAS na začiatku každého roku prehodnotí dané body a vypracuje k tomu zápis. V prípade ak niektorý bod sebahodnotenia bude negatívny formou odpovede „nie“ príslušný orgán prerokuje danú oblasť a na základe toho vykoná potrebné opatrenia na odstránenie problému. Základom sebahodnotenia implementácie stratégie CLLD je pravidelné (minimálne raz za rok) vyhodnocovanie vyššie uvedených ukazovateľov.

MAS počas implementácie vykonáva sebahodnotenie v nasledovných oblastiach:

- implementácia stratégie CLLD vrátane 7 kľúčových znakov LEADER,
- implementačný proces,
- riadiaci proces,
- propagácia a vzdelávanie členov MAS.

7 kľúčových znakov LEADER v zmysle Systému riadenia CLLD

Znak č. 1. Oblastné stratégie miestneho rozvoja

Oblastný prístup zaberá malé, homogénne, spoločensky súdržné územie, ktoré ako cieľovú oblasť realizácie politiky často charakterizujú spoločné tradície, miestna identita, zmysel pre spolupatričnosť alebo spoločné potreby a očakávania. Mať takúto oblasť ako referenčnú, uľahčuje poznávanie miestnych silných a slabých stránok, hrozieb a príležitostí, endogénneho potenciálu a identifikáciu hlavných problémových miest udržateľného rozvoja. Oblastný znamená v podstate miestny.

Znak č. 2. Prístup zdola nahor

Zo siedmich znakov LEADER-u je najvýraznejším znakom prístup zdola nahor. Podľa tohto prístupu by mali byť politiky vidieka koncipované a realizované spôsobom, ktorý najlepšie vyhovuje potrebám spoločenstva, ktorému slúži. Jedným zo spôsobov jeho zabezpečenia je vyzvať miestnych aktérov, aby prevzali vedenie a zúčastňovali sa rozvoja.

Zapojenie miestnych aktérov sa týka obyvateľstva ako takého, ekonomických a záujmových skupín a reprezentatívnych verejných a súkromných inštitúcií. Základnou zložkou prístupu zdola nahor je budovanie kapacít, ktoré znamená:

- zvyšovanie informovanosti, odbornú prípravu, účasť a mobilizáciu miestneho obyvateľstva na identifikáciu silných a slabých stránok oblasti (analýza),
- účasť rôznych záujmových skupín na vypracúvaní stratégie miestneho rozvoja,

- založenie jasných kritérií výberu vhodných akcií (projektov) na realizáciu stratégie na miestnej úrovni.

Znak č. 3. Verejno-súkromné partnerstvá: MAS

Originálnym a dôležitým znakom prístupu LEADER je založenie MAS - tá má za úlohu identifikovať a zrealizovať stratégiu miestneho rozvoja, rozhodovať o prideľovaní svojich finančných prostriedkov a riadiť ich. MAS by mala združovať verejných a súkromných partnerov, byť dobre vyvážená a zastupovať existujúce miestne záujmové skupiny, ktoré vzišli z rôznych sociálno-ekonomických sektorov v oblasti.

MAS rozhoduje o smerovaní a obsahu stratégie miestneho rozvoja vidieka a robia rozhodnutia o rôznych projektoch, ktoré sa majú financovať.

Najaktívnejší vidiecki aktéri v miestnych iniciatívach:

- profesionálne a stavovské organizácie a zväzy (zastupujúce farmárov, odborníkov z iných oblastí a mikropodniky),
- obchodné združenia,
- občania, obyvatelia a ich miestne organizácie,
- miestni politickí predstavitelia,
- environmentálne združenia,
- poskytovatelia kultúrnych, zdravotníckych a obecných služieb vrátane
- združenia zamerané na mladých ľudí, ženy, dôchodcov a iné ohrozené skupiny obyvateľstva,
- mladí ľudia.

Od miestnej akčnej skupiny sa očakáva, že:

- spojí príslušné záujmové skupiny oblasti okolo spoločného projektu,
- má rozhodovaciu autonómiu a schopnosť sviežeho pohľadu na miestne zdroje,
- spojí rôzne opatrenia,
- je schopná skúmať príležitosti ponúkané miestnou zmesou zdrojov,
- je otvorená novátorským myšlienkam,
- je schopná spojiť a integrovať samostatné sektorové prístupy.

Znak č. 4. Uľahčovanie inovácie

LEADER môže hrať cennú úlohu v stimulačných a novátorských prístupoch k rozvoju vidieckych oblastí. Túto inováciu podnecuje aj to, že MAS sú v rozhodovaní o akciách, ktoré chcú podporiť, slobodné a flexibilné.

Zavedenie prístupu LEADER s jeho siedmimi znakmi môže byť inováciou v tvorbe samotných politík, ktoré môžu generovať novátorské akcie originálnou metódou realizácie prijatej politiky. Napríklad, uvedený prístup zdola nahor môže podnecovať vznik nových nápadov na projekty,

ktoré môže potom podporiť MAS, lebo nie je viazaná fixnou ponukou opatrení. Prijímanie informačných a komunikačných technológií vo vidieckych oblastiach sa môže stať dôležitým kanálom pre širší prístup vidieckeho obyvateľstva k inováciám.

Znak č. 5. Integrované a viacsektorové akcie

Akcie a projekty obsiahnuté v miestnych stratégiách by mali byť prepojené a koordinované ako súdržný celok. Integrácia sa môže týkať akcií vykonávaných v jedinom sektore, všetkých akcií programu, alebo osobitných skupín akcií alebo, čo je najdôležitejšie, spojení medzi rôznymi ekonomickými, spoločenskými, kultúrnymi, ekologickými aktérmi a zainteresovanými sektormi.

Znak č. 6. Vytváranie sietí

Vytváranie sietí zahŕňa výmenu dosiahnutých výsledkov, skúseností a know-how medzi skupinami LEADER, vidieckymi oblasťami, správami a organizáciami zainteresovanými na rozvoji vidieka v rámci EÚ bez ohľadu na to, či sú alebo nie sú priamymi príjemcami pomoci LEADER-u. Vytváranie sietí je prostriedkom prenosu osvedčených postupov, šírenia inovácie a budovania na poučeniach z miestneho rozvoja vidieka. Vytváranie sietí zlepšuje spojenia medzi ľuďmi, projektmi a vidieckymi oblasťami, a tak môže pomôcť prekonať izoláciu, ktorej čelia niektoré vidiecke regióny. Môže pomáhať podnecovať projekty spolupráce tým, že vytvára kontakty medzi skupinami LEADER. Existujú rôzne druhy sietí: inštitucionálne, vnútroštátne, regionálne a miestne siete.

Znak č. 7. Spolupráca

Spolupráca znamená viac než len vytvorenie siete. Znamená, že miestna akčná skupina pracuje na spoločnom projekte s inou skupinou LEADER alebo so skupinou s podobným prístupom v inom regióne, členskom štáte alebo dokonca v tretej krajine. Spolupráca môže pomôcť skupinám LEADER rozšíriť ich miestne činnosti. Môže im umožniť vyriešiť určité problémy alebo pridať hodnotu miestnym zdrojom.

Projekty spolupráce nie sú len jednoduchou výmenou skúseností. Musia obsahovať konkrétny spoločný projekt, ideálne riadený pod spoločnou štruktúrou. V rámci LEADER-u sú možné dva rôzne druhy spolupráce:

- národná spolupráca – znamená spolupráca medzi rôznymi vidieckymi oblasťami v rámci členského štátu, môže prebiehať medzi skupinami LEADER a je otvorená aj pre ďalšie miestne skupiny používajúce podobný účastnícky prístup,
- nadnárodná spolupráca – znamená spolupráca medzi skupinami LEADER z aspoň dvoch členských štátov, alebo so skupinami v tretích krajinách, ktoré sledujú podobný prístup.

MAS realizuje vyhodnocovanie implementácie stratégie, a to:

- v strednodobom horizonte v roku 2020,
- na konci programového obdobia v roku 2023,
- po skončení implementácie stratégie v roku 2023.

Predmetom strednodobého hodnotenia bude hodnotenie výsledkov na úrovni špecifických cieľov stratégie a výstupov na úrovni jednotlivých opatrení stratégie, prípadne aj dosahov v tých ukazovateľoch, kde sa budú dať pozorovať zmeny. Výsledok hodnotenia bude vstupom pre uchádzanie sa o dodatočnú alokáciu.

Predmetom záverečného hodnotenia na konci programového obdobia a na konci implementácie stratégie je hodnotenie celkových výstupov podľa jednotlivých opatrení stratégie, ďalej výsledkov na úrovni špecifických cieľov a hodnotenie dosahov na úrovni strategického cieľa.

Hodnotenie implementácie stratégie, bude MAS vykonávať prostredníctvom míľnikov, na základe ktorých je možné posúdiť napĺňanie jej cieľov.

MÍĽNIKY
Zvýšiť zamestnanosť vytvorením min 8nových pracovných miest na území
Zabezpečiť rozvoj poľnohospodárstva podporou min 1poľnohospodárov/poľnohospodárskych podnikov
Podporiť rozvoj podnikateľského prostredia založením min 1nových podnikov
Predĺžiť dobu/dĺžku zotrvania turistov v území vytvorením zaujímavého produktu cestovného ruchu (cyklochodník 1, drobná architektúra – informačné tabule 5)
Obnoviť, oživiť alebo zrevitalizovať minerálne pramene (minimálne 1)
Zlepšiť vzhľad obcí výstavbou min 1verejných priestranstiev a 1parkov/námestí
Zlepšiť dopravnú prepojenosť a dostupnosť sídiel vybudovaním spájajúcej cyklotrasy
Podporiť rozvoj cestovného ruchu a atraktivitu územia vytvorením/skvalitnením min 1ubytovacích zariadení
Propagovať územie MAS na území Prešovského kraja vytvorením min 2propagačných/informačných materiálov

Pri hodnotení činnosti MAS a implementácie stratégie CLLD budú využité inovatívne prístupy pri získavaní, monitorovaní a hodnotení údajov, ktoré sú dôležité pri posudzovaní. MAS bude po realizácii svojich aktivít (podujatí) získavať spätnú väzbu prostredníctvom anonymného dotazník, ktorý pomôže poukázať na prípadné nedostatky pre činnosti MAS, alebo povzbudiť MAS pri správnej činnosti. Tieto informácie bude získavať aj formou prieskumu verejnej mienky, a to každoročne.

Spôsob podávania pravidelných správ orgánom MAS a riadiacim orgánom pre PRV a IROP

Monitorovacia správa

Kancelária MAS spracuje každoročne monitorovaciu správu, ktorej obsahom budú aj informácie získané porovnávaním monitorovacích ukazovateľov na úrovni výstupov a výsledkov pre jednotlivé opatrenia a špecifické ciele, a teda aké merateľné výsledky boli na území MAS dosiahnuté prostredníctvom realizovaných projektov v rámci implementácie stratégie CLLD s cieľom ich pravidelného sledovania a následného prípadného preverenia spôsobu implementácie stratégie. Správy o monitorovaní pripravuje kancelária MAS, ktorá má k dispozícii údaje v podobe kvantifikovaných ukazovateľov na základe pravidelných zberov údajov. Monitorovacie správy predkladá Výkonnému orgánu, ktorý ich prerokuje, vydá stanovisko. Správa spolu so stanoviskom je postúpená Monitorovaciemu výboru MAS, ktorý zasadá dvakrát ročne a ktorý správu prerokuje a schváli/neschváli, pričom hodnotí, či implementácia stratégie postupuje v súlade s jej cieľmi. Predloženú správu buď schváli a pokračuje v stanovenej línii implementácie programu, alebo v prípade odklonu smerovania stratégie od plneniu jej cieľov, Monitorovací výbor navrhne opatrenia a tie predloží Výkonnému orgánu MAS a Najvyššiemu orgánu na prerokovanie a schválenie. Monitorovacie správy sú ďalej podkladom pre zostavenie hodnotiacich správ (správa o činnosti MAS, výročná správa, priebežná hodnotiaca správa) a tie slúžia následne ako vstup pre nezávislé hodnotenie implementácie stratégie alebo ako podklad pre Výkonný orgán MAS a Monitorovací výbor.

Správa o implementácii stratégii CLLD

MAS spracuje správu o implementácii stratégie CLLD, ktorú predloží Výkonnému orgánu MAS a riadiacim orgánom PRV a IROP. Správa o činnosti MAS obsahuje súhrnné informácie o činnosti MAS v rámci implementácie, o vyhlásených výzvach, realizovaných projektoch, finančnom čerpaní, aktivitách MAS, orgánoch a pod. Štruktúra správy o činnosti MAS bude zodpovedať požiadavkám riadiaceho orgánu PRV a IROP. Základnými zdrojmi údajov do správy sú údaje z ITMS2014+ (relevantné len pre projekty IROP), monitorovacie správy realizovaných projektov v rámci implementácie stratégie CLLD a administratívne údaje ako sú napr. súbory informácií, štatistiky a pod.

Výročná správa MAS

Manažér MAS každoročne spracuje výročnú správu MAS o jej hospodárení, ktorej obsahom bude zhodnotenie oboch typov ukazovateľov – výstupu i výsledku.Výročnú správu bude prejedávať Monitorovací výbor a Výkonný orgán MAS. Výročná správa bude zasielaná na riadiacemu orgánu PRV a IROP na konci každého roku.

Monitorovanie rizík a ich eliminácia

RIZIKO	NÁSLEDOK	ELIMINÁCIA	Zodpovedný subjekt
Nezískanie štatútu	Obmedzenie činnosti	Zodpovedná príprava stratégie	Manažment
Nezískane finančného príspevku	Nedostatok finančných prostriedkov	Zabezpečenie finančných prostriedkov z iných zdrojov	Výkonný výbor
Personálne zloženie – nekvalifikovaný manažment	Možné problémy pri fungovaní MAS	Výber kvalifikovaného personálu	Manažment, Výkonný výbor
Legislatívne zmeny	Komplikácie pri realizovaní projektov	Dostatočná informovanosť a flexibilita	Kancelária MAS
Zmena štatutárnych orgánov obcí	Narušenie spolupráce	Rýchle oboznámenie s problematikou	Manažment
Pasivita obyvateľov	Nezáujem o realizáciu	Zapájanie do procesu realizácie	MAS

5.3.2. Monitorovacie ukazovatele

Merateľné ukazovatele sa budú sledovať nasledovne:

- Povinné ukazovatele na úrovni programu – PRV SR 2014-2020 a IROP 2014-2020
- Merateľné ukazovatele na úrovni výstupov (opatrenia) sa budú sledovať pri každej žiadosti o platbu pre podporený projekt v rámci MAS a sumárne v roku 2018, 2019, na konci roku 2020 a roku 2023 - Všetky tieto monitorovacie ukazovatele výstupu sa budú sledovať vždy po skončení projektu. Uvedené v Akčnom pláne - Tabuľka č. 4 k jednotlivým opatreniam stratégie CLLD
- Merateľné ukazovatele na úrovni výsledku (špecifický cieľ) sa budú sledovať raz ročne a ich zhrnutie na konci roku , 2020 a 2023.
- Míľniky implementácie – monitorovanie napĺňania sa bude vykonávať 1 x ročne.

Vlastné ukazovatele a cieľové hodnoty všetkých ukazovateľov boli určené na základe výsledkov analýzy územia, identifikácie potrieb a odhadov vývoja. Cieľové hodnoty boli stanovené tak, aby odrážali hlavné potreby a priority stratégie a taktiež aby boli reálne dosiahnuteľné

Tabuľka č. 5:Povinné ukazovatele na úrovni programu – PRV SR 2014-2020

Názov cieľového ukazovateľa	**Cieľová hodnota v roku 2023**
Čistý počet obyvateľov, ktorý má prospech zo zlepšenia služieb	26 086
Počet obyvateľov podporenej MAS	26 086

Pracovné miesta vytvorené v podporovaných projektoch (LEADER/PRV) (oblasť zamerania 6B)	**1**

MAS predpokladá zvýšenie počtu obyvateľov do roku 2023 vzhľadom na to, že sa bude usilovať o ekonomický rozvoj územia a zotrvanie ľudí na území. Cieľová hodnota v roku 2023 pre ukazovateľ – čistý počet obyvateľov, ktorý má prospech zo zlepšenia služieb, bola odvodená z celkového počtu obyvateľov MAS v roku 2023, keďže predpokladáme, že zlepšením služieb, následným zvýšením atraktivity územia a ekonomickým rozvojom dospejeme k prospechu pre všetkých obyvateľov MAS.

Tabuľka č. 6: Celkové verejné výdavky – PRV SR 2014-2020

Názov ukazovateľa výstupu	Cieľová hodnota v roku 2023
Celkové verejné výdavky (v EUR) – podpora na vykonávanie operácií v rámci stratégie CLLD (len časť z PRV)	460 000,00
Celkové verejné výdavky (v EUR) – podpora pri prevádzkových nákladoch a oživení - (len časť z PRV)	**42 000,00**

Cieľové hodnoty jednotlivých ukazovateľov, boli stanovené v súlade so Systémom riadenia CLLD a na základe finančného plánovania alokácií pre jednotlivé opatrenia stratégie.

Tabuľka č. 7:Povinnéukazovatele na úrovni IROP 2014-2020

Názov ukazovateľa výstupu	Merná jednotka	Cieľová hodnota v roku 2023
Počet podporených podnikov	podnik	**5**
Zamestnanosť v podporených podnikoch	FTE	**4**
Počet podnikov, ktoré dostávajú podporu s cieľom predstaviť výrobky, ktoré sú pre firmu nové	podnik	**1**
Počet podnikov, ktoré dostávajú podporu s cieľom predstaviť výrobky, ktoré sú pre trh nové	podnik	**1**
Počet nových služieb a prvkov verejnej infraštruktúry	počet	**5**

Cieľové hodnoty jednotlivých ukazovateľov boli stanovené na základe zámerov verejného a súkromného sektora, predikcií rozvoja územia a spracovanej analýzy územia. V závislosti od plánovaného počtu podporených podnikov bola stanovená cieľová hodnota zamestnanosti a počet podnikov, ktoré predstavia nové výrobky pre trh a firmu.

Tabuľka H: Povinné ukazovatele v súvislosti s IROP a PRV – úroveň špecifických cieľov IROP a fokusových oblastí PRV

Špecifický cieľ/ fokusová oblasť	**Názov ukazovateľa výstupu**	**MJ**	**Cieľová hodnota v roku 2023**
2A)	Počet podnikov, ktoré získali podporu na investície do poľnohospodárskych podnikov (4.1)	Počet	**1**
	Počet prijímateľov (poľnohospodárskych podnikov), ktorí dostávajú pomoc na začatie podnikania pre malé poľnohospodárske podniky (6.3)	Počet	**1**
	Počet poľnohospodárskych podnikov, ktoré z programu rozvoja vidieka získali podporu na investície do reštrukturalizácie alebo modernizácie (4.2)	Počet	**1**
2A) 2B) 5C) 6A)	Celkové investície (verejné a vlastné)(6)	Eur	**120 000,00**

2A) 2B) 3A) 5C)	Celkové investície (verejné a vlastné)(4)	Eur	**50 000,00**
2A) 2B) 3A) 5C)	Celkové verejné výdavky (4)	Eur	**25 000,00**
2B)	Počet podnikov, ktoré získali podporu na investície do poľnohospodárskych podnikov (podpora podnikateľského plánu mladých poľnohospodárov) (4.1)	Počet	**2**
2B) 5C) 6A)	Počet podnikateľov (poľnohospodárskych podnikov), ktorí dostávajú pomoc na začatie podnikania/podporu na investície do nepoľnohospodárskych činností vo vidieckych oblastiach (6.4)	Počet	**1**
5C)	Celkové investície do výroby energie z obnoviteľných zdrojov(6.4)	Počet	**1**
	Počet operácií, ktoré získali podporu na investície (4.1)	Počet	**1**
	Celkový počet projektov (6)	Pečet	**3**
6A)	Pracovné miesta vytvorené v podporovaných projektoch (6)	Počet	**1**
3A)	Počet operácií, ktoré získali podporu na investície (napr. do poľnohospodárskych podnikov, v oblasti spracovania a uvádzania poľnohospodárskych výrobkov na trh) (4.1 a 4.2)	Počet	**1**
	Počet poľnohospodárskych podnikov, ktoré dostávajú podporu na účasť na systémoch kvality, miestnych trhoch a krátkych dodávateľských reťazcoch, a skupín/organizácií výrobcov (4)	Počet	**1**
6.B)	Celkové výdavky na chod MAS (19.4)	Eur	**126 000,00**
	Celkové výdavky na operácie v rámci stratégie CLLD (19.2)	Eur	**1 008 000,00**
6C)	Čistý počet obyvateľov, ktorý má prospech zo zlepšenia služieb (7)	Počet	**26 086**
	Celkové verejné výdavky (7)	Eur	**360 000,00**
5.1.2	Počet nových služieb a prvkov verejnej infraštruktúry	Počet	**1**
5.1.1	Nárast zamestnanosti v podporovaných podnikoch	Počet	**2**

6. Finančný rámec

6.1. Financovanie stratégie CLLD

Finančný rámec uvádza celkový rozpočet v zmysle maximálnych limitov uvedených v systéme riadenia CLLD pre programové obdobie 2014 – 2020. Uvádzajú sa zdroje z IROP, zdroje z PRV na financovanie operácií v rámci stratégie CLLD a financovanie chodu MAS, vlastné zdroje a iné zdroje. Celkový rozpočet je vyjadrený v celkových zdrojoch.

Celkový rozpočet na stratégiu CLLD (len základná alokácia) v zmysle podmienok uvedených v kapitole 6.4 Systému riadenia CLLD a vo výzve. V nižšie uvedených tabuľkách sú uvedené len zdroje základnej alokácie v zmysle bodu 5.2, časť A.) Akčný plán pre základnú alokáciu MAS.

Tabuľka č. 8: Celkové zdroje pre MAS z PRV a IROP

Tabuľka č. 9: Celkové zdroje pre MAS z PRV a IROP rozdelené podľa fondov

	Fond	región	Spolu v EUR
Celkové zdroje z PRV (EPFRV) a IROP (EFRR) (základná alokácia podľa vzorca pre MAS v súlade s kapitolou 6.4 Systému riadenia CLLD), z toho:	PRV/IROP	MR	1 008 000,00
		VR	-
Operácie v rámci implementácie stratégie CLLD	PRV/IROP	MR	840 000,00
		VR	-
Chod MAS	IROP	MR	126 000,00
		VR	-
Animácie	PRV	MR	42 000,00
		VR	-

Pozn.: Financovanie chodu MAS vrátane animácií musí byť v súlade s kapitolou 6.2 Systému riadenia CLLD.

	SPOLU EUR
Celkové zdroje z PRV (EPFRV) a IROP (EFRR) (základná alokácia podľa vzorca pre MAS v súlade s kapitolou 6.4 Systému riadenia CLLD), z toho:	1 008 00,00
Operácie v rámci implementácie stratégie CLLD	840 000,00
Chod MAS a animácie	168 000,00

Tabuľka č. 10: Rozdelenie zdrojov na jednotlivé typy výdavkov v rámci príslušných programov

	región	PRV				IROP				Spolu			
		EPFRV	**ŠR**	**VZ**	**spolu**	**EFRR**	**ŠR**	**VZ**	**spolu**	**Fondy**	**ŠR**	**VZ**	**spolu**
operácie v rámci stratégie CLLD	MR	345 000	115 000	85 000	545 000	380 000		149 591	529 590	725 000	115 000	234 591	1 074 590
	VR												
chod MAS	MR					126 000		6 632	132 632	126 000		6 632	132 632
	VR												
animácie	MR	31 500	10 500		42 000					31 500	10 500		42 000
	VR												
SPOLU	MR												
	VR												
		376 500	125 500	85 000	587 000	506 000		156 222	662 222	882 500	125 500	256 222	1 249 222

6.2. Finančný plán pre opatrenia

V nasledujúcej tabuľke sa uvádza prehľad podľa opatrení stratégie CLLD, v členení podľa fondu (EPFRR/PRV,EFRR/IROP), kategórii regiónu a podľa zdrojov financovania v nadväznosti na vyvážený pomer medzi fondmi vyplývajúci z indikatívnej výšky finančnej alokácie na stratégiu CLLD

	PRV:IROP
pre stratégie mimo BSK (menej rozvinutý región)	**54 : 46**
pre stratégie v rámci BSK (viac rozvinutý región)	**75 : 25**

Tabuľkač. 11: Sumárna tabuľka finančného plánu

Opatrenie stratégie CLLD	**Fond**	**Región**	**Spolu**	**EÚ**	**ŠR**	**VZ**	**iné**
1.1 Rozvoj a budovanie turistickej a rekreačnej infraštruktúry (7.5)	EPFRV	menej rozvinutý región	120 000,00	90 000,00	30 000,00		
		viac rozvinutý región					
1.2 Výstavba, rekonštrukcia a modernizácia ubytovacích zariadení (6.4)	EPFRV	menej rozvinutý región	100 000,00	37 500,00	12 500,00	50 000,00	
		viac rozvinutý región					
2.1 Rozvoj infraštruktúry, výstavba kanalizácie, ciest, mostov (7.2)	EPFRV	menej rozvinutý región	120 000,00	90 000,00	30 000,00		
		viac rozvinutý región					
2.2 Rozvoj vidieckeho cestovného ruchu a agroturistiky (6.4)	EPFRV	menej rozvinutý región	20 000,00	7 500,00	2 500,00	10 000,00	
		viac rozvinutý región					
2.3 Rozširovanie základných služieb pre obyvateľstvo (7.4)	EPFRV	menej rozvinutý región	120 000,00	90 000,00	30 000,00		
		viac rozvinutý región					
2.A Marketing a vzdelávanie (5.1.1)	EFRR	menej rozvinutý región	140 910,00	77 500,50		63 409,50	
		viac rozvinutý región					
2.B Podpora sociálnych komunitných služieb (5.1.2)	EFRR	menej rozvinutý región	115 500,00	110 000,00		5 500,00	
		viac rozvinutý región					
2.C Podpora štruktúry vzdelávania (5.1.2)	EFRR	menej rozvinutý región	105 000,00	100 000,00		5 000,00	
		viac rozvinutý región					
3.1 Podpora poľnohospodárskych podnikov (4.1)	EPFRV	menej rozvinutý región	20 000,00	7 500,00	2 500,00	10 000,00	
		viac rozvinutý región					
3.2 Podpora spracovania poľnohospodárskej produkcie (4.2)	EPFRV	menej rozvinutý región	30 000,00	11 250,00	3 750,00	15 000,00	
		viac rozvinutý región					

3.3 Podpora malých rodinných fariem (6.3)	EPFRV	menej rozvinutý región	15 000,00	11 250,00	3 750,00		
		viac rozvinutý región					
3.A Podpora podnikania mikro a malých podnikov (5.1.1)	EFRR	menej rozvinutý región	168 180,00	92 499,00		75 681,00	
		viac rozvinutý región					

Tabuľka č. 12: Celkový pomer medzi fondmi na stratégiu

	PRV:IROP
pre stratégie mimo BSK (viac rozvinutý región):	55:45
pre stratégie v rámci BSK (viac rozvinutý región):	

Tabuľka č. 13: Zameranie podľa sektorov

Názov opatrenia stratégie CLLD	Rozpočet na opatrenie	Oprávnený prijímateľ – verejný sektor (označiť „X“)	Oprávnený prijímateľ – neverejný sektor (označiť „X“)
1.1 Rozvoj a budovanie turistickej a rekreačnej infraštruktúry (7.5)	120 000,00	X	
1.2 Výstavba, rekonštrukcia a modernizácia ubytovacích zariadení (6.4)	50 000,00		X
2.1 Rozvoj infraštruktúry, výstavba kanalizácie, ciest, mostov (7.2)	120 000,00	X	
2.2 Rozvoj vidieckeho cestovného ruchu a agroturistiky (6.4)	10 000,00		X
2.3 Rozširovanie základných služieb pre obyvateľstvo (7.4)	120 000,00	X	
2.A Marketing a vzdelávanie (5.1.1)	77 500,00		X
2.B Podpora sociálnych komunitných služieb (5.1.2)	110 000,00		X
2.C Podpora štruktúry vzdelávania (5.1.2)	100 000,00		X
3.1 Podpora poľnohospodárskych podnikov (4.1)	10 000,00		X
3.2 Podpora spracovania poľnohospodárskej produkcie (4.2)	15 000,00		X
3.3 Podpora malých rodinných fariem (6.3)	15 000,00		X
3.A Podpora podnikania mikro a malých podnikov (5.1.1)	92 500,00		X
Celkový rozpočet podľa sektorov		360 000,00	480 000,00
Percentuálny pomer zamerania stratégie		% 43	% 57

7. Zhodnotenie prínosov stratégie CLLD, jej synergie a doplnkovosť

V úvode tejto kapitoly si dovolíme vyzdvihnúť niekoľko hlavných oblastí, ktoré by podľa nás mali mať najväčší prínos pre územie MAS ĽUBOVNIANSKO. Zároveň by uvedené oblasti prínosov mali mať výrazný multiplikačný efekt vplývajúci na všestranný rozvoj územia. Medzi hlavné prínosy stratégie CLLD *„Región, kde pramení spoločná sila“*tak zaraďujeme prínosy:

- *v oblasti využitia prírodného potenciálu založeného na oživení minerálnych prameňov* a ich vzájomného zosieťovania tvrdou aj mäkkou infraštruktúrou, pričom takáto sieť cestovného ruchu by mala mať výrazný multiplikačný charakter na činnosti a služby spojené s cestovným ruchom v území,
- *v oblasti využitiaprírodného potenciálu založeného na budovaní turistických trás a cyklotrás* tematického charakteru spolu s napojením na nadregionálne trasy a trasy európskeho významu ako EuroVelo 11,
- *v oblasti využitiaprírodného potenciálu založeného na podpore cestovného ruchu spojeného s blízkym povodím rieky Poprad*, pričom hlavnou aktivitou by mal byť rozvoj vodného a relaxačného cestovného ruchu,
- *v oblasti využitiaprírodného potenciálu založeného na podporerozvoja ekologického poľnohospodárstva s chovom zvierat a pestovaním tradičných bylín* spolu s podporou včelárstva so zreteľom na finalizáciu vlastných výrobkov
- *v oblasti využitia kultúrneho potenciálu založeného na podpore a propagácii tradičných remesiel, ľudových tradícií* formou folklórnych podujatí spolu s budovaním sociálnej infraštruktúry,
- *v oblasti využitia sociálneho potenciálu založeného na podpore marginalizovaných rómskych komunít* so zreteľom na terénnu sociálnu výpomoc spolu s podporou a rozvojom elokovaných vzdelávacích pracovísk,
- *v oblasti rozvoja ľudského kapitálu založeného na podpore miestnych podnikateľov,*
- *v oblastirozvoja rozličných možností a príležitostí na poli cezhraničnej spolupráce a využívania samotného vplyvu hranice v kontexte oživenia a budovania bilaterálnych partnerstiev*

7.1. Prínosy k zlepšovaniu ekonomického rozvoja územia

Tak ako sme naznačili v kapitole popisujúcej integrované znaky stratégie CLLD, okrem priorít, ktoré tvoria kostru celej stratégie, sa hlavným integrujúcim prvkom a nositeľom rozvoja územia stali oblasti cestovného ruchu a podpora zamestnanosti. Tieto dve kategórie tvoria bázu, z ktorej vychádzajú jednotlivé opatrenia a konkrétne aktivity prispievajúce k zlepšovaniu ekonomického rozvoja územia. Môžeme konštatovať, že priority 1 a 2 sa v prevažnej miere zameriavajú na rozvoj cestovného ruchu v území, pričom sa dotýkajú rôznych oblastí rozvoja, ktorých cieľom je však prispieť k skvalitneniu cestovného ruchu v území (so zreteľom na vyzdvihnutie špecifík tak z prírodnej oblasti ako aj zo socioeknomickej oblasti), a tak prispieť aj ku skvalitneniu životných podmienok obyvateľov. Tieto aktivity okrem iného vedú práve k vytváraniu zamestnanosti v regióne MAS či už formou zamestnania vyškolenej kvalifikovanej pracovnej sily tak aj formou zamestnania menej kvalifikovanej pomocnej pracovnej sily. Naplnenie tohto cieľa budeme uskutočňovať práve prostredníctvom stanovených opatrení jednotlivých priorít. Priorita 3 sa menej zameriava na podporu cestovného ruch, pričom kladie dôraz práve na podporu podnikateľského kapitálu v území cez vyzdvihnutie miestnych špecifík vychádzajúcich napr. z tradičných remesiel. Podpora je tiež smerovaná do rozvoja ekologického poľnohospodárstva s radou inovatívnych prvkov, ktoré by sekundárne mali prispieť k tvorbe a rozvoju cestovného ruchu v území cez vytvorenie predpokladov pre výrobu a predaj domácich tradičných produktov z uvedenej oblasti. Takýto mix vlastnostía navzájom sa integrujúcich priorít s inovatívnymi prvkami má vysoký predpoklad pre vytváranie komparatívnej trhovej výhody územia na základe potenciálu regiónu MAS, ktorý sme dôkladne analyzovali v predchádzajúcich kapitolách.

Na základe opatrení vychádzajúcich z PRV SR 2014-2020, ktoré sme syntetizovali na základe analýz a následných trajektórií rozvoja, predpokladáme vytvorenie 4 nových pracovných pozícií v oblasti cestovného ruchu, poľnohospodárstva spolu s pridruženou výrobou miestnych produktov, ako aj v oblasti animácií a činností spojenými s oživovaním MAS ĽUBOVNIANSKO. V súčinnosti s IROP 2014-2020 sa vytvorené opatrenia zameriavajú na zvýšenie zamestnanosti v oblasti marketingu a vzdelávania, podpory podnikania malých a mikro podnikov ako aj v oblasti činností spojených s efektívnym fungovaním MAS ĽUBOVNIANSKO, kde predpokladáme vytvorenie 4 pracovných pozícií. Uvedené opatrenia prispejú k ekonomickému rastu územia umocnením podnikateľského prostredia a vytvorením novej produktívnej siete, ktorá bude mať podiel na raste domácej produkcie, pričom predpokladáme aj posilnenie multiplikačného efektu ekonomického rastu regiónu.

V rámci základnej alokácie MAS, sú v stratégii CLLD definované opatrenia, ktorých implementácia prinesie tvorbu nových pracovných miest. Jedná sa o opatrenia, ktoré podporia zamestnanosť v oblasti cestovného ruchu, poľnohospodárstva a podnikania samotného.

Opatrenia 1.1 Rozvoj a budovanie turistickej infraštruktúry, 1.2 Výstavba, rekonštrukcia a modernizácia ubytovacích zariadení, 2.2 Rozvoj vidieckeho cestovného ruchu a agroturistiky, 3.1 Podpora poľnohospodárskych podnikov.Opatrenia stratégie CLLD pre PRV prinesú vytvorenie minimálne 4 nových pracovných miest. Opatrenie v rámci špecifického cieľa IROP 5.1.1 – 2.A Marketing a vzdelávanie a 3.APodpora podnikania mikro a malých podnikov sa postará o vytvorenie 4 nových pracovných miest. Celkový predpokladaný počet vytvorených pracovných miest v rámci opatrení IROP je 4. V rámci implementácie statégie CLLD je predpokladaný počet novo vytvorených pracovných miest 8.

7.2. Prínosy k napĺňaniu cieľov PRV

Predkladaná stratégia CLLD sa prostredníctvom vyššie zadefinovaných opatrení vychádzajúcich z PRV SR 2014-2020 zameriava na podporu konkurencieschopnosti poľnohospodárstva a potravinárstva na území MAS ĽUBOVNIANSKO.

Za dôležitý predpoklad zvyšovania konkurencieschopnosti uvedených odvetví považujeme medzi inými aj rozvoj infraštruktúry pre účely vidieckeho cestovného ruchu a podporu malých podnikov. Budovanie infraštruktúry cestovného ruchu a agroturistiky tak považujeme za prínos stratégie, čo nastolí širší rozvoj podnikateľskej činnosti a zabezpečí vznik nových pracovných príležitosti pre nezamestnaných a osobitne mladých ľudí, čo na strane druhej zabráni ich odlivu do zahraničia. Prínosom ďalších opatrení zameraných na podporu poľnohospodárskych podnikov a spracovanie poľnohospodárskej produkcie bude predovšetkým rozvoj ekologického poľnohospodárstva prostredníctvom podpory mladých a začínajúcich podnikateľov, malých rodinných fariem, SHR, ďalej prostredníctvom rozvoja plantážového pestovania rastlín a včelárstva ako aj podporou investícií do vytvárania predajných miest regionálnych produktov a ich propagácie na regionálnych trhoch. Prínosom bude aj zavádzanie inovatívnych metód do technologických postupov za účelom zvyšovania produkcie a kvality ekologického poľnohospodárstva.

Prínosy k začleňovaniu zraniteľných skupín obyvateľstva

K najzraniteľnejších skupinám obyvateľstva v území MAS ĽUBOVNIANSKO, čo preukázala aj analytická časť stratégie a rozhovory s miestnymi aktérmi, predstavujú dlhodobo nezamestnaní a marginalizované rómske komunity. Prínosom stratégie v tejto oblasti sú už vyššie uvedené opatrenia na podporu zamestnanosti a vzdelávania orientované práve na zraniteľné skupiny obyvateľstva MAS. Ide konkrétne o činnosti spojené s rozvojom vzdelávacích inštitúcií (elokovaných pracovísk stredných škôl orientovaných na zvýšenie kvalifikácie rómskych absolventov) a so zvyšovaním kvalifikácie a uplatnením dlhodobo

nezamestnaných a Rómov na trhu práce. Ďalším prínosom predkladanej stratégie za účelom podpory marginalizovaných rómskych komunít je rozvoj terénnych a ambulantných sociálnych služieb. Tie spočívajú hlavne v monitorovaní, poradenstve, vo vyhľadávacej činnosti a v dozornej činnosti s úradom práce, políciou, školou a zdravotníckymi zariadeniami a prispievajú tak k celkovému zlepšovaniu životnej úrovne znevýhodnených obyvateľov územia MAS.

Prínosy k životnému prostrediu

Oblasť životného prostredia sa v súčasnosti stáva konfliktným priestorom medzi ekonomickým rastom a zachovaním prírodných kultúr. Našou stratégiou však chceme do tohto diskurzu prispieť riešeniami, ktoré v konečnom dôsledku zabezpečia obe zdanlivo protichodné tendencie. Využitím inovácií v poľnohospodárstve a vodnom hospodárstve chceme zabezpečiť trvalo udržateľný rast územia, ktorý bude založený na ekologickom chove a pestovaní plodín a na zadržiavaní vody v krajine, pričom využijeme potenciál na rozvoj zelenej ekonomiky. Nakoľko je naše územie z hľadiska biodiverzity a čistoty vo veľmi dobrej kondícii, naším hlavným cieľom je udržať tento stav aj prostredníctvom rozvoja včelárstva a výsadbou nektárodajných rastlín, ktoré ako súčasť hospodárskej a sociálnej činnosti zohrávajú kľúčovú úlohu v udržateľnom rozvoji vidieckych oblastí a prostredníctvom opeľovania, ktoré prispieva k zlepšovaniu biodiverzity udržovaním genetickej rozmanitosti rastlín, poskytujú významnúekostabilizačnú funkciu.

7.3. Prínosy k napĺňaniu cieľov IROP

Hlavným prínosom skupiny opatrení vychádzajúcich z Prioritnej osi 5 dokumentu IROP 2014-2020 je predovšetkým zvyšovanie zamestnanosti na území MAS, a to najmä rozvojom tradičných remesiel v území, podporou marketingových aktivít zameraných na propagáciu aktivít cestovného ruchu v území, podporou spoločných aktivít regionálnych producentov ako aj poradenstvom a iným vzdelávaním a informačnými aktivitami pre podnikateľov ale aj obyvateľov sledovaného územia. V neposlednom rade je obrovským prínosom stratégie v rámci cieľov IROP aj podpora sociálnych a komunitných služieb, a to predovšetkým formou podpory a rozvoja elokovaných pracovísk stredných škôl orientovaných na zvýšenie kvalifikácie rómskych absolventov a tiež rozvojom terénnych a ambulantných sociálnych služieb s cieľom podpory marginalizovaných rómskych komunít na území MAS. Všetky uvedené opatrenia pôsobia doplnkovo a synergicky vo vzťahu k iným cieľom predkladanej stratégie.

7.4. Synergia a doplnkovosť stratégie CLLD

7.4.1. Popis iných stratégií, ktoré sa na danom území realizujú, resp. plánujú realizovať

Pritvorení stratégie CLLD sme sa prioritne pridržiavali nadradených regionálnych a miestnych strategických dokumentov ako PHSR PSK na obdobie 2008-2015 či RIÚS PSK 2014-2020, pričom sme zohľadňovali aj existujúce PHSR sídel (PHSR mesta Stará Ľubovňa na obdobie 2013-2020, PHSR obce Hajtovka na obdobie 2015-2020, PHSR obce Jakubany na obdobie 2010-2014, PHSR obce Mníšek nad Popradom 2007-2013, PHSR obce Nová Ľubovňa, september 2013, PHSR obce Sulín 2014-2020).Veľmi dôležitým programom, z ktorého sme vychádzali pri tvorení stratégie, bol aj Operačný program Ľudské zdroje 2014-2020 (OPLZ), ktorý definuje opatrenia na posilňovanie ekonomického rastu a zamestnanosti Slovenska. Pri riešení otázky zamestnanosti v území MAS sme sa pridŕžali aj Regionálneho plánu podpory zamestnanosti v okrese Stará Ľubovňa na rok 2015.

7.4.2. Synergie a komplementarity

Môžeme konštatovať, že všetky uvedené strategické dokumenty odkazujúce na územie MAS ĽUBOVNANSKO (podkapitola 7.6.1.) sú navzájom komplementárne a vychádzajú z programov IROP a PRV, pričom zároveň prispievajúk plneniu cieľov stratégie Európy 2020 ako aj Národného programu reforiem SR. Rovnako ako aj naša stratégia CLLD tak aj uvedené PHSR či RIÚS sazameriavajú na podporu rastu a konkurencieschopnosti území, na vyrovnávanie regionálnych disparít prostredníctvom koordinovanej podpory, integrovaného prístupu, využitie rozvojových nástrojov a na podporu udržateľného rozvoja(podpora pre rozvoj infraštruktúry, vybraných dostupných a efektívnych verejných služieb, podpora podnikania a tvorby pracovných miest, podpora miestnych komunít na vidieku a v meste). Pri vytváraní stratégie CLLD a teda aj pri analýze uvedených regionálnych a miestnych strategických dokumentov sme nenarazili na žiadne rozpory medzi cieľmi našej stratégie pre MAS ĽUBOVNIANSKO. Práve naopak, tak ako sme uvádzali vyššie, všetky dokumenty sú v priamom súlade s predkladanou stratégiou, a to najmä v oblasti rozvoja lokálneho cestovného ruchu a ľudského kapitálu v území. Taktiež tvoria aj bázu pre vzájomnú doplnkovosť plánovaných opatrení, a to najmä v oblasti rozvoja prírodného potenciálu a využívania existujúceho ľudského kapitálu, nakoľko miestne strategické dokumenty PHSR sídel sú prevažne zamerané na budovanie medziregionálnych väzieb smerujúcich hlavne do centra osídlenia a ťažiska spádovosti, a teda na mesto Stará Ľubovňa. Stratégia CLLD sa tak zameriava na doplnkovosť tohto princípu v posilnení, oživení a rozvoji endogénneho potenciálu územia s konkrétnou identifikáciou potrieb v ňom, pričom sa diverzifikujú centrá rozvoja na základe predovšetkým uvedeného endogénneho potenciálu. Tento potenciál chceme

oživiť aj prostredníctvom cieľov OPLZ, ktoré sú kompatibilné s našimi opatreniami zameranými na zníženie podielu ľudí predčasne ukončujúcich školskú dochádzku, na zvýšenie miery zamestnanosti obyvateľov vo veku 20-64 rokov a na zníženie podielu populácie ohrozenej chudobou a sociálnym vylúčením.

7.5 Popis multiplikačných efektov

Šírenie výsledkov a výstupov

Šírenie výsledkov a výstupov bude zabezpečené najmä samotnou realizáciou stratégie CLLD, prostredníctvom mäkkých aktivít realizovaných na území MAS (neinvestičné projekty, ktoré sa zameriavajú na propagáciu územia, vytváranie partnerstiev, budovanie povedomia o miestnych regionálnych produktoch a pod.). Fungujúca spolupráca, vytvorené spoločné marketingové aktivity, pridaná hodnota výrobkov a služieb na základe vytvorenej značky kvality, vzdelávacie aktivity, sú aktivitami, ktoré budú tvoriť základ pre rozvoj a šírenie vízie MAS a taktiež prezentáciu výsledkov a výstupov činnosti MAS.

Investičné aktivity v rámci územia tiež zohrajú dôležitú úlohu pri prezentácii územia MAS, a budú slúžiť k prezentácii príkladov dobrej praxe, čím motivujú ľudí k aktivite a zároveň podporia tvorbu ďalších výstupov. Výsledky a výstupy z činnosti MAS budú šírené aj na regionálnej, národnej, ale aj nadnárodnej úrovni (regionálnej – prezentácia územia formou prezentačných materiálov, národnej – prezentácia MAS prostredníctvom národných projektov spolupráce, prezentácia výsledkov a výstupov na Agrokomplexe, nadnárodnej úrovni – cezhraničná spolupráca, vytváranie partnerstiev v rámci EÚ) Samotnou prezentáciou výsledkov a výstupov sa zvýši informovanosť v rámci regiónu, územia MAS, čím sa posilní integrita, vzrastie informovanosť a záujem návštevníkov o územie a v neposlednom rade dané výsledky a výstupy budú mať priamy dopad na rozvoj celého územia Prešovského samosprávneho kraja (zvýšenie návštevnosti, ekonomický rozvoj, rozvoj cestovného ruchu).

Prezentácia výsledkov a výstupov napomôže k zvýšeniu povedomia o aktivitách MAS, čím vytvorí príležitosť pre výmenu skúsenosti, tvorbu partnerstva a spolupráce na nadnárodnej úrovni.

Vplyv na rozvoj socio - ekonomických činností územia MAS

Samotná realizácia stratégie CLLD pozitívne ovplyvní rozvoj celého územia MAS čo pocítia nielen priami aktéri realizácie jednotlivých projektov ale aj všetci dotknutí obyvatelia a návštevníci regiónu. Prílivom investície, vzájomnou spoluprácou a aktívnym prístupom

miestnych obyvateľov sa vytvoria podmienky pre súčasné a budúce generácie, územie atraktívne pre investorov a prílev obyvateľov.

Priame vplyvy na rozvoj socio-ekonomických činnosti územia MAS:

- prílev investície do územia – rast verejných aj súkromných investícii v území,
- rast príjmov (podnikatelia, dodávatelia, zamestnanci),
- vytvorenie nových služieb, produktov,
- zvýšenie zamestnanosti na území MAS,
- vstup nových podnikateľských subjektov,
- príliv nových obyvateľov,
- rast inovatívnych riešení,
- vytvorenie základne pre sociálne a komutnitné služby,
- zvýšenie kvality života obyvateľov,

Nepriame vplyvy na rozvoj socio-ekonomických činnosti územia MAS:

- vyššia kvalita a rôznorodosť miestnych služieb,
- zvýšenie konkurencieschopnosti miestnych podnikateľov,
- nové možnosti a aktivity pre miestnych obyvateľov, návštevníkov a turistov,
- zvýšenie aktivizácie a motivácie obyvateľov, podnikateľov – investorov,
- vytvorené podmienky pre budúce generácie,
- zlepšenie životnej úrovne obyvateľov,
- atraktívne prírodné prostredie územia,

Spôsob hodnotenia multiplikačných efektov

MAS bude hodnotiť multiplikačné efekty v rámci strednodobého hodnotenia stratégie CLLD V rámci hodnotenia sa bude zameriavať najmä na údaje dostupné na Štatistickom úrade, údaje získané od samospráv, ale aj v rámci vlastných ukazovateľov a zisťovania verejnej mienky. Výsledky hodnotenia MAS zapracuje v rámci monitorovacej správy a predloží výkonnému orgánu. Hodnotiť bude najmä údaje ako návštevnosť územia, nové produkty/služby, zamestnanosť, migrácia obyvateľstva, realizácia spoločenských a športových podujatí v rámci spolupráce obcí a spokojnosť obyvateľov.

Zoznam povinných prílohstratégie CLLD

Príloha č. 1 - Vymedzenie územia obyvateľstva MAS

Príloha č. 2 - Doklad o súhlase všetkých obcí so zaradením do územia pôsobnosti MAS

Príloha č. 3 - Zoznam členov MAS podľa sektorov (okrem obcí)

Príloha č. 4 - Mapa územia

Príloha č. 5 - Dokumenty preukazujúce proces tvorby partnerstva a stratégie CLLD

Príloha č. 6 - Zoznam zdrojov (analýzy) a vstupných dokumentov

Príloha č. 7 - Organizačná štruktúra MAS(schéma), Personálna matica

Príloha č. 8 - Personálne zloženie jednotlivých orgánov(vzdelanie, odborná prax)

Príloha č. 9 – Štatúty, Interné smernice, Stanovy (Pracovný poriadok, Organizačný poriadok, Príručka pre hodnotiteľa, Štatút Monitorovacieho výboru, Štatút Výberovej komisie)